

Täysistunto

Keskiviikko 23.11.2022 klo 14.02—22.34

Täysistunto alkoi klo 14.02. Täysistunto päättyi klo 22.34.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (14.02—15.57), ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.57—17.58 ja 19.58—22.34) ja puhemies Matti Vanhanen (17.58—19.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 242/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp.

Asian käsittely alkaa yleiskeskustelulla, jossa on nopeatahtinen osuus, jolloin etukäteen varatut puheenvuorot saavat kestää enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.03 **Arto Pirttilahti kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on vuoden 22 neljäs lisätalousarvio ja valtiovarain mietintö siihen.

Yleistä:

Verotuloarviota ehdotetaan korotettavaksi hieman yli miljardilla eurolla, mikä selittyy kasvaneilla ansio- ja pääomatuloveron tuottoarvioilla. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Sekalaisten tulojen arviota ehdotetaan korotettavaksi 235 miljoonalla eurolla johtuen muun muassa siirrettyjen määrärahojen peruutuksista ja päästöoikeuksien huutokaupassa kertyvien tulojen kasvusta. Arviota Suomen osuudesta EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksista puolestaan vähennetään 103 miljoonaa euroa, mikä aiheutuu Suomen ennakoitua paremmasta tuloskehityksestä.

Suurimmat menolisäykset esitetään puolustusministeriön hallinnonalalle Suomen puolustusvalmiuden parantamiseen ja Ukrainan tukemiseen. Määräraha esitetään myös Gasonia Oy:n pääomituksen pankkilainan takaisinmaksun rahoittamiseksi ja Gasgrid Finland

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Oy:n pääomitukseen terminaaliyhtiön käyttöpääoman ja infrastruktuurikohteiden rahoittamiseksi.

Hallituksen esitykseen sisältyy edelleen myös koronaviruspandemiaan liittyviä korvauksia yhteensä 123 miljoonaa euroa, josta 50 miljoonaa euroa on vuoden 21 määrärahan uudelleenbudjetointia. Ylimääräisen lapsilisän maksamiseen esitetään 112 miljoonaa, ja valtion velanhoidtomenoja esitetään korotettavaksi 109 miljoonaa euroa. Suurimpia määrärahalisäyksiä osoitetaan lisäksi muun muassa perusväylänpidon korjausvelkaan ja kustannusten nousuun sekä liikennehankkeiden valtuuksien korotukseen.

Suurimmat määrärahavähennykset tehdään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle aiheutuen lähinnä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä myönnettävien avustuksien vähentymisestä ja Finnvera Oyj:n tappiokorvausten ennakoitua maltillisemmasta toteutumisesta. Määrärahojen aleneminen sisäministeriön hallinnonalalla johtuu pääosin vastaanoton piirissä olevien henkilöiden arvioidun määrän pienenemisestä ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla muun muassa työttömyysetuuksien vähentymisestä arviota paremman työllisyyskehityksen seurauksena.

Vuoden 22 neljäs talousarvio vähentää valtion nettolainanottotarvetta 256 miljoonaa euroa. Valtion nettolainanotoksi vuonna 22 arvioidaan noin 18,6 miljardia euroa, mikä sisältää vuoden kolmannessa lisätalousarviossa päätetyn 10 miljardin euron varautumisen sähkön johdannaismarkkinoilla toimiville yhtiöille myönnettäviin lainoihin ja takauksiin. Valtionvelan määrän vuoden 22 lopussa arvioidaan olevan noin 147 miljardia, mikä on noin 55 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Arvoisa puhemies! Pääluokkakokohtaisia huomioita:

Määräraha tulee itärajan aidalle. Hallituksen esityksessä esitetään 6 miljoonaa euroa itärajan esteen pilottihankkeeseen. Valiokunta pitää saamansa selvityksen pohjalta esitettyä määrärahaa perusteltuna muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi. Joissakin valiokunnan lausunnoissa kyseenalaistettiin esteaidan tarpeellisuus ja nostettiin esiin sen potentiaalisia haittavaikutuksia. Valiokunnan mielestä este kuitenkin tukee Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista itärajalla. Valiokunta korostaa, että esteaidan rakentamisessa on tärkeää huolehtia maanomistajien oikeusturvan toteutumisesta. Valiokunta pitää niin ikään tärkeänä ympäristövaikutusten arviointia.

Väylänpidon rahoitukseen lisätalousarviossa sisältyy 32,7 miljoonaa euroa, josta 31,4 miljoonaa euroa osoitetaan korjausvelan ja kustannusten nousun hallintaan sekä 1,9 miljoonaa euroa Inkoon meriväylän ja Etelä-Suomen talviväylän merimerkintöjen parantamiseen LNG-kuljetusten sujuvan ja turvallisen satamassakäynnin mahdollistamiseksi ja turvaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää lisäyksiä perusteltuina ja tärkeinä, sillä perusväylänpidon rahoitustilanne on vaikea kustannustason voimakkaan nousun vuoksi. Erityisesti rakentamisen kustannustaso on kohonnut. Indeksien kohoamiseen on vaikuttanut muun muassa moottoripolttoöljyn, bitumin ja metallituotteiden kallistuminen.

Valiokunta toteaa, että esitetyn muutoksen jälkeen perusväylänpidon määräraha vuodelle 22 on yhteensä 1,461 miljardia euroa, joka ylittää Liikenne 12 -suunnitelman mukaisen määrärahan tason. Kuitenkaan kustannustason voimakkaan nousun vuoksi määräraha ei anna mahdollisuutta vähentää korjausvelkaa toivotulla tavalla, vaan korjausvelan arvioidaan kasvavan.

Myös väyläverkon kehittämishankkeiden valtuuksia tarkistetaan pääosin kustannusten kohoamisen vuoksi. Määrärahatarpeet ajoittuvat myöhemmille vuosille.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Valiokunta esittää, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen. Muutamien teknisluonteisten muutoksien vuoksi määrärahoja vähennetään 527 000 euroa, koska eräiden budjettilakien käsittely eduskunnassa on vielä kesken. Ehdotettujen muutosten jälkeen kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat ovat yhteensä 77,9 miljardia huomioon ottaen ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs lisätalousarvio. Neljättä lisätalousarviota tullaan soveltamaan 1.12.22 alkaen.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy myös kolme vastalauseetta lausumineen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Pirttilahti, mietinnön esittelystä. — Ja nyt edustaja Koskela.

14.08 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Perussuomalaisten valtiovarainvaliokunnan valiokuntaryhmä on jättänyt käsittelyssä olevaan kuluvaan vuoden lisätalousarvioon neljä lausumaa sisältävän vastalauseen. Niistä tiivistetysti nyt seuraavaksi.

Ensimmäisessä lausumassa esitämme, että hallitus kasvattaa poliisitoimen toimintamenoja katujemme turvallisuuden parantamiseksi. Harva se päivä saamme lukea mediasta katujengien harjoittamasta raa’asta väkivallasta. Perussuomalaiset ovat jo vuosikausia varoitaneet tästä huonosta maahanmuuttopolitiikasta johtuvasta kehityksestä. Valitettavasti varoittaessamme Ruotsin tiestä olemme saaneet muilta puolueilta näihin päiviin asti vastauksiksi lähinnä naureskelua. Tilanne on todella vakava. Siksi poliisin toimintamenojen kasvattamisen lisäksi tarvitsemme muutosta myös niin maahanmuuttopolitiikkaan kuin koulutuspolitiikkaankin, jotta ongelmien juurisyihin päästään paremmin tarttumaan.

Vastalauseemme toisessa lausumassa esitämme, että hallitus pysäyttää väyläverkon korjausvelan kasvun sekä varmistaa tiestön kunnan ympärivuotisesti järjestämällä riittävän rahoituksen väylien kunnossapidolle. Perusväylänpitoon on esitetty noin 150 miljoonaa euroa lisämäärärahoja kustannustason noususta johtuen. Tämä on kannatettavaa mutta ei alkuunkaan riittävää. Väylien korjausvelka tulee kasvamaan tänä vuonna 100 miljoonaa euroa ja vuonna 23 saman verran. Myöskään vuoden 23 talousarvion täydentävässä osiossa olevat määrärahat eivät tule korjausvelan kasvua taittamaan.

Kolmannessa vastalauseemme lausumassa esitämme, että hallitus seuraa Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteiden edistymistä ja tarvittaessa kustannustason kohoamisen takia ohjaa hankkeisiin riittävät määrärahat. Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jossa väyläverkon riittävä kunto on aivan oleellinen asia. Kyse on liikenneturvallisuudesta. Vaikka meillä väestöstä suurin osa asuu kaupungeissa, niin esimerkiksi vientiteollisuus ja omavaraisuutemme nojaavat maaseudun ja maaseutumaisten alueiden luonnonvarojen, kuten puun ja turvealueiden, varaan. Siksi myös alemman tieverkon kunnosta on huolehdittava. Tieverkon minimitasosta kiinni pitäminen on myös edellytys teollisten investointien turvaamiselle ja vähentää samalla eri alueiden erojen kasvua.

Arvoisa herra puhemies! Neljännessä lausumaehdotuksessamme esitämme, että hallitus käynnistää selvityksen ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhdistämisestä. Näinhän on Ruotsissa jo tehty. Ympäristöministeriön menot ovat kasvaneet huikeasti tämän vaalikauden aikana. Vuonna 2019 ministeriön talousarvion loppusumma oli vajaat 200 miljoonaa euroa; vuonna 23 loppusumma täydentävän talousarvioletyksen jälkeen on noin 360 miljoonaa euroa. Menojen kasvua selittävät erilaiset vihreän siirtymän hankkeet.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi vähän siitä, mitä tästä lisätalousarviosta puuttuu: Maatalouden kriisi on ollut ilmiselvä jo kauan ennen Venäjän aloittamaa hyökkäyssotaa. Me perussuomalaiset teimme vuoden alussa lukuisia ehdotuksia maatalouselinkeinon parantamiseksi, mutta kaikki esityksemme kaatuivat hallituksen ääniin. Maatalouden kriisi uhkaa huoltovarmuuttamme ja ruoka-omavaraisuuttamme. Joka päivä lopettaa kolme maataloustuottajaa — siis, arvoisa herra puhemies, yli tuhat maatalousyrittystä lopettaa vuodessa. Tämä tilanne on aivan kestämätön. Se tapahtuu nimenomaan heikon kannattavuuden vuoksi, ja tämä johtaa siihen, että tiloille on vaikea saada myöskin jatkajia. Maatalouden tukipaketti olisi ollut perusteltua myöntää tässä lisätalousarviossa tai viimeistään vuoden 23 täydentävässä talousarvioesityksessä. Näyttääkin siltä, että hallitus jakaa maataloudelle tukipaketin ensi vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa. Maksatukset tarvittaisiin tilille paljon aikaisemmin. Hallituksen hidas toiminta haiskahtaa vaalitempulta. Nyt pitää ajatella maatalousyrittäjiä, omavaraisuutta ja suomalaisten tulevaisuutta eikä tulevia vaaleja. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Purra.

14.13 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Nuorten ja jopa alaikäisten harrastama katuväkivalta ja ryöstörikollisuus on lisääntynyt räjähdysmäisesti niin varsinaisissa jengeissä kuin niiden ulkopuolellakin. Ongelma pyörii lähes yksinomaan maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten ympärillä. Perussuomalaiset ovat varoittaneet tästä ongelmasta pitkään — surkeasta maahanmuuttopolitiikasta ja sen seurauksista. Nyt katuväkivalta ja tämä valitettavasti naapurimaista hyvin tuttu ongelma on kaikkien tiedossa. Poliisi kertoo siitä, lehdistö kertoo siitä, me kaikki tiedämme tästä.

Suomessa nuorten, naisten, miesten, kaikkien, on saatava liikkua kaduilla rauhassa. Vanhempien ei pidä pelätä sitä, että heidän nuorensa joutuvat katuväkivallan, ryöstöjen kohteeksi kaduilla, lähijunissa tai missään. Muut puolueet, hallitus ja tietyt viranomaiset ovat vähätelleet vuosien ajan tätä ongelmaa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Edelleen!] Nyt on viimeinen hetki huolehtia siitä, että Suomi ei ole kohta samassa tilanteessa kuin Ruotsi.

Perussuomalaisten vastalauseen mukaisesti esitän seuraavan epäluottamuslauseen: ”Eduskunta toteaa, että hallitus on vähätellyt jengi- ja katurikollisuuden tuomaa uhkaa kansalaisille, epäonnistunut kansalaisten turvallisuudesta huolehtimisessa, katurikollisuuden lisääntymisen ehkäisemisessä, ilmiön asianmukaisessa tiedottamisessa sekä jättänyt tekemättä päättäväiset toimet ilmiön kitkemiseksi ja näin ollen hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta.”

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Reijonen.

14.15 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Ensimmäiseksi kannatan edustaja Purran tekemää epäluottamuslause-ehdotusta.

Haluan nostaa esille muutamia asioita: Miten tässä nyt näin kävi? Nyt ollaan tekemässä lisätalousarviota. Sieltä puuttuu maatalouden tukeminen. Sieltä puuttuu tiestön riittävä huomioiminen. Jotenkin tuntuu sille, että kävikö nyt näin, että kun keskusta pääsi hallitukseen, niin keskusta teki siellä lehmänkauppoja, että kun he saavat soten, niin he eivät enää maatalouteen sitten puutu. Tämä tuntuu aika pahalle. Tehtiinkö lehmänkauppoja jo siinä

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

vaiheessa? Nyt on tosi ikävä homma, että se maatalous on semmoisessa jamassa. Sinne tarvittaisiin tukemista ihan heti. Suomalainen ruoka on todella tärkeää.

Ja miksi tiestön kuntoon ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota? Joka puolella Suomea on huonokuntoiset tiet. Sen tietää jokainen, ja se on jo huoltovarmuusseikka. Me tarvitaan tiestöjä, myös niitä pieniä teitä. Myös esimerkiksi Vitostie on aika tärkeä, mikä näyttää aina unohtuvan hallitukselta, että tarvitsemme myös sen.

Toivoisin, että näihin tärkeisiin kohteisiin löytyisi rahaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Juvonen.

14.16 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kannatan myös tätä perussuomalaisten tekemää vastalauseetta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin nostaa esiin todella vakavan ilmiön Suomessa: nuorten ja jopa alaikäisten harrastama ryöstö- ja muu rikollisuuden. Kohtasin juuri nuoren miehen, joka kertoi joutuneensa silmittömän ja arvaamattoman väkivallan kohteeksi saaden teleskooppipampusta suoraan päähän, mistä seurasi kallonmurtuma ynnä muita vaivoja, ja nyt sitten kun prosessi lähtee etenemään — syyllinen on toki löydetty — niin ennen kuin hänet saadaan oikeuteen ja vastaamaan niistä tekosistaan, niin aikaahan kestää, ja siinä erityisesti uhrin asema on silloin huono. Eli toivoisin todellakin, että hallitus ottaisi asioista kopin ja kiirehtisi jengiväkivallan ja tämän katuväkivallan ennaltaehkäisyä todella paljon.

Haluan nostaa esille myös sote-rahoituksen, mistä eilenkin täällä eduskunnassa puhuin. Puolitoista miljardia puuttuu rahoitusta hyvinvointialueilta, ja nyt jos koskaan olisi aika huomioida — ja mielestäni myös tässä lisätalousarvioesityksessä olisi tullut huomioida — se rahoitusvaje, mitä sieltä hyvinvointialueilta puuttuu. Siellä ei todellakaan ole valmiuksia käynnistää toimintaa: asiakasmaksut ovat nousemassa, omaishoidon tukea ollaan leikkaamassa. Eli kun rahat eivät riitä, niin mennään sen hiljaisimman, köyhimmän kansalaisen kukkarolle. Hän yleensäkin on se ikääntynyt tai vanhus, joka ei pysty itseään puolustamaan.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kun hallitus on ajanut tämän sote-uudistuksen läpi — se vietiin aivan väkisin lävitse — huolimatta siitä, että rahoitus jätettiin hoitamatta, ja nyt siellä ollaankin sitten sormi suussa, että mitenkö tässä näin pääsi käymään. Aloittavat hyvinvointialueet joutuvat tekemään alijäämäiset budjetit ja miettimään, mistä löytävät henkilöstön ja millä tavalla saavat heitä sitten palkattua.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan nostaa turvallisuusseikasta esiin sen, että pidän ääretömän tärkeänä, että paitsi että kiinnitämme huomiota nuorison katuväkivaltaan, huomioimme myös työntekijöiden turvallisuuden omissa töissään, puhutaan sitten hoitoalan henkilöistä, ensihoitajista, siellä päivystyksessä toimivista hoitajista, lääkäreistä tai varhaiskasvatuksesta, jossa työskentelee opettajia, koulunkäyntiavustajia ja niin poispäin. Huolehditään siitä, että heillä on myös turvallista työskennellä. Liian usein tulee sitä viestiä, että esimerkiksi ensihoitaja joutuu kohtaamaan väkivaltaa tehdessään tärkeää työtä.

Ja sitten vielä haluan muistuttaa siitä, että koronaepidemia ja Venäjän hyökkäyssota selettävät vain osan hallituksen 40 miljardin velkasaldosta, ja tämä asia on hyvä muistaa. Kaikkea ei voida näidenkään asioiden syyksi laittaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Heinonen.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

14.20 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Yleisesti muutamia huomioita tästä hallituksen neljännestä lisätalousarviosta, jossa määrärahoja osoitetaan muun muassa maamme puolustusvalmiuden parantamiseen ja myös Ukrainan tukemiseen yhteensä 294 miljoonaa. Näille me kokoomuksessa annamme tuen: ne ovat tärkeitä, jotta me pidämme huolta omasta uskottavasta maanpuolustuksesta ja myös autamme Ukrainaa lopulliseen voittoon asti.

Myös koronapandemian häntiä — toivottavasti häntiä — tässä vielä hoidetaan, ja myös lapsilisän tuplamaksatukseen varatut rahat on tässä lisätalousarviossa otettu. Ja tämä osoittaa jälleen kerran tämän vasemmistohallituksen holtitonta talouspolitiikkaa, sillä he joutuvat tässäkin osoittamaan, että velanhoitomenoja esitetään jälleen korotettavaksi: tällä kertaa 109 miljoonaa euroa menee pelkästään velanhoitokustannuksiin. Kun taloutta hoidettaisiin paremmin, näitä rahoja voitaisiin käyttää esimerkiksi niihin turvallisuushuoliin, joita täältä salin oikeasta reunasta vaikkapa perussuomalaiset ovat esille nostaneet.

Kuusi miljoonaa itärajan esteen pilottihankkeeseen ja ensi vuonna 139 miljoonaa. Itse haluan nostaa tässä keskustelussa esille myös betonisen aidan rakentamisen arvioinnin niillä osuuksilla, missä se on mahdollista. Se voitaisiin valmistaa matalahiilisestä sementistä, jolloin hiilijalanjälki olisi mahdollisimman pieni, ja se olisi myös sataprosenttisesti kierrätettävää. Ja jos se tehtäisiin sulfaatinkestävästä sementistä, näin saataisiin sataprosenttinen kestävyys sadalle vuodelle, eli kannattaisi tätä miettiä. Se olisi myös nopea rakentaa, kun se voitaisiin tehdä eri puolilla Suomea ja pystyttää näille osuuksille, missä voitaisiin käyttää tällaista ekologisempaa vaihtoehtoa.

Laivue 2020 -hankkeeseen tässä osoitetaan myös rahoitusta. Itse olen epäilevä tämän hankkeen etenemisestä. Toivon kuitenkin, että se jossain vaiheessa Raumalta valmiiksi saadaan.

Teen kokoomuksen vastalauseen mukaisen muutosesityksen, missä me nostamme esille vakavan huolen tästä holtittomasta taloudenpidosta. Ilman kestävää taloutta meillä ei ole suorituskykyisiä Puolustusvoimia, ei maailman parasta koulua, toimivaa terveydenhoitoa tai hyvää joukkoliikennettä, ja me olemme huolissamme hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta, yhteiskuntamme kriisinsietokyvystä ja talouden hitaasta kasvusta. Olemme nostaneet vastalauseessa esille myös sen, että hallituksen tulisi uudelleenarvioida näitä poikkeuslausekkeen sisällä olevia kustannuksia, ja olemme pyytäneet näistä selvityksen valtiovarainministeriöltä. Tiedän, että kun se aikanaan julki tulee, niin ihmetystä se tulee aiheuttamaan myös suomalaisten äänestäjien keskuudessa.

Myös suomalaisten ostovoimaa on tuettava meidän mielestämme myös tuloveroja keventämällä, ja myös vaihtoehtoja menojen sopeuttamiseksi on, mutta hallitus ei ole kyennyt niitä tekemään. Priorisointi, valintojen tekeminen, säästäväisyys eivät ole kuuluneet tämän hallituksen parhaaseen osaamiseen, rahan jakaminen sen sijaan on.

Ruoantuotanto ja huoltovarmuuden turvaaminen nousevat isoon rooliin kokoomuksen vastalauseessa. Me teemme tässä yhteensä 22 lausumaehdotusta, joissa nostamme esille muun muassa Ukrainan riittävän tuen, kehysten rikkomiset ja poikkeuslausekekysymyksen, ja jos täältä poimin muutamia, me kokoomuksessa haluamme myös edistää paikallista sopimista, haluamme toteuttaa terapiatakuun viimeistään vuoden 23 alusta ja osoitamme huolestamme myös sosiaali- ja terveysturvan, sote-uudistuksen, vajavaisesta rahoituksesta ja huonosta valmistelusta näissä meidän lausumissamme.

Tuomme esille myös huolen palo- ja pelastustoimen toimintakyvyn ja riittävän pelastusmäärän varmistamisesta, ja vielä lopuksi maataloustuista. Me olemme kokoomuksessa

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

pettyneitä, niin kuin suomalaiset maanviljelijätkin, keskustaan, että te ette pitäneet kiinni siitä avusta, mitä maatalous olisi tarvinnut, ja sitä varten me tuomme näissä lausumaehdotuksissa esille sen, että meidän ruoantuotantoa pitää tukea tässä vakavassa energiatilanteessa.

Kahtena viimeisenä, arvoisa puhemies: [Puhemies koputtaa] kokoomus haluaa, että pidetään kiinni parlamentaarisesti sovitusta Liikenne 12 -ohjelmasta, ja tiestön korjausvelan ei pidä antaa kasvaa ensi vuonnakaan, niin kuin nyt näyttää liikenneministeri Harakan kaudella, vahtivuorolla vakavasti tapahtuvan. [Raimo Piirainen: Ei pidä paikkaansa!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Honkasalo.

14.25 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tässä lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan määrärahoja muun muassa Suomen puolustusvalmiuden varmistamiseen, Ukrainan tukemiseen, koronavirustilanteesta aiheutuneisiin välttämättömiin korvauksiin ja itärajan rajaesteen suunnitteluun ja pilotointiin. Osa tästä rajaesteen rahoituksesta tulee tosiaan täältä lisätalousarvioesityksestä ja sitten osa täydentävästä, ja siitä nyt muutama sana.

Puhutaan todella isosta summasta, noin 140 miljoonasta eurosta, ja itse näen todella tärkeänä sen, että kun tämän kokoluokan hanketta lähdetään nyt toteuttamaan, saadaan myös todella perusteellinen arviointi rajaesteen tehokkuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Valtiovarainvaliokunta sai lausunnot yhdenvertaisuusvaltuutetulta, Amnestylta ja Pakolaisneuvonnalta, joissa suhtauduttiin tähän rajaesteeseen erittäin kriittisesti [Perussuomalaisten ryhmästä: Yllätys!] ja huomautettiin myös Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tärkeydestä. Jos yhdistetään tämä rajaeste siihen, että meillä on tullut viime heinäkuussa uusi rajavartiolaitos, josta myös Suomi sai huomautuksia kansainvälisten sitoumusten noudattamisesta, niin ei saa olla niin, että tämä raja-aita yhdistettynä tähän rajavartiolaitosiin tosiasiallisesti heikentää meidän ihmisoikeustilannetta rajalla, joten on todella tärkeätä, että kun tätä raja-aitaa pilotoidaan, niin myös sen arviointi on perusteellista. Emmehan me minkään muunkaan hankkeen kohdalla, joka on tämän mittaluokan hanke, ajattele, etteikö se vaatisi täydellistä asiantuntija-arviointia, moninäkökulmaista sellaista.

Mitä sitten tulee tähän perussuomalaisten nuorisoriikollisuuskeskusteluun, niin itse omaan pitkän akateemisen tutkimustaustan nimenomaan nuorisotutkimuksesta ja olen seurannut tätä keskustelua nyt monen kuukauden ajan hyvin hämmentyneenä. Tässä keskustelussa menevät eri käsitteet sekaisin, nuorten eri ikäryhmät menevät sekaisin, puhutaan erilaisista väkivallan muodoista. Tilastotieto ei ole hallussa, ja silti tuntuu siltä, että mitä epävarmempi tietopohja on, sitä varmemmat ne ratkaisukeinot tuntuvat olevan. Jälleen kerran perussuomalaisten kohdalla tuntuu, että kun muut ovat aidosti huolissaan nuorten pahoinvoinnista, mielenterveysongelmista, ja esittävät siihen monenlaisia eri ratkaisuja, [Juha Mäenpään välihuuto] niin ei perussuomalaisia aidosti kiinnosta minkään näköiset ratkaisut. Teitä kiinnostaa se, että kopioitte Ruotsista suoraan vaalistrategian ja istutatte sen Suomen [Arja Juvonen pyytää vastauspuheenvuoroa — Puhemies koputtaa] kontekstiin, ja näin lietsotte pelkoa ja rasismia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: No niin, aika on täynnä. Emme aloita nyt tässä keskustelussa debattia, mutta edustaja Meri saa puheenvuoron.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

14.28 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Käsitlemme nyt valtiovarainkunnan mietintöä ja lisätalousarviomietintöä, mutta haluan nyt vastata vasemmistolle lyhyesti. Ensinnä, vasemmisto, vastustatteko siis raja-aidan perustamista Venäjän rajalle? Kuulimme tänään uutisia, että Ukrainassa on hyökätty lastensairaalaan ja vastasyntynyt vauva on kuollut. [Veronika Honkasalon välihuuto] Puhumme siis Venäjästä, joka hyökkää tällä tavalla itseensä valtioiden kimppuun, ja me emme voisi muka ihmisoikeussyistä suojata rajojamme. [Veronika Honkasalo: Kukaan ei ole niin sanonut!] Miettikää nyt vähän, vasemmistoliitto, mitä te puhutte.

Palaan vielä tuohon katujengiasiaan myöhemmin.

Me otamme tänä vuonna lisää velkaa siten, että lainaa on melkein 19 miljardia enemmän, joka sisältää 10 miljardin varauman sähköyhtiöitä varten. Lainaa otetaan siis huolestuttavan paljon lisää. Suomi elää yli varojensa. Lokakuun loppuun mennessä valtionvelkaa on kertynyt lähes 140 miljardia, ja se tekee noin 25 000 euroa per suomalainen, ja tähän tulee vielä 7 miljardia lisää loppuvuoden aikana — 25 000 euroa per jokainen vauvasta varaan.

Tuoreessa Elinkeinoelämän valtuuskunnan arvo- ja asennetutkimuksessa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä siitä, miten julkista taloutta pitäisi tasapainottaa. Lähes kaksi kolmasosaa eli 65 prosenttia huolehtisi tasapainottamisesta siten, että julkisia menoja leikataan, ja vain neljäsosa turvautuisi asiassa veronkiristykseen. Tutkimuksen perusteella suomalaiset eivät halua leikata valtion keskeisistä tehtävistä, esimerkiksi sote-palveluista, poliisilta, peruskoulutukselta, oikeuslaitokselta ja Puolustusvoimilta. Näistä kohteista vain hyvin, hyvin harva olisi valmis tinkimään. [Aki Lindénin välihuuto] Sen sijaan suomalaisten leikkauslistan kärjestä löytyy yllättäen perussuomalaisten kannattamia kohteita. Yli puolet suomalaisista on valmiita leikkaamaan esimerkiksi yli 1,3 miljardin euron kehitysyhteistyörahoja, ovat valmiita leikkaamaan Yleisradiolta, puoluetuista ja ministereiden avustajista, joita muuten on tällä kaudella lisätty. Kansa on siis tätä mieltä. Kansa on hyvin pitkälle perussuomalaisten linjoilla. Julkiset menot tulee laittaa tärkeysjärjestykseen ja leikkaukset kohdistaa ensisijaisesti sinne, missä niillä on vähiten merkitystä suomalaisten toimeentulon ja hyvinvoinnin kannalta. Kun vain nyt muutkin puolueet tulisivat perussuomalaisten linjoille. [Toimi Kankaanniemi: Kyllä kansa tietää!] — Kyllä kansa tietää, kuten viisas kansanedustajamme Toimi Kankaanniemi täällä muistuttaa. [Toimi Kankaanniemi: Kiitos!]

Mietinnön vastalauseessa nostetaan esille hyvin keskeisiä puutteita ja erityisesti turvallisuusuhat ja kasvanut jengiväkivalta, jonka vaarallisuutta on haluttu vähätellä viime aikoihin saakka. No, onneksi nyt ilmiöstä puhutaan oikealla nimellä. Toki täällä kuulee edelleen sellaisia puheenvuoroja, että perussuomalaiset ovat kummallista porukkaa, kun uskaltavat tästäkin asiasta puhua.

Olemme Ruotsin tiellä. Näin on myös poliisin toimesta todettu, kun lepsun maahanmuuttopolitiikan seuraamuksena Suomeen on muodostunut pääasiassa maahanmuuttajataustaisten nuorten väkivaltaisia jengejä — ja nämä tiedot ovat poliisilta, eivät perussuomalaisilta. Nyt ongelma on siis sentään myönnetty, ja siihen on viimeinkin reagoitava. Meidän keinojamme ovat muun muassa sosiaaliturvaperusteisen maahanmuuton lopettaminen, rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten karkottaminen ja siirtäminen kotimaidensa vankiloihin. Työperäisessä maahanmuutossa on huolehdittava siitä, että tänne tulijat todella kykenevät elättämään itsensä ilman sosiaaliavustuksia ja tulonsiirtoja. Sen lisäksi, että nämä toimet ovat välttämättömiä suomalaisten turvallisuuden varmistamiseksi, niitä

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tarvitaan myös valtion velkaantumisen lopettamiseksi ja meidän hyvinvointivaltion pelastamiseksi. Sen pitäisi olla meidän ensisijainen tehtävämme.

Suomi elää yli varojensa, eikä löperöön maahanmuuttopolitiikkaan ole enää varaa. Tästä syystä kannatan lämpimästi edustaja Purran epäluottamuslausetta hallitukselle, joka on vähätellyt katu- ja jengirikollisuutta, joka uhkaa kansallista turvallisuuttamme, ja hallitus ei näin ollen enää nauti eduskunnan luottamusta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Kivisaari.

14.33 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Neljännessä lisätalousarviossa on paljon hyviä asioita, jotka mietinnön esitelty edustaja Pirttilahti tyylikkäällä tavalla toikin esille. Niitä ovat muun muassa puolustusvalmiuden kohottaminen, Ukrainan tukeminen, koronaan liittyvät toimenpiteet, ylimääräiset lapsilisät ja niin edelleen.

Puhemies! Haluan tässä puheenvuorossani nostaa esille kaksi merkittävää asiaa, jotka liittyvät omaan kotimaakuntaani:

Valtatien 19, Seinäjoki—Lapua, ensimmäisen vaiheen valtuutta siis tarkastetaan tässä yhteydessä 6 miljoonalla eurolla, eli aikaisemmin myönnetty 25 miljoonaa kohotetaan 31 miljoonaan. Tämä on erittäin tärkeä ja merkittävä rahoituksen nosto ja varmistaa meneillään olevien tiehankkeiden etenemisen kustannusten nousun keskellä. Tämä on erittäin tärkeä viesti myös alueen elinkeinoelämälle ja totta kai myös liikenteen välityskyvylle ja turvallisuudelle. Toivon todella, että tämä rahoituksen nosto myös vauhdittaa keskeisellä tavalla Teppo—Isokoski-risteysalueen etenemistä. Se on sellaisenaan umpivaarallinen ja alueen elinvoimaa heikentävä.

Toinen asia on raideliikenteen osalta elintärkeä, eli puhun pääradasta. Meillä eduskunnassakin käydään paljon keskustelua Helsinki—Tampere-välistä. Hyvä niin, mutta myös Tampereelta ylöspäin päärata jatkuu merkittävällä tavalla vuodessa miljoonien ihmisten matkustusmuotona. Tässä kohtaa tässä lisätalousarviossa pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu jatkuu. Hankkeen valtuutta siis kohotetaan nyt 1,8 miljoonaa, mikä nostaa kokonaissumman yli 6 miljoonaan. Tämä on merkittävä myös siltä osin, että esimerkiksi Tampere—Seinäjoki-välin kaksoisraiteen — siis elintärkeän kaksoisraiteen — eteneminen jatkuu. Eli on tärkeää, että me kehitämme päärataa kokonaisuudessaan ja huomioimme myös Tampereelta pohjoiseen menevän raideliikenteen. Ja tämän hallitus on tässä lisätalousarviossa hyvällä tavalla tunnistanut.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

14.37 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Esittelen pääpiirteittäin kristillisdemokratien vastalauseen numero 3, jossa on yhdeksän lausumaehdotusta.

Vuoden 2023 talousarvio sekä syksyn lisätalousarviot ovat olleet Marinin hallituksen viimeisiä mahdollisuuksia tehdä konkreettisia toimia talouden kurssin kääntämiseksi ja julkisten menojen priorisoimiseksi sekä näitten kriittisten alojen, etenkin maatalojen, pelastamiseksi. Näihin vakaviin kysymyksiin hallitus ei ole kuitenkaan halunnut tai kyennyt puuttumaan konkreettisesti, vaan on jatkanut avokätistä politiikkaansa unohtaen kuitenkin muutamit keskeisimmät perusasiat, kuten huoltovarmuuden vahvistamisen. Päätös lykätä

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

maatilojen akuuttiin kustannuskriisiin vastaaminen ensi vuoden lisätalousarvion varaan on kohtalokas liian monelle tilalle — emmehän me edes tiedä, onko hallitus siinä vaiheessa kasassa. Joten tässä kohden hallituksen viivyttelyä on kyllä täysin mahdoton ymmärtää.

Valtion velkaantumisen paheneminen heijastuu jo ensi vuoden talousarviossa puoleentoista miljardin euron varauksella korkomenoihin. Valtiovarainministeriön vuoden takaisen ennusteen mukaan velkasuhde ylittää 100 prosentin rajan jo 2040-luvun alussa. Pelkän valtionvelan hoitomenoihin hupenee ensi vuonna suurin piirtein saman verran kuin Suomen terveydenhuollon elikkä hyvinvointialueitten starttaaminen tarvitsisi lisää rahoitusta, eli lähdemme hyvinvointialueilla liikkeelle vakavasti alirahoitettuna. Vielä viime viikonloppuna elimme siinä toivossa, että hallitukselta löytyisi nyt hyvinvointialueille lisärahoitusta tässä tilanteessa, mutta näin ei ole.

Mikäli sekä velkasuhde että korot jatkavat kasvuaan, niin puhutaan todellakin muuttaman vuoden kuluttua jo useamman miljardin korkomenoista, ja lisäksi myös kunnat ja kotitaloudet ovat varsin velkaantuneita. Tällaisessa tilanteessa tietenkin toivoisin, että Suomessa valtiovarainministeriössä arvioitaisiin tätä meidän korkostrategiaa ihan uudelleen, koska käsittääkseni tämä korkostrategia on laadittu silloin, kun meillä oli hyvin matalat korot, negatiivisia korkoja jopa. Se ei tällä hetkellä, tähän maailmanaikaan, sovi millään tavalla, ja maksamme siitä nyt sitten ylimääräistä.

Hallituksen toteuttama sosiaali- ja terveystalouden uudistus heikentää julkista taloutta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä miljardeilla euroilla ja syventää myöskin kestävyysvajetta pitkällä aikavälillä. Massiivinen aluehallintouudistus aiheuttaa väistämättömiä muutuskustannuksia, jotka on arvioitu alakanttiin, ja tästä huolimatta hallitus on tietoisesti alirahoittanut nämä hyvinvointialueet ja siten sote-palvelut. Ongelmat kasautuvat varsinaisesti seuraavalle hallitukselle, joka joutuu ratkomaan elinkelvottomien hyvinvointialueitten selviämiseen liittyviä haasteita.

Toki tämän vuoden neljäs lisätalousarvio sisältää monia yksittäisiä toimia, joista me kristillisdemokraatit valiokuntaryhmänä olemme hyvinkin samaa mieltä ja joita kannatamme, kuten esimerkiksi Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaaminen ja lisäpanokset hoiva-avustajien kouluttamiseen sekä ylimääräinen lapsilisä. On huomattava, että tuo ylimääräinen lapsilisä on oletettua alhaisempi, koska syntyvyys on edelleenkin ollut alhaisella tasolla, ja siinä mielessä varmasti näin tulevaisuuden, koko kansakunnan tulevaisuuden, kannalta meidän pitäisi miettiä, miten hyvällä perhepolitiikalla voisimme varmistaa sen, että ainakaan taloudellinen tilanne ei olisi se, miksi perheellistyminen jää.

Mutta vastalauseen lausumaehdotuksista.

Kristillisdemokraatit esittävät ensinnäkin, että hallitus tuo talouskasvun vauhdittamiseksi uskottavan suunnitelman, joka sisältää myöskin konkreettiset keinot työllisyysasteen nostamiseksi, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi, tuottavuuden kasvattamiseksi ja työmarkkinoiden tehostamiseksi.

Myöskin edellytämme, että hallitus sitoutuu keinoihin, joilla julkisen talouden kestävyysvaje voidaan kuroa umpeen vuosikymmenen loppuun mennessä, ja aloittaa niiden toimenpanon jo tämän loppuvaalikauden aikana.

Eduskunnalle toivomme myös esitystä, jolla valtiovarainministeriön arvion mukaan saavutetaan hallituksen itselleen asettama työllisyystavoite 80 000 työllisestä siten, että julkinen talous vahvistuu 2 000 miljoonalla, eli 2 miljardilla eurolla. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset luvattiin kattaa työllisyyttä vahvistamalla.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Edellytämme myöskin, että eduskuntaan tuodaan esitys ansiosidonnaisen työttömyys-turvan porrastamiseksi niin, että etuustaso on korkeampi työttömyysjakson alussa ja las-kee portaittain työttömyyden keston mukaisesti.

Edellytämme hallitukselta myös esitystä etuusjärjestelmän kannustinloukkujen purka-misesta, samoin myöskin esitystä reilun paikallisen sopimisen edistämisestä, esitystä tera-piatakuun toteuttamisesta ja lisäksi myöskin maatilojen kustannustuesta, jotta elinkelpoi-set ruokaa tuottavat tilat pelastetaan akuutilta kustannuskriisiltä. [Puhemies koputtaa]

Ja vielä viimeisenä edellytämme, että hallitus tuo välittömästi eduskuntaan suunnitel-man hyvinvointialueitten rahoitusvajeen paikkaamisesta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos, kiitos. — Ja edustaja Multala.

14.42 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Alkuun kannatan edustaja Heinosen esittä-mää kokoomuksen vastalauseita ja sen lausumaehdotuksia.

Tässä lisätalousarviossa toki on kyse vain pienestä osasta valtion budjetissa, mutta lisä-talousarvioiden koko tällä vaalikaudella on välillä ollut melko eri luokkaa kuin mihin ehkä on aiempina vaalikausina totuttu. Varsinaista priorisointia ei ole onnistuttu tekemään, vaan ikään kuin kehyspoikkeaman ja muidenkin kriisien varjolla on sitten lisätty menoja joka puolelle. Jatkuva velkaantuminen on kuitenkin jossain vaiheessa pakko saada pysähty-mään, sillä jo nyt näemme, kuinka kasvavista velkakuluista ja korkokuluista aiheutuu meil-le haittaa siinä, kuinka voimme huolehtia hyvinvointiyhteiskunnan palveluista ja tulevai-suudessa myös tulonsiirroista. Se ei ole siis puhetta vain siitä, että velkaantuminen olisi paha sinänsä, vaan kun elämme jatkuvasti velaksi, meillä on entistä vähemmän liikkuma-varaa huolehtia palveluistamme ja niistä ihmisistä, jotka myös yhteiskunnan tukea toi-meentuloonsa tarvitsevat.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen vastalauseesta haluan nostaa muutaman asian esille. Velkaantumisasian lisäksi olemme edellyttäneet, että Suomi jatkaa riittävää taloudellista, humanitaarista ja materiaalista tukea Ukrainalle ja varmistaa sen. Toki tässä täytyy myös kiittää hallitusta, että näin on tähän asti hyvin toimittukin. Suomi on tukenut Ukrainaa, ja toivottavasti tämä jatkuu myös tulevaisuudessa. Tämä raakalaismainen sota on saatava päätymään.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus: Maatalous on noussut keskusteluihin nyt, mutta ei-hän tässä ole kyse vain siitä, mitä on tehty tai ei ole tehty tällä hallituskaudella. Keskustalla on ollut maatalousministerin salkku noin kahdeksan vuotta, tai jopa pidempään, ja maata-louden tilanne on mennyt pahempaan suuntaan jatkuvasti. Maatalouden pysyvää kustan-nuskriisiä ei ole kyetty ratkaisemaan, ja sen vuoksi kiinnitämme tähän asiaan huomiota ja teimme myös lausumaehdotuksen laajemmasta maataloustukijärjestelmän uudistamisesta, jonka avulla turvattaisiin ruoantuotannon huoltovarmuus ja panostettaisiin tehokkuuteen sekä uudistumiseen. Näin voisimme huolehtia siitä, että meidän maatalousjärjestelmäme parhaalla mahdollisella tavalla myös auttaa huoltovarmuutta ja takaa meille sen riittävän ruoantuotannon, mitä me kaikki varmasti täällä toivomme.

Arvoisa puhemies! On pakko kuitenkin sanoa nyt tämän lisätalousarviokeskustelun yh-teydessä, kun täällä myös tästä nuorten kasvaneesta väkivallasta ja jengiytymiskehitykses-tä on keskusteltu, että kokoomus on esittänyt kymmenen keinoa — kokoomus kutsuu niitä pehmeiksi ja koviksi keinoiksi — joilla voisimme puuttua jengiytymiskehitykseen ja kas-vaneeseen väkivaltaan ja ehkäistä niitä. Tilastotiedot ovat hyviä, mutta valitettavasti tilas-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tot kertovat hieman jälkikäteen sen, mitä meillä on tapahtunut. Suurin osa nuorista toki voi hyvin ja entistä paremmin, paremmin kuin koskaan ennen, mutta silti meillä on kasvava osuus myös nuoria, jotka voivat selvästi äärettömän huonosti tai jostakin muusta syystä käyttävät sitten väkivaltaa, esimerkiksi paremman elämän tavoitteluun, tai muuten on tappeleita. Tästä olemme saaneet lukea viime päivinä monista medioista, Helsingin Sanomista muistaakseni tänään viimeksi. Meidän on tunnistettava tämä ilmiö, ja uskon, että eduskunnassa tämä ilmiö on nyt laajasti tunnistettu.

Ilokseni panin merkille, että myös sisäministeri oli nyt tunnistanut tämän ilmiön olemassaolon ja esitti — toki vasta arvioinnin asteella — ottavansa mahdollisesti käyttöön joitakin näitä kokoomuksen esittämiä keinoja. Hän esitti muun muassa, että arvioitaisiin, voidaanko ampuma-aserikoksista tuomittavia rangaistuksia koventaa. No, tämä on mielestämme melko selvää, että enää ei tarvita arviointia, voidaan saman tien edetä näissä asioissa. Myös rikoshyödyn poistamista olisi helpotettava.

Arvoisa puhemies! Se on kuitenkin todettava, että pelkästään rangaistuksia kiristämällä emme varmasti tähän pääse, sillä kyse on monesti alaikäisistä, jotka eivät ole rikosoikeudellisen vastuun piirissä. Ja se henkilö, joka keksii tavan, jolla voimme ehkäistä nuoria päätyvästä tekemään tämäntyyppisiä rikoksia, auttaa heitä löytämään paikkansa yhteiskunnassa — olivat he taustaltaan sitten maahanmuuttajataustaisia tai suomalaistaustaisia — varmasti ansaitsisi ison palkinnon siitä työstä.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu varmasti jatkuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tämä keskustelu jatkuu vielä tuonne noin kello 15.30:een saakka, ja sen jälkeen siirrymme muihin asioihin. — Ledamot Löfström.

14.47 **Mats Löfström r:** Tack, ärade herr talman! Här i den fjärde tilläggsbudgeten finns det många viktiga satsningar, inte minst i det tråkiga världsläget som vi lever i efter Rysslands brutala och illegala anfallskrig mot Ukraina. Viktiga satsningar — och också viktiga satsningar för att hantera kostnaderna som uppkommit av coronapandemin.

Här finns en specifik sak gällande Åland, och också en historisk sak, att det budgeteras pengar för ett särskilt bidrag till Åland för att hantera kostnader som har uppkommit under coronapandemin. Det här är ett instrument som tillkom när man ändrade självstyrelselagen senast — under den här mandatperioden godkände man för andra gången det vilande lagförslaget om att ändra självstyrelselagen — och då hade vi inga tankar på att vi skulle drabbas av en pandemi och att det här instrumentet så snabbt skulle bli aktuellt. Åland drabbades av extremt höga kostnader och ekonomiskt av coronapandemin, då Åland är beroende av passagerarsjöfart och turism och både turismen och passagerarsjöfarten stod under stora delar av inledningen av pandemin. Den arbetslöshet på mellan tre och fyra procent som Åland brukar ha, alltså en mycket låg arbetslöshet, steg nästan över en natt till 11,6 procent, så det var en stor ekonomisk kostnad.

Men eftersom Åland är självstyrt så åtnjuter inte Åland automatiskt till exempel stöd via de ökade statsandelar till kommuner som man i övrigt har kompenserat kommuner och övriga regioner med, utan de är saker som på Åland sköts av självstyrelsen, av landskapet, och beviljas kommunerna, och därför finns det kostnader som har uppkommit. Det står i självstyrelselagen att landskapet kan beviljas statsmedel för att förhindra eller undanröja sådana väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som särskilt drabbar landskapet.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Den här ansökan har kommit av landskapsregeringen. Ålandsdelegationen, ett organ där både riket och Ålands självstyrelse har ledamöter, har behandlat ansökan och fått utlåtanden av finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och andra ministerier och bifallit ansökan som sedan har blivit stadfäst av republikens president. Det riksdagen nu gör är att budgetera pengar för att bidraget ska kunna betalas ut i sin helhet. Det är frågan om ett historiskt beslut när vi för första gången använder det här instrumentet, och det är mycket motiverat att vi också budgeterar de här pengarna i sviterna av coronapandemin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nu behöver vi tolkning. — Varsågod.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Seuraavaksi edustaja Eskelinen.

14.52 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Aika mustaa talous- ja tulevaisuuskuvaava oikea laita tällä hetkellä salissa kertoo. [Toimi Kankaanniemen välihuuto] Tulevaisuuskuvaan ja talouskuvaan ei hirmusti vain lääkkeitä ole. Jos oikein kuulin, niin lisätalousarvio neljän lisäksi menolisäyksiä on aika paljon, ja lista tuli niin kokoomukselta kuin perussuomalaisilta. [Välihuuto eduskunnasta] On se aivan selvä, että me kaikki ollaan talouskasvuennusteista huolestuneita ja tulevat vuodet ovat aika hämärän peitossa. [Juha Mäenpää: Lapset maksavat!]

Itselläni on tapana kumminkin nähdä asioita myös positiivisesta näkökulmasta, ja muutamia esimerkkejä:

Julkisen talouden tasapaino on kumminkin vuosina 21—22 parantunut huomattavasti, ja syy siihen on yksinkertaisesti hyvä työllisyyskehitys ja verotulojen kasvu. Vuosi 23 sitten jo näyttää murheellisemmalta.

Lokakuussa 21 meidän työllisyysasteemme oli 72,8 prosenttia, ja tässä lisätalousarviossa kesäkuun luku on 73,6, mutta lokakuun lopun luku oli 74,4 prosenttia, 66 000 työllistä enemmän kuin lokakuussa 21. Esimerkkinä on Pohjois-Karjala, joka on pahnanhajainen yleensä ja on aina ollut tähän asti: ollaan nyt 11,8:ssa. Se on alhaisin luku 32 vuoteen — 32 vuoteen.

Minusta lisätalousarvio nelosessa on tärkeää, että on hyviä täsmätoimenpiteitä tähän aikaan ja niihin akuutteihin ongelmiin ja tarpeisiin, mitä meidän yhteiskunnassamme on. Tärkeää on, että puolustusvalmiutta edelleen kohotetaan, odotetaan Nato-päätöstä. Tukea Ukrainalle tarvitaan, niin kuin täällä molemmista laidoista salia on todettu. Erityisesti on tärkeää, että TEMin ja OKM:n puolelle lisätään rahoitusta ukrainalaisten koulutukseen ja työllistämiseen. Esimerkiksi meillä Joensuussa on 1 500 ukrainalaista tällä hetkellä. 60 miljoonaa euroa lisää sote-alueille koronarahaa — se tulee tärkeään vaiheeseen, juuri kun alueet ovat aloittamassa. Ja kyllä itse pidän tärkeänä myös tätä lapsilisän korotusta joulukuussa. Se on monelle pienituloiselle perheelle hieno kädenojennus tästä isosta salista. Ja raja-aidan pilotti.

Sitten edustaja Heinonen, joka ei ole paikalla, kovastikin LVM:n puolelta perusväylänpidon rahoituksen osalta arvosteli. Totuushan on, että parlamentaarisesti olemme lisänneet liikennejärjestelmän suunnitelman kautta vuosittain noin 300 000—400 000 euroa perusväylänpitoon lisää rahaa, ja parhaana vuonna, vuonna 20, sillä pistettiin suomalaista tieverkkoa 4 000 kilometriä kuntoon. Nyt tietysti nämä ongelmat ovat tulleet tämän kustan-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

nuskehityksen myötä, ja tässäkin sitä kustannustason kehityksen muutosta sitten kompensoidaan yli 34 miljoonalla, että pystyttäisiin sitten vastaamaan jollakin tavalla edes tähän tilanteeseen tuolla Suomen väyläverkostossa. Positiivista on, että myöntövaltuuksia jo käynnissä oleville kohteille, joilla on hirmu suuri työllisyysmerkitys, lisätään. Oman vaalipiirini osalta isoin uusi hanke on tietysti tuo Rissalan, joka liittyy Karjalan lennostoon ja sitten niihin tiejärjestelyihin, 46 miljoonaa, ja sillä on useammaksi vuodeksi aika iso työllisyysvaikutus.

Sote-alan koulutuspaikkoja edelleen lisätään hoiva-avustajien osalta.

Harmaan talouden torjuntaan tulee lisäpalkkausta alipalkkauksen selvittämiseen sekä selvittämiseen ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön osalta, mikä on tärkeä rahan lisäys.

Se on selvä, että tuohon maatalouden tilanteeseen varmasti joudutaan vielä täsmätoimenpiteitä tekemään ja työkaluja rakentamaan, siitä olen itsekkin ihan samaa mieltä — mitä ne sitten ovat, ja on syytä seurata. Se tilanne ei ehkä niin synkkä ole. Tapasin Kiteellä nuoria tuottajia tässä muutama viikko sitten, ja siellä oli kovastikin vielä tulevaisuudenuskoa, mutta tuota tilannetta pitää ehdottomasti seurata.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Koponen, Ari.

14.57 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kouluväkivalta, katuväkivalta, jengiväkivalta — valtavia kasvavia ongelmia. Me tarvitaan tähän ongelmaan myös pehmeitä keinoja. Senkin tietävät varmasti kaikki, ja niitä on myös kokeiltu. Mutta me tiedetään myös Ruotsista, Tanskasta ja nyt Suomen poliisista, että nämä pelkät pehmeät keinot eivät riitä, ja me tarvitaan tähän myös kovia keinoja. Me myös tiedämme, että tietyistä maista tuodaan tänne nuoria miehiä, jotka eivät edes halua integroitua tai sopeutua Suomeen. Se on fakta, mitä on turha mennä pakoon. Ja tässä me kuullaan vasemmistosta just... He työntävät pään pensaaseen ja toivovat, että tämä ongelma katoaa, mutta sillä se ei tule katoamaan, vaan siihen pitää puuttua kovin ottein.

Sitten, Suomen puolustusmenoihin tehdään erittäin kannatettavia toimia, mutta on rehellistä sanoa, että moni menolisäys on osoittautunut paljon kalliimmaksi kuin hallitus alun perin kertoi. Hallituksen menolisäykset ja uudistukset hoitajamitoituksesta sote-uudistukseen ja oppivelvollisuuden pidentämiseen ovat täysin alibudjetoituja. Kaiken luvattun rahoittaminen, korjaaminen ja julkisen talouden oikaiseminen jätetään seuraavien hallitusten päänsäiväksi. On absurdia puhua hyvinvointialueista, kun rahat eivät riitä ja palvelut heikkenevät.

Liikenneväylien ylläpitoon suunnatut lisäpanostukset eivät riitä kompensoimaan kustannusnousua, joten korjausvelka kasvaa lisäpanostuksista huolimatta. Täytyy muistaa, että Suomen teollisuus kulkee kumipyörillä lähes kokonaan, ja korjausvelan kasvaminen on riski niin teollisuuden kilpailukyvyille kuin turvallisuudelle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kankaanniemi.

14.59 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tällä vaalikaudella olemme voineet todeta, että hallituksen muodostaminen on varsin helppoa. Silloin keväällä 19 puheenjohtaja Rinne kutsui miellyttävät puoluejohtajat kokoon ja kysyi: Mitkä ovat teidän

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tarpeen? Minkälaista politiikkaa haluatte harjoitettavan tällä kaudella? Kaikki toivat pöytään pitkät listat tarpeitaan. Keskustalla oli 10 toivetta ja sai 11 läpi. Sen lisäksi sitten muilta puolueilta tuli vaikka mitä, ja ne kasattiin ohjelmaksi ja jaettiin ministerinsalkut — se oli siinä.

Sen jälkeen on sitten hoidettu asioita niin, että kaikkea on viety eteenpäin — no, nyt joi-takin ongelmia on löytynyt — mutta kuitenkin tässä yli kolme vuotta kaikista kriiseistä huolimatta on sitä ohjelmaa toteutettu välittämättä yhtään kustannuksista. Kaikki kustan-nukset on katettu velanotolla — velkaa, velkaa, velkaa. Nyt olemme siinä tilanteessa, että Rinteen—Marinin hallitus jää ilmeisesti Suomen historian eniten valtiolle velkaa ottaneek-si hallitukseksi [Juha Mäenpää: Surkee hallitus!] kautta historian. Se ei ole kovin kunnia-kasta.

No, tiedämme, että muutamiin tarpeisiin niitä on tarvittu, [Välihuuto sosiaalidemokraat-tien ryhmästä] mutta valtava määrä on otettu sellaiseen, mikä ei olisi ollut välttämätöntä. Nyt olemme siinä tilanteessa, että korot ovat nousseet jo varsin voimakkaasti ja jatkossa nousevat entistä enemmän, ja kaikesta tästä hyvästä huolimatta esimerkiksi Suomen Pan-kin pääjohtaja eilen totesi, että ensi vuonna on taantuma Suomessa ja seuraavana vuonna-kin vain 0,5 prosentin kasvu. Tämä kertoo siitä, että tältä hallitukselta jäävä todella synkkä perintö on valtava ongelma seuraavalle eduskunnalle, hallitukselle ja vielä sitä seuraaville.

Arvoisa puhemies! Nyt jos koskaan on priorisoinnin aika. Yhteiset tarpeet on pantava todella kriittiseen tarkasteluun. Perussuomalaiset ovat esittäneet — täällä viimeksi edusta-ja Meri muun muassa — ne kohteet, joista me olemme ensimmäiseksi leikkaamassa: hal-linnosta, avustajakunnasta, ilmastopolitiikasta, vihreästä siirtymästä, maasta ulos valuvis-ta miljardoista, ja monista muista, Yleisradiosta ja monesta muusta kohteesta me olemme valmiita ottamaan pois, käyttämään näitä varoja niin, että ne vahvistavat talouskasvua, li-säävät kansalaisten — varsinkin heikommassa asemassa olevien kansalaisten — ostovoimaa, ehkäisevät verojen kiristymiä ja tätä kautta luovat tilaa valtiontalouden vahvistumi-selle, vähentävät sosiaalimenoja. Kun näin tehdään, käänne saadaan aikaiseksi.

Minun on todettava, että kokoomus haluaa leikata asumistuesta ja työttömyysturvasta. Ne eivät ole meillä listalla leikkauskohteina, mutta todella uudistusten kohteina kylläkin, eli niitä järjestelmiä pitää kyllä katsoa läpi erittäin tarkkaan, ja toivotaan, että sosiaalipo-liittinen sosiaaliturvaa uudistava työ joskus päätyisi lopputulokseen, joka olisi hyväksyttä-vissä.

Arvoisa puhemies! Me siis katsomme ne tulot, millä me rahoitamme ne menot, mitä me haluamme lisää panostaa, ja ensisijaisena on tämä talouskasvun ja ostovoiman ja hyvin-voinnin turvaaminen.

Sen lisäksi tässä keskustelussa on esille tullut — ja nostan sen myös itse esille — tämä maatalouden tilanne. Se on todella huolestuttava. Eivätkö ministerit ja hallituspuolueet ymmärrä sitä, että me olemme marraskuun lopussa nyt jo menossa, ja viljelijät joutuvat nyt suunnittelemaan ja hankkimaan ne tarpeet, mitä tarvitaan huhti-, touko-, kesäkuussa, kun kylvöt alkavat ja ne toteutetaan? Se pitää nyt suunnitella — pitää olla rahoitus — ja te lyk-käätte, aina vain lykkäätte ja lykkäätte. Tällä menolla te ajatte Suomen nälkätilanteeseen. Maailmalla on jo nälänhätää paljon. Ei ole viisasta ajaa suomalaista maataloutta sen sy- vempään ahdinkoon, mitä se [Puhemies koputtaa] nyt on, vaan nostaa se sieltä ahdingosta kiireesti.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Filatov.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

15.05 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Tässä lisätalousarviossa näkyy selkeästi se, miten talouden ja työttömyyden sidos on hyvin tiukka. Tässä on puhuttu paljon niistä panostuksista, mitä tehdään tässä lisätalousarviossa, ja myös niistä puutteista, mitä siinä on, mutta itse haluaisin keskittyä siihen, että huomaisimme myös sen, että tässä lisätalousarviossa on yli miljardi lisää verotuloja — yli miljardi lisää verotuloja — ja sen taustalla on [Juha Mäenpää: Korkeat polttoaineen hinnat!] parempi työllisyyskehitys, jota olemme ehkä tämän koronan jälkeen ja muutoin ennakoineet, ja se on mielestäni positiivinen asia, joka kannattaa panna merkillle. Sen lisäksi esimerkiksi työttömyysturvamenot ovat lähes 300 miljoonaa euroa pienemmät kuin arvioimme, samoin kuin asumistukimenot ovat 60 miljoonaa euroa pienemmät kuin olemme arvioineet. Eli tämä positiivinen kehitys näkyy tässä.

Mutta kun me katsomme kansainvälistä tilannetta koronan ja tämän Venäjän hyökkäyssodan jälkeen, niin me tiedämme, että siellä se taantumisen riski pilkottaa, ja sen takia tähän ei pidä ikään kuin tuudittautua, vaan pitää miettiä niitä lisätoimia, joilla me pitäisimme meidän taloutemme liikkeessä ja työllisyyden tällä hyvällä uralla, millä se nyt on ollut.

Tässä on esitetty paljon kritiikkiä velkaantumiselle, ja ymmärrän sen. Kaikkia meitä huolestuttaa se, mitä taloudessa tapahtuu. Mutta jos ajatellaan, että meillä olisi jotenkin erityisen paljon velkaa verrattuna moneen muuhun maahan tai että me olisimme erityisen haavoittuvassa tai riskitilanteessa tai epäuskottavassa tilanteessa, niin siihen ei löydy evidenssiä. Esimerkiksi korkotaso on aivan normaali. Siinä ei ole mitään riskilisää Suomen kohdalla. Mutta siinä, että se saattaa kasvaa, meillä on maana sinänsä riski kokonaisuutenansa.

Itse asiassa tässä on myös paljon löysää puhetta tarpeettomasta velasta. Olisi kiva tietää, mitä se tarpeeton velka on, koska aika vähän kuitenkin on ollut niitä säästöesityksiä siinä keskustelussa, mitä me olemme tässä isossa salissa käyneet. Niitä on jonkun verran ollut. Osa niistä on ollut realistisia ja mahdollisia toteuttaa, osa niistä on suuntautunut kymmenien vuosien päähän, ja osa on ollut esimerkiksi sellaisista asioista, joissa meillä on kansainvälisiä sopimuksia ja rahat jo kiinni, eli sellaisia säästöjä, joita oikeasti voitaisiin seuraavan vuoden budjetista saada, on ehkä vähän vähemmän ollut esillä.

Mutta sitten ihan nyt oikeasti, ihan ilman sarvia ja hampaita, haluaisin kokoomuksen puolelta pyytää pientä täsmennystä, kun teidän ponnessanne sanotaan, että pitää olla riittävä taloudellinen tuki humanitääriseksi ja materiaaliseksi tueksi Ukrainaan. Kun tästä ikään kuin tulee se viesti, että se ei tällä hetkellä ole riittävä, niin mikä se riittävä taso olisi teidän mielestänne? Se olisi mielestäni kiva tietää, [Puhemies koputtaa] ja ihan hyödyllinen ja hyvä tietää.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.08 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Otan lyhyesti kantaa lähinnä koulutukseen suunnattuihin määrärahoihin. Hoiva-avustajien koulutusta aiotaan lisätä 800 uudella koulutettavalla. Tähän ehdotetaan yhteensä noin 8,5 miljoonaa euroa lisämäärärahaa. Hoiva-avustajien koulutuksen lisääminen on erittäin perusteltua tässä työvoimatilanteessa. Heidän työpanostaan tarvitaan erityisesti ikäihmisten palveluissa. Toisaalta hoiva-avustajien lisääminen edellyttää myös sitä, että hoitoyhteisössä on riittävästi päteviä erityisosaajia ohjaamaan ja tukemaan hoiva-avustajia esimerkiksi muistisairaiden kohtaami-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sessä ja auttamisessa. Näitä erityisosaajia, siis esimerkiksi muistihoitajia, ei valitettavasti kouluteta tällä hetkellä riittävästi.

Toisaalta, arvoisa puhemies, yhtä vaikea työvoimapula kuitenkin vaivaa myös kehitysvammatyötä tällä hetkellä. Hoiva-avustajia ei ole tarkoitettu kehitysvammatyöhön, ja siksi esimerkiksi Kehitysvammaliitto on ehdottanut yhteisöavustajakoulutuksen käynnistämistä pikaisesti. Yhteisöavustajat helpottaisivat nimenomaan kehitysvammatyössä olevaa valtavaa henkilöstöpulaa. Toivottavasti tämän koulutuksen suunnittelu etenee ministeriössä nopeasti. Tiedän, että siellä asiaa työestetään.

Puhemies! Myös muut koulutukseen kohdennetut rahat ovat kannatettavia. Esimerkiksi työvoimakoulutuksena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen on tulossa rahaa, samoin kuin Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen hankkimaan koulutukseen. Koulutus on aina investointi tulevaisuuteen.

Erittäin tärkeä on myös ukrainalaisille järjestettävään ammatilliseen koulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen ehdotettu kolmen miljoonan euron lisämääräraha. Tämä on järkevää ukrainalaisten auttamista, mutta samalla helpotetaan myös meidän työvoimapulaa. Toki Ukraina tarvitsee myös muuta taloudellista apua, kuten tässä lisätalousarviossa on esitetty.

Puhemies! Ihan lopuksi: Kiitän myös ylimääräisestä lapsilisästä. Se tulee pelastamaan monen lapsiperheen ja erityisesti monen lapsen joulun.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kettunen.

15.10 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Keskustelua neljänneistä lisätalousarviosta valtiovarainvaliokunnan mietinnön pohjalta — hyvää keskustelua. Tässä on käyty keskustelua niin teistä kuin myös maataloudesta. Edustaja Koponen, Arikin toi esille sen, että tässä maassa kumipyörillä liikkuu teollisuuden tuotteita. Se pitää täysin paikkansa, mutta täytyy kyllä muistaa, että tällä hallituskaudella onneksi sinne perusväylänpitoon ollaan saatu se 300 miljoonan tasokorotus jokaiselle vuodelle, eli toisin sanoen se 1,4 miljardia käytetään perusväylänpitoon. No, totta kai sitä korjausvelkaa on vuosien saatossa tullut, ja sitä on saatu nytten kurottua umpeen. Muistamme, että kun 2020 tämä maailmanlaajuinen koronapandemia iski, silloin bitumin hinta oli alhaalla. Silloin tehtiin hyvää suhdannepolitiikkaa sen suhteen, että kun bitumin hinta oli alhaalla, pistettiin lisätalousarvioon sitten vähän enemmän euroja siihen, että asfalttia vedettiin tuonne tiestöön asianmukaisesti ja näin sitä korjausvelkaa saatiin umpeen. Nythän tilanne on toisin: öljyn maailmanmarkkinahinta on aivan toisenlainen, ja tätä kautta myös bitumin hinta on sillä tasolla, että asfalttia muun muassa tänä kesänä ei päästy vetämään tuonne teille ja valteille siinä suhteessa kuin olisi pitänyt.

Kokoomuksen puheenvuorossa edustaja Heinonen toi esille, kuinka kokoomus on pettynyt Suomen Keskustaan siinä, että maataloutta ei ole hoidettu asianmukaisella tasolla rahoituksien osalta. No, kuitenkin olemme saaneet sen 300 miljoonan huoltovarmuuspaketin maatalouden suuntaan. Mielenkiinnolla odotan teidän ensi viikon niin sanottua varjobudjettia ja sitä, kuinka te tulette tämän asian ratkaisemaan.

Tässä on myös käytetty puheenvuoroja siitä, kuinka on tämä hallitus ottanut holtittomasti velkaa. No, valtaosahan tämän vaalikauden velkaantumisesta, arvoisa puhemies, selittyy koronan hoidolla ja tällä Putinin hyökkäyssodalla, mikä on aivan oikein. Tämänhän hyväksyvät kaikki eduskunnan puolueet, oppositiopuolueet myös. Mutta kuitenkin te syytätte sii-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tä, että nyt on holtittomasti otettu se loppuosa velkaa. On puhuttu aikaisemmissa puheen-
vuoroissa jopa siitä, että 11 miljardia on neljän vuoden aikana, elikkä hallituskauden aika-
na, otettu velkaa holtittomasti, mutta mistä tämä 11 miljardin velkapotti sitten muodostuu?
Kun tästä noin puolet, se 5,3 miljardia, on muodostunut tuloveronkevennyksistä, niin, ar-
voisa puhemies, on syytä kysyä kokoomukselta ja myös perussuomalaisilta, olisitteko te
[Puhemies koputtaa] sitten verottaneet suomalaisia tämän verran.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Virta.

15.13 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Tässä neljännessä lisätalousarviossa on mo-
nia tärkeitä kohteita, joihin kohdennetaan lisärahoitusta. Tiedostan tietenkin samaan ai-
kaan, että lisärahoitukset vaativat nykyisessä tilanteessa mittavaa priorisointia — kaik-
keen ei ole yksinkertaisesti varaa eikä ole ollut enää pitkään aikaan. Erityisesti kriisiaikoi-
na tulisi kyetä säilyttämään talouden liikkumavaraa, ja sille haasteensa luo Suomen tilan-
teessa se, että olemme kamppailleet kestävyysvajeen kanssa jo pitkään aikaisemminkin.

Haluan kuitenkin nyt nostaa tähän keskusteluun muutaman tärkeän lisäpanostuskoh-
teen. Niistä ensimmäisenä mainittakoon tässä salissa nyt jo lukuisia kertoja tämän päivän
kuluessa kuultu puolustusvalmiuden kohottaminen. Se on täysin välttämätöntä tilanteessa,
jossa meillä nyt on tuo 1 340 kilometriä yhteistä rajaa aggressiivista hyökkäyssotaa käy-
vän Venäjän kanssa. Vähintään yhtä välttämätöntä on jatkaa Ukrainan tukea. Kävin itse
viime viikolla Ukrainassa, ja se vahva viesti sieltä oli, että Venäjä on saatava pysähtymään
Ukrainassa. Vain niin voimme puolustaa vapautta koko Euroopassa. Suurimmat menoli-
säykset esitetäänkin nimenomaan nyt puolustusministeriön hallinnonalalle ja Ukrainan tu-
kemiseen, ja tästä muodostuukin tuo 294 miljoonan euron summa.

Haluan nostaa myös muutaman muun huomion. Yksi niistä on tämä 800 uuden hoiva-
avustajan kouluttaminen ja siihen kohdennettava rahoitus. Meillä on valtava tarve tekijöil-
le hoivan aloilla. Vaje on niin mittava, että on selvää, että ei tämä lisäys ole kuin pienen
pieni askel kohti oikeaa suuntaa, mutta toki parempi kuin ei mitään.

Samoin nostan nuorten mielenterveyden tilanteen. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöl-
le kohdennettavat varat nyt sinne mielenterveyspalveluiden jonojen purkuun ovat tärkeitä.

Aivan viimeisenä haluan nostaa keskusteluun ylimääräisen lapsilisän. Se on tärkeä sym-
bolinen viesti hallitukselta, että tässä maassa lapsista halutaan pitää huolta, ja jokainen mi-
nut tunteva tietää, että lasten oikeudet ovat sydämenasia. En voi kuitenkaan — siitä huoli-
matta, että istun hallituspuolueessa — olla esittämättä henkilökohtaista kritiikkiä tässä
kohtaa siitä, että mielestäni tuo 112 miljoonaa euroa olisi pitänyt kohdentaa niin, että se oli-
si aidosti mennyt niille lapsille, niille perheille, joilla avun tarve on kaikkein suurin. Silloin
sinne oltaisiin saatu kohdennettua myös isompi konkreettinen apu. En nimittäin usko, että
me tässä salissa istuvat vanhemmat, joilla on kotona alle 17-vuotiaita lapsia, olemme yli-
määräisen lapsilisän tarpeessa. Loppuun toki todettakoon, että lapsilisä on universaali tu-
ki, ja ymmärrän sen takia, että tällä halutaan lähettää vahva symbolinen viesti, mutta sal-
littakoon ehkä pieni kritiikki tässä kohtaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Eestilä.

15.16 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Yhdyn kyllä edelliseen puhujaan siinä,
että pidän erittäin järkevänä, että näitä hoiva-avustajien koulutuksia on lähdetty viemään

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

eteenpäin. Ja mitä itse olen jutellut näitten hoivapalveluyritysten kautta, niin kyllä he viestittävät sitä, että heillä on kyllä nyt suuria vaikeuksia rekrytoida henkilökuntaa. Ja siinä on tietenkin tämä hoitajamitoitus. Kyllä he kritisoiivat sitäkin, että se lisää työtä ja vaikeuttaa nyt työn hoitamista näissä hoivalaitoksissa.

Heille olisi tärkeätä, että sinne tulisi nimenomaan semmoista henkilökuntaa, joka tekee sitä käsillä tehtävää työtä, ja he ovat myös sitä mieltä, että avi ja Valvira liian tiukasti valvovat sitä toimintaa siellä — tilanteessa, jossa heillä on suuria ongelmia siinä, saako sinne työvoimaa. Pitäisi pikkuisen olla joustoja. Me emme niitä joustoja viranomaisille voi tässä salissa antaa eikä osoittaa, mutta kuitenkin pitäisi herkällä korvalla kuunnella näitä käytännön työntekijöitä ja yrityksiä, koska eivät he joka paikassa ole ajamassa omaa etuaan.

Ja kritiikkiä tulee tästä mitoituksesta. Kritiikkiä tulee siitä, että viranomaiset vaativat liian tarkkaan, ketkä henkilöt sitten mitoitukseen lasketaan. Ja kolmas kritiikki tulee siitä, pakotetaanko heidät tekemään erinäköisiä indeksejä, vaikka nämä ikäihmiset tarvitsisivat ihan muuta kuin niitä indeksejä. Tämä voi jonkun mielestä olla vähän ikävääkin kertomaa, mutta pakko minun on tuoda niitä terveisiä, koska minun mielestäni lainsäätäjänkin pitää elää sen mukaan, miten yrityksissä mennään ja miten käytännön työelämässä mennään, eikä sen mukaan, mitä jossakin kerroksessa pidetään ehkä sopivana.

Arvoisa puhemies! Toinen, mitä pidän hyvänä, ovat nämä perusväylänpitoon kohdistetut lisäykset, mihin edustaja Eskelinen aivan oikein viittasi. Tänä vuonna, siis 2022, päätetään 1,46 miljardiin. Ja täällä on edustaja Piirainen, joka tietää, että se on yli sen tason, mitä me ollaan parlamentaarisesti sovittu. Ja tämä on hieno homma, mutta kun me kaikki tiedämme, että maarakennusindeksi on vuoden aikana noussut 15 prosenttia, niin sehän se syö tämän, niin että itse asiassa tämä määrärahan taso on laskenut, mutta siitä huolimatta tämä on kuitenkin aina nostettava esille, koska jos me ajatellaan tulevaa tasoa, niin sehän on loppujen lopuksi 1,7 miljardia, missä me mennään, että me saamme korjausvelan vähennettyä. Ei se ole kenenkään meidän vika.

Mutta yhden asian haluan tuoda, kun itse olen pitkään saanut olla näissä hommissa, kuten edustaja Piirainenkin. Mehän lähdettiin silloin 2015 yhden miljardin tasosta. Ja me ollaan parlamentaarisesti — eli kaikki puolueet ovat olleet mukana — rakentamassa. Ensimmäinen oli se ykköstyöryhmä, jossa menttiin yli 300 miljoonaa. Sitten on tämä kakkostyöryhmä, jossa menttiin niin, että sen pitää olla 1,4 miljardia, ja siitä lähdetään menemään ylöspäin. Mutta nyt tämä inflaatio on sotkenut kaikki nämä suunnitelmat, ja sehän ei ole meidän kenenkään vika, mutta haluan, että tämä asia otetaan vahvasti huomioon. [Puhemies koputtaa] Toivottavasti myös seuraavissa hallitusneuvotteluissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Holopainen.

15.19 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tämä lisätalousarvio osoittaa selvästi, että jälleen kerran elämme poikkeustilanteessa, niin kuin tällä kaudella usein on tapahtunut. Suurimmat menolisäykset esitetään puolustusministeriön hallinnonalalle puolustusvalmiuden parantamiseen sekä Ukrainan tukemiseen, yhteensä 294 miljoonaa euroa. Lisäksi tehdään investointeja muun muassa energiainfrastruktuuriin ja tuetaan sen kautta myöskin huoltovarmuutta. Eli kun täällä keskustellaan velkaantumisesta, niin muun muassa tämän lisätalousarvion myötä on hyvä huomioda, että todellakin nämä menolisäykset kohdistuvat hyvin suurelta osin sellaisiin kohteisiin, joista on valinnut aika laaja yksimielisyys täällä eduskunnassa myös opposition kanssa.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Lapsilisistä on käyty paljon keskustelua, ja näkisin, että ensisijaisen tärkeää on investoida riittäviin olosuhteisiin varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Meillä on merkittäviä menotarpeita varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, jotta me pystytään tarjoamaan riittävän laadukas opetus lapsille ja nuorille, ja tämän näkisin ensi kauden keskeisenä tehtävänä. Meidän täytyy investoida peruskouluun ja niihin perusedellytyksiin, ja sitä kautta me tuetaan ihan jokaista lapsiperhettä.

Täällä oppositiosta perussuomalaiset kritisoi myös vihreää siirtymää, ja aika selvästikin osa edustajista sanoi, että näistä ilmastotavoitteista pitäisi luopua. Tästä olen täysin eri mieltä. Tätä kautta me myös luodaan edellytyksiä Suomen taloudelle. Meillä on monella sektorilla meneillään kiinnostavia ilmastoinvestointeja ja myöskin ilmastoinnovaatioita, joita voidaan myös viedä kansainvälisesti.

Kun nyt mietitään, minkälaisia tuloksia tässä on viime aikoina nähty ilmastoneuvotteluista, niin valitettavasti se yhteinen ymmärrys ehkä löytyy ainoastaan lähinnä siitä, että siellä ollaan valmiita joitakin korvauksia mahdollisesti tekemään maille, jotka kärsivät ilmastomuutoksen seurauksista, mutta valitettavasti vielä ei nähdä yhteistä sitoumusta globaalisti tehdä äkkiä niitä tarvittavia toimia, jotka ovat tiedossa. Me tiedetään, mitä tarvitsee tehdä. Toivon, että edes näiden yritysten kautta, joita meillä löytyy ilmastosektorilla ja ympäristönsuojelussa, löytyisi yhteisymmärrys. [Puhemies koputtaa] Tämä tuottaa myöskin ratkaisuja globaalisti, vaikka valitettavasti näissä neuvotteluissa ei ole vielä päästy eteenpäin riittävästi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Marttinen poissa. — Edustaja Junnila.

15.23 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalon puheesta tuli mieleen toteamus: ”Joka itsensä ylentää, se alennetaan, ja joka itsensä alentaa, se ylennetään.” Asioiden perusteleminen omilla kredentiaaleilla varsinaisen substanssin sijaan on jotakin, mitä pidän halveksuttavana. Honkasalo arvosteli erityisesti perussuomalaisten suhtautumista maahanmuuttoon mutta kritisoi myös rajalle rakennettavaa aitaa siitä, kuinka se estää turvapaikanhakua.

Arvoisa puhemies! Mitkään kredentiaalit eivät muuta tosiasioita. Esimerkiksi turvapaikkahakemuksia jätetään ainoastaan virallisilla rajanylityspaikoilla eikä siellä soiden ja lampien välissä pujottelevalla aidalla. Lisäksi asiantuntijalausunnoissa tähän on otettu jo kantaa. On siellä ollut suojelupoliisia, Rajavartiolaitosta ja jopa Puolustusvoimien esikuntaa. Mutta vasemmistoliiton ongelma on nimenomaan se, että tässä näkyvät tosiasioihin ja tieteseen perustuvien lähtökohtien ja ideologisten lähtökohtien eroavaisuudet. Nämä lausunnot nimittäin eivät ole heille arvokkaita, vaan sinne tuodaan Sadankomiteaa, Rauhanliittoa ja muita tällaisia ideologisia järjestöjä ja yritetään nämä lausunnot saada näyttämään yhdenvertaisilta. Ajatelkaa, että toiset tekevät sitä ammatikseen ja toisilla se on ikään kuin harrastusta. Jos tässä kredentiaaleista puhutaan, niin kyllä minä erityisesti näihin lausuntoihin kiinnittäisin huomiota — miksi se raja-aita siellä on, miksi se tarvitaan — versus sitten nämä erilaiset Sadankomitean lausunnot siitä, kuinka se estää turvapaikkahakemuksen, mikä on täysin posketon väite. Se jätetään siellä virallisella rajanylityspaikalla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

15.24 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsitellään lisätalousarviota, ja sieltä salin toiselta laidalta kerrottiin näistä ilmastotoimista, miten tärkeitä ne ovat, ja niitä ei voida höllentää ollenkaan nyt tämmöisellä hetkellä, annettiin näin ymmärtää. Mutta kyllä, kyllä niitä voidaan höllentää, ja varsinkin tämmöisellä hetkellä se olisi hirveän tärkeätä. Kun on sotatilanne Euroopassa ja Suomikin on aikamoisessa kriisissä energian ja monen muun asian suhteen, niin kyllä nyt tässä vaiheessa pitäisi pystyä höllentämään näistä ilmastotoasioista, eikä Suomen aina pitäisi ensimmäisenä olla joka paikkaan menossa, vaan pitäisi ajatella siinä järkevästi ja vertailla vähän, mitä muut maat tekevät, ja olla sillä tavalla järkevällä linjalla, perussuomalaisten linjalla tässä asiassa.

Toinen asia, minkä haluaisin nostaa esille, on tuo omaishoidon tuki. Kun rahasta on kysymys esimerkiksi tässä lisätalousarviossa, niin nyt on sitten käymässä niin — on kuulunut jo useammalta suunnalta tätä — että omaishoidon tuki ei välttämättä hyvinvointialueilla säilykään edes semmoisena, mitä se on ollut tähän asti, että joillakin on jopa laskemassa tämä omaishoidon tuki. Se on kyllä tosi karmeata kuultavaa. Tämä sote-uudistus tehtiin, ja perussuomalaiset antoivat siihen hirveän hyviä ratkaisumalleja, joita hallitus ei kuunnellut, joita olisi pitänyt kuunnella, koska nythän näyttää, että nämä asiat kriisiytyvät. Esimerkiksi tämä omaishoidon tuki: perussuomalaiset ovat siihen kiinnittäneet koko ajan huomiot, ja nyt näyttää tosi kurjalle, jos se omaishoidon tuki laskee nykyisillä omaishoitajilla. Kun eiväthän sote-uudistuksessa muidenkaan palkat laske, niin mitenkä nyt voitaisiin tällä tavalla menetellä? Jotenkin tämmöistä kokonaisuutta kaipaisi Suomelta, että annettaisiin hallituksesta määräys, että kenenkään omaishoidon tuki ei tule laskemaan tämän uudistuksen myötä. Toivon, että hallitus ottaisi tähän kantaa.

Muutenkin tämä omaishoidon tuki on semmoinen asia, että ihmetyttää, että sitä ei vieläkään olla verottomaksi saatu. Se ei todellakaan hirveän paljon tekisi, jos se verottomaksi saataisiin, ja on iso ilo näille omaishoitajille siitä pienestä tuesta, mikä heille maksetaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja ehdimme tähän asiaan tässä vaiheessa ottaa vielä yhden puheenvuoron. — Edustaja Salonen poissa, edustaja Autto poissa, edustaja Mäenpää poissa. — Edustaja Piirainen, olkaa hyvä.

15.27 Raimo Piirainen sd: Arvoisa puhemies! Nyt on käsittelyssä vuoden 22 neljäs lisätalousarvioesitys, ja se lisää nettomääräisesti määrärahoja 66 miljoonaa euroa ja varsinaisia tuloja yhteensä 322 miljoonaa. Verotuloarviota ehdotetaan korotettavaksi hieman yli miljardilla eurolla, mikä kertoo tästä hyvästä työllisyystilanteesta — ja tietenkin toivotaan, että se jatkuu, mutta nyt on sitten maakunnista vähän huolestuttavia viestejä, että osaajista on puutetta, ja koulutuksella tietenkin siihen on hallitus lähtenyt korjaamaan, mutta ne eivät ole nopeita toimenpiteitä, ja toivotaan, että tuohon Suomen Pankin pääjohtajan taantuma-arvioon ei suinkaan sitten tuo työllisyystilanne vaikuttaisi. Sitten on vielä otettava huomioon tämä, mikä tässä nyt on suurinta menoa, että puolustusministeriön hallinnonalalle Suomen puolustusvalmiuden parantamiseen ja Ukrainan tukemiseen menee merkittävä osa tuosta rahoituksesta. Myös koronaviruspandemiaan liittyviä korvauksia lisätään.

Mutta sitten on käyty täällä keskustelua tästä liikenneasiasta, ja mielestäni edustaja Eesilä hyvin totesi sen, mitä me ollaan Liikenne 12 -suunnitelmaan todettu ja nostettu se taso sinne 1,4 miljardiin ja väylien kehittämiseksi, ja nyt sitten tässä on vielä enemmän, tässä on yli 61 miljoonaa enempi kuin on suunnitelmassa. Mutta se on totta, että tuo maarakennus-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

indeksi ja bitumin hinta ovat nousseet, ja kun tässä on arvioitu, paljonko pystytään nyt sitten tulevana vuonna päällystämään, niin se on arvio — ei kukaan tiedä, mikä se todellisuus on, kun ei tiedetä bitumin hintaa. [Tuomas Kettunen: Näinpä!] Mikä on maarakennusindeksi? Kun se voi muuttua hyvinkin, niin ei kannata vielä lähteä arvioimaan, että nyt tässä ollaan puolittamassa se päällystysten määrä. Ja tuolla rahalla pystytään se 4 000 kilometriä tuottamaan, jos bitumin hinta tippuu, elikkä kyllä tässä hyvin vahvasti on halu tätä korjausvelkaa vähentää. Siihenkin, että sitä on myös raideliikennepuolella, meillä on olemassa sitten vastaukset.

Mutta, puheenjohtaja, en enempää vie aikaa, että päästään seuraaviin asioihin. — Kii-tos. [Tuomas Kettunen: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt valitettavasti keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tul-tua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.29.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.52.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 2 käsittelyä. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

20.52 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Tässä on ollut pitkä täysistunto, valtavan paljon eri asioita, mutta vielä lyhyesti myös tästä valtion tämän vuoden neljännessä lisäta-lousarviosta.

Sen halusin tuossa keskustelun keskeytyessä vielä sanoa, että tosiaan prioriteettijärjes-tyshän kaikissa asioissa tällaisena kriisiaikana pitää olla se, että ensimmäiseksi laitetaan maanpuolustuksen tarpeet, sitten pitää turvata huoltovarmuus koko yhteiskunnan osalta ja sen jälkeen sitten lähteä rakentamaan sitä tulevaa kasvua näiden vaikeiden aikojen jälkei-seen maailmaan. Tässä mielessä tietysti on todella olennaista myös sitten kestävä talous, joka on vaikkapa sitten sen vahvan maanpuolustuksen perusta, samalla tavalla kuin koko hyvinvointiyhteiskunnan pohja, niin että voidaan vaikka koulutukseen panostaa ja sitä tu-levaa kasvua hakea.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, kaikkien näiden viime vuosien kriisien läpi kokoo-muksen kritiikki on tietysti kohdistunut siihen, miten talouden tasapaino löydetään. Tuos-sa valtiontalouden kehysriihessäkin hallitus sopi tästä poikkeuslausekkeesta, jolla hallitus siirtää menoja käytännössä kehysten ulkopuolelle, kun se on niin väljä, eikä hallitus erik-seen kerro ja perustele, mitkä menot ovat esimerkiksi tästä Venäjän hyökkäyksestä Ukrai-naan johtuvia menoja. Tietysti voimme suoraan päätellä, että niitä ovat esimerkiksi Puo-lustusvoimille tai Rajavartiolaitokseen tehtävät satsaukset, mutta mitä muuta siihen kuu-luu? Tulee väistämättä se kuva, että hallituksella ei ole nyt oikein kykyä priorisoida meno-ja. Näihin välttämättömiin menoihin täytyy löytää rahaa, mutta kun valtion ensi vuoden budjetti on 80 miljardia euroa ja siellä 500 eri rivillä on eri menokohtia, niin varmasti sieltä löytyisi myös, jos tahtoa löytyy, kohtia, mistä voidaan säästää niin, että näitä erilaisia vält-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tämättömiä menoja ei tarvitse jatkuvasti kattaa vain uudella ja kaiken aikaa paisuvalla velanotolla vaan myös sieltä valtion budjettitalouden piiristä.

Tosiaan pääosin tietysti myös nämä lisätalousarvion menot ja asiat ovat perusteltuja, mutta peräänkuulutamme vastuullista suunnitelmaa maan talouden saamiseksi tasapainoon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, poissa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 294/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Tässä yhteydessä lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.30 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset korkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat avainasemassa luotaessa Suomeen osaamiskeskittymiä tai tki-toiminnan ekosysteemejä. Tiede on lähtökohtaisesti avointa ja kansainvälistä toimintaa, ja Suomen on oltava houkutteleva opiskelu- ja tutkimusympäristö niin kotimaiselle kuin kansainvälisille tieteentekijöille.

Sanna Marinin hallituksen pyrkimyksenä on helpottaa kolmansista maista tulevien tutkijoiden, opiskelijoiden ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä jäämistä maahan. Saavuttaakseen tavoitteen hallitus on uudistanut lupakäytäntöjä, sujuvoittanut oleskelulupaprosesseja ja vahvistanut korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta. Hallituksen koulutuspoliittisen selonteon sekä hallituksen vuosi sitten syyskuussa hyväksymän koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartan mukaan tavoitteena on ulkomaalaisten opiskelijoiden, mukaan lukien jatkotutkinto-opiskelijat, määrän asteittainen kolminkertaistaminen 5 000:sta 15 000:een.

Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että korkeakoulussa jatkotutkintoa suorittaville sekä muille tutkijoille myönnettävien oleskelulupien kestoja pidennettäisiin. Muutos koskisi sekä EU- että kansalliseen sääteilyyn kuuluvia oleskelulupia. Tavoitteena on, että tutkija saisi keskittyä tutkimuksen tekemiseen sen sijaan, että hän joutuisi hakemaan oleskelulupaa uudelleen ja uudelleen hyvin lyhyin väliajoin. Esityksen tavoitteena on tehdä tutkijalle myönnettävästä oleskeluluvasta kansainvälisesti houkuttelevampi ja siten vahvistaa yritysten ja korkeakoulujen kansainvälistymistä sekä Suomen innovaatioympäristöä.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Eduskunnalle annettu esitys on jatkoa pääosin opiskelijoita koskeneelle hallituksen esitykselle, jossa säädetyt lakimuutokset tulivat voimaan huhtikuun puolivälissä. Ehdotuksen mukaan tutkijoille voitaisiin myöntää oleskelulupa enintään viideksi vuodeksi sen mukaan, miten tutkimusorganisaation kanssa tehdyssä vastaanottosopimuksessa on sovittu. Kun tutkimusorganisaatio siis sopii tutkijan kanssa pitkän sopimuksen, oleskelulupa voitaisiin jatkossa myöntää koko tälle ajalle eikä enää päätettäväksi.

Esityksessä säädettäisiin lisäksi uudesta jatkotutkintoa suorittavan tutkijan oleskeluluvasta. Lupa myönnettäisiin aina lähtökohtaisesti viideksi vuodeksi. Tämän ajan on valmistelun aikana katsottu turvaavan riittävän ajan tohtoritutkinnon suorittamiseen. Pidemmän luvan lisäksi väitöskirjatutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvasta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, kun oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi. Tutkijan toimeentulon tulisi kuitenkin olla turvattu koko oleskeluluvan voimassaolon ajan, ja toimeentuloedellytyksen täyttymistä valvottaisiin samaan tapaan kuin opiskelijoiden kohdalla.

Arvoisa puhemies! Osaajista käydään jatkuvasti kiristyvää kansainvälistä kilpailua. Nyt esitettyjen muutosten myötä Suomi tulisi erottumaan entistä myönteisemmin kansainvälisesti tutkijoiden houkuttelussa. Oleskelulupajärjestelmä on tärkeä, mutta ei ainoa tekijä, jolla huippuosaajien houkuttelua Suomeen voidaan edistää. On erittäin tärkeää, että korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot tekevät omalta osaltaan entistä enemmän töitä sen eteen, että ne ovat houkuttelevia kohteita tulla tekemään tutkimusta.

Esitetyistä muutoksista hyötyvät yhtäältä tutkijat mutta myös tutkimusorganisaatiot ja korkeakoulut. Ulkomaalainen tutkija voi keskittyä tutkimuksen tekemiseen ja tutkimusorganisaation hallinnollinen taakka kevenee. Yhteiskunta hyötyy, jos ja kun entistä useampi tutkija löytää paikkansa osana suomalaista tiedeyhteisöä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Virta.

15.34 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys, jolla osaltaan vahvistetaan työperäisen maahanmuuton veto- ja pitovoimaa, on kannatettava ja oikeansuuntainen. Suomen suurimpia kasvun esteitä on osaajapula, joka realisoituu yritysten haasteena rekrytoida henkilöstöä ja näin kasvattaa yritystoimintaansa. Se realisoituu vähintäänkin välillisesti myös jokaisen meidän suomalaisen arkeen siinä kohtaa, kun palveluita ei ole saatavilla. Jos ei ole osaavaa henkilöstöä, ei ole palveluita. Kun ei ole riittävästi osaavia tekijöitä työmarkkinoilla rekryttäväksi, ei ole elementtejä kasvattaa yritystoimintaa.

Meillä ei ole varaa siihen, että yksityisen sektorin kasvu tyrehtyy, kun työikäisen väestön määrän annetaan vähentyä. Suomen on välttämätöntä päästä kahden prosentin kasvu-uralle. Tämä on mahdollista vain, jos sekä tuottavuus että työikäisen väestön määrä kasvavat. Kestävälle kahden prosentin kasvu-uralle pääsy korjaisi myös julkisen talouden pitkän aikavälin ongelmat. Se ei ole helppoa, mutta se on tehtävä, sillä vain niin me voimme varmistaa, että tässä yhteiskunnassa on jatkossakin edellytykset ylläpitää hyvinvointiyhteiskuntaa.

Osaavan työvoiman turvaamisen tulee siis olla yksi keskeisimmistä tavoitteista. Kun meillä on osaamista, meillä on menestystä. Keino lisätä osaavien ammattilaisten määrää on muun muassa koulutukseen panostaminen, mutta on selvää, että sen rinnalla tarvitsemme lisää ihmisiä Suomeen. Väestömme ikääntyy ja vähenee kymmenillä tuhansilla vuodessa syntyvyydenkin ollessa laskussa.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Vaikka tämä kaikki on ollut tiedossa jo pitkään, on maahanmuuton mittakaava ollut vaatimaton. Kaikissa keskeisimmissä verrokkimaissa ulkomaisen työvoiman osuus on selvästi suurempi. On hyvä, että tämä hallitus on tarttunut toimeen työperäisen maahanmuuton helpottamiseksi, sillä kansainvälinen kilpailu osaavasta työvoimasta on niin kovaa, ettei taakeita edes maahanmuuton pysymisestä nykytasolla ole, jos emme todella panosta tähän koko Suomen talouden ja hyvinvointiyhteiskunnan kannalta keskeiseen kysymykseen.

Arvoisa puhemies! Emme myöskään saa sortua luulemaan, että tulijoita Suomeen olisi jopa ongelmaksi asti, vaikka julkisessa keskustelussa erityisesti tiettyjen tahojen toimesta näin annetaankin ymmärtää. Todellisuus on se, että tulemme jatkossa yhä enemmän kipui- lemaan sen kanssa, miten voimme olla houkutteleva työperäisen maahanmuuton maa ja miten voimme nykyistä paremmin varmistaa, että esimerkiksi juuri kolmansista maista tulleet opiskelijat myös jäävät tänne valmistumisensa jälkeen työskentelemään. Moni maa kilpailee näistä samoista osaajista ja tekijöistä, ja meidän on onnistuttava osoittamaan, että olemme maahanmuuttajamyönteinen yhteiskunta, johon on helppo kotoutua, jossa tehdä työtä. Se tarkoittaa sujuvia lupaprosesseja. Se tarkoittaa lisää esimerkiksi englanninkielisiä varhaiskasvatus- ja koulutuspaikkoja. Se tarkoittaa lisää työtä syrjimättömyyden eteen. Asenneilmapiirillä ja julkisen keskustelun sävyllä on vaikutusta. Kuka haluaisi muuttaa ja tuoda osaamisensa yhteiskuntaan, jossa joutuu esimerkiksi nimensä vuoksi kohtaamaan syrjintää työhaussa, kuten tiedämme tällä hetkellä valitettavasti tapahtuvan?

Tutkimusten mukaan maahanmuuton julkistaloudelliset vaikutukset riippuvat pitkälti juuri maahanmuuttajien pitkällä aikavälillä realisoituneesta työllistymiskehityksestä. Työ- ja opiskeluperäiset maahanmuuttajat todennäköisesti parantavat meidän julkisen talouden tasapainoa todennäköisemmin kuin heikentäisivät sitä.

Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä todella muutetaan osaajien, erityisesti nyt tutkijoiden, maahantulosääntelyä siten, että se vahvistaisi juurikin tätä maahanmuuton veto- ja pitovoimaa. Esityksen mukaisesti tutkijalle myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaika pidennettäisiin ja säädettäisiin uudesta jatkotutkintoa suorittavan tutkijan oleskeluluvasta, kuten ministerin esittelyssä kuulumme. Näin Suomi todella voisi erottua kansainvälisesti myönteisesti, ja oleskeluluvan pitkän voimassaoloajan voisi ajatella olevan vetovoimatekijä, kun kolmannen maan kansalainen harkitsee hakeutumista Suomeen tai johonkin verrokkimaahan. Tämä toki edellyttää myös sitä, että korkeakoulu- tai muu tutkimusorganisaatio ja Suomi ovat muullakin tavoin riittävän houkuttelevia.

On kuitenkin tärkeää tunnistaa, ettei tämä esitys suoraan vaikuta siihen, kuinka moni tutkija Suomeen hakeutuu tai tänne työskentelemään jää. Oleskelulupajärjestelmä on toki tärkeä osa sitä, mutta se ei yksin ratkaise kysymystä siitä, miten me saamme lisää osaajia Suomeen. Keinoja on kyllä käytettäväksi. Voimme olla kansainvälisillä kentillä yhä ennakkoviempia, voimme yhä nopeuttaa työlupien käsittelyaika, voimme ryhtyä kouluttamaan ihmisiä jo heidän lähtömaissaan nykyistä enemmän. Merkittävän parannuksen nykytilaan niin inhimillisessä kuin taloudellisessa mielessä toisi, jos voisimme luoda uuden maahanmuuton väylän, jossa byrokratia olisi hoidettu jo koulutuksen aikana lähtömaassa. Lisäksi tarvitsisimme myös lyhytaikaisen työnhakuviisumin, jonka haltija voisi etsiä täältä Suomesta töitä, aloittaa työskentelyn, käynnistää yritystoiminnan. Jos töitä löytyisi tuon viisumin voimassa ollessa, tulisi sen olla suoraan peruste pitkäaikaisemman oleskeluluvan myöntämiselle, sillä Suomi tarvitsee valtavan määrän uutta työvoimaa ulkomailta. Siinä onnistuaksemme tarvitsemme täysin uudenlaista otetta, täysin uudenlaista ajatusmallia, jotta voimme olla aidosti kilpailukykyinen maa.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Samaan aikaan meidän on muistettava, että kun me puhumme työperäisestä maahanmuutosta, me puhumme aina ihmisistä. Inhimillinen kulma tulee kuljettaa näissä keskusteluissa mukana. Rekrytoinnin tulee tietenkin tapahtua eettisesti, eikä se saa altistaa ketään työperäiselle hyväksikäytölle. Suomeen muuttaville ihmisille on varmistettava tarvittavat kieli- ja kotoutumiskoulutukset nimenomaan yksilöllisen tarpeen mukaan. Kaikki eivät niitä tarvitse, mutta niille, jotka tarvitsevat, on niiden oltava saatavilla myös perheenjäsenet huomioden. Työperäisessä maahanmuutossa onnistumalla voimme varmistaa, että Suomen talous saadaan kestäväälle pohjalle ja että meidän lapsillammekin on tulevaisuudessa yhteiskunta, jossa on varaa julkisiin palveluihin ja jossa voidaan varmistaa, että tässä maassa todella kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa riippumatta siitä, minkä postinumeron alle tai mihin perheeseen sattuu syntymään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Juvonen.

15.40 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia sekä lakia kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella, ja muun muassa tutkijalle myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaikaa pidentettäisiin viiteen vuoteen nykyisestä kahdesta vuodesta.

Tämän hallituksen esityksen keskeinen ehdotus jatkotutkintoa suorittavan tutkijan oleskeluluvan myöntämisen kannalta on se, että tutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, kun oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi, ja tämä asia on se, mistä haluaisin kysyä ministeriltä: millä tavalla turvataan sitten jatkotutkintoa suorittavan — tai muun opiskelijan, jos tämä koskee myös muita opiskelijoita — taloudellinen riippumattomuus ja pärjääminen Suomessa, jos toimeentulosta vaaditaan ainoastaan se yhden vuoden selvitys, että hän pärjää? Tämä olisi yksi kysymys.

Olen samaa mieltä siitä, että kyllä me tarvitsemme tekeviä käsiä tekemään työtä muun muassa hoitoalalle, puhdistusalalle, myös vartijoista on pula. Olisi erittäin tärkeää, että juurikin tekeviä käsiä, henkilöitä, löytyisi meille Suomeen. Ja pidän äärettömän tärkeänä myös sitä, että kun nämä alat ovat niitä, joilla pitää olla se kielitaito, niin kaiken a ja o:han on se, että henkilö, joka kouluttautuu, hallitsee sen kielen ja voi sitten mennä esimerkiksi hoitoalalle, mutta on ikävää, että näin ei välttämättä aina ole. Se estää toki myös jatkokoulutuksen: jos on maahanmuuttajataustainen henkilö, joka kouluttautuu jossakin ensimmäisen tason koulutuksessa, esimerkiksi vaikkapa lähihoitajaksi, ja haluaa jatkaa ylempiin tutkintoihin, niin kielitaito voi olla puutteellinen, eliikkä tässä on isoja ongelmia. Miten turvataan se, että kielitaidon oppiminen kulkee koko sen opiskeluajan ja henkilö oikeasti pääsee myös siihen suomalaiseen kulttuuriin sisään?

Toisaalta myös hieman kritisoin englannin kielellä annettavaa koulutusta, koska sillähän tavallaan turvataan sitä kansainvälisyyttä, ei niinkään sitä, että juurrutettaisiin tänne suomalaiseen kulttuuriin. Pahoin pelkään, että ollaan menossa ennemmin tai myöhemmin siihen, että myös Suomessa ja suomalaisten tulee kyetä asioimaan englannin kielellä esimerkiksi terveydenhuollossa, vanhustenhoidossa, jos käy niin, että työntekijät eivät hallitse sitä kielitaitoa. Tämä on kyllä iso asia pohtia, miten se järjestetään.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Mutta kustannuksista kysyn: millä tavalla toimeentulo näille henkilölle, jotka tulevat opiskelemaan, turvataan, jos ainoastaan vuoden verran täytyy todentaa se, että toimeentulo on olemassa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

15.43 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Täällä eduskunnassa on oikeastaan yllättänyt se, miten paljon hallitus tuo tämmöisiä maahanmuuttoasioita tänne esille ja miten paljon maahanmuutosta puhutaan täällä, niin kuin esimerkiksi nytkin. Kyllähän nytkin ne, jotka ovat todella huippuosajia ja ammattilaisia, pystyvät maahan tulemaan, kun on tämmöinen henkilö kyseessä.

Mutta nyt tässä ollaan käsittelemässä semmoista asiaa, että täällä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia ja ulkomaalaislakia. Tietysti tulee mieleen, mitä tutkimusta tämä tarkoittaa ja minkälaista vapaaehtoistoimintaa tämä tarkoittaa sitten.

Tässä edustaja Juvonen nosti myös nämä kustannustekijät äsken esille, ja olisikin ihan mielenkiintoista kuulla vastaus ministeriltä. Totta kai, kun aina tämmöisenä aikana puhutaan tästä maahanmuutosta, niin jotenkin toivoisi ehkä, että enemmän keskityttäisiin näihin kotimaisiin asioihin ja Suomen asioihin, että joskus vähän jätettäisiin sivummalle näitä muiden maiden asioita. Mutta mielenkiintoista on kuulla, mitä ministeri kustannuksista kertoo. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mattila. Edustaja Mattila poissa. — Edustaja Meri.

15.44 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelemme tosiaan jälleen kerran maahanmuuttoon liittyvää lainsäädäntöä. Tuossa perussuomalaisten edustaja Reijonen totesi, että tuntuu, että jatkuvasti täällä on maahanmuuton lisäämiseen ja vetovoimatekijöihin liittyviä esityksiä, esimerkiksi olemme käsitelleet laittomasti maassa olevien terveydenhoidon parantamista. Usein perussuomalaisille sanotaan, että te puhutte paljon maahanmuutosta. No, ei se ole ihme, kun tänne ei tuoda mitään muita esityksiä kuin maahanmuuton vetovoimatekijöitä lisääviä.

Kuten aikaisemmissa puheenvuoroissa perussuomalaisista on tuotu esille, niin me saamme silloin kyllä osajia maahan, jos sellainen on tänne tulossa. Olen itse katsonut julkisuudesta niitä ongelmia, joita osajien osalta on. Ne ovat meillä muun muassa korkea verotus ja verotuskäytännöt. Meillähan esimerkiksi se, että työnantaja auttaa maahan saapuvaa osaajaa, esimerkiksi it-osaajaa, hankkimaan asunnon tai auttaa perhettä, on veronalaista tuloa. Esimerkiksi tämäntyyppisiä asioita pitäisi tarkastella. Meidän verotus on muutenkin hyvin kireää, ja se on kansainvälisessä kilpailussa erittäin haasteellista.

Eilen tuli esille muun muassa se, että aivan kuin tänne ei tulisi ihmisiä, koska täällä on perussuomalainen puolue, ja se oli varmaan eilisen hauskimpia puheenvuoroja, että tämmöisiä väitetään, että aivan kuin jossakin googlataisiin, että siellä on perussuomalaiset, että emme tule Suomeen. Perussuomalaisethan on tuonut hyvin pitkälle esille samantyyppisiä asioita kuin tällä hetkellä Ruotsin hallitus. Hehän ovat todenneet hyvin pitkälle sen, mitä Tanskassa on tapahtunut, ja he ovat tästä syystä lähteneet kiristämään maahanmuut-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

toa. Esimerkiksi puutteellisesti integroituneita henkilöitä ryhdytään karkottamaan. Siellä on työperäisen maahanmuuton ongelmia lähdetty selvittämään ja asetetaan tulorajoja. Heillä on kokemusta tästä, ja sieltä pitäisi ottaa myös meidän oppia.

Haluaisin todeta työperäiseen maahanmuuttoon liittyen — me keskustelimme siitä eilenkin — että täällä ei ole minusta käsitystä siitä, että... Minä en tiedä, kuinka hyvin katsotaan näitä työllisyystilastoja. Uskon, että ainakin ministeri niitä tarkastelee. TEMin loka-kuun tilaston mukaan meillä on yli 31 000 ulkomaalaistaustaista työtöntä tällä hetkellä ja yli 200 000 suomalaista työtöntä, ja katsoin sieltä tilastoista, että erityisesti on pienennystä tuossa työttömyydessä tapahtunut EU- ja Eta-maiden kansalaisten osalta mutta muilta osin työttömyys on lisääntynyt. Sainkin eilen postia eräältä suomalaiselta, 60-vuotiaalta naiselta, joka oli katsonut sitä eilistä keskustelua, kun puhuttiin näistä osajista, ja hän kertoi, että hän on tohtoritutkinnon suorittanut ja toiminut kansainvälisissä tehtävissä ja myös johtotehtävissä, mutta hän ei enää kelpaa työmarkkinoille, ja hänen kaltaisiaan on paljon. Hän kertoi, kuinka paljon tänne tullaan myös opiskelijoina, tutkijoina, opettajina ja heidänkin joukossaan on ihmisiä, jotka elävät sitten loppupeleissä suomalaisella sosiaalituella. Ymmärrän kyllä tämän tuskan, että täällä tulee semmoinen tunne, että suomalaiset, esimerkiksi nämä 200 000 työtöntä, eivät osaisi mitään, vaikka me sanomme, että meillä on kauhea osajapula. Mitenkäs nämä 200 000 ihmistä, suomalaistakin, joita tuolla jonossa on? Eivätkös he osaa mitään? Eikö heitä voi perehdyttää uuteen työhön? Eikö heille voi tarjota töitä, että meidän täytyy siis jättää heidät sinne työttömäksi ja ottaa tänne uusia, ehkä jopa kielitaidottomia osajia? En oikein ymmärrä. Tämä tuntuu ihmisistä varmasti aika vähätelevältä. Eli ymmärrän tämän huolen, ja tämäntyypistä palautetta tulee. Ja kun ajattelee, että te puhutte täällä, että kymmeniätuhansia ulkomaalaisia pitäisi saada tänne, niin täällä on 31 000, jotka pitäisi ensin työllistää. Sitä ihmettelen.

Tästä esityksestä on esimerkiksi Poliisihallitus tuonut esille sen, että kun ulkomaalainen saa pitkän oleskeluluvan, niin tämä toimeentuloedellytysten täyttäminen koko luvan voimassaoloajalta jää satunnaisten pistotarkastusten, vihjetietojen ja muulla tavoin saatujen tietojen varaan. Miten tätä on ajateltu sitten — erityisesti kysyn ministeriltä nyt, kun hän on täällä — tilkitä, tai miten tätä ajateltiin, kun tämä esitys näin tuotiin? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Simula.

15.49 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Kyseinen esitys on jälleen todellakin yksi hallituksen ”lisää maahanmuuttoa keinolla millä tahansa” -esityksistä. Tällä kertaa halutaan pidentää tutkijoille myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaika. Kun katsotaan näitä ulkomaalaisia väitöskirjatutkijoita, niin lähes tieteenalasta riippumatta kärjessä on kaksi maata: Kiina ja Venäjä. Siis Kiina ja Venäjä. Lisäksi kolmantena Iran. Täytyy kysyä, hyödyttävätkö tutkijat näistä maista enemmän lähtömaita itseään ja näitä tutkijoita kuin Suomea, suomalaisia ja ylipäänsä meidän yhteiskuntaamme. Ulkomaalaiset opiskelijat ja tutkijat sinänsä eivät edes ole itseisarvo. Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa olisi tärkeää arvioida myös turvallisuusnäkökulmaa ja väärinkäytösten mahdollisuutta.

Huomiota ansaitsee myös se tosiasia, että näiden tutkijoiden toimeentuloa tarkasteltaisiin vain ensimmäisen vuoden osalta. Entäs sen jälkeen? Tarkastetaanko, täyttyykö toimeentuloedellytys? Ja entä jos ei täyty: perutaanko oleskelulupa? Näinhän sen maalaisjärjen mukaan pitäisi mennä. Ylipäänsä tuo 12 000 euron toimeentulovaatimus ensimmäisel-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tä vuodelta kuulostaa aika alhaiselta. Herää kysymys, tuleeko sillä oikeasti kovin hyvin toimeen.

Aina, kun maahanmuutto lisääntyy, lisääntyvät myös kustannukset, se on ihan selvä. Ei voida väittää, etteikö kustannuksia syntyisi kotouttamisesta vastaaville kunnille, etenkin, jos tutkija tuo mukanaan perheen. Silloin tarvitaan lisäksi myös muita palveluita, koulutusta tai varhaiskasvatusta. Päälle myös terveystalot, joihin tutkija on niin ikään oikeutettu. Entä kun tulijan toimeentuloon tulee häiriö, onko seurauksena toimeentulotukeen turvautuminen? Tällöin menot jälleen kasvavat, ja Kelalla ei ole edes ilmoitusvelvollisuutta Migrille näissä tapauksissa, kun sitten nämä tutkijat mahdollisesti joutuvat tukeutumaan toimeentulotukeen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vimma haalia ulkomaalaisia Suomeen menee kaiken muun ohi. Ei mietitä haittoja lainkaan, ja meille perussuomalaisille tämä on täysin vieras toimintatapa. [Mari Holopaisen välihuuto] Vierastan myös tätä, että poliittisin päätöksin laajennetaan sosiaaliturvaa mahdollisesti tarvitsevien määrää, vaikka meillä ei ole siihen yksinkertaisesti varaa. Käytännössä se tarkoittaa tarvetta leikata tai kiristää jostain muualta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

15.52 Anders Adlercreutz r: Tack, herr talman! Nu vet jag ju inte riktigt vad som har diskuterats här tidigare, men på något sätt kan jag ana vad som har diskuterats.

”Hallituksen vimma haalia tänne ulkomaalaisia” — yrityselmä toivoo tänne työntekijöitä ulkomailta, Elinkeinoelämän keskusliitto toivoo, Teknologiateollisuus toivoo, Suomen Yrittäjät toivoo. Työvoiman saatavuus on suurin yksittäinen haaste suomalaisille yrityksille. [Leena Meren välihuuto]

Valtiovarainvaliokunnassa pohdittiin julkisen talouden tilaa ja verrattiin Suomen tilannetta suhteessa muihin maihin. Kysyin asiantuntijoilta, mikä on se yksittäinen tekijä, joka erottaa Suomen näkymät Ruotsin näkymästä — ja puhun nyt talouden näkökulmasta — ja he sanoivat, että se on demografinen rakenne. No mikä erottaa Ruotsin demografisen rakenteen Suomesta? Se on nimenomaan ollut erilainen vetovoima maahanmuuton suhteen. Se ei tarkoita, etteikö se olisi tuonut myöskin haasteita. Se on tuonut haasteita, mutta talouden näkökulmasta se on ollut menestystekijä. [Juha Mäenpään välihuuto] Me voimme pohdita, haluammeko sitä menestystä, uskomme, että me pystymme hallitsemaan näitä muita haasteita, ja esimerkiksi järkevällä asuntopolitiikalla, mitä Ruotsissa ei ole harrastettu, se on hyvinkin tehtävissä.

No, mikä on maahanmuuton todellinen kuva? Se ei ole se kuva, mistä perussuomalaiset eilen tässä salissa kertoivat. Suomessa nettomaahanmuutto on luokkaa 20 000 vuositasona, ensimmäisiä oleskelulupia myönnetään vähän vuodesta riippuen 20 000—40 000. Tämä vuosi tulee olemaan tässä poikkeus, koska ukrainalaisia on tullut tänne niin mittavissa määrin. Mutta jo useamman vuoden ajan suurin maahanmuuttajaryhmä, ja siis historiallisesti suurin maahanmuuttajaryhmä, ovat nimenomaan työn perässä muuttavat. Iso ryhmä ovat myöskin tänne opiskelemaan tulevat.

Ja kun pohditaan työperäisen maahanmuuton haasteita, niin suurin yksittäinen este — siis tutkimusten mukaan — kotoutumiselle on asenneilmasto, se, miten helppo tänne on tulla integroitumaan yhteiskuntaan, miten helppoa on integroitua työelämään. Tässä taas

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Suomi eroaa huomattavasti vaikka Virosta. Viro on tässä suhteessa vetovoimaisempi. Ehkä ilmasto siellä on kansainvälisempi, ehkä olosuhdeilmasto, asenneilmasto, on parempi. Tähän voi yhtyä tai olla yhtymättä, mutta tämä on se, mitä tutkijat ja tutkimukset sanovat, myöskin se henkilö, joka toissa viikolla esiintyi lauantaivieraana Hesarissa ja joka totesi tämän ihan saman asian. [Puhemies koputtaa] Eli paremmalla asenneilmastolla voimme kääntää osittain maahanmuutonkin kautta talouden toiseen asentoon.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäenpää.

15.56 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Käsitlemme hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta. Ihan ensimmäisenä haluaisin kysyä ministeriltä: voitteko antaa esimerkkejä, mitä ovat nämä vapaaehtoistoiminnan perusteella annetut luvat ja sitä kautta tänne saapuminen?

Esityksen mukaan tutkijalle, joka on kolmannen maan kansalainen, myönnettäisiin opiskelijoille myönnettävän oleskeluluvan tavoin voimassaololtaan pidempi oleskelulupa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettävän jatkotutkintoa suorittavan oleskeluluvasta. Täällä kuitenkin kohdassa 9, Toimeenpano ja seuranta, täsmennetään tai kerrotaan, että ”esityksessä ehdotetaan, että tieteellistä jatkotutkintoa suorittavan tutkijan tulee esittää oleskelulupaa hakiessaan selvitys turvatusta toimeentulosta vain ensimmäisen vuoden ajalta, vaikka oleskelulupa myönnetään pidemmälle ajalle”. Tämä on minun mielestäni aika erikoista, ja näin niin kuin poliittinen vainu sanoo, että kuluja tulee sitten jatkuvuolina.

Taas tämä hallituksen esitys on semmoinen, että tämä lisää maahanmuuttoa, ja sen tavoitteena on lisätä maahanmuuttoa. Ihmettelen sitä, että kaikki portit ja kortit käännetään, että tänne vain saataisiin lisää ihmisiä. Jos oikein tulkitsen tätä taulukkoa, niin jonkun tilastopalvelun mukaan Suomessa lähes 25 prosenttia tohtorintutkinnoissa on ulkomaalaisia. Ja hieman huolestuttaa: pitäisikö meidän yrittää kouluttaa meidän omaa väestöä sitten enemmän tai paremmin tai etsiä heidän joukostaan näitä koulutettavia, koska kuitenkin näen mahdollisena, että hyvin monet näistä Suomessa opiskelevista kuitenkin lähtevät sitten pois täältä ja välttämättä he eivät hyödytä Suomea millään tavoin.

Sitten täällä on samalla puhuttu, että me tarvitaan lisää osaajia, vaikka meillä on todellakin työttömiä Suomessa paljon. Tiedän, että siinä on tällainen kohtaanto-ongelma, mutta ehkä meidän pitäisi enemmän täällä keskittyä nyt vaan siihen, miten me saadaan oma työn väki töihin, kuin siihen, että lähdetään hakemaan näitä osaajia, joista hyvin monet eivät verotuksen takia tänne edes ole kauhean kiinnostuneita tulemaan. Me voitaisiin ottaa osaajia myös Euroopan maista, mutta jollakin lailla nyt kiinnostavat nämä kolmansista maista tulevat ja heidän mahdollisuutensa tänne tulla. Niin kuin edustaja Simula mainitsi tuossa, niin Kiina ja Venäjä ovat ne maat, joista tänne eniten tulee, ja puolustusvaliokunnan jäsenenä jollakin lailla nuo samat maat kuulostavat jonkinlaisilta riskeiltä. Tässä on vaarana, että motivaatioita tulla Suomeen näistä maista saattaa olla muitakin kuin opiskelu.

Vuonna 2015 Suomeen tuli ”osaajia”, tai heitä usein kutsuttiin moniosajiksi, ja heistäkin suuri osa on vielä ilman työpaikkaa, niin että ehkä kannattaisi ensin keskittyä näihin 2015 tulleisiin ja heidän työllistämiseensä, joka on kyllä vaikeaa, koska suomalainen yhteiskunta on ehkä heidät jo pilannut. Eivät he välttämättä halua työllistyä tänne, kun heille on kotouttamistoimien ohella opetettu kaikki keinot, miten Suomessa pärjää ilman työnte-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

koa. Heille on kerrottu ihan kaikki mahdolliset tukimuodot ja toimintatavat, millä tavoin täällä pystyy elämään.

Saamieni tietojen mukaan, yrittäjien tekemien yhteydenottojen perusteella, tämä sama koskee myös osittain näitä ukrainalaisia, jotka ovat kyllä työteliästä kansaa, mutta eräs yrittäjä kertoi minulle, että paikallisesta vastaanottokeskuksesta heille tuli puhelu ja sanottiin, että siellä on kymmeniä, jotka haluaisivat tulla töihin, ja hänellä oli semmoinen laajentamismahdollisuus, että hän olisi pystynyt muuttamaan tuotantoaan siten, että hän olisi voinut ottaa työntekijöitä lisää, ja hän sanoi, että tervetuloa tänne vaan, ja seuraavana päivänä sieltä tuli ainoastaan kahdeksan henkilöä tutustumaan tähän yritykseen ja heistä kaksi otti työtä vastaan. Tällä alalla on ennestänsäkin ukrainalaisia työntekijöitä, ja sinne olisi ollut helppo mennä, kaikki olisi hoitunut, mutta ainoastaan kaksi halusi ottaa työtä vastaan sen takia, koska työtä tekemällä sai vain hieman enemmän rahaa kuin näitten tukien ja muiden kautta. Elikkä siellä tulee ongelmia siinä, jos sinulla on lapsia ja jotkut asumistuet tai kotouttamistuet tai jotkut muuttuvat. Niistä kaksi tuli töihin. Se, mikä on huolestuttavinta, on se, että osa näistä jo ennestään siellä olleista työntekijöistäkin rupesi miettimään, kannattaisiko heidänkin mennä vastaanottokeskukseen — että olemalla ilman työtä saa rahaa, ja lisäksi siihen saa lisäansioita keräämällä mustikkaa, [Puhemies koputtaa] puolukkaa, sienä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja tälle asialle tässä vaiheessa varattu aika on päättymässä. — Ministeri Haatainen, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

16.03 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Me puhumme nyt näistä väitöskirjatutkijoista ja tutkijoiden oleskeluluvista ja tästä käytännöstä. Täällä kysyttiin nimenomaan tähän lakiesitykseen liittyen, miten menetellään, eli kun tämä väitöskirjatutkija tulee, niin tämä toimeentuloedellytys käydään läpi sen ensimmäisen vuoden osalta, mutta kun hän saa kuitenkin sen väitöskirjatutkimuksen tekemisen ajaksi viideksi vuodeksi luvan, miten sitten varmistetaan, että tämä toimeentuloedellytys täyttyy koko tältä ajalta. No, nyt meillä on tässä paljon muuttumassa myös automaation myötä, eli jälkivalvontaa tullaan tekemään pistokokein. Siinä käytetään hyödyksi eri rekistereistä saatavaa tietoa, ja Maahanmuuttovirasto eli Migri pystyy käyttämään ensi vuodesta lähtien automaatiota tässä tulotietojen seurannassa. Tarkistuksia voidaan tehdä tulorekisteristä, ja niitä tehdään muutoinkin sitten pistokokein.

No sitten kysyttiin, että jos ei toimeentuloedellytys toteudu, niin mitä sitten tehdään. Sitten tämä henkilö kutsutaan sinne selvitykseen, ja hänen on selvitettävä, mikä on tilanne. Se käydään läpi, ja sitten arvioidaan tämä jatko. Eli tämä tulee olemaan sitten tarkemmassa syynissä niillä, joilla näistä rekisteritiedoista paljastuu, ettei olisi riittävästi tuloja. Viime kädessä tietysti voidaan peruuttaa tämä oleskelulupa ja voidaan edellyttää, että henkilö poistuu maasta, eli näin se toimii. Ja niin kuin sanottu, niin silloin kun tehdään tätä sopimusta siihen tutkimusorganisaation ja siihen korkeakouluun, jo siinä vaiheessa tietenkin näiden asioiden on oltava selkeänä, ja siellä näillä tohtoritutkijoillahan yleensä on apurahasopimukset, joiden kautta he pystyvät sen toimeentulonsa varmistamaan. Tässä pitää nyt muistaa se, että jos me halutaan näitä erityisosajia ja sellaisia, jotka myös jäävät tänne, niin meidän pitää se opiskeluaika ja se tutkimusaika myös varmistaa, että he voivat sen rauhassa tehdä, ja samanaikaisesti pitää tietysti kaikin tavoin tukea sitä, että he jäisivät tänne myös töihin.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Täällä edustaja Juvonen muun muassa otti tämän kielitaitokysymyksen. Aivan oikein, tämä on juuri se asia, että meidän pitää pystyä sitä entisestään vahvistamaan myös silloin, kun maahanmuuttajataustaiset ihmiset opiskelevat tai täydentävät näitä opintojaan, vaikkapa sairaanhoitaja, joka tulee tänne ja täydentää opintojaan. Siinä yhteydessä pitää se kielitaito ja mahdollisuus sen opiskeluun olla vahvasti mukana. Meillä on eri käytäntöjä, joita on jo TE-palveluina tarjolla. Jos työnantaja järjestää kielikoulutusta silloin, kun ihminen on jo töissä, [Puhemies koputtaa] niin siihen saa tukea puolet niistä koulutusmenoista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.55.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Koponen, Ari poissa, edustaja Kettunen poissa, edustaja Honkasalo poissa. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

20.55 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä oli vielä 1990-luvun alussa 1 500. Tutkinto-opiskelijoiden reipas määrällinen kasvu tapahtui 2000-luvun taitteessa, jolloin ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä nousi 7 000:een. Tuon ajan ajattelussa ulkomaiset tutkinto-opiskelijat nähtiin yhtenä merkittävänä keinona edistää korkeakoulujen kansainvälistymistä, vahvistaa kansallista kilpailukykyä ja tuottaa työmarkkinoille osaavaa työvoimaa väestön ikääntyessä.

Koulutus- ja työvoimapolitiittiset tavoitteet houkutella kansainvälisiä opiskelijoita Suomeen ovat edelleen keskeisiä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden osalta. Kuluneiden vuosikymmenien aikana ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on kasvanut jo 20 000:een, ja he edustavat määrällisesti varsin merkittävää opiskelijaryhmää suomalaisissa korkeakouluissa. Tutkimukset osoittavat, että tällä ryhmällä on myös kiinnostusta työllistyä Suomeen valmistumisensa jälkeen. Todellisuus ei kohtaa toiveita, sillä tällä hetkellä ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista vain vajaa puolet on työllistynyt Suomeen, kun valmistumisesta on kulunut vuosi. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksiin Suomessa vaikuttavat lukuisat tekijät. Joskus opiskelijan omat työllistymistä koskevat tavoitteet ovat epärealistiset, hänellä voi olla puutteelliset sosiaaliset verkostot ja riittämätön suomen kielen taito. Oleskelulupakäytännöt on koettu myös haasteellisiksi. Puutteelliset tiedot työpaikoista ja työllistymistä hankaloittavat oleskelulupakäytännöt asettavatkin ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden työmarkkina-aseman epämääräiseksi suhteessa kotimaisiin opiskelijoihin.

On selvää, että työn kautta pääsee parhaiten sisälle suomalaiseen yhteiskuntaan. Kun ulkomaalaisella tutkinto-opiskelijalla on jonkinlaiset näkymät työllistymisestä valmistumisensa jälkeen, on sillä nähty olevan merkittävä vaikutus integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan ja halukkuudessa jäädä Suomeen. Aiemmissa tutkimuksissa työllistymistä

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

on tutkittu lähinnä yliopisto-opiskelijoiden näkökulmasta, vaikka ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita on verrattain tasaisesti molemmilla korkeakoulusektoreilla. Esimerkiksi vuonna 2018 yliopistoissa opiskeli 10 700 ja ammattikorkeakouluissa 9 500 ulkomaista tutkinto-opiskelijaa. Ajantasaista lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen kerättyä tietoa ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista on molemmista korkeakoulusektoreista vain vähän tarjolla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia ja ulkomaalaislakia. Hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti halutaan helpottaa ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheittensä maahan jäämistä uudistamalla lupakäytäntöjä, sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja sekä vahvistamalla korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta. Opiskelijoille myönnetään oleskelulupa koko tutkinnon suorittamisen ajaksi, ja valmistumisen jälkeen sitä pidennetään kahteen vuoteen.

Arvoisa puhemies! On jo kansantalouden kannalta järkevää, että ne panostukset, jotka koulutusresurssien muodossa kohdentuvat ulkomailta Suomeen tuleville opiskelijoille, eivät ole turhia. Vaikka on toki inhimillisesti tärkeää, että ulkomaalaiset opiskelijat valmistuttuaan palaavat kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan rikastuttamaan sitä hankituilla tiedoilla ja taidoilla, olisi Suomen kannalta hyödyllisintä saada heidät jäämään tänne. Vuosikausien korkeatasoisten panostusten, joita esimerkiksi suomalaiset korkeakoulut tarjoavat, olisi Suomen kannalta kannattavinta jäädä tänne. Ulkomaalaisen korkeakoulutetun ei ole helppo juurtua Suomeen. Hidasteita on monenlaisia, ja niitä nyt käsillä olevalla hallituksen lakiesityksellä pyritään poistamaan.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen sisältö tukee suomalaista talouselämää ja on suomalaisen tutkimus- ja yritysmaailman kannalta hyvä asia. Lakiesitystä on valmisteltu muun muassa työ- ja elinkeinoministeriön johdolla, ja myönteisiä lausuntoja on saatu laajasti. Suomella on pitkä historia siinä, että olemme hyötynneet koulutetuista ulkomaalaisista osaajista. Tämä lakiesitys vahvistaa osaltaan etenemistä tällä samalla linjalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, poissa, edustaja Adlercreutz poissa, edustaja Kankaanniemi poissa. — Edustaja Mäkynen, Jukka, olkaa hyvä.

21.00 Jukka Mäkynen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Jälleen kerran keskustellaan samoista aiheista. Keskustellaan siis hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain muuttamisesta.

Tavoitteena on 75 prosentin työllisyysaste, ja Suomi tarvitsee yli 100 000 uutta työntekijää vuoteen 2025 mennessä. Hieno tavoite, mutta ensimmäisenä tulee mieleen, eikö osajia todellakaan löydy omasta maasta tai edes 500 miljoonan asukkaan euroalueelta. Ovatkohan jälleen kerran tavoitteet liian utopistisia ja saamme taas valtavan määrän väkeä asumisperusteisen sosiaalihuollon piiriin? Tehdäänkö helpotuksista taas vetovoimatekijä, kuten muissa maissa samantapaisista maahanmuuttoa helpottavista esityksistä on syksyn aikaan tullut?

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Kun kolmansista maista haalitaan tänne väkeä, täytyy lähes poikkeuksetta aloittaa perusasioista, kielestä, maan kulttuuritavoista ja sitten vasta siirtyä koulutukseen. Lisäksi täytyy selvittää maahan tulijan motiivit. Miksi Suomeen täytyy tulla opiskelemaan? Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneista kansainvälisistä opiskelijoista jää tutkimuksen mukaan vain joka toinen Suomeen töihin. Todelliset osaajat eivät tänne jää kovan verotuksen ja huonomman palkan vuoksi. Nämä motiivit pitäisi aina selvittää.

Kritiikkiäkin on esitetty. Muun muassa Turun yliopisto lausui siitä, miten toimeentuloedellytysten täyttymistä seurataan ensimmäisen vuoden jälkeen: on toivottavaa, että seuranta ei aiheuttaisi turhaa huolta väitöskirjatutkijoille ja siinä huomioitaisiin väitöskirjatutkijoille tyypilliset katkokset rahoituksessa. SAK on huolissaan, jos jatkotutkintoa tekevältä tutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, kun oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi. Tutkijalla tulisi kuitenkin olla turvattu toimeentulo oleskeluluvan koko voimassaolon ajan. Myös poliisi oli huolissaan. Kun ulkomaalaiset saavat pitkän oleskeluluvan, niin toimeentuloedellytyksen täyttäminen koko luvan voimassaolon ajalta jää satunnaisten pistotarkastusten sekä vihjetietojen ja muulla tavoin saatujen tietojen varaan.

Suomeen jäämistä edistäviin tekijöihin on jatkossa tarpeen edelleen kiinnittää huomiota. Näihin asioihin täytyy kiinnittää huomiota ennen kuin tällainen lakiesitys laitetaan täytäntöön. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 295/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia aikaa. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.07 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen muutosehdotukset työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin liittyvät Ukrainasta sodan myötä paenneiden työllisyyden edistämiseen sekä Työkana-nimisestä osakeyhtiöstä annettuun lakiin. Lisäksi lakiin ehdotetaan aiemmasta sääntelymuutoksesta johtuvia teknisluontoisia muutoksia.

Lakiehdotuksessa esitetään, että kokeilualueen kuntien asukkaita olisivat myös kunnassa asuvat tilapäistä suojelua saavat henkilöt. Uutta ehdotettua asiakasryhmää ei koskisi

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

edellytys kotikunnasta kyseisessä kunnassa, joten tilapäistä suojelua saavat voisivat siirtyä kuntakokeilujen asiakkaiksi nykyistä nopeammin. Nykyisen sääntelyn mukaan kuntakokeilujen asiakasryhmään kuuluvat maahanmuuttajat ja vieraskieliset, joiden palvelun asiantuntijuus on pääasiallisesti siirtynyt työ- ja elinkeinotoimistoista kuntiin, mutta asiakkuus edellyttää lisäksi, että henkilöllä on kotikunta kyseisessä kunnassa.

Työkanava Oy puolestaan sitten on valtion omistuksessa ja hallinnassa oleva osakeyhtiö, jonka tehtävänä on edistää osatyökykyisten siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Tässä lakiehdotuksessa esitetään, että kokeilualueen kunnalla olisi oikeus tehdä päätös asiakkaidensa Työkanavaan työllistymisen edellytyksistä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan päätöksen voi tehdä vain työ- ja elinkeinotoimisto. Ehdotettu muutos selkeyttäisi nyt kuntakokeilujen roolia Työkanava Oy:hyn työllistämisessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivänä maaliskuuta 2023 — käsittäkseni 23. [Arja Juvonen: Kyllä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

16.08 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri, todellakin lain on tarkoitettu tulevan voimaan 1.3.2023.

Tämän lakiesityksen tarkoituksenaan on edistää Ukrainasta Suomeen saapuneiden ihmisten työllisyyttä eli heidän, jotka ovat Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan joutuneet pakenemaan, ja totta kai lähtökohta asialle on hyvä. Myös täällä lausuntopalautteessa asiaan suhtaudutaan myönteisesti.

Mutta haluaisin nostaa esille resurssikysymykset liittyen tähän kuntakokeiluun. Työllisyyden kuntakokeiluhan käynnistyi vuonna 2019, ja sain silloin viestejä henkilöiltä, jotka toimivat, työskentelivät siellä työllisyyspalveluissa, ja he olivat aivan kauhuissaan siitä nopeudesta, millä paineella he joutuivat oppimaan uutta. Ihmisiä tähän kuntakokeilun piiriin tuli paljon erilaisine palvelutarpeineen, ja he kysyivät, miten täällä voidaan ylipäänsä toimia, kun ei ole resursseja ja ihmisillä on hyvin paljon erilaisia tarpeita, joita pitäisi huomioida, kun heitä työllistetään.

Eli ongelmallista on ylipäänsäkin katsottuna laajassa kuvassa se, että työvoimapalveluissa on jatkuva resurssipula ja resurssihaaste, kun käynnissä on lukuisia erilaisia työvoimapalveluihin kohdistuvia uudistuksia. On siis erittäin tärkeää, että jotta muiden asiakkaiden palvelut eivät heikentyisi, niin hallitus osoittaisi kunnille lisäresurssitarpeita vastaavan rahoituksen elikkä täysimääräisenä. Tämä on se huoli, elikkä kannan suurta huolta niistä työntekijöistä, jotka lähtevät sitten näihin haasteisiin kiinni ja auttamaan ja etsimään sitä mahdollista työpaikkaa ja sitä, että pystyy tähän yhteiskuntaan juurtumaan ja työllistymään, koska ukrainalaisissa on paljon ihmisiä, jotka haluavat oikeasti tehdä täällä töitä.

Ja vielä tästä lausuntopalautteesta: Täällähän mainitaan näin, että ”suuressa osassa resursseista esitettyjä lausuntoja vaikutusten arvioinnissa laskentaperusteena käytettyä arviota asiakkaasta per työntekijä on pidetty ylimitoitettuna, koska laskelmassa on huomioitava asiakasryhmän erityiset palvelutarpeet”. Juurikin tämä on erittäin tärkeää, että ei työllistetä eikä aiheuteta liiallista painetta niille henkilöille, jotka nyt sitten lähtevät tätä kuntakokeilua viemään siellä työkentällä eteenpäin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

16.11 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä on käsittelyssä nyt ukrainalaisiin liittyvä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työllisyyden edistämisen kuntakokielusta annetun lain muuttamisesta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on todella kamalaa kuultavaa ja nähtävää, ja kyllä kaikki tuki on Ukrainan puolella minunkin mielestäni.

Mutta haluaisin ihan nostaa esille, että tässä viikonloppuna juttelin erään yrittäjän kanssa ja oli puhetta näiden ukrainalaisten työllistämisestä ja näistä, ja hän nosti myös esille sen, miten näitä kontrolloidaan. Jatkossa se on kuitenkin varmasti hyvä — vaikka siellä on ahkeria ihmisiä, ei aina kaikki ole mennyt ihan niin kuin on suunniteltu. Kuinka sitä kontrolloidaan ja kuinka raportoidaan siitä, miten nämä asiat ovat jatkossa järjestyneet? Ihan tämmöisiin myös kannattaisi kiinnittää huomiota, ja pyytäisin ministeriltä, että myös sitten tämmöiseen vaihtoehtoon jatkossa enemmän kiinnitettäisiin huomiota. Totta kai pitää seurata, kuinka se asia etenee. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

16.12 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on aiheuttanut pahimman Euroopan sisäisen pakolaisaallon sitten Jugoslavian hajoamisotien. Lokakuuhun mennessä Suomeen on saapunut yli 40 000 sotaa paennutta ukrainalaista, joille on myönnetty tilapäistä suojelua. EU:n tilapäisen suojelun direktiivi on mahdollistanut sen, että suojelua on voinut saada rajatulle joukolle nopeasti. Tilapäistä suojelua saaville ei kuitenkaan ole pääsääntöisesti annettu kotikuntaa Suomessa, koska he eivät täytä kotikuntalain saamisen edellytyksiä. Kotikuntamerkin puuttuminen on aiheuttanut ongelmia tiettyjen palveluiden ja etuuksien saamisessa, sillä ne on sidottu kotikuntaan. Yksi näistä palveluista on työllisyyden edistämiseen liittyvät palvelut. Ukrainalaisten kotoutumisen, elämisen ja hyvinvoinnin parantamiseksi hallitus ottaa tavoitteekseen purkaa esteitä näiden palveluiden saamiselta. Tilapäistä suojelua tai muuta oleskelulupaa hakanneet voisivat jatkossa siirtyä työllisyyden kuntakokielujen piiriin jo ennen kotikuntaoikeuden saamista. Tämä esitys parantaa ukrainalaisten työllisyyttä ja myös heidän hyvinvointiaan ja elämäänsä täällä Suomessa, kun he pääsevät tiiviimmin kiinni osaksi suomalaista arkea ja yhteisöjä.

Arvoisa puhemies! Tilapäistä suojelua saavien työllisyyden esteitä on purettava myös sen takia, että Suomea vaivaa paha osaajapulaa. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan noin 40 prosenttia palvelualan yrityksistä kärsii työvoiman heikosta saatavuudesta. Suomeen saapuneista ukrainalaisista vajaat 6 000 on ilmoittautunut työttömiksi työnhakijoiksi. Ukrainalaiset eivät missään nimessä ratkaise Suomen rakenteellista osaajapulaa, mutta on täysin järjetöntä estää motivoituneita ja halukkaita ihmisiä tekemästä töitä täällä Suomessa, etenkin, kun samaan aikaan Suomessa näyttää pula työntekijöistä vain pahenevan.

Suurin este työllisyydelle on byrokratia. Tähän hallituksen esitys puuttuu osuvasti. Toiseksi pahin este on kielitaidon puute. Tämä ongelma on ratkaistavissa järjestelemällä työtä työntekijälle sopivaksi. Tätä pitäisi tehdä muutenkin Suomessa enemmän, jotta saamme työllisyysasteen kohti 80 prosenttia. Lisäksi on muistettava sosiaalinen arvo, jonka ukrainalaiset työntekijät työpaikoilleen tuovat. He tuovat työpaikalle oman osaamisensa, oman kielitaitonsa ja omat työtapansa, jotka voivat parhaimmillaan hyödyttää sekä koko työyhteisöä että yrityksen liiketoimintaa. Kenenkään työnteko ei saa jäädä kiinni byrokratiasta, ja siksi näitä esteitä on päätäväisesti purettava.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

16.15 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Nyt on tullut selväksi, niin kuin edustaja Juvenenkin jo puheessaan sanoi, että se resurssipula siellä kuntakokeilussa on todella suurta ja se rahoitus ei riitä yhtään. Tätä viestiä on tullut.

Yksi syy siihen on kanssa se, että meillä on samaan aikaan ollut tämä aktiivimalli kakkonen, mikä on tullut ja mikä on sitonut sitten näitten kuntakokeilun työntekijöiden, palveluntuottajien käsiä, eikä henkilöstö pysty tekemään sille työttömälle räätälöityä työvoimapalvelua, vaan se joutuu menemään sen lain mukaan järjestelmällisesti: jokaiselle samalla tavalla, eikä voida yhtään soveltaa. Tähän pitäisi ensin saada korjaus, elikkä rahoitus ja resurssit kuntoon sinne kuntakokeilualueille.

Sama on sitten kun sinne kuntiin siirtyvät nämä TE-palvelut kokonaan: ne resurssit pitää taata. Nyt kunnat joutuvat laittamaan omaa rahaa. Ja nyt kun tilapäistä suojelua saavat tulevat sinne, niin he tuovat todella paljon lisää työtehtäviä sinne. Siellä tarvitaan tulkkausta, ja jokainen henkilö vie pidemmän ajan, kun hänen asioitaan käsitellään. Sinne tarvitaan oikeasti käsipareja todella paljon lisää.

Sitten se, että nämä kuntakokeilualueet saisivat tehdä päätöksiä siitä, täyttääkö henkilö määritelmät, että pääsisi Työkanava Oy:hyn: tarkoittaako tämä nyt sitten sitä, että näitä tilapäistä suojelua saavia voitaisiin sitten työllistää Työkanava Oy:n kautta, mikä on taas tarkoitettu osatyökykyisille, invalideille, tällaisille, ketkä eivät normaaleilla työmarkkinoilla pääse töihin?

Meillä on tämä Työkanava Oy vasta käynnistynyt, ja siitä ei oikein tiedetä, miten se toimii. Täytyisikö tehdä jonkun näköistä selvitystä siitä, onko siihen nyt oikeasti resursseja ja että se ei vääristä kilpailua ja että se tulee omillaan toimeen niin kuin pitää? Nyt jo kumminkin Työkanava Oy:n hallituksen puheenjohtaja on puhunut, että Työkanava Oy ottaa kustannustaakkaa. Mennään määritelmän ohi: laki sanoo, että ei saa vääristää kilpailua, ja nyt tämä Työkanava Oy on ottamassa kustannustaakkaa tässä näin, ja valtio maksaa sitten osan tästä palkasta työpanokseen. Työkanava Oy:n tarkoitus on hyvä, mutta nyt mennään ehkä lain ohi, sen, mikä on lain tarkoitus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen poissa. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.18 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Ukraina on Suomen lähialuetta ja Euroopassa oleva valtio, joka on joutunut raa'an hyökkäyssodan kohteeksi. Näin ollen ukrainalaiset ovat pakolaisia, ja heistä suurin osa on naisia ja lapsia. Meillä on todella velvollisuus auttaa ja tukea heitä kaikin mahdollisin keinoin. Kun Suomeen on tullut yli 40 000 ukrainalaista ja lisää saattaa tulla talven tullen, on tärkeää, että heille järjestetään mahdollisuuksia työntekoon. Heillä on tähän myös vahva halu, ja he haluavat lopulta kuitenkin palata kotimaahansa, kun sota loppuu — toivottavasti pian — ja Ukraina säilyttää itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden. Tässä meidän on Ukrainaa tuettava ja varmistettava myös oma turvallisuutemme sen kautta.

Arvoisa puhemies! Olen muutaman ukrainalaisen tavannut Keski-Suomessa. He todella haluavat tehdä töitä ja vastata omasta ja perheensä elannosta ja elämästä niin hyvin kuin se näissä oloissa on mahdollista. Se heidän elämäntapansa on meille tuttu eurooppalainen elämäntapa tehdä työtä ja huolehtia asioista, ja tähän haasteeseen meidän on todella vastatta-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

va. Uskon, että tämä hallituksen esitys on tarkoitettu nimenomaan edistämään työllistymistä, ja sitä kautta se on kannatettava. Myös muita työllistymisen esteitä tulee poistaa ukrainalaisten osalta. Heissä on monia ammattialoja edustavia, joita voidaan käyttää meidän tarpeisiimme, jolloin hyöty on yhteinen. Mutta myös kuuntelen hyvin tarkkaan, mitä edustaja Lehto tuossa puhui, ja niihin ongelmiin, mitä esimerkiksi tähän yhtiöön liittyy, on syytä paneutua, ja toivon, että ministeri kommentoi. Ja toisaalta voisi olla paikallaan, että tästä työllisyyskokeilusta saisimme laajempaakin tietoa, missä mennään ja miten on viisasta edetä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

16.20 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tämän esityksen tuomisesta. On aina hyvä, että byrokratiaa pyritään purkamaan, ja tämä on yksi konkreettinen esimerkki siitä. Meillä on Suomessa kohtalaisen suuri venäjänkielinen vähemmistö, ja varsinkin tuolla Kaakkois-Suomessa on varmasti mahdollisuuksia myös tulevaisuudessa käyttää tätä hyödyksi niin, että ukrainalainen voi niin tehdä työtä omalla äidinkielellään kuin myös siinä sivussa opetella Suomea. Tämä on myös minun mielestäni yksi teko siihen suuntaan, että me jo ennakoivasti autamme ukrainalaisia tulevassa jälleenrakennusprojektissaan. Silmä, että me voimme tarjota työtä ja he voivat ylläpitää myöskin omaa osaamistaan, on suuri merkitys, kun toivottavasti pian olemme siinä tilanteessa, että Ukrainan sota on päättynyt ja he omaa maataan pääsevät jälleenrakentamaan.

Ministeri on myös todennut, että lakimuutoksella helpotetaan maassa olevien, Ukrainasta sotaa paenneiden mahdollisuuksia työllistyä, ja työ on yksi keskeinen turvallisen arjen rakennuspalikka. Se tarjoaa toimeentulon lisäksi sosiaalisia verkostoja sekä paikan osana suomalaista yhteiskuntaa. Kiitos ministerille näistä viisaista sanoista, koska juurikin myös sitä sosiaalista kanssakäymistä täytyy tulevaisuudessa rakentaa entistä paremmaksi kaikkien meidän kansalaisten välillä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koponen Ari, olkaa hyvä.

16.22 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! On tärkeä muistaa, että ilman velvollisuutta ei kenelläkään voi olla oikeutta. Oikeus ja velvollisuus kulkevat aina käsi kädessä. Pitää olla myös halua integroitua, elää maassa maan tavalla ja, mikä tärkeintä, oppia suomen kieli. Meillä on velvollisuus auttaa ukrainalaisia, ja he ovat näyttäneet sen, että heillä on haluja integroitua tänne meille ja olla osa tätä meidän arkeamme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Haatainen, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

16.22 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Näistä resursseista: Tässä vuoden 2023, siis ensi vuoden, täydentävässä lisätalousarviossa esitetään 4,8 miljoonaa euroa lisäystä TE-toimistojen ja kuntakokeilujen toimintamenoihin ja lisäksi 21,5 miljoonaa lisäystä kotoutumiskoulutuksiin, eli tähän ollaan kyllä varoja suuntaamassa. Nyt sitten mitä siellä kuntakokeiluissa ja TE-toimistoissa on tapahtunut resurssien osalta muutoin, niin näiden lisäysten lisäksi meidän olemme suunnanneet tähän pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin 70 miljoonaa euroa, joka on kyllä... En muista, milloin TE-palveluihin olisi tällaiset lisäykset tehty, eli Marinin hallitus on todella satsannut tähän. 40 prosenttia on

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

vahvistettu TE-virkailijoiden määrää näissä palveluissa, ja sillä me olemme pystyneet myös tiivistämään ja vahvistamaan alkupäätä siitä työttömyysjaksosta.

Ja mitä tulee nyt ukrainalaisiin ja näihin muihin kotoutumispalveluihin, niihin on lisätty ja tullaan seuraamaan tätä tiiviisti. Nyt kun sitten nämä tänne tulleet ukrainalaiset alkavat hakeutua TE-palveluiden piiriin, totta kai siellä pitää kyllä sitten huolehtia siitä, että resurssit vastaavat sitä kysyntää, ja sitä koko ajan tarkasti seurataan.

Täällä kysyttiin Työkanava Oy:stä. Tämä Työkanava Oy:tä koskeva esitys ei nyt liity mitenkään ukrainalaisiin, vaan se on nyt tässä korjaustoimi, jolla mahdollistetaan kuntien mukanaolo tässä prosessissa.

Työkanava Oy:n kilpailukysymyksistä ja näistä: Ne on kyllä huolella käyty läpi, ja hallituksen esityshän oli eduskunnassa, ja se on hyväksytty, ja sinne on luotu siihen rinnalle myös tällainen neuvottelukunta, jossa ovat eri tahot edustettuina, myös ne, jotka mahdollisesti tätä kilpailuvääristymää voisivat nostaa esiin. Eli siellä tullaan seuraamaan sitä, miten se toimii, mutta on selvää, että tämänkaltaisessa toiminnassa pitää olla sen yhtiön panosta, eli siinähan nyt sitten tavallaan toimii ikään kuin vuokratyönantaja ja korvaa sen puuttuvan osan. Mutta tämä kohdistuu vain kaikkein vaikeimmin työllistyviin osatyökykyisiin. Me puhumme kehitysvammaisista ja sellaisista vammaisista ihmisistä, joilla on todella vakava vamman aste — se ei koske edes kaikkia ryhmiä — eli kaikkein vaikeimmin työllistyvistä eli niistä ihmisistä, jotka me tahdomme unohtaa. Emme ymmärrä tällä hetkellä, että heidänkin työpanoksensa voisi olla tietyissä työtehtävissä hyvinkin merkittävä. Eli se on hoidettu.

Mutta kyllä tätä resurssikysymystä huolella tulemme seuraamaan. Siihen satsauksia on jo tehty, ja tulemme vahtimaan sitä, että ne resurssit myös riittävät. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

16.25 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Halusin ottaa vielä puheenvuoron. Mietin, käytänpö puheenvuoroa, mutta rouva ministerin vastaus kyllä niin miellytti, kun kuitenkin lausunnoissakin on otettu kantaa siihen, että resursseista on pidettävä huolta, että tehtävien hoitaminen sitten onnistuu siellä työllisyydenhoidon palvelupisteissä. Ja haluan kiittää ministeriä siitä, että tosiaan nytten, kun hallitus on esityksen tehnyt ensi vuoden talousarvion täydentämiseksi, sinne työllisyydenhoidon suuntaan niitä resursseja, euroja, tulee se 4,8 miljoonaa euroa. Kun tässä tätä lähetekeskustelua käydään ja kun tämä on menossa työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, täytyy koko ajan seurata sitä, että kun meidän työllisyyden hoitajat tekevät ansiokasta työtä jo tällä hetkellä kuntakokeiluissa, niin sitten jatkossakin työllisyydenhoidon resursseista tullaan pitämään huolta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 298/2022 vp

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro näyttää puuttuvan. — Edustaja Virta, poissa. Edustaja Juvonen, olkaa hyvä. — Siis ministeri Kiuru oli poissa myös.

Keskustelu

16.27 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Oliko ministeri sieltä tulossa? [Eduskunnasta: Ei ole nyt paikalla!] — Pieni hetki.

Kiitos, puhemies! Tuli niin yllättäen nyt ensimmäinen puheenvuoro tänne pönttöön. Olin kyllä kaivannut, että ministeri Kiuru olisi ollut paikalla. Kyllä niin iso asia on nyt täällä käsittelyssä. Pitkään on puhuttu, kauan valmisteltu, kauan odotettu liittyen henkilöstömitoitukseen — ja nyt siihen, että tätä henkilöstömitoitusta ei saatetakaan siten voimaan kuin hallitus alun perin meille lupasi. Eli 1.4.2023 piti olla 0,7 työntekijää vanhustenhoidon yksiköissä. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hoitajamitoituksen voimaantuloa siirretään ja porrastetaan siten, että 1.4.2023 alkaen vähimmäismitoitus on 0,65 ja 1.12.2023 alkaen vähimmäismitoitus on 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Tämä 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen saavuttaminen edellyttää noin 3 400 henkilötyövuoden lisäystä.

Arvoisa puhemies! Nythän on paljastunut se totuus, ettei alkuperäinen hallituksen lupaus tason 0,7 hoitajamitoitus tule toteutumaan 1.4.2023, ja sehän oli jo selvää silloin, kun alkuperäistä lakia säädettiin. Hallitus haluaa sen myöntää vasta nyt. Kysymyksessä oli aprillipila, joka itse asiassa toteutui hieman aikaisemmin. Alkuperäisen hallituksen esityksen tavoite oli parantaa vanhuspalveluita ja vanhusten saamaa hoitoa. Käytännössä tilanne, jossa hoitajamitoitusta on nostettu, on kuitenkin johtanut siihen, että mitoituksen piirissä oleviin palveluihin pääsy on vaikeutunut, koska hallitukselta ei ole löytynyt rahaa mitoituksen edellyttämän lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Esityksen perusteluissa mitoituksen viivästyminen on selitetty seuraavin perustein, jotka ovat mielestäni todella omituisia ja ontuvia. Vaikuttaa sille, että hallitus ei olisi tiennyt, mitä vaikutuksia tällä henkilöstömitoituksen nostamisella olisi ollut. Hallitus on selittänyt sitä, mistä syystä tämä mitoitus ei tule toteutumaan huhtikuussa, muun muassa näin:

Koronapandemia — alkuperäinen hoitajamitoitusta koskeva laki hyväksyttiin kesäkuussa 2020, ja koronapandemia oli tällöin varmasti kaikilla jo tiedossa. Ei ole ennakoimaton tilanne tämän asian kannalta aavistaa, että myös korona voi siellä olla. [Toimi Kankaanieniemi: Täysin selvä!]

Hoitajien työtaistelu — hallitus olisi omilla toimillaan voinut vaikuttaa työtaistelun nopeampaan päättymiseen antamalla kunnille ja hyvinvointialueille riittävän rahoituksen, jotta hoitajien palkkoja olisi voitu nostaa.

Hyvinvointialueuudistus — hallituksen oma päätös oli, että mikäli hyvinvointialueita olisi asiantuntijoiden ehdottama, selvästi nykyistä pienempi määrä, 6—12, hoitajien palk-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

koihin olisi merkittävästi nykyistä enemmän rahaa käytettävissä, kun hallinnon pyörittäminen söisi pienemmän osan kokonaispotista.

Keskeiset ongelmat alun perin olivat ja yhä edelleen ovat 1) hoitajapula ja 2) rahapula, ja kumpaanakaan näistä tämä esitys ei tuo ratkaisua. Ja niin kauan kuin hoitajien palkkaamiseen ei osoiteta hyvinvointialueille lisää rahaa, kyse on nollasummapelistä, jossa hoitajien lisääminen mitoituksen alaisiin vanhuspalveluihin tarkoittaa hoitajien vähentämistä josta-kin muualta.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys osoittaa kyllä hallituksen epäonnistumisen vanhuspalvelujen parantamisessa, kun lisää rahaa ei haluta käyttää eikä edes mitoituksen kiertäminen onnistunut. Nyt sitä pitää siirtää seuraavan hallituskauden puolelle.

Arvoisa puhemies! Vielä, kun tuossa kuulin, että tämä esitys tulee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan: Muun muassa Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on katsonut lausunnossaan, että perusteluissa tulisi arvioida ehdotettua muutosta perusoikeuksien heikennyksiä kannalta ja että tämän kysymyksen osalta tämä esitys tulisi saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Kun oikeusasiamies toteaa täällä, että tämä esitys tulisi lähettää myös perustuslakivaliokuntaan, niin miten tässä voidaan nyt toimia? Onko mahdollista, että tulisi täällä yhteinen ajatus siitä, että tämä voisi mennä myös perustuslakivaliokuntaan, jos oikeusasiamies on näin kommentoinut? [Toimi Kankaanniemi: Se on salin asia!] — Salin asia. Elikkä tekisi mieli esittää ja ehdottaa, että tämä menisi myös perustuslakivaliokuntaan.

Edustaja Lindén, katsotte siellä ja olette sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Mille tämä ehdotus kuulostaa, että lähettäisimme tämän myös perustuslakivaliokuntaan arvioitavaksi? Onko tässä kriteerejä siihen? En vielä tee esitystä, mutta jätän pohdittavaksi. [Toimi Kankaanniemi: Saataisiin ennakkotapaus ainakin!] — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt on ministeri paikalla. Myöhästymisestä huolimatta myönnetään nyt sitten esittelypuheenvuoro. — Olkaa hyvä.

16.33 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vielä käyttää puheenvuoro. Katsoin netistä tuota lähetystä, ja sehän meni niin nopeasti, tuo äskeinen, että ei ollut mitään tehtävissä, kun olin pari minuuttia myöhässä. Mutta kuulin tässä jo Juvosen alkupuheenvuoron, ja siltä osin se liittyy tähän asiaan. [Toimi Kankaanniemi: Hyvä puheenvuoro olikin!] Eli käydään läpi esitystä.

Henkilöstöresurssien lisääminen ja toimijoita velvoittavan numeerisen vähimmäismitoituksen säätäminen todettiin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa välttämättömäksi hoidon laatua heikentävien ja asiakasturvallisuutta vaarantavien puutteiden vuoksi — tästä käytiin myös pitkä kansalaiskeskustelu. Henkilöstömitoitusta koskeva säännös säädettiin tulevaisuuteen voimaan täysimääräisesti 1.4. tulevaa vuotta, jolloin päättyy siirtymäaika, ja näin sitten kunnilla ja kuntayhtymillä sekä palveluntuottajilla on ollut mahdollisuus tällä siirtymäajalla varautua henkilöstön lisäämiseen jo pitkän aikaa. Siirtymäajan jälkeen mitoituksen tulee olla 0,7 työntekijää asiakasta kohden.

Henkilöstön määrää on pystytty lain voimaantulon jälkeen lisäämään toimintayksiköissä lähes lain edellyttämällä tavalla. Toukokuussa tehdyn seurannan mukaan tarvitaan

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

3 400 henkilön työpanos lisää, jotta 0,7:n mitoitus saavutetaan. Puoli vuotta aikaisemmin, edellisen vuoden marraskuussa, tehdyn arvion mukaan työpanosta olisi tarvittu 5 200 henkilön verran.

Lain valmistelun ja säätämisen jälkeen toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka ovat vaikeuttaneet ja hidastaneet henkilöstömitoituksen täysimääräistä toteuttamista. Niiden seurauksena 0,7 työntekijän mitoitus ei ole mahdollista saavuttaa aivan kaikissa toimintayksiköissä säädettyyn määräaikaan mennessä. Erityisesti lain eduskuntakäsittelyn aikana käynnistynyt pandemia on vaikuttanut merkittävästi henkilöstön saatavuuteen ja toimintayksiköiden rekrytointimahdollisuuksiin. Henkilöstön sairastumiset ja altistumiset virukselle ovat aiheuttaneet vajausta henkilöstössä koko pandemian ajan, jolloin resurssien lisääminen yhdessä järjestelmän osassa on ollut vaikeaa. Toiminnan organisoiminen asiakkaiden suojaamiseksi tartunnoilta, muun muassa ryhmätoimintojen keskeyttäminen ja asiakkaiden toimintakyvyn ylläpitäminen yksilökohtaisin toimin, kuormitti henkilöstöresurssia. Lisäksi asiakkaiden koronatartunnat hoidetaan pääsääntöisesti toimintayksiköissä, jolloin siihen on sitoutunut huomattavasti henkilöstön työaika. Samoin ympärivuorokautisen hoidon asiakkaat on rokotettu omissa yksiköissään.

Kevästä 22 alkaen pitkälle syksyyn jatkunut epävaka työmarkkinatilanne keskeisten työntekijäjärjestöjen osalta on myös osaltaan vaikuttanut henkilöstön saatavuuteen. Lisäksi hyvinvointialueiden toiminnan valmistelu vuoden 22 aikana on työllistänyt kuntien sote-henkilöstöä ja hidastanut edelleen lain voimaantuloa.

Osin edellä mainituista toimeenpanoista vaikeuttaneista tekijöistä johtuen henkilöstömitoituksen toimeenpano on yhä kesken eikä kaikkia lainsäädäntöön sisältyviä mahdollisuuksia henkilöstörakenteen monipuolistamiseen ole ehditty käyttää. Lähihoitajien ja sairaanhoitajien lisäksi asiakkaiden tarpeisiin voidaan vastata monien muiden sote-ammattilaisten osaamisella, ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämiseen voidaan hyödyntää myös muita kuin sote-ammattilaisia, esimerkiksi liikunta-, kulttuuri- ja taidealan ammattilaisia. Näiden osuus henkilöstöstä on kuitenkin vieläkin varsin pieni. Välilliseen työhön, kuten siivoukseen sekä ruoka- ja pyykinhuoltoon, tulee pääsääntöisesti varata erillinen henkilöstö. Näin ei vielä kaikilta osin ole.

Arvoisa puhemies! Edellä mainituista syistä vähintään 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen toteuttaminen on ollut sosiaali- ja terveystieteissä ministerityöryhmässä keskustelussa. Sen johdosta henkilöstömitoituksen täysimääräisen toimeenpanon lykkääminen on päätetty tehdä tuossa ministeriryhmän kokouksessa tämän syksyn alkupuolella.

Koulutuspaikkojen lisäämisen vaikutusten odotetaan näkyvän työvoimassa vuodesta 23 alkaen. Nimittäin vuosina 20–21 lähihoitajaopiskelijoiden määrää on lisätty noin tuhannella. Lähihoitajien aloituspaikkalisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 23 tutkintomäärissä. Koulutuspaikkojen lisäämistä jatketaan edelleen. Mitoituslainsäädännön yhteydessä on päätetty yhteensä 5 000 uuden lähihoitajan kouluttamisesta. Myös sairaanhoitajatutkintoa suorittavien määrää on lisätty kaikkiaan noin tuhannella vuosina 20–22. Sairaanhoitajakoulutuksen aloituspaikkalisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 24 tutkintomäärissä, mutta osa opiskelijoista alkaa työskennellä jo opiskeluaikana.

Myös hoiva-avustajien määrää on mahdollista merkittävästi lisätä toimintayksiköissä. Vuoden 23 talousarviota koskeissa hallituksen neuvotteluissa varattiin määrärahat 2 500 hoiva-avustajan kouluttamiseksi vuosina 22–25. Valmistelussa on arvioitu, että ensimmäiset hoiva-avustajien koulutuslisäykset alkavat vaikuttaa vuoden 23 aikana.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tuo mukanaan isommat järjestäjät ja tuotantoalueet, minkä johdosta myös parempi henkilöstösuunnittelu ja varahenkilöstöjärjestelmien kehittäminen ovat edessä. Näiltä osin on sanottava, että tekemistä vielä kyllä riittää.

Arvoisa puhemies! Näin nyt sitten esitetään tässä käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä: hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen voimaantulon porrastamista ehdotetaan siis tehtäväksi vuonna 23 siten, että 1.4.23 alkaen vähimmäismitoitus olisi 0,65 ja 1.12.23 alkaen 0,7 työntekijää asiakasta kohti. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelypuheenvuorosta. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

16.40 Merja Kyllönen vas: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille. Niin kuin aina sanotaan, viisas ottaa rukkasen kouraan ja tekee muutoksia siinä vaiheessa, kun huomataan, että ei pysytä siinä aikataulussa, mitä alun perin on pohdiskeltu ja arvioitu. Näen, että porrastus on erittäin fiksua tässä tilanteessa, jossa me tiedetään, että kaikki toimintayksiköt eivät pysty vastaamaan lainsäädännön haasteeseen.

Tänä päivänä pyysin puheenvuoron lähinnä siksi, että ikääntyneessä Suomessa me tarvitsemme paljon monenlaisia toimenpiteitä. Pelkästään mitoitukset, mittaritot ja muut määreet eivät tule ratkaisemaan meidän tulevaisuuttamme, vaan kokonaisvaltaisesti ikäihmisten hoitoa on tarkasteltava uudesta kulmasta ja ennen kaikkea ehkä siitä näkökulmasta, miten jatkossa meidän asumispalvelumme kehittyvät, miten kunnat kykenevät hyvinvointialueiden kanssa rakentamaan uudenlaisia toimintamalleja, jotta myöskin kuntoutus, ihmisten hyvinvointi ja voimavarat tullaan valjastamaan yhteiseksi hyväksi niin, että jokainen olisi ikääntyessään entistä paremmassa kunnossa. Ei sillä tavoitteella, että me jokainen maattaisiin sängyn pohjalla odottamassa kuolemaa, joka meidät sitten vapauttaisi kivuista, särystä ja vaivoista, vaan niin, että me oltaisiin myöskin ikääntyessämme aktiivinen osa suomalaista yhteiskuntaa ja voitaisiin antaa yhteisen osaamisen — arvokkaan osaamisen — panosta myöskin siinä elämänvaiheessa, jossa varsinainen työura on lävitse käyty.

Henkilöstön työhyvinvoinnin on meidän koko sote-alalla mutta erityisesti vanhustenhoidossa ja -hoivassa oltava kyllä hyvän ohjauksen, työskentelyn ja kehittämisen alla, koska palautetta tulee valtavan paljon siitä, että esimerkiksi oman työn kehittämiseen, työvuorojärjestelyihin ja johtamisen kehittämiseen ei tänä päivänä pääse osalliseksi siinä määrin kuin olisi tarve. Ja jotta meillä on hyvinvoivaa, osaavaa, jaksavaa henkilöstöä, niin meillä pitää olla myöskin toimiva työterveysjärjestelmä ja toimiva kuntoutusjärjestelmä siinä suhteessa, että meillä on huomattavan paljon tässä maassa töissä myöskin vajaakuntoisia ihmisiä, ja että me varmistettaisiin se, että myöskään heidän ennenaikaiset eläkkeensä eivät realisoituisi siinä mitassa kuin tänä päivänä edelleen tapahtuu. Me tarvitaan muutosta myöskin tähän meidän työelämään.

Ja erityisesti kannan tällä hetkellä huolta meidän sosiaali- ja terveysalan mutta myöskin palo- ja pelastustoimen henkilöstöstä ja heidän jaksamisestaan. Aina ei ole kyse siitä, onko ihmisiä tarpeeksi, vaan on kyse myöskin siitä, onko työtehtävät järjestelty fiksusti, ovatko siellä ihmiset oikeilla paikoilla, johdetaanko asioita järkevästi, ovatko prosessit kunnossa ja tehdäänkö niitä fiksua asioita, mitä pitäisi tehdä, jotta myöskin ne ennalta ehkäisevät toimet menisivät eteenpäin. — Kiitoksia, puhemies. Ei tänä päivänä tämän pidempää saarnaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

16.44 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille hyvästä esittelystä. Kun keskustelemme hoitajamitoituksen toimeenpanon siirtämisestä, keskustelemme samalla todella vakavasta aiheesta, nimittäin vanhustenhoidon nykytilasta ja hoitajien riittävydestä. Toivon, että tässä keskustelussa jätettäisiin syyttävä asenne syrjään, koska hoitajapula on pitkäaikaisen kehityksen tulos ja poliittista vastuuta kantavat osaltaan kaikki eduskuntaryhmät. Olemme yhteisen tärkeän asian äärellä. Haluamme kaikki parasta mahdollista hoivaa sekä arvokasta ja turvallista vanhenemista ikäihmisille — heille, jotka ovat olleet rakentamassa hyvinvointiyhteiskuntaamme. Hoitajapula ja siitä johtuva kriisi vanhustenhoidossa ei ole syntynyt yhtäkkiä, vaan paljon pitemmällä ajanjaksolla. On selvää, ettei pidemmällä ajanjaksolla syntynyttä ongelmaa ratkaista hetkessä, kun tähän tilanteeseenkaan ei ole tultu hetkessä.

Hoitajapula on koskettanut useita tuhansia perheitä, kuten myös minun perhettäni. Yli 90-vuotias appiukkonni joutui kuukauden ajaksi yli 70 kilometrin päähän toiseen kaupunkiin hoitokotiin, koska kotikaupungista ei löytynyt hoitopaikkaa. Hoitopaikkaa ei ollut, koska ei ollut tarpeeksi hoitajia. Yksiköitä on kiinni, ja ne odottavat aikaa, jolloin hoitajia on riittävästi niiden avaamiseen.

Arvoisa puhemies! Vanhustenhoidon vastuuhenkilöiltä on kuulunut jo jonkin aikaa, ettei täyttä hoitajamitoitusta voida saavuttaa tässä tilanteessa, jossa hoitohenkilöstöä ei yksinkertaisesti ole saatavilla riittävästi. Säädimme hoitajamitoituksen 0,7 tehostettuun palveluasumiseen reilu kaksi vuotta sitten laajalla kannatuksella täällä eduskunnassa. Lain säätämistä vauhdittivat räikeät laiminlyönnit, jotka olivat tulleet ilmi vanhustenhoitoyksiköistä eri puolilta Suomea. Liian vähäisellä henkilöstömäärällä oli teetätetty töitä, minkä seurauksena olivat laiminlyödyt vanhukset ja nääntyneet hoitajat, joilta oli riistetty ammatitilpeys. Asiantuntijakuulemisissa kyllä tiedostettiin hoitajamitoituksen hankala toteutettavuus juuri sen vuoksi, että hoitajista oli ollut pulaa jo monen vuoden ajan. Arvelimme kuitenkin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että hoitajamitoitus voisi olla vahva väline parantaa hoitoalan vetovoimaisuutta. Mitoitus suojaisi henkilöstöä liikakuormitukselta ja parantaisi hoidon laatua.

Arvoisa puhemies! Meidän kannattaa olla kiinnostuneita siitä, mitä hoitajille kuuluu. Nuoret hoitajat äänestävät nyt jaloillaan. He hakeutuvat pois alalta, jolla heitä on yhä vähemmän ja jolla he kokevat, ettei heitä arvosteta. Terveystenhoitoala ei kaadu yksistään alanvaihtajiin, vaan vuoteen 2030 mennessä puolet tämän hetken sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaisista siirtyy eläkkeelle. Samaan aikaan merkittävä osa muistakin suomalaisista jää pois työelämästä ja siirtyy kuluttamaan terveyspalveluita kasvavalla vauhdilla. Joku onkin lohkaissut, että väestöpyramidi kaatuu hoitoalan päälle. Jo nyt puuttuu 8 000 hoitajaa. Vuoteen 2035 mennessä tarvitaan THL:n laskelmien mukaan 200 000 uutta sotealan osaajaa.

Nyt kun työmarkkinaosapuolet pääsivät ratkaisuun palkoista, on tarmolla paneuduttava muihin hoitoalaa riivaaviin ongelmiin, kuten työoloihin ja rakenteisiin. Eduskunta vastaa parhaansa mukaan hoitajapulaan lisäämällä sote-ammattilaisten koulutuspaikkoja tai helpottamalla vierasperäisten osaajien maahantuloa. Eduskunnassa voidaan myös vaikuttaa lainsäädännöllä hoitajien työympäristöön, työturvallisuuteen ja työterveyshuoltoon. Sotealaan kuuluu paljon sellaista työtä, jota pystyy tekemään muukin kuin sote-tutkinnon suo-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

rittanut henkilö — siksi on välttämättä tulkintaa siitä, ketkä voivat tehdä avustavia tehtäviä, jotta hoitajat voivat keskittyä koulutustaan vastaavan hoitotyöhön.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys haluaa siirtää hoitajamitoituksen 0,7 täyttä toimeenpanoa ikääntyneiden henkilöiden, tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä noin puolella vuodella eteenpäin. Tässä vaikeassa tilanteessa se on viisasta ja perusteltua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

16.48 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Hallitus on nyt siis jatkamassa 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaikaa, eli siirretään eteenpäin, toisin kuin hallitus tekee ilmastotavoitteista — niitä ei siirretä ikinä eteenpäin. Mutta sitten, kun kysytään potilaista ja hoitajamitoituksesta, niin siihen ei löydy rahaa ja sitä voidaan kyllä siirtää eteenpäin.

Minulle soitti tässä tällä viikolla yksi henkilö pitkäaikaisesta laitoshoidosta. Oli potilaana siellä ja sanoi, että ”kyllä meidän terveydenhoidossa on hyviä työntekijöitä, niin iloisia mutta kiireisiä, hymyillä jaksavat ja tekevät parhaansa, mutta eivät ehdi”. Potilas, joka tarvitsi vähän liikuntaa, että veri kiertäisi ja saisi jonkin näköistä liikuntaa, sanoi, että viisi minuuttia päivässä he ehtivät vähän kävelyttämään. Hän sanoi, että ”saakaa hoitajamitoitus, lisää tarvitaan henkilökuntaa”. Se hoito olisi tarpeellista, ettei siellä vain joudu makamaan ja mene vielä pahempaan kuntoon, kun ei ole hoitajilla aikaa. Mutta hän korosti sitä, että meidän hoitajat todella hyvin tekevät työnsä — ne, mitä ehtivät — ja ovat aina iloisia, ja hän kiitti siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, poissa. Edustaja Eestilä, poissa. Nyt totean, että tämän asian käsittelyyn ministeripuheenvuoro mukaan lukien on vielä aikaa kymmenen minuuttia tässä vaiheessa, niin että jos sen mukaan halutaan käyttää puheenvuoroja, niin se on hyvä. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.50 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Otan heti kopin tuosta edustaja Lehdon äsken käyttämästä puheenvuorosta. Olen samaa mieltä, ja luulen, että koko sali on — myös ne, jotka eivät nyt ole paikalla — että meidän hoitohenkilöstö tekee korkealla etiikalla ja aina niin positiivisessa hengessä työtä kuin suinkin vain on mahdollista, mutta kiire on ja työpaine on kova, ja ei se varmaan hellittämään päin ole, vaikka me lisäämme henkilökuntaakin, koska meillä koko ajan ikäihmisten määrä Suomessa lisääntyy.

Myös sitten tämä esimerkki, jota edustaja Lehto tuossa käytti, tämä liikkuminen: Nyt viittaa tässä ministerin esittelypuheenvuoroon. Me emme tarvitse ihmisten liikuttamiseen neljän vuoden yliopistollista koulutusta, vaan me voimme nimenomaan tukipalvelua, -henkilöstöä palkata, jolloin sitten varsinaiseen hoitotyöhön jää enemmän aikaa niille, joilla on tämä vaadittava pitkä laadullinen koulutus.

Itse tästä asiasta ihan näin paikalta todeten haluan todeta, että keskustelu ikääntyneimpien hoivasta ei tietysti saisi olla hirvittävän numeropainotteista, mutta kaikki me ymmärrämme, että kun on koko maan laajuinen haaste ja asia, niin emme me oikein pysty sitä kunnolla käsittelemään, elleimme käytä tällaisia tiettyjä perusnumeroita tässä. Ja nehan nyt ovat olleet viime aikoina paljon esillä: 0,7, 0,65, 0,6 ja sillä tavalla. Täytyy muistaa, että meillä on vajaat 50 000 henkilöä ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa, jota tässä käytännössä kutsun hoivaksi, ja silloinhan käytännössä se 0,1 tarkoittaa noin

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

4 500:aa työntekijää. Aivan kuten ministeri esittelypuheenvuorossa totesi, me pystyimme petraamaan viime vuoden marraskuusta tämän vuoden toukokuuhun 1 700 työntekijällä paremmaksi tätä tilannetta, eli kun se vaje tai, sanotaan, puute siitä 0,7:stä oli vielä viime marraskuussa noin 5 100 henkilöä, niin se oli toukokuussa sitten 3 400. Mutta koska 3 400:kin on varsin paljon, silloin oli syytä olla realististi ja porrastaa tätä.

Eli täytyy nyt muistaa, että me menemme koko ajan kuitenkin eteenpäin. Emme me taaksepäin mene. Me olemme nostaneet sieltä 0,5:stä 0,55:een, sitten 0,6:een, sitten 0,65:een, sitten 0,7:ään, eli koko ajan tässä eteenpäin mennään.

Haluaisin tässä vielä todeta sen, että nuo keinot, joita tässä mainittiin — eli hoiva-avustajien käyttäminen, muiden ammattiryhmien ja sitten varsinaisten hoitotyöntekijöiden määrän, koulutuksen lisääminen — ovat tässä tietysti avainasemassa, mutta ehkä kaikkein tärkein on kuitenkin sen työn tekeminen houkuttelevaksi, uudelleen houkuttelevaksi. Tuossa edustaja Juvonen kritisoi näitä ikään kuin taustaperusteluja tälle. Kyllä minä sanoisin, että tämä koronakurimus, [Puhemies koputtaa] jonka läpi meidän palvelujärjestelmä meni, on aika todellinen asia, ja se on vaikuttanut myös tähän kysymykseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.53 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Vanhustenhuollon hoitajamitoitus on osoitus Marinin hallituksen lyhytnäköisistä, joku voisi sanoa, että jopa populistisesta politiikasta. Mitoitus on tärkeä, olemme sitä kannattaneet ja vaatineet, koska ikääntyneet ansaitsevat sekä laadullisesti että määrällisesti korkeatasoisen hoidon — he ovat hyvinvointimme rakentaneet. Hallitus loi kyllä pykälät, mutta sen jälkeen jäi katselemaan sivusta, muuttuvatko säädökset ihmisiksi. Eivät ole muuttuneet. Rahoitus ja muut toimet mitoituksen toteutumiseksi unohtuivat. Nyt ollaan siinä tilanteessa, että hallitus siirtää ongelmaa seuraavalle hallitukselle lykkäämällä mitoitusta kahdeksalla kuukaudella eteenpäin.

Ongelmien siirto on tapahtunut ja tapahtumassa lähes kaikessa muussakin, erityisesti valtavan velkataakan katkaisemisessa. Hallitus ei ole osannut eikä halunnut priorisoida menoja, mistä tämä esitys on malliesimerkki. Tätä voi pitää jonkin verran vastuuttomana politiikkana.

Arvoisa puhemies! Edustaja Mattila mainitsi tuossa läheisensä, jonka hoitopaikka löytyi kaukaa. Itse olen miettinyt sitä tilannetta, ja esimerkiksi meillä Keski-Suomessa saattaa olla se tilanne nyt, kun hyvinvointialueeseen siirrytään, että Pihtiputaalla oleva vanhus, joka ikänsä on siellä asunut, eräänä päivänä tarvitsee hoitopaikan ja se löytyy Joutsasta noin 200 kilometrin päästä, ainoa vapaa paikka, ja hänet siirretään sieltä tutusta ympäristöstä, omaistensa ja läheistensä yhteydestä, täysin vieraaseen ympäristöön. Tämä on aika ikävä kuva siitä, mitä voi tapahtua. Sinänsä pidän kyllä hyvinvointialueuudistusta tärkeänä ja järkevänä, mutta kyllä meidän on erittäin vakavasti seurattava, miten meidän vanhuksia kohdellaan, ja tämä hoitajamitoitus on yksi asia, jolla mitataan sitä valmiutta, joka meillä on huolehtia heistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

16.55 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Olen kyllä aika lailla eri mieltä edellisen puhujan kanssa siitä, että hallitus jotenkin siirtäisi ongelmia tulevaisuuteen tai ei olisi huo-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

lehtinut tämän kysymyksen rahoituksesta. Kyllähän tähän rahoitustakin on lisätty, mutta ehkä se suurin ongelma on se, että nämä asiat eivät pelkästään rahalla ratkea. Jos me ajatellaan meidän hoitajapulaa ja henkilöstöpulaa meidän sosiaali- ja terveystalveissa, niin minusta on harhakuvitelma, jos me jotenkin kuvittelemme, että lainsäädännöllä tai mitoitusta jatkuvasti nostamalla tai rahaa lisäämällä nämä ongelmat ratkeaisivat. Emme me voi ajatella niin, että yhä pienenevistä ikäluokista yhä suurempi osa hakeutuisi tälle alalle. Sen takia meillä pitää olla, kuten täällä muun muassa edustaja Lindén ja moni muukin on puheenvuorossaan peräänkuuluttanut, monenlaisia keinoja, ja yksi on tämä teknologisten ratkaisujen hyväksikäyttäminen. Tulevaisuudessa meidän pitäisi lainsäädännössä pyrkiä paremmin huomioimaan se, että jos näitä otetaan käyttöön ja samalla tuodaan turvallisuutta, niin ne pystyttäisiin huomioimaan jotenkin näissä mitoituksissa niin, että toimijoille syntyisi kannustimia käyttää teknologisia ratkaisuja ja sitä kautta ratkoa tätä henkilöstöpulaa, mikä meillä on ihan väijäämättä, ja se tulee jatkumaan pitkään, vaikka mitä tekisimme.

Haluan kiittää myös edustaja Juvosta. Nostitte minusta tärkeän asian esille, kun tuolta lausunnoista otitte esille sen Oikeusasiamiehen kanslian kannanoton, perusoikeuksien heikentämishuomion. Ajattelisin kuitenkin, kun olen pohtinut tätä asiaa, että kun tässä on kysymys nyt tämän mitoituksen lykkäämisestä, ei sen perumisesta, niin ei tähän liity sentyyppisiä perusoikeusongelmia, että meidän tarvitsisi tätä lähettää perustuslakivaliokuntaan lausunnolle.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa vielä esille sen, että kun tällä alalla — kun puhutaan ikäihmisten hoivasta — on paljon yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita, joita ilman emme tulisi toimeen, niin on tärkeää, että me huomioisimme myös ei pelkästään lainsäädännössä vaan meidän valvonnassa, että kaikki toimijat olisivat samalla viivalla ja että jos ja kun eduskunta on säätänyt lainsäädäntöä, jossa on tiettyjä kriteereitä ja mitoituksia, niin kaikkia toimijoita kohdeltaisiin sen osalta samalla tavalla: julkiset toimijat ja yksityiset toimijat olisivat samalla viivalla, eikä niin, että valvonnassa jotenkin asetettaisiin tiukemmat kriteerit kuin mitä lainsäädäntö asettaa. Jos näin on, ja kun on ilmeisesti jonkun verran ollut, se on aiheuttanut sen, että kyllä ne yksiköt, jotka haluavat, voivat kenties mitoituksen täyttää, mutta henkilöstöä ei sitten riitäkään kaikkiin yksiköihin ja [Puhemies koputtaa] näitten paikkojen määrä pienenee ja ikäihmisten hoiva uhkaa sitten heikentyä niin, että kaikki eivät pääse hoivan piiriin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

16.59 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos vielä puheenvuorosta. Meillä on lainsäädännössä jo määrätty, että palveluja tulee valvoa ja asiakaspalautetta on kysyttävä niin hoidettavalta kuin hänen läheiseltään kuin myös omaiseltaan. Elikkä vanhuslaissa on tämä kirjaus, ja nyt, kun esimerkiksi THL on selvittänyt sitä, millä tavalla palautetta kysytään, niin yksityissektori on noussut positiivisesti esille. He ovat kysyneet henkilöstöltä ja myös omaisilta vanhusten palveluissa asiakaspalautetta, ja pidänkin tärkeänä ja hyvänä sitä, että myös yksityissektori nähdään hyvänä toimijana vanhusten kentällä. Olen itsekin siellä pitkään työskennellyt.

Arvoisa puhemies! Täällä monessa lausunnossa kiinnitetään huomiota todellakin veto-voiman lisäämiseen, henkilöstörakenteen monipuolistamiseen, teknologiaan toki — eli tarvitaan myös muita toimia, jotta me saadaan henkilöitä sinne vanhustenhoitoon. Tämä 0,7 ei nyt toteudu, ja välillä tekee mieli kysyä, oliko tarkoituksaan. Ettekö ymmärtäneet sil-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

loin, kun lainsäädäntöä olitte tekemässä, että 0,7 on aika epärealistinen ja että siihen kyllä tarvitaan paljon rahoitusta? [Toimi Kankaanniemi: Niin, Lohi!]

Nyt pitää vielä muistaa se, että henkilöstömitoitushan tarkoittaa vain yhtä vuorokautta. Se ei ole työvuorokohtainen, eli esimerkiksi yövuorossa voi olla edelleen, että siellä on yksi hoitaja töissä tai kaksi hoitajaa, ja sitten on mietittävä, riittääkö se. Olen itse tehnyt melkein sen 14 vuotta yötyötä ja valvonut yksin siellä omassa yksikössäni — toki saanut mahdollisesti sitten tarvittaessa apua muualta. Mutta tiedän, että se mitoitus ei ole välttämättä siellä henkilökohtaisessa työvuorossa, ja siinä mielessä on erittäin tärkeää, että asiaa seurataan.

Olen sitä mieltä, että on hyvä, että hoiva-avustajat tulevat kentälle. Tämä liikunnan ja kuntoutuksen merkitys on äärettömän tärkeä asia. Olen tutustunut paljon kirjallisuuteen ja tutkimustietoon, ja sieltä on löytynyt muun muassa sellainen asia, että ihmiset pelkäävät ikääntymisessä eniten liikuntakyvyn menettämistä. Se on ihan mielettömän iso asia, ja meidän pitäisi se huomioida joka asiassa, että me kannustetaan ihmisiä liikkumaan ja että myös sinne vanhusten palveluihin saadaan henkilöitä, jotka auttavat kuntoutumisessa ja sen aktiivisen otteen ylläpidossa, niin että toimintakyky säilyy. Näillä sanoilla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kiuru, 2 minuuttia, olkaa hyvä.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin nopeasti kommentoin joitakin esitettyjä puheenvuoroja.

Aloitan kansanedustaja Kyllösen puheenvuorosta, joka liittyi henkilöstöön. Erittäin hyvää ja oikeaa puhetta siitä, että tällä lakisäätisellä henkilöstömitoituksella on nimenomaan tarkoitus parantaa työoloja. Valvira totesi vanhuspalvelukriisissä, että meillä on kaksi asiaa korjattavana: tarvitaan lisää hoitajia ja se, että hoitajat keskittyvät jatkossa hoiva- ja hoitotyöhön, eivät siivoamiseen, pyykkäämiseen ja ruoan laittamiseen. Ja kun tätä kautta tähän sitten lopulta tämä hallitus puuttui, me ollaan luomassa nyt aivan erilaiset työolot työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen kannalta, ja nämä tulevat olemaan meidän veto- ja pitovoimatekijöitämme.

Myöskin on otettava huomioon, että tämä työ on erittäin kuormittavaa. Ja on muistettava myös, että eettinen kuormitus vanhustenhuollossa on yksi vakavimpia haasteita, mitä meillä siellä tällä hetkellä on. Siksi on tärkeitä, että työelämän kehittämisen näkökulmasta ryhdytään toimeen.

No, sitten on tämä työnjako, mistä puhuivat sekä Lindén että Lohi. Olen samaa mieltä siitä, että me ei pelkällä koulutusmäärällä tätä pystytä hoitamaan. Meillä ei ole Suomessa niin paljon ikäluokkia, ei sosiaali- ja terveydenhuollossa ylipäätyäkään. Meidän on pakko miettiä, millä tavalla työnjakoa kehitetään. Täällä on tuotu hoiva-avustajat rinnalle käyttämään asukkaita vessassa, kävelemässä, erityyppisissä toiminnoissa auttamaan, syömisessä ja niin edespäin. Tässä on kysymys siitä, miten työtä organisoidaan työpaikoilla, miten työnjakoa kehitetään, ja täällä se on onnistunut. Myös teknologia on yksi tärkeä ratkaisu, ja siinä on pakko ensi hallituskaudella saada liikettä aikaan.

Lisäksi on sanottava, kun edustaja Lehto puhui siitä — hän ei nyt enää salissa olekaan, mutta hän puhui siitä — että meillä on viisi minuuttia aikaa hoitaa näitä vanhuksia per päivää, että se ei kyllä pidä paikkaansa. THL on selvittänyt sitä, kuinka monta minuuttia asiakastyötä käytettiin vuonna 21 syksyllä, ja se oli [Puhemies koputtaa] 90 minuuttia. Mutta

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sekin on vähän, koska tuolloin mitoitus oli käytännössä 0,5, parhaimmillaan 0,6. Parempaan on pystyttävä, kun ajatellaan meidän ikäihmisiä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 §:n muuttamisesta sekä erikoissairaanhoidon lain 28 ja 29 §:n kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 305/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin säännökset yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nykyisin erikoissairaanhoidolaissa olevat säännökset sivuviroista ja -toimista yliopistollisessa sairaalassa, minkä johdosta esityksessä ehdotetaan samalla kumottaviksi vastaavat erikoissairaanhoidon lain säännökset.

Esitys liittyy eduskunnan lausumaan, jossa on edellytetty, sote-uudistuksen yhteydessä, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoa. Lausumassa todettiin lisäksi, että hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.

Esityksen tavoitteena on vastata eduskunnan lausumaan osittain säätämällä nykytilaa selkeämmin yliopistollisten sairaaloiden nykyisistä tehtävistä ja lääketieteellisten yliopistojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Esityksellä vahvistettaisiin yliopistollisten sairaaloiden toimintaedellytyksiä uudistuvassa palvelujärjestelmässä sekä turvattaisiin tieteellisen tutkimuksen, perus- ja erikoistumiskoulutuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan jatkuminen. Nämä lait on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.23.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan yliopistollisen sairaalan pääasiallisia tehtäviä olisivat perustason, vaativan tason ja erityistason erikoissairaanhoido sekä yliopistollisessa

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sairaalassa toteutettava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä muualla lainsäädännössä yliopistollisessa sairaalassa hoidettaviksi säädetty tehtävät.

Tehtävät eivät olisi uusia, vaan kyse on jo nykyisin yliopistollisessa sairaalassa toteutavista tehtävistä. Tehtävistä säätämällä turvattaisiin keskeisten toimintojen jatkuminen uusissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa sekä tuettaisiin niiden tasapuolista toimeenpanoa hyvinvointialueilla. Tehtävistä ei kuitenkaan säädettäisi tyhjentävästi, jotta toiminnan ohjaukseen jäisi riittävästi liikkumavaraa alueellisen päätöksenteon, kansallisen ohjauksen sekä lääketieteen ja toimintaympäristön jatkuvasti kehittyessä.

Yliopistollinen sairaala muodostaa toimintojen kokonaisuuden, jossa yhdistyvät erikoissairaanhoidon palvelutuotanto, lääketieteen ja monien muiden alojen opetus- ja koulutustoiminta sekä yliopistotasoinen tieteellinen tutkimus. Yliopistolliset sairaalat tuottavat tieteelliseen näyttöön perustuvaa ajankohtaista koulutusta ja siten varmistavat sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista sekä terveydenhuollon korkeaa tasoa ja laatua, mikä on tietenkin väestön ja potilaiden hyvän hoidon kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Yliopistollinen sairaala toimii tiiviissä ja monimuotoisessa yhteistyössä sijaintikaupungissa sijaitsevan lääketieteellisen yliopiston kanssa. Yliopistollisten sairaaloiden toiminnan kannalta on välttämätöntä integroida kliininen toiminta, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta sekä opetus yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi. Esityksen mukaisesti yhteisillä sivuvirka- ja toimikäytännöillä turvattaisiin jatkossakin, että opetustapahtumat ja kliininen tutkimus voivat toteutua osana potilaiden hoitoa ja tutkimus- ja hoitotapahtumia.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi tehtäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin sekä terveydenhuoltolain 60 §:ään niin sanottuja lakiteknisiiä muutoksia. Muutoksilla päivitettäisiin säännökset vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uusia rakenteita ja nykyisiä lakiteknisiiä vaatimuksia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksellä koottaisiin ja selkeytettäisiin yliopistollista sairaalaa koskevaa sääntelyä. Yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä säätämällä turvattaisiin yliopistollisten sairaaloiden toimintaedellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon uusissa rakenteissa. Lisäksi esityksellä varmistettaisiin yliopistollisten sairaaloiden monitieteinen ja -alainen tutkimus-, koulutus- kehittämis- ja innovaatiotoiminta, joka on välttämätön ja erottamaton osa yliopistollisen sairaalan erikoissairaanhoitoa ja potilaiden hoitoa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.09 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on vastata eduskunnan lausumaan osittain säätämällä nykytilaa selkeämmin yliopistollisten sairaaloiden nykyisistä tehtävistä ja yliopistojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä vahvistaen yliopistollisten sairaaloiden toimintaedellytyksiä uudistuvassa palvelujärjestelmässä sekä turvaten sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta yliopistollisissa sairaaloissa. Ja se lausuma, mikä silloin eduskunnassa on hyväksytty, kuuluu niin, että hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta. Ja kyllähän lausuma on ollut äärettömän tärkeä ja lakiesityksen tavoite on hyvä.

On kuitenkin joku pieni kritiikin aihe, eikä oikeastaan niin pienikään, vaan aika iso, eli näen ongelmana sen, että yliopistosairaaloiden rahoitusta koskeva esitys on edelleen lau-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

suntokierroksella ja hallitukselta antamatta. Jos ymmärsin oikein, niin lausuntokierros on kyllä lokakuussa päättynyt. Hyvinvointialueiden on tarkoitus aloittaa toimintansa vuodenvaihteessa 1.1.2023, ja kun tätä sairaaloiden käytännön toiminnan kannalta oleellisempaa esitystä ei ole vielä annettu, niin sitä ei ehkä ehditä käsitellä ennen vuodenvaihdetta, ja siitä seuraa se, ettei yliopistosairaalat sisältäville hyvinvointialueille makseta niiden tarvitsemaa lisärahoitusta jo vuoden alusta lähtien. Ja rahoitusmallia koskeva kritiikki on ollut tiedossa jo siitä asti, kun varsinaista sote-uudistusta koskevaa lakipakettia käsiteltiin, joten korjaukset rahoitusmalliin olisi ollut perusteltua tehdä etupainotteisesti eikä vasta jälkikäteen. Ja tämä hämmentää, miksi hallitus ei ollut kiinnostunut tekemään tätä vai oliko kenties kyvytön tekemään näitä muutoksia tarpeeksi ajoissa.

Jotta tämä tärkeä laki saadaan voimaan ja jotta tutkimus, kehittäminen ja erikoisosaaminen säilyvät siellä yliopistollisissa sairaaloissa, niin tarvitaan toki sitä rahoitusta, ja kysyisin ministeriltä, tuleeko lakiesitys vielä marraskuun aikana tänne eduskuntaan vai milloin on tarkoitus, että tämä rahoituslaki annetaan, jotta ehdimme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sen sitten myös käsitellä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Sitten ministeri, olkaa hyvä, vastausaikaa minuutti.

17.12 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On nyt pakko korjata: Edustaja Juvonen, en tiedä, ettekö tiennyt vai mistä on kysymys, mutta tämä rahoituslaki ei kuulu minun esittelyvastuulleni. Eduskunnassa tehtiin aikoinaan poikkeus, että sote-uudistus laitettiin hallintovaliokunnan sijasta kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysvaliokuntaan niin sanotulle mietinnölle, mutta tältä osin sitten eduskunta ratkaisee huomenna, kun tämä esitys lähtee rahoituslakina ministeri Pääteron esityksestä eduskuntaan, käsittelettekö te sen ykkösmietintövaliokuntana vai onko se hallintovaliokunta. Toki on sanottava, että kun tästä on jo hyvä kokemus edeltävältä työltä, niin onko se järkevää. Mutta halusin korjata tämän, että minä otan kohta kantaa tähän kokonaisuuteen, niin kuin toivoitte, ettei jää pöytäkirjoihin käsitystä, että tästä esityksestä puuttuu jotakin. Tässä esityksessä ei ole rahoitusta, koska rahoituslaki ei kuulu sosiaali- ja terveysministeriön esittelyvastuulle ja sitä kautta tämä esitys tulee valtiovarainministeriöstä, eli nyt meni kyllä siltä osin pieleen. [Arja Juvosen välihuuto]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.13 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Ihan kansanomaisesti sanoisin ja vapaasti täältä paikan päältä, että tässä on korostunut jo ministerin esittelyssä ja edustajakollega Juvosen puheenvuorossa tämän asian merkitys.

Meillähän on Suomessa viisi yliopistosairaalaa, niin kuin me kaikki tiedämme. Nykyisin HYKSistä käytetään lyhennystä HUS, koska se on vakiintunut. Sitten tietenkin TYKS, sitten OYS, sitten TAYS ja KYS. Ja luettelin ne äsken itse asiassa niiden aikajärjestyksessä, missä ne on aikanaan Suomeen perustettu. Niiden volyymi meidän erikoissairaanhoidosta on käytännössä kaksi kolmasosaa. Meillä noin kahdeksan miljardia euroa on julkisen erikoissairaanhoidon osuus esimerkiksi tästä koko soten 22 miljardista, ja se jakaantuu suunnilleen kolmeen osaan niin, että yksi kolmasosa siitä on HUSin osuus, yksi kolmas-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

osaa on neljä muuta yliopistollista sairaalaa ja viimeinen kolmasosa on sitten peräti 15 muuta keskussairaalaa.

Yliopistosairaaloiden erityisroolihan on, aivan niin kuin tässä ministeri totesi, opetus, tutkimus ja sitten se vaativin hoito, josta käytetään usein nimitystä tertiääritason hoito. Olen käytännössä usein kuvannut sitä tertiääritason eli sen vaativimman hoidon osuutta sillä tavalla, että jos verrataan vaikkapa Satakunnan keskussairaalaa taikka Päijät-Hämeen keskussairaalaa, jotka ovat keskisuuria muita kuin yliopistollisia sairaaloita, niin kuinka suuri prosenttiosuus on se, mitä niiden sairaaloiden lisäksi sitten yliopistosairaloissa sisällöllisesti tehdään. Se on tuollainen 10—15 prosenttia. Siihen liittyy tietenkin vaativin hoito ja sitten jopa koko maassa esimerkiksi Helsinkiin keskitetty elinsiirtotoiminta ja muut tällaiset asiat.

Eli kyllä myös muut keskussairaalat ovat erittäin tärkeitä, ja kuten kuvasin, niin itse asiassa nämä yliopistosairaalat ovat 90-prosenttisesti samanlaisia kuin muut keskussairaalat, mutta sitten niillä on se 10 prosentin vaativin osuus ja sitten tietenkin tämä opetus ja tutkimus.

Mitä tulee opetukseen, niin sitähan voidaan hyvin hajauttaa. Turun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta on hajauttanut jo vuosien ajan lääkärikoulutusta Vaasaan. Samalla tavalla on Kuopiosta hajautettu Jyväskylään ja Helsingistä on hajautettu esimerkiksi Etelä-Karjalaan Lappeenrantaan ja tällä tavalla.

Tutkimustoiminta, siitä vielä muutama sana. Nimenomaan potilastutkimus eli kliininen tutkimus on se, joka kuuluu sinne sairaalalaitoksen sisälle. HUSissa aikanaan aikaisempi johtajaylilääkäri, sittemmin HUSin hallituksen jäsen professori Pekka Karma teki hyvin perusteellisen selvityksen siitä, mikä on kliinisen tutkimuksen merkitys esimerkiksi HUSissa. Johtopäätös oli se että yhden vuoden aikana otettiin 70 erilaista uutta hoitokäytäntöä, eli enemmän kuin yksi viikossa, yliopistosairaalassa käyttöön kliinisen tutkimuksen perusteella. Ja yliopistosairaalasta se laajenee sitten koko terveydenhuoltojärjestelmään. — Erittäin tärkeää, että tämä lakiesitys tuli nyt kohdallensa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

17.16 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille. Kun kysytään, tuottavatko lausumat tulosta, niin kyllä lausumat tuottavat tulosta. Tiedän sen kokemuksesta, että ministeri Kiuru on varmasti saanut niin paljon huutia tässä kuluneen kauden aikana, että on kerrankin kunnan kiitoksen paikka. Tätä on kyllä odotettu ja toivottu, että saadaan myöskin tutkimus-, kehittämis-, innovaatio- ja opetustoiminta kohdilleen, ja olen iloinen, että hallitus vastaa myös siihen huutoon, että rahoituskokonaisuuskin tulee sieltä perästä, kovasti odotettuna. Ja ehkä tässä vaiheessa on hyvä muistuttaa siitä, että kun tämä meidän perustaso on kunnossa yliopistosairaaloiden osalta ja muutoinkin meidän sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, niin sitten meillä on mahdollisuus myöskin päästä jatkotutkimukseen ja tutkimustoiminnan kehittämiseen ja tehdä sitä laajaa yhteistyötä myöskin yrityssectän kanssa ja päästä kilpailemaan siitä kansainvälisestä rahoituksesta, joka on meille kehittämistoimintojen näkökulmasta äärimmäisen tärkeää. — Että hellurei ja kiitos. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

17.17 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä edustaja Lindénin perusteluihin siitä, kuinka merkittävää kliininen lääketieteen tutkimus meidän yliopistosairaaloiden on. Voi sanoa niinkin, että jos ajatellaan lääketieteen tutkimusta, joka on muuten tosi korkeatasoista Suomessa, ja laajemminkin vaikkapa lääkealan tutkimusta, niin Suomella on mahdollisuus olla vieläkin voimakkaammin eurooppalainen ja maailmanlaajuinen kärkimaa näissä kysymyksissä. Jos me haluamme tätä kehittää Suomessa, voi sanoa, että yksi keskeisistä kolmesta keinosta on, että turvataan riittävät resurssit meidän hyvinvointialueilla lääketieteelliseen tutkimukseen, ja sen takia tätä esitystä on helppo tukea.

Täällä on nostettu esille myös rahoituskysymys. Haluan siihen selvytyden vuoksi sanoa, että kun perusteena, miksi tähän tarvitaan ylimääräistä rahoitusta, on käytetty sitä, että tällä hetkellä kunnat, jotka ovat yliopistosairaalasairaanhoitopiirien jäseniä, ovat rahoittaneet tätä tutkimusta ja toimintaa ja erityisen vaativaa erikoissairaanhoitoa, niin tulevaisuuden hyvinvointialueiden rahoituskriteereissään ei tällä hetkellä ole mukana minkäänlaista elementtiä tälle toiminnalle. Tämähän tarkoittaa sitä, että silloin kun ne uudet kriteerit astuvat voimaan — itse asiassa siirtymäajan jälkeen täysimittaisesti seitsemän vuoden aikana — tämä rahoitus siltä osin poistuisi, koska nykyiset kriteerit eivät sitä sisällä. Ensi vuosi siis ei ole ongelma, koska lähdetään liikkeelle nykyisestä rahoituspohjasta, mutta sitten pikkujouluihin liu'utaan uusiin kriteereihin, ja tietenkin siellä on se siirtymätasaus, joka ei tee ihan niin yksinkertaistakaan tästä asiasta. Sen takia tämän rahoituslain osalta ei ole mitenkään välttämätöntä, että se saataisiin juuri tämän vuoden puolella hyväksyttyä. Totta kai on järkevää viedä se maaliin tällä vaalikaudella, jotta tilanne selkeytyisi, mutta tämä ei ole siinä mielessä niin kiireinen asia kuin meidän budjettilait.

Haluan tuoda kuitenkin yhden näkökulman, joka on kriittinen tähän rahoitukseen liittyen, ja se on se, että ei voi tietenkään olla niin, että jos maksetaan joiltakin osin tai kokonaan erityisen vaativan erikoissairaanhoidon tuomia kustannuksia, lisäkustannuksia, erikseen yliopistosairaala ylläpitäville hyvinvointialueille, niin nämä hyvinvointialueet, kun ne sitten tuottavat juuri niitä palveluita muille hyvinvointialueella, siellä yhteistyöalueella, sitten laskuttaisivat vielä ne samat kustannukset näiltä muilta hyvinvointialueella. Eli tässä pitää se rajanveto tehdä nyt selväksi. Varmasti eduskuntakäsittelyssäkin se tehdään, ja toivottavasti se on siinä hallituksen esityksessä, joka tänne on tulossa. Jos se ohjautuu, mikä ihan hyvin on perusteltuakin, sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietintövaliokuntana, niin [Puhemies koputtaa] asianmukaisesti varmasti ehdimme sen käsitellä kyllä sielläkin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.20 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Tuo kolme minuuttia tuli niin äkkiä täyteen, että olisin halunnut vielä jatkaa kahdesta asiasta.

Ensimmäinen oli se, jonka edustajakollega Lohi äsken erittäin hyvin selitti. Eli ensi vuonnahan tilanne on juuri tämä, että kun tämän vuoden kuntarahoituksesta siirrytään sitten niillä tietyillä rahoituslain kriteereillä sinne hyvinvointialueiden rahoitukseen, niin se ylimääräinen, joka kunnilta on laskutettu siitä, että opetus ja tutkimus ei ole aikaisemmin ollut kokonaan valtion kattamaa, on jo siellä budjetin pohjissa, mutta se ei ole siellä omana kriteerinään — en nyt toista tätä yhtään enempää, kun Lohi tämän selitti todella hyvin — ja sitä varten me tarvitsemme sitten niitä uudistuksia, joita nyt hallitus on tuomassa pitkällä tähtäimellä.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Se toinen asia, jonka halusin tässä sanoa: Kun oli mahdollisuus työskennellä siellä ministeriössä, niin tässä kiitän sitten ministeri Kiurua, voisiko sanoa, edeltäjääni ja nyt jälleen tähän tehtävään palannutta, sikäli, että tässä kyseisessä asiassa minun täytyy sanoa, että erittäin myönteisellä tavalla hämmästyin siinä mielessä, minkälainen valtava pohjatyö oli tehty tämän yliopistosairaala-asian taustaksi. Siellä oli tehty NHG:llä, siis Nordic Healthcare Groupilla, tällainen laaja konsultointityö, jossa oli yli sata sivua, ja siinä oli käyty läpi kaikki pohjoismaiset yliopistolliset sairaalat, niiden organisaatiot, niiden toimintaperiaatteet ja rakenteet. Se oli todella sellainen, voisiko sanoa, konkreettinen selvitys siitä, mitä yliopistollinen sairaala on. Meillä on tällaisia englanninkielisiä käsitteitä kuin ”academic medical center” — se on se oikea käsite tässä yhteydessä — ja ”teaching hospital” eli opetussairaala, joka on vähän niin kuin vähäisempi. Joku muukin sairaala voi olla opetussairaala, mutta silloin kun se muodostaa tällaisen akateemisen keskuksen, niin siinä pitää olla yleensä myös lääketieteellinen tiedekunta paikkakunnalla, yhteiset strategiat, yhteistä infrastruktuuria ja paljon sellaista tieteellisyyttä siinä kaiken toiminnan ympärillä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

17.23 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys, joka on käsittelyssä ministeri Kiurun esittelystä, on varmasti ihan hyvä ja kannatettava, mutta tässä yhteydessä nyt tietysti, jos puhemies sallii, muutama sana tästä rahoituslaista, joka on tulossa sitten ministeri Paateron esittelemänä.

Olen monta kertaa hänen kanssaan keskustellut siitä ja vähän edustaja Lindéninkin kanssa, ja edelleen tuon sen huolen, että esimerkiksi me Keski-Suomessa, jossa ei ole yliopistollista sairaalaa, vaikka on tiivis yhteistyö Kuopion yliopiston lääketieteellisen kanssa, koemme kyllä siellä hyvinvointialueella — ja uskon, että myös ministeri Satakunnassa kokee — että on väärin, että muilta hyvinvointialueilta leikataan valtion rahoitusta ja siirretään näille yliopistohyvinvointialueille. Meillä on siellä syntymässä aikamoinen alijäämä. No, toki tämä ei ensi vuotta koske, niin kuin täällä tuli selväksi, mutta alijäämä varmaan tulee olemaan vuonna 24 ja sen jälkeenkin näillä näkymin. Jos tällä tavalla leikataan ja siirretään alueelta toiselle, niin emme koe sitä oikeudenmukaisena. Myönnämme, että järjestettävä tämä asia on, tämä rahoitus, mutta voisiko sen rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö, joka tieteestä ja tutkimuksesta vastaa, eikä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, joka on tässä tietyllä lailla hyödyn saajana? Ei meillä kirkko maksa teologienkaan koulutusta, jos tällaisen vertailun saa esittää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. Pyritään pysymään tässä nyt käsittelyssä olevassa asiassa. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.25 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille jo yhdestä vastauksesta. Pidän erittäin hyvänä, että pöytäkirjoihin jää myös maininta siitä, että rahoitus koettiin täällä tärkeänä ja että täällä on puhuttu myös rahoituslaista. Kiitän edustajia Lohi, Lindén ja Kankaanniemi — piditte hyviä puheenvuoroja.

Sen rahoituslain tarkoituksenaan on varmistaa oikeudenmukainen ja perusteltu malli yliopistollisten sairaaloiden toiminnasta hyvinvointialueille aiheutuvien kustannusten huo-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

mioon ottamiseksi hyvinvointialueiden yleiskatteellisessa rahoituksessa. Ja tämä sote-paketti on kaiken kaikkiaan ollut valtavan iso, ja ei aina sitä sitten tiedä, missä ja kuka ministeri mihinkin lakiesitykseen kommentoi, mutta odotamme Paateron esittelyä tästä lakiesityksestä. Varmaan se tuleekin — toivoisin, että marraskuun aikana.

Mutta muutama sana siitä, miten lausijat ovat ottaneet kantaa tähän lakiesitykseen. Usea lausunto totesi, että tämä ehdotettu esitys vastaa vain osittain eduskunnan lausumaan, ja korostettiin koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rakenteiden luomista myös sosiaalihuollon osalta.

No, sitten monet lausunnot sisälsivät myös näkemyksiä yliopistollisten sairaaloiden rahoituksesta, jota koskeva valtiovarainministeriön esitys oli lausunnolla yhtä aikaa — eli juuri se, mistä täällä ollaan nyt käyty keskustelua — ja osa lausunnonantajista katsoi tärkeäksi lisätä vaativan ja erityistason erikoissairaanhoidon yhdeksi yliopistollisen sairaalan pääasialliseksi tehtäväksi. Osassa lausuntoja nostettiin esiin tarve siirtää terveydenhuollon painopistettä erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon. Eli täällä oli lausuntopalautteessa myös kysymyksiä, joita myös varmasti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sitten pohdimme ja käymme läpi.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että tämä laki on täällä, ja niin kuin monet puhujat ovat jo todenneet, aihe — koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta — on tärkeä. Myös sote-integraation osalta on tärkeää, että tämä monitieteisyys ja monialaisuus tulee näkymään myös jatkossa yliopistosairaaloiden maailmassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja ministeri Kiuru, 3 minuuttia.

17.27 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä näkemyksistä tämän lain suhteen. Tässä käytiin ensinnäkin keskustelu edustaja Juvosen, edustaja Lohen ja edustaja Lindénin toimesta siitä, miksi tämä tulee vasta vuoden 24 alusta voimaan, ja se on ollut koko lausuntokierroksen ja tämän ajan näin.

Toinen kysymys on sitten se, minkä edustaja Juvonen esitti jo alkuun: oliko automaattisesti sovittu, että yliopistosairaalan rahoituskuoppa korjataan. Kun katsotte sitä lausumaa, niin siitä jokainen voi vetää johtopäätöksiä, miten oli. Nyt tässä tapauksessa kuitenkin sitä rahoituskuoppaa on kaikilla, sitä on pelastustoimissa, sitä on sosiaali- ja terveydenhuollossa ylipäätään, ja olen julkisuudessakin esittänyt tämän hoivavelan kattamista nimenomaan siksi, että nyt syntyy aika isoja alijäämiä, kun sairaita on liian paljon, kuoppaa on monilla. No, tätä kuoppaa yliopistosairaaloiden rahoituksen osalta on selvitetty, kuten tässä edustaja Lindén ansiokkaasti asian hyvin tuntevana kävi jo läpi, ja myöskin THL on selvittänyt niitä rahavanoja, jotka tähän asiaan liittyvät. Tässä on kysymys siitä, että me joka tapauksessa tällä hetkellä tuemme jo erikoislääkärikoulutusta, ja joku voisi kysyä, että no, miksei sinne lisätä rahaa, mutta kun tässä on paljon muitakin rahavanoja, jotka näyttävät olevan kuitenkin selkeästi näiden viime vuosien aikana ehtyneet, niin sitä kautta nyt tähän asiaan puututaan.

Kankaanniemi kysyi hyvin, pitääkö tämän sitten olla muilta pois. No, kun sitä lausuntokierrosta katsotaan, on vakavasti sanottava, että tässä olisi voinut olla monenlaisia ratkaisuvaihtoehtoja, sekin, että tätä hoidetaan valtionavustuksella, mikä ei ole kovin kestävää, jos kerran rahoitusmallissa ovat muiden rahat, ja sen takia se ei siis kuulu nyt tähän minun esittelyvastuulleni. Mutta haluan sen sanoa, että hallitus teki tästä linjauksia ja tähän rahoituslakiin on nyt odotettavissa vielä lisäelementtejä, jotta tähän yliopistosairaaloiden rahoit-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tukseen päästään käsiksi. Mutta asia on niin, että niitä en voi tässä esitellä, kun se ei kuulu minulle, koska en ole tässä esittelevä ministeri. Mutta totean siitä rahoituslaista, että nyt lähtökohta on nimenomaan se, että kun muillakin on näitä vanoja, jotka ovat ehtyneet, niin silloin on katsottava se, että tämä tulee tekniseen kehykseen ja tämä ei ole muilta pois. Näin poliittisesti hallituksen sisällä on tämä asia ajateltu. Tästä lähti tiedote viime torstaina valtiovarainministeriöstä samoista asioista.

Lopuksi totean sen, että koko tässä kuviossa on tärkeää muistaa, että yliopistosairaaloiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on tänä päivänä harvinaissairauksissa melkein sama kuin itse potilaan hoito, eli monet lääkärit, kun alkavat erikoistua, nimenomaan haluavat paikan, jossa sitten voidaan vaikuttaa. Ja meidän iso kysymys on myös henkilöstön riittävyyden näkökulmasta se, saammeko me rekrytoitua [Puhemies koputtaa] näitä henkilöitä yliopistosairaaloihin töihin tekemään tätä tärkeätä tutkimusta hoitaakseen ihmisiä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 296/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Lintilä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.31 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Suomen tasavallan hallituksen ja Viron tasavallan hallituksen välillä tehdyn sopimuksen sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan 10 kohdan mukaisesti toisiinsa suoraan maakaasuputkella liitettyjen jäsenvaltioiden on sovittava keskenään tekniset, oikeudelliset ja rahoitukseen liittyvät järjestelyt, jotka on kuvattava niiden hätäsuunnitelmissa. Suomen ja Viron maakaasuverkot yhdistävä Balticconnector-maakaasuputki otettiin käyttöön 1.1.2020. Ennen tätä Suomi ei ollut suoraan liitettynä toisen EU-jäsenvaltion kaasuverkkoon, vaan Suomeen saatiin maakaasua putkiyhteydellä ainoastaan Venäjältä. Täten kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklasta seuraava velvoite yhteisvastuusopimuksen tekemiseksi Viron kanssa on koskenut Suomea vasta vuodesta 2020 alkaen. Kaasun

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

toimitusvarmuutta parantaa entisestään talvella Inkooseen saapuva LNG-terminaalilaiva, jolla pystytään korvaamaan Venäjältä aiemmin tuotua putkikaasua.

Suomi vastaanotti keväällä 2020 EU:n komissiolta virallisen huomautuksen, joka koskee kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan velvoitetta laatia mainittu yhteisvastuusopimus. Huomautuksen johdosta neuvoteltu sopimus koskee Suomen ja Viron välistä yhteistyötä yhteisvastuutilanteessa. Sopimuksen mukaiset toimenpiteet pyrkivät lieventämään vakavan hätätilanteen vaikutuksia ja turvaamaan kaasunsaannin suojatuille asiakkaille yhteisvastuumekanismin nojalla.

Viro on ilmoittanut 5.10.2022 päivätyllä nootilla suorittaneensa kyseiset menettelyt loppuun omalta osaltaan. Sopimus tulee voimaan 30. päivänä siitä päivästä, jolloin Viro vastaanottaa diplomaattiteitse Suomen nootin, jonka mukaan Suomi on suorittanut loppuun sopimuksen voimaantulon edellyttämät välttämättömät valtion sisäiset menettelyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi biopolttoöljyn käytön edistämisestä annetun lain sekä biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 297/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Lintilä, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.33 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi biopolttoöljyn käytön edistämisestä annettua lakia sekä biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annettua lakia eli niin sanottua kestävyyslakia.

Esityksen mukaan biopolttoöljyn jakeluvuorot nostettaisiin vuodesta 2026 alkaen siten, että vuonna 2030 jakeluvuoro olisi 30 prosenttia. Suomessa on jo tällä hetkellä korkeatasoista osaamista sekä raaka-aineita biopolttoaineiden tuotantoon. Biopolttoöljyn käytön lisääminen vähentää päästöjä ja luo markkinoille kannustimia kotimaisen uusiutuvan raaka-aineen tuotantoon. Jakeluvuorojen nostamisesta on linjattu keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISUssa sekä kansallisessa ilmasto- ja energiastrategiassa.

Biopolttoöljyn jakeluvuoro on yksi monista sääntelykeinosta, jonka avulla pyritään vähentämään Suomen taakanjakosektorin päästöjä. Biopolttoöljyn jakeluvuorojen tarkoituksena on edistää biopolttoöljyn käyttöä kevyen polttoöljyn korvaamiseksi lämmityksessä, työkoneissa ja kiinteästi asennetuissa moottoreissa. Biopolttoöljyn jakeluvuorot sovelletaan jakelijaan, jonka kalenterivuoden aikana kulutukseen toimittaman kevyen poltto-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

toöljyn määrä on yli miljoona litraa. Lakia on sovellettu vuodesta 2021 alkaen, ja sen noudattamista valvoo Energiavirasto.

Vuonna 2020 kevyen polttoöljyn kokonaiskulutus oli Tilastokeskuksen mukaan 1,53 miljoonaa tonnia. Kevyen polttoöljyn kokonaiskulutuksesta 45 prosenttia käytettiin työkoineissa, 26 rakennusten lämmityksessä ja 29 muussa käytössä. Työkoneiden suhteellinen osuus kevyen polttoöljyn käytöstä on kasvanut, kun öljyn käyttö rakennusten lämmityksessä on vähentynyt. Korotuksen arvioidaan vähentävän taakanjakosektorin päästöjä noin 430 000 hiilidioksiditonin verran. Myös uusiutuvan energian osuus kasvaisi hieman.

Lakiesitykseen liittyy valtioneuvoston lausuma, jonka mukaan valtioneuvoston tarkoituksena on varata vuosien 2024—2027 julkisen talouden suunnitelmaan 50 miljoonan euron pysyvä määräraha biopolttoöljyn jakeluvelvoitteen korottamisesta aiheutuvien maatalojen kustannusten kompensointia varten.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi myös biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annettua lakia eli niin sanottua kestävyyslakia. Kyseessä on varsin tekninen muutos. Lakiin lisättäisiin viittaus sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin. Esityksen tavoitteena on korjata kestävyyslain sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain välillä vallitseva epä johdonmukaisuus.

Biokaasu liikennekäytössä säädettiin valmisteveron alaiseksi polttoaineeksi sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteveroa koskevalla muutoksella vuoden 22 alussa. Kestäväksi osoitettu lämmityksessä, työkoineissa ja kiinteästi asennetuissa moottoreissa käytettävä biokaasu säilyi tuolloin edelleen verottomana. Eduskunta on kuitenkin tässä kuussa hyväksynyt lämmitys- ja työkonebiokaasun verotukseen liittyvän lakimuutoksen, jonka mukaan myös kestävästä lämmitys- ja työkonebiokaasusta kannettaisiin jatkossa valmistevero. Jotta tämä biokaasu voitaisiin katsoa kestäväksi ja siten alemmalla verotasolla verotettavaksi, on biokaasun täytettävä kestävyyslaissa säädetyt kestävyyskriteerit. Kestävyys osoittamiseksi toimija tarvitsee Energiaviraston hyväksymän kestävyysjärjestelmän.

Kestävyyslakiin ei ole sisällytetty viittausta sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin. Puuttuvan viittauksen vuoksi sähköverolain mukaiset verovelvolliset eivät täytä kestävyyslain mukaista toiminnanharjoittajan määritelmää eivätkä siten ole oikeutettuja kestävyysjärjestelmän hakemiseen. Kestävyyslain ja sähköverolain keskinäisestä epä johdonmukaisuudesta johtuen lämmitys- ja työkonebiokaasun kestävyys osoittaminen ei käytännössä ole mahdollista. Sääntelyn epä johdonmukaisuuden takia kestävyyslakia on tarpeen muuttaa.

Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan keväällä 2023.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

17.39 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Paras lääke ilmastokriisiä vastaan on toiminta. Ilmastotoimet luovat toivoa siitä, että ilmastonmuutosta pystytään hillitsemään ja jälkipolville turvataan oikeus terveempään planeettaan. Suomen tavoitteena on olla hiili-neutraali vuoteen 2035 mennessä. Keskeinen osa tavoitteen saavuttamista on pitää kiinni kansainvälisistä ja kansallisista sopimuksista päästöjen vähentämiseksi. Yksi tällainen sopimus on EU:n taakanjakoasetus, jolla edistetään Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden saavuttamista. Asetuksen mukaan Suomen on vähennettävä päästöjä vähintään 39 prosent-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Velvoite koskee päästökaupan ulkopuolisia aloja, kuten liikennettä, maataloutta, rakennuskohtaista lämmitystä, jätehuoltoa ja työkoneita. Nyt taakanjakoasetusta toteutetaan, kun tässä esityksessä biopolttoöljyn jakeluvelvoitetta nostetaan vuodesta 2026 alkaen siten, että vuonna 2030 jakeluvelvoite olisi 30 prosenttia. On tärkeää, että pidämme kiinni yhteisistä sopimuksista. Ilman niitä ei ilmastokriisiä saada hillittyä. Suomen on omalla toiminnallaan näytettävä esimerkkiä, jotta kansainvälisistä ilmastositoumuksista ei tule kuolleita kirjaimia vaan ne johtavat aidosti kohti puhtaampaa tulevaisuutta. Jokaisen valtion tulee hoitaa oma osuutensa.

Arvoisa puhemies! Ilmastotoimet eivät saa lisätä sosiaalista eriarvoisuutta tai luoda uutta luokkajakoa. Siksi on ensisijaisen tärkeää, että sosiaalinen ulottuvuus on aina vahvasti läsnä ilmastotoimista päätettäessä. Tällä hallituskaudella on luotu merkittäviä instrumentteja, joilla on tuettu kansalaisten mahdollisuuksia siirtyä pois öljylämmityksestä ei-fossiilisiin lämmitysmuotoihin. Tänä vuonna hallitus on myöntänyt jo 68 miljoonaa euroa tukea ja avustuksia öljylämmityksestä luopumiseen. Lisäksi öljylämmityksestä luopumiseen on mahdollista saada korotettua kotitalousvähennystä vuoteen 2027 asti.

Kiitos hallituksen myöntämien tukien, öljyriippuvaisten kotien määrä on tasaisesti vähentynyt. Suomessa on kuitenkin edelleen noin 130 000 öljylämmitteistä omakotitaloa. Näissä asuvista noin 40 prosenttia on yli 70-vuotiaita eläkeläisiä, ja heidän keskieläkkeensä on alle 1 800 euroa kuukaudessa. Ilmastotoimien hyväksyttävyyden kannalta on erittäin tärkeää, että emme unohda yhtään ihmisryhmää. Vihreät ovat ehdottaneet energiarahaa, joka kompensoisi energian ja liikkumisen kasvavia kustannuksia pienituloisille. Tämä voitaisiin rahoittaa energian arvonlisäveroista, joiden tuotot ovat kasvaneet energian hinnan noustua.

Ratkaisuja ilmastokriisiin on haettava, mutta ne eivät saa aiheuttaa uutta köyhyyden muotoa. Siksi meidän on pohdittava avoimesti kaikkia erilaisia tuki- ja avustusmuotoja, joilla eriarvoisuuden lisääntymistä voidaan ehkäistä, samaan aikaan, kun valitsemme tehokkaita ilmastotoimia käyttööme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

17.42 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Kiitoksia ministeri Lintilälle asian esittelystä.

Tosiaan esityksen mukaanhan biopolttoöljyn — siis biopolttoöljy on hyvä asia — jakeluvelvoitetta nostettaisiin vuodesta 2026 alkaen siten, että vuonna 30 jakeluvelvoite olisi 30 prosenttia. Niin, tosiaan vuonna 2026. Olen nyt saanut kansalaispalautetta, että onko nyt niin, että jo ensi vuonna taas jakeluvelvoite nousee ja tämän johdosta sitten tuolla mittareilla polttoöljyn, polttoaineitten hinnat nousevat.

No, siitä täytyy, puhemies, olla kyllä tyytyväinen, että viimeisten parin viikon aikanahan polttoöljyn hinta on laskenut yli 20 senttiä, ja tämä on ihan hyvä kehityssuunta. Ja olen siitä tyytyväinen, että jakeluvelvoitettahan tiputettiin 7,5 prosentilla tänä vuonna, ja onneksi tämä jatkuu myös ensi vuonna. Olisin halunnut kysyä ministeri Lintilältä, että onhan nyt niin, kun aika paljon tulee nytten kansalaispalautetta — en tiedä, mikä taho on tämmöistä tietoa levittänyt — että jakeluvelvoite olisi ensi vuonna nousemassa. Mutta tähän ei pidä paikkaansa, joten olisin halunnut siitä vielä ministeri Lintilältä vakuutuksen, että jakeluvelvoite ei nouse ensi vuonna. Tämän lakiesityksen mukaisesti vuodesta 2026 biopolttoöljyn jakeluvelvoitetta nostettaisiin.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Puhemies! Tässä on käyty keskustelua myös biokaasusta. Biokaasu on todella arvokas lisä meidän polttoainepalettiimme, ja tulevaisuudessa toivonkin, että myös maatiloilla huoltovarmuus ja omavaraisuus on biokaasun osalta mahdollisimman laaja, että sitten jatkossa maatilojen traktoritkin tankataan itse tuotetulla biokaasulla.

Mutta mitä tulee vielä tähän lakiesitykseen, niin onneksi tänne valtioneuvosto on kuitenkin lausuman kirjannut, että jos tämä laki menee lävitse ja 2026 biopolttoaineitten osalta jakeluvelvoite nousee, niin sinne on kirjattu nyt se 50 miljoonan euron pysyvä määräraha tähän biopolttoöljyn jakeluvelvoitteen korottamisesta aiheutuneisiin maatilojen kustannuksiin kompensointia varten. Tämä on tärkeä lausuma ja kirjaus, koska jo tällä hetkellä maatilat ovat todella tiukassa taloudellisessa tilanteessa ja ahdingossa. Mitään lisäkorotuksia polttoaineitten hintoihin ei voi enää tulla tulevien vuosien aikana — kun tällainen kriisiaika maailmassa jyllää — että meidän maatilat, meidän viljelijät pysyvät jatkossa pystyssä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

17.45 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että biopolttoöljyn ja muiden biopolttoaineiden käyttöä edistettäisiin siten, että jakeluvelvoite nostettaisiin vuodesta 2026 alkaen siten, että vuonna 2030 jakeluvelvoite olisi 30 prosenttia. Tavoite on sinänsä periaatteessa asianmukainen, mutta on selvää, että se nostaa muutoinkin korkeaa polttoaineiden hintaa.

Aikataulu, johon hallitus pyrkii, on aivan liian tiukka. Näin sidotaan seuraavia hallituksia tähän mahdottomaan avustusjärjestelmään, joka meille on nyt jo syntynyt tämän hallituskauden aikana. Käsittelimme viime viikolla asunto- ja ympäristöjaostossa mietintöluonnosta, ja 11 sivun luonnoksessa oli kymmeniä kertoja mainittu ”avustus”-sana, eli meillä on täällä ympäristöministeriön puolella aivan hirvittävä avustusmekanismi ja -järjestelmä ja virkakoneisto, ja tällaisilla päätöksillä sitä vain lisätään.

Arvoisa puhemies! Meidän on muistettava, että EU:n hiilineutraalisuustavoitevuosi on 2050 ja Ruotsin 2040, meillä 2035. Miksi me annamme kilpailijamaille tällaisen vahvan etumatkan? Millä perusteella emme voisi edetä rinnan Ruotsin kanssa? Ruotsilla on samat EU- ja muut sitoumukset kuin meillä. Miksi me otamme turhaa taloudellista taakkaa kotitalouksille, yrityksille ja erityisesti maataloille, niin kuin tässä edellä kuulimme, kun olemme nyt jo kuitenkin yksi teollistuneiden maiden puhtaimmista ilmastopolitiikassa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

17.47 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Aina kun näitä sekoitevelvollisuuksia nostetaan, niin aina pitäisi olla tarkka analyysi siitä, kenellä ne meinataan maksattaa. Meidän tiedämme, kuten edustaja Kankaanniemi äsken täällä puheenvuorossaan nosti esille, että on olemassa diesel-Suomi — sehän suurin piirtein menee Jyväskylästä tuonne pohjoiseen päin. Kyllä minun mielestäni, kun näitä tulee, aina silloin tällöin tippuu ja me kaikki ymmärretään tämä vihreä siirtymä ja ilmastotavoitteet ja taakanjakosektorin koko ajan kovenevat vaatimukset maataloudelle, liikenteelle ja rakennusten erillislämmitykselle, niin kansanedustajilla pitäisi olla käytössä joku kumulatiivinen vaikutusarvio, miten nämä vaikuttavat eri alueilla. Me aika tarkkaan tiedetään, minkälaiset olosuhteet ja pitkät etäisyydet

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

on Itä- ja Pohjois-Suomessa ja toki muuallakin, ja on kyllä aika huolestuttavaa, jos koko ajan vaivihkaa asumisen ja liikkumisen kustannukset nousevat. Kyllä ainakin itse olen tosi huolissani siitä, miten ihmiset sitten selviävät näistä nousevista laskuista.

Ja täytyyhän sekin nyt tässä yhteydessä nostaa esille, että kun käyn itsekin dieselautoja — niitä taitaa olla kaksikin tällä hetkellä perheessä — tankkaamassa ja kyllä dieselin hinta on aika lailla koko ajan korkeampi kuin bensiinin, niin minkä takia käyttövoimaveroa sitten pidetään yllä eikä edes puhuta siitä, että se poistetaan? Se perustehan oli juuri se, että koska diesel on halvempaa, niin sitten pitää dieselautoilijoitten ja muiden kuin bensiinikäyttöisten autojen maksaa tämä käyttövoimavero. Kun peruste on pudonnut pois, niin luulisi, että joku ottaa hallituksessa käsittelyyn sen, ainakin pohtii, pitäisikö tämä poistaa. Sen ymmärrän, että dieselin ja bensiinin valmistevero on erilainen, ja jos nyt oikein muistan, niin dieselin valmistevero on 17 senttiä pienempi kuin bensiinillä, mutta minä luulen, että kansalaisia ei yhtään kiinnostaa meidän verojärjestelmä ja se, minkä komponentin ansiosta tämä pumppuhinta on kalliimpaa, ja joutuu vielä maksamaan nämä käyttövoimaverot.

Eli ottaisin senkin kyllä — ja toivon, että ministeriö ottaa — tarkasteluun, mutta ennen kaikkea sen, että meille tuodaan vaikutusarviot siitä, mihin kansanosaan tämä osuu ja millä tavalla se pystytään kompensoimaan. Minä en usko, että me voimme tulonsiirroilla kompensoida, koska se välttämättä ja väistämättä menee palveluihin ja yritysten toimintaedellytyksiin ja kilpailukykyyn. Ja kun kuuntelee Suomen teollisuutta, esimerkiksi metsäteollisuutta, niin kyllä siellä ehkä kaikkein vahvimmin nousee esille se, että Suomen logistiikkakulut ovat liian isot, ja jos ne koko ajan nousevat kilpailijamaihin nähden, niin sillä saatetaan olla merkitystä pitkän päälle teollisuuden sijaintiin ja investointeihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.50 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen mukaan biopolttoöljyn jakeluvelvoitetta nostettaisiin vuodesta 2026 alkaen siten, että vuonna 2030 jakeluvelvoite olisi 30 prosenttia. Edustaja Kettunen, ansiokkaassa puheenvuorossanne nostitte esiin ne asiat, joita itsekin tässä puheenvuorossa haluaisin korostaa. On tärkeää, että maataloudessa työskenteleviä kuullaan ja myös kansalaisilta tulleet viestit otetaan vakavasti. Myös itse olen saanut niitä kysymyksiä, viestejä siitä, käykö niin, että raaka-aineiden niukuus nostaa biopolttoöljyn markkinahintoja, ja mikä ylipäänsäkin on bensiinillä ja öljyllä hintakehitys. Ja uusimmat kysymykset tulivat tänä aamuna liittyen sähköautojen lataamiseen, jonka myös haluan tässä nostaa esille, kun tässä kuitenkin puhumme liikkumisesta. Eli ihmiset ovat huomanneet, että nyt kun he ovat sähköautoja ostaneet, niin se sähköauton lataaminen maksaa saman verran kuin kävisi tankilla tankkaamassa bensiinillä sen auton, eli kyllähän se sähköautoilukin kalliiksi tulee.

Mutta, arvoisa puhemies, haluaisin nostaa täältä lausuntopalautteista esille Suomen Yrittäjien huomion. Eli Suomen Yrittäjät ry katsoi, että tämän lainsäädännön vaikutusarvioinnissa olisi pitänyt huomioida myös maarakennus- ja metsäkoneyritykset, joille polttoöljy on hyvin merkittävä kustannuserä. Kysyisinkin teiltä, arvoisa ministeri: Mitenkä nämä lausuntopalautteet on huomioitu? Maataloutta edustavat ja heidän huolensa on täällä ainakin puheenvuoroissa jo nostettu esille, ja heistä toki itsekin kannan huolta, mutta entä sitten muut, kuten maarakennus- ja metsäkoneyritykset, millä tavalla lakiesitys vastaa heille?

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Olisi toki toivottavaa, että hinnat tulisivat alaspäin, eivät suinkaan ylöspäin, koska kyllä se niin on, että tavallisilta ihmisiltä loppuvat rahat. Ja täällä keskustelussa nostettiin esille myös henkilöt, joilla on edelleen öljylämmitteisiä asuntoja, heidän tilanteensa tässä muuttuvassa maailmassa ja energiakriisissä ja näissä uudistuksissa, mitä odotetaan ihmisten tekevän: siirrytään joko maalämpöön tai muihin lämmitysmuotoihin. Tuetaan ja ymmärretään myös heitä, jotka asuvat näissä vanhoissa taloissa, koska siellä yleensä on ikääntyneitä ihmisiä. He tarvitsevat ohjausta ja neuvontaa ja myös sen, että joku vastaa puhelimeen, että ei ainoastaan sähköpostilla eikä netin kautta voi näitä asioita hoitaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Tämän asian käsittelyyn on varattu 30 minuuttia, ja nyt se on kulumassa umpeen. Kahdeksan minuuttia on aikaa siihen, kun ministeri käyttää puheenvuoron, ja neljä puheenvuoroa, niin että ottakaa se huomioon, jos on mahdollista, omissa puheenvuoroissanne. — Edustaja Marttinen.

17.53 Matias Marttinen kok: Herra puhemies! Otetaan huomioon. — Tässä kollegat ovat jo nostaneet esille aika monta asiaa, joita itsekkin tätä esitystä lukiessani pohdin. Ja, arvoisa ministeri, kysymys näihin vaikutusarviointeihin liittyen, koska tietysti olemme laajasti huolissamme suomalaisen maatalouden, alkutuotannon, tilanteesta. Täällä on kyllä tuotu esille se, että tämä esitys vuoteen 2030 mennessä nostaa noin 1 100 eurolla vuodessa näitä maatilojen keskimääräisiä kustannuksia, mutta aivan kuten edustaja Juvonen täällä toi esille ja mitä itsekkin ihmettelin: Kun kuitenkin tämä kiristys kohdistuu myös työkoneisiin elikkä nimenomaan sinne maanrakennussektorin toimintaan ja muuta, niin miten voi olla mahdollista, että esityksessä ei ole siis arvioitu näitä kustannuksia, jotka tulevat siis yritysten niskaan maksettaviksi? Mistä tämä johtuu, että tätä arviointia ei näiden osalta ole tehty?

Herra puhemies! Totean loppuun, että kyllä nyt kieltämättä tässä tämä hallituksen toiminta on ollut hieman tällaista, sanotaan vaihtelevaa, vähän sen mukaan, mistä nyt tuuli sattuu tulemaan. Toisaalta on puhuttu paljon näistä tukitoimista, ja taas sitten vastaavasti on menty toiseen suuntaan. Ja kun yritystoiminnasta puhutaan, niin nostan vain lyhyesti — ja tulee pöytäkirjaan todettua myös — että vielä keväällä ministeri Saarikko puhui hyvin vahvasti kuljetusalan tukemisen puolesta ja ammattidieselistä ja vastasi kirjalliseen kysymykseeni, että tänä syksynä tämä esitys tuotaisiin eduskunnan käsittelyyn. Nyt näyttää siltä, että se esitys ei ole tulossa eduskunnan käsittelyyn ja että hallitus on sen hautaamassa, joten tästä kyllä pyyhkeet hallitukselle sen osalta, että erittäin tarpeellinen, kuljetusalan kustannuksia ja koko elinkeinoelämän kustannuksia helpottava esitys on nyt jäämässä antamatta ja se jää sitten seuraavan hallituksen kontolle — valitettavasti näin, koska uskoisin, että tämänkin osalta tässä salissa olisi ollut hyvin laaja yhteinen näkemys siitä, että asiaa tulee viedä nyt eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Piirainen, olkaa hyvä.

17.55 Raimo Piirainen sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät ja hyväksyttävät siinä mielessä, että se vähentää päästöjä. Mutta niin kuin täällä on jo käyty keskustelua — ja myös kansalaisia kiinnostaa — millä tavalla biopolttoaineita sitten tämän jakeluvaihtoehdon kautta lisätään ja mitkä ne kustannusvaikutukset ovat? Tietenkin tässä on vielä sekin ongelma, että meillä ei ole jakeluasemia riittävästi esimerkiksi bioka-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sulle, ja sen käyttö hidastuu senkin takia. Ja sitten on vielä tämä, millä tavalla näitä bio-kaasutuotantolaitoksia saadaan liikkeelle.

Vaikka tämä verotuskysymys ei ministerille kuulu, niin kysyn kuitenkin: miten näette, olisiko biopolttoaineitten käyttö jakeluvelvoitteen kautta kansalaisten hyväksyntää, jos verot olisivat pienemmät, eli ei verotettaisi nyt alkuun ollenkaan näitä tai ne olisivat huomattavasti pienemmät? Ymmärrän, että sillä on merkittävät fiskaaliset vaikutukset, ja millä tavalla se sitten korjattaisiin? Mutta kysyn lähinnä, mikä on ministerin mielipide asiaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

17.56 Tuomas Kettunen kesk: Herra puhemies! Hyviä puheenvuoroja. Edustaja Eestilä toikin omassa puheenvuorossaan esille sen, että kun olemme pitkien välimatkojen Suomessa, maakunnissa tarvitaan sitä omaa autoa, polttoaineen hinta mittarilla on jo tälläkin hetkellä kohtuuttoman suuri, niin täytyy aina lainsäädännössä pitää huoli siitä, niin kuin edustaja Soinikoski toi esille, että sosiaalinen eriarvoisuus ei tule kasvamaan. Se ei saa kasvaa, koska suomalaiset tarvitsevat omaa autoa maakunnissa, tarvitaan autoa, että päästään töihin. Sen pohjalta, jos tällaisia jakeluvelvoitteita tehdään niin kuin viime kaudellakin on tehty, ne eivät saa tuottaa sitä, että sosiaalinen eriarvoisuus kasvaa.

Ja sen pohjalta nytten, kun tämä lainsäädäntö lähtee valiokuntaan käsittelyyn ja lähetes-keskustelua asian osalta käydään, niin maatalouden osalta kun nyt on jo tiukka tilanne, niin vuonna 2026, jos maailmanpoliittinen tilanne on yhtä epävakaa — toivottavasti ei ole, mutta jos on — silloinkin pitää löytyä tahtotilaa, kuka silloin maan hallituksessa onkaan, pitää huoli siitä, että tällaisilla jakeluvelvoitteilla ei tule kohtuutonta taakkaa eritoten maatalouden suuntaan mutta ei myöskään sitten metsätalouden suuntaan, kun tässä puheenvuoroissa ovat tulleet esille myös työkoneita käyttävät yrittäjät.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

17.58 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Allekirjoitan kyllä nämä monet huolet, mitä täällä on ollut. Oikeastaan kaksi kommenttia/kysymystä:

Kysyn ministeriltä, mitä vastaan niille ihmisille, jotka ottavat yhteyttä ja kertovat, että ok, on ihan kiva, että tulee energiatukia energiaremontteihin, mutta kun heillä on pienet tulot — moni voi olla keskituloisiakin, nyt ei puhuta vain pienituloisista, vaikka vihreät aina muistavat vain heidät, vaan myös keskituloisten ahdinko on tänä päivänä vaikea — niin se tuki on hyvin pieni, ja kun esimerkiksi johonkin maalämpöönkin vaihtaminen on 15 000—20 000 euroa, ei sitä rahaa ole kerta kaikkiaan. Ja sitten samaan aikaan on tämä ajatus, että vaihtakaa sähköautoihin mutta älkää käyttäkö sähköä kotona. Saako sitä sähköä nyt käyttää vai eikö sitä saa? Jos me kaikki siirrytään sähköautoihin, niin tämä on ihan hirveän riski-riitaista. Voisitteko te nyt kansalaisille rautalangasta väentää sen, miten me voimme siirtyä sähköautoihin, kun sähköä ei pitäisi periaatteessa nyt käyttää edes lämmitykseen?

Sitten toisaalta, mitä minä vastaan heille, kun täällä koko ajan sanotaan, että on kova hiilijalanjälki, ja heillä on vanha öljylämmitys tai sähkölämmitys — uusi sähkölämmitystalo? Tämä haaste on aika äkkiä tullut. Mitä minä vastaan heille? Ei muuta kuin uusi talo, lattiat auki vain ja sata tonnia velkaa ja uusi lämmitys. Eihän se näin voi mennä. Mitä heille vastataan? — Kiitos, ministeri.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ja käytettävissä olevan ajan puitteissa vielä ministeri Lintilä, kolme minuuttia.

17.59 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia puheenvuoroista ja myös varsin kattavasta kysymyspaketista.

Edustaja Kettunen, ensinnäkin tämän muutoksen myötä se on siis vuodesta 26 eteenpäin, milloin tämä nousee. Siinä tulee marginaali, se taitaa olla jotain alle prosentin, mikä tulee siinä matkalla ja mikä tulee teknisestä noususta, mutta tämä tulee varsinaisesti vuoden 26 jälkeen.

Edustaja Eestilä, hyvä kysymys. Ensinnäkin täytyy sanoa, että meillä on kyllä verotuksen puoli ollut teknisesti ehkä maailman huippua. Mutta olette täsmälleen oikeassa, että kansalaisiahan ei kiinnosta tuon taivaallista, miten se teknisesti toteutetaan. Siellähän tulee se, että se energiasisältö on korkeampi. Sen takia se tulee. Mutta kyllä olen täsmälleen samaa mieltä, että se peruste käyttövoimaverolle on haurastunut nyt tässä vaiheessa, ja varmasti se tulee olemaan seuraavan hallituksen pöydällä sitten, kun seuraavaa tehdään.

Edustaja Juvonen, tämän takia tämä maatalouden kirjaus sinne on laitettukin, että maataloudelle tulee se 50 miljoonaa korvaamaan niitä. Minä yhdyn kyllä hyvin hartaasti teidän toiveeseen, että nämä hinnat tulisivat alas. Se on kyllä varmasti meidän kaikkien yhteinen toive, että hinnat tulisivat alas. Sitten ilonpilaajana sanon, että valitettavasti meillä ei ole näköpiirissä tilannetta, että ne tulisivat alas. Tuossa kun katsoo tämän päivän uutisia, kuinka Venäjä on pommittanut Ukrainan sähköinfran alas, niin tämä on todennäköisesti yksi sellainen, joka tulee entisestään nostamaan myös meillä hintoja. Ja muistetaan koko ajan se, että me kaikki ollaan itse oltu tukemassa sanktioita Venäjää vastaan. Me tiedettiin, että me joudutaan maksamaan hintaa, ja valitettavasti nyt sitä maksetaan.

Edustaja Marttinen, se 1 100. Siksi se kirjaus tulikin, eli siellä on se 50 miljoonaa. Ammattidiesel on käsittääkseni VM:n valmistelussa, niin että se saadaan tällä kaudella valmiiksi, jos olen oikeassa. Mutta ei kuulu omaan rooteliini.

Edustaja Piirainen, biokaasuasemat. Tässä on tämä klassinen muna—kana: Ei ole kaasuautoja, kun ei ole asemia. Ei ole asemia, kun ei ole autoja. Ja sen takia meillä taitaa olla nyt kaksi vai kolme kierrosta ollut noitten asemien tukea. Siellä taitaa olla tilanne, että EU asettaa ne minimirajat, eli siellä on pakko kuitenkin verottaa, niin että me ei voida sen alle mennä.

No, sitten oli tästä vaikutusarvioinnista. Tämä perustuu VTT:n TYKO-arviointiin eli työkaluista kustannustehokkaiden päästöihin. Kannustan kyllä valiokuntaa käymään läpi tuon. Kannattaa varmasti se käydä.

Edustaja Meri kysyi, mitä minä sanon. Meillä on suoria tukia. Käsittääkseni on lainajärjestelmä tulossa näille, jotka tekevät energiamuutokset. Mutta pitää paikkansa, että ne ovat kaikki arvokkaita. Siitä, että sähköauto ei saa käyttää sähköä: Kyllä me ollaan tällä hetkellä tämmöisessä hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa, niin että nyt pitää nähdä pitkä linja. Ja se, onko tämä vuosi vai kaksi tai kolme, kun me eletään tätä sota-aikaa tässä, muuttaa tietysti tilanteen.

Ja sitten kaikinensa biopolttoaineista pitää sanoa, että se, mikä siellä on hyvä puoli, on se, että se on kotimaista. Kaikki fossiilinen on ulkomaista. [Toimi Kankaanniemi: Se hyvä puoli on!]

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 3 luvun väliaikaisesta muuttamisesta ja sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 302/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Sarkkinen.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.04 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on jatkaa vuoden loppuun saakka voimassa olevia väliaikaisia koronaepidemian vuoksi tehtyjä lainmuutoksia. Tavoitteena on parantaa vakuutettujen mahdollisuuksia päästä covid-19-taudilta suojaamiseksi annettavaan rokotukseen sekä taudin toteamiseksi tehtävään tutkimukseen. Samalla varaudutaan mahdolliseen testauskapasiteetin käytön kasvuun, mikäli epidemiatilanne muuttuu siten, että testauksen tarve lisääntyy, sekä mahdollisten tehosterokotusten antoon.

Esityksellä jatkettaisiin covid-19-taudilta suojaamiseksi annetun rokotteen rokotustoimenpiteen korvattavuutta sairaanhoitovakuutuksesta. Korvaustaksan määrä olisi 16 euroa, kuten tälläkin hetkellä. Lisäksi ehdotetaan, että covid-19-tartunnan toteamiseksi tehtävät tutkimukset olisivat korvattavia. Korvaustaksat olisivat samat kuin nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Säätelyn ehdotetaan olevan voimassa 30.6.2023 saakka.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

18.05 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia väliaikaisesti ja sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia, ja tämän mukaan covid-19-tartunnan toteamiseksi tehtävät tutkimukset olisivat sairaanhoitovakuutuksesta korvattavia. Voimassaoloa siis jo olemassa olevalle lainsäädännölle jatketaan, ja sitä jatketaan 30.6.2023 saakka. Tästä esityksestä ei ole järjestetty lausuntokierrosta. Perusteluna on ollut se, että esitys on kiireellinen ja lausuntokierrosta ei ole mahdollista järjestää. Mutta on varmasti ihan perusteltua, että esitystä jatketaan.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Nyt kun puhumme koronasta, niin haluaisin kysyä ministeriltä tästä tartuntatautilain 48 a §:stä, jossa määritellään hoitajien niin sanotusta pakkorokottamisesta. Mitä sille pykälälle ollaan nyt tekemässä? Pystyttekö vielä vastaamaan siihen? Viikonloppuna minulle tuli juttelemaan hoitoalan henkilö, joka oli irtisanonut itsensä yliopistosairaalaan. Hän oli ollut melkein viisi vuotta siellä vakituksessa työssä, mutta tämän rokotepakon takia oli joutunut itsensä irtisanomaan, ja nyt hän oli työttömänä. Hän odotti, että jos tämä lakipykälä puretaan, niin sitten hän voi lähteä etsimään itselleen uutta työtä, mutta hän sanoi jo heti, että yliopistosairaalaan hän ei enää mene. Täällä tänään puhuttiin henkilöstömitoituksesta ja puuttuvasta henkilöstöstä, ja kyllä tämä lakipykälä pakkorokotuksista on ollut yksi syy siihen, että henkilöstö on kaikonnut alalta, koska he eivät voi siellä työskennellä.

Toinen kysymys, mitä haluaisin kyllä saada selville: Olen ihmetellyt hyvin paljon THL:n ja sosiaali- ja terveysministeriön erilaisia, ristiriitaisiakin kantoja liittyen esimerkiksi koronarokotuksiin, ja tiedän, että en ole yksin sen epätietoisuuden kanssa, kenelle nyt rokotus annetaan ja annetaanko kolmansia, neljänsiä vai viidensiiä rokotteita. Olisiko mahdollista saada jonkunlainen yleinen ohjeistus ja tiedonanto kansalaisillekin? Siellä on paljon ikäihmisiä, immuunipuutoksen omaavia henkilöitä, joilla on joku taustasairaus, ja kun he miettivät, ovatko he oikeutettuja saamaan vielä ylimääräisiä koronarokotuksia, niin pitäisi saada enemmän tietoa. Jotenkin tuntuu, että nyt on tieto pysähtynyt jonnekin ja kansalaisille näyttäytyy niin, että sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n kannat ovat hyvinkin ristiriidassa keskenään, ja se aiheuttaa kyllä myös hämmennystä. Mutta en näe syytä vastustaa tätä esitystä itsessään, vaan pidän sitä ihan hyvänä, että esitystä jatketaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt en puhemiehenä tämän esityksen sisältöön paneutunut. Ministeri arvelee, liittyvätkö nämä tähän käsiteltävään asiaan vai eivät. — Edustaja Kyllönen.

18.08 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille, että tuo tämän tärkeän esityksen tänne eduskuntaan — ihan jo siitä näkökulmasta, että valitettavasti koronatauti ei ole edelleenkaan keskuudestamme mihinkään kadonnut. Kela-korvauksen saaminen rokotteeseen ja tutkimuskokonaisuuteen liittyen on erityisen tärkeä, ja on hyvä, että sitä jatketaan tuonne kesäkauteen, jotta sitten tulevalla hallituksella ei ole se edessään heti ainakaan, jo ennen potentiaalisia hallitusneuvotteluja.

Ottaisin itse asiassa kantaa ihan tuohon samaan asiaan, minkä edustajakollega Juvonen nosti. Tätä kokonaisuutta käydään lävitse alueellisesti, ja ainakin meillä Kainuussa on mielestäni ollut hyvinkin selkeät ohjeistukset siitä ja siitä on tiedotettu, mutta en tiedä, miten tämä kokonaisuus menee sitten koko maan mittakaavassa. Ehkä ministeri osaa siihen meille vastata. Meillä ainakin ovat olleet uuden tehosteannoksen kohderyhmät tälle vuodelle, ja ensi vuoden alkuunkin, kaikki 65 vuotta täyttäneet, 18 vuotta täyttäneet lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvat ja voimakkaasti immuunipuutteiset, jotka ovat jo 12 vuotta täyttäneet, elikkä tavallaan tällainen selkeä ohje on ollut meidän alueella. Mutta tätä viestiä tulee, että kaikilla alueilla ei ole ollut samanlaista ohjeistusta, ja varmaan — olipa vastuualueella eli ei — se viesti ehkä ministeriöön menee, että tätä ohjeistusta tarvittaisiin tuolla kentällä ihan ehkä perustasolle, ihmisiin asti. — Kiitos. [Arja Juvonen: Kyllä, hyvä puheenvuoro!]

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Sarkkinen.

18.10 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan lyhyesti. Molemmat kysymykset kuuluvat oikeastaan ministeri Kiurun vastuualueelle, joka vastaa tartuntatautilaista sekä näistä rokottamisista ja niihin liittyvistä suosituksista, mutta kun kuitenkin olen itsekin koronaministerityöryhmän jäsen, niin ehkä lyhyesti kommentoin.

27.10. kuluva vuotta koronaministerityöryhmä on käsitellyt näitä määräaikaista säännöksiä ja tehnyt silloin päätöksen ja myös tiedotteen siitä, että 48 a §:n voimassaolo päättyy 31.12.2022 ja tartuntatautilain koko 48 §:ää koskeva säädösvalmistelu toteutetaan osana tartuntatautilain kokonaisuudistusta. Eli tämän 48 a §:n voimassaolo nyt päättyy vuodenvaihteessa.

Sitten kysymys liittyy koronatehosterokotusannosten tarjoamiseen. STM on koronaministerityöryhmän päätöksen mukaisesti ohjannut kuntia ja hyvinvointialueita tarjoamaan valtion hankkimia koronarokotteita kaikkien sellaisten henkilöiden ja henkilöryhmien rokotuksiin, jotka julkisen tai yksityisen sektorin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön lääkäri arvioi perustelluksi ja joihin ei ole rokotteen valmisteyhteenvedon mukaisia vasta-aiheita. Eli vastuuta siitä, kenelle tehosterokotteita tarjotaan, on siirretty sinne paikallistasolle, ja arviot tulisi siellä sitten tehdä lääketieteellisen vastaavan lääkärin arvion pohjalta. Varmasti tässä tiedottamisessa on aina kehitettävää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 307/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Ministeri Sarkkinen.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.12 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain muuttamisesta.

Laki poikkeusolojen vakuutustakuusta on tullut voimaan 1.5.2007, ja se on säädetty, jotta valtio voi kaikissa olosuhteissa varmistua väestön toimeentulolle ja elinkeinoelämän toimivuudelle keskeisten kuljetusten jatkumisesta. Lailla pyritään varmistamaan näiden keskeisten kuljetusten riittävä vakuutusturva valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusolois-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sa tai väestön toimeentuloa ja talouselämän toimintaa vakavasti vaarantavissa normaaliolojen häiriötilanteissa. Jos olosuhteisiin nähden asianmukaista jälleenvakuutusta ei ole markkinoilta saatavissa, kuljetusten jatkumisen varmistamiseksi voi valtioneuvosto antaa määräämillään ehdoilla ja vastavakuutta vaatimatta valtiontakuun vakuutuslaitoksen myöntämälle vahinkovakuutukselle. Valtiontakuu annetaan ensivakuuttajalle korvaamaan puuttuvaa jälleenvakuutusta. Vakuutustakuu voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Nykyistä lainsäädäntöä ei ole sovellettu käytäntöön sen voimaantulon jälkeen.

Lain toimivuuden varmistamiseksi lakia on tarpeen päivittää vastaamaan nykyistä lainsäädäntökäytäntöä sekä ajanmukaistaa viranomaisten toimivaltasäännökset ja tiedonsaantioikeudet. Lisäksi on osoittautunut tarpeelliseksi säätää tarkemmin useista vakuutustakuuseen liittyvistä viranomaismenettelyistä.

Lakia muutettaisiin niin, että sosiaali- ja terveysministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnossa päätettäväksi kuuluvista asioista säädettäisiin nykyistä selkeämmin. Valtioneuvosto voi harkintansa mukaisesti myöntää vakuutustakuuta määräämnsä ehdoin. Valtionkonttorin tehtäväksi säädettäisiin vakuutustakuiden valvonta, takuu- ja käsittelymaksujen perintä sekä vakuutustakuun perusteella tehtävien suoritusten maksaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtäviksi säädettäisiin hakemusasioiden valmistelu, käsittelymaksun määrääminen ja vakuutustakuun perusteella tehtävistä suorituksista päättäminen.

Ehdotettavat muutokset täsmentävät voimassa olevaa lakia, mutta eivät muuta sen peruseriaatteita. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen (HE 154/2022 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 277/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Asian käsittely keskeytettiin 22.11.2022 pidetyssä täysistunnossa. Asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Mäenpää, poissa. — Edustaja Kankaanniemi.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.15 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Talousarvion täydentävässä esityksessään hallitus tietysti pitkälti kirjaa ne tekijät, jotka ovat varsinaisen talousarvioesityksen antamisen jälkeen toteutuneet tai tulleet ilmi ja ovat toteutumassa. Tämä on tietysti se peruseriaate. Sitten on muutamia muita, sinänsä perusteltuja asioita.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Mutta erityisesti tässä yhteydessä lyhyesti totean, että Suomi on saanut niin IMF:ltä kuin Euroopastakin huomautuksia ja suorastaan varoituksia velkaantumisen vauhdista ja siitä uhasta, mikä sen sisään rakentuu, ja myös sitten korkojen noususta. Tiedämme, että meillä on inflaatio isona ongelmana tällä hetkellä, ja joudumme toteamaan, että tässä täydentävässä esityksessä hallitus ei ole pysähtynyt arvioimaan näitä tekijöitä, tätä velkaantumisvaroitusta ja sitten inflaatiota ja sen vaikutuksia, ollenkaan riittävästi. Tämä tilanne vaatisi uudelleentarkastelua ensi vuoden osalta hyvinkin vakavasti, koska muun muassa Suomen Pankin pääjohtaja Rehn eilen totesi Suomen Pankin ennusteena olevan sen, että ensi vuonna olemme taantumassa ja seuraavana vuonnakin erittäin pienessä talouskasvussa. Tämä heittää tummia pilviä Suomen talouden ylle, kun tiedämme, että samanaikaisesti meillä on sellaisia menoja, joita emme pysty välttämään. Osa johtuu meistä riippumattomista syistä, osa siitä, että hallitus on tällä kaudella lisännyt kulutusmenoja varsin runsaasti sellaisiin kohteisiin, joista lasku kertyy tulevana vuosina, ensi vuonna ja siitä eteenpäin, täysimääräisesti.

Arvoisa puhemies! Erityinen huoli on siitä, että maatalouden osalta ei ole tässä esityksessä niitä varoja, jotka tarvittaisiin, jotta viljelijät voisivat vahvalta pohjalta suunnitella ensi kevään töitään ja kylvöjään, ja tämä vaarantaa meidän elintarvikehuoltoa lähiaikoina, ja kun kansainvälinen tilanne on se, mikä on, niin tilanne on erittäin vaikea.

Toinen kysymys on tämä sote-uudistuksen rahoitus, jossa lakisääteisiä tehtäviä alueilla ei pystytä tuottamaan näillä resursseilla, jotka hallitus on varannut, ja tähän ei ole löydetty lisärahoitusta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

18.18 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Tässä talousarviota 23 täydentävässä esityksessä on pelastustoimelle osoitettu 1,1 miljoonaa euroa, ja suluissa on muun muassa pelastajakoulutus. Haluan tämän Kuopion pelastusopiston ottaa sen takia esille, että me tiedämme, että vuodesta 2024 alkaen pelastajakoulutus, pelastajien koulutusmäärä, pitää tuplata. Se tarkoittaa käsitykseni mukaan noin tuhatta pelastajaa vuodesta 24 sitten tuonne 2030:een saakka, ja se kustannusarvio on 41 miljoonaa tämänhetkisen tiedon mukaan. Ja kun ajatellaan, mitä tänne pelastusopistoon Kuopioon nyt satsataan, niin kyllähän tässä on ilmeinen ristiriita. Me kaikki tiedämme, että näitä pelastajia oikeasti tarvitaan, koska eläköityminen on rajua. Kuopion pelastusopistoon on satsattu paljon infraan, maakuntaliitto on satsannut sinne paljon, ja se koulutus, mitä siellä annetaan, on todella korkeatasoista. Ainut ongelma tässä nyt taas on se, että rahat puuttuvat, vaikka tarve on tiedossa. Sen takia koen, että tämäkin täydentävä esitys on ristiriidassa juuri tämän Kuopion pelastusopiston todellisen tarpeen kanssa.

Jos me ajatellaan tätä tulevaisuutta, niin eihän tässä vain ole sellainen sisällä — täällä ei ole tietenkään ministeriä nyt vastaamassa, onko tästä suunnitelmia — että jotenkin tämä Kuopiossa annettava pelastusopetus siirrettäisiin jonnekin muualle tai ruvettaisiin osittamaan, koska se ei välttämättä ole ihan järkevää nimenomaan sen ison satsauksen takia, mitä sinne on satsattu?

Ja toinen asia, minkä haluan nostaa esille: Kun niitä pelastajia nimenomaan tarvitaan ja pelastajan koulutus kestää noin puolitoista vuotta ja nyt ministeriö suunnittelee, että tästä koulutuksesta tulisi AMK-pohjaista, niin täytyy kysyä, kohtaavatko sitten koulutus ja varsinaiset työtehtävät, koska pelastajat tekevät sitä fyysistä työtä useimmiten. Totta kai hei-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

dän pitää pystyä integroimaan tietojärjestelmiä ja muita muiden pelastusalan viranomaisien kanssa, mutta siitä huolimatta, jos kerran rahasta on pulaa, niin kannattaako sitä koulutusta sitten vuodella pidentää AMK-pohjaiseksi, kun kyse on pelastajista, jotka tekevät sitä arvokasta työtä? Jotenkin tuntuu, että meillä joskus — mihin edustaja Kankaanniemi viittasi — nämä taloudelliset realiteetit ja ministeriön suunnitelmat ovat ristiriidassa sen todellisen tarpeen kanssa, mitä yhteiskunnassa on, esimerkiksi juuri näitten pelastajien kohdalla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Marttinen.

18.21 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Kieltämättä tämä täydentävä budjettiesitys on tänä vuonna varsin mittava määrärahoiltaan. Usein nämä ovat olleet sellaisia pikemminkin teknisiä, joilla on korjattu, niin kuin edustaja Kankaanniemi täällä pitkällä kokemuksella kertoi, mikä tämän täydentävän talousarvion tarkoitus on. Mutta nyt kuitenkin näitä määrärahalisäyksiä tehdään tai esitetään yli 800 miljoonalla eurolla, ja näin ollen kyllä täällä on siis myös aika paljon näitä poliittisia valintoja mukana.

Herra puhemies! Kaikkinensa tämä ehdotettu velanotto ensi vuonna kipuaa edelleen yli kahdeksan miljardin euron, ja aikaisemman VM:n ennusteen mukaan meidän julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen jatkaa kasvuaan tästä hetkestä pitkälle tuonne seuraaville vuosikymmenille, eli tämä, sanotaan, suuntaus on kyllä erittäin huolestuttava kaikinensa. Mutta toisaalta toivotaan näin, että ehkä suhtautuminen kuitenkin myös salin vasemmassa laidassa on muuttunut tai ainakin toivottavasti muuttumassa velkaantumista kohtaan sen myötä, kun korkotaso on lähtenyt voimakkaaseen nousuun ja meillä kuitenkin valtionlainojen korkomenot ovat nyt jo kaksinkertaistumassa. Käytännössä tulevaisuudessa kuitenkin tämä entistä painavampi velkamäärä ja vastaavasti taas sitten korkeammat korkokulut edelleen kaventavat voimakkaasti myös sitä finanssipoliittista liikkumavaraa, ja meidän on aivan välttämätöntä pystyä kääntämään tämä suuntaus, jotta tulevina vuosina ja vuosikymmeninä ylipäänsä suomalaisten hyvinvointipalveluista ja hyvinvoinnista voidaan pitää huolta.

Herra puhemies! On kuitenkin niin, että ei tämä hallitus tai varsinkaan keskustapuolue tule kyllä jäämään historiaan puolueena, joka piti Suomen valtiontaloudesta, julkisesta taloudesta, hyvää huolta. Muistan vielä joitakin vuosia sitten, miten valtiovarainministeri Saarikko hyvin vahvasti puhui tämän talouskurin ja vastuullisen taloudenpidon puolesta, mutta nytten tässä on käynyt niin, että kun hallitukselle tulee ongelmia tai probleemeja eteen, niin käytännössä ainoa asia, millä siitä päästään eteenpäin, on lisävelanotto, tehdään se sitten varsinaiseen budjettiin tai lisätalousarvioiden kautta. Ja nythän me julkisten tietojen kautta tiedämme sen, että tämä niin sanottu lisätalousarvioesitys on sieltä sitten tulossa, ja nähtäväksi jää, minkäkokoinen esitys kaikinensa tämä tulee olemaan. Mutta kyllä kentän palaute on sitä luokkaa, että eivät ihmiset tätä suuntaa arvosta.

Herra puhemies! Meillähän sitten seuraavina viikkoina keskustellaan myös opposition vaihtoehtobudjeteista, ja tulemme esittämään merkittävästi säästöjä, rakennetoimia, kasvua parantavia toimia, koska näitä kaikkia tarvitaan, jotta tästä päästään eteenpäin. Pelkästään tällaisella velkavetoisella finanssipoliitiikalla, mitä maan hallitus harjoittaa, tästä suosta ei kyllä nousta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kyllönen.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

18.24 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Joskus yksityiskohdilla ja pienillä ratkaisuilla on iso alueellinen vaikutus. Tämä hallitus on päättänyt satsata myöskin luontoarvoihin ja luontoasioihin. Sanginjoen luonnonsuojelun alueen haltuunottoon ja retkeilymahdollisuuksien kehittämiseen ollaan tässä täydentävässä esityksessä esittämässä 1,9 miljoonan euron lisäystä.

Jos joku miettii, mikä arvo on tällä paikalla, niin Sanginjoen ulkoilumetsä sekä Isokankaan ja Asmonkorven yksityiset luonnonsuojelun alueet siirtyivät Metsähallituksen luontopalvelujen hallintaan keväällä vuonna 2021 Oulun kaupungin ja Koneen Säätiön toimesta. Tämä kahden ja puolen tuhannen hehtaarin yhtenäinen metsäinen virkistysalue sijaitsee Oulussa vain noin 15 kilometriä kaupungin keskustasta. Pohjanmaan—Kainuun luontopalvelut käynnisti toukokuussa 21 Sanginjoki 2030 -projektin, jonka tarkoituksena on ollut määrittellä tälle alueelle ja sen hoidolle ja kehittämiselle yhteinen päämäärä, ja halutaan tunnistaa myöskin alueen toimijat ja erilaiset asiakastarpeet. Ja lyhyen aikavälin tavoitteena on ollut taata, että virkistyskäytön palvelut toimivat jatkossa siellä kaikkien alueen ihmisten käytössä.

Tämän kokonaisalueen kehittämiseen on hyödynnetty sitten myöskin kansalaisosallisuutta, ja sen vuoksi haluan tänä päivänä erityisesti nostaa tämän hankkeen esille, että sillä on tälle seutukunnalle kyllä valtavan iso merkitys. Ja vaikka luonnon taloudellisia arvoja ei aina kaikistellen tunnisteta, niiden mittaamattomien arvokkaiden muiden vaikutusten ohella myöskin taloudellinen merkitys tällä alueella on todella iso. Kiitoksia hallitukselle tästä linjakkaasta teosta. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

18.26 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tämmöisenä maailmanaikana tietysti asioiden tärkeysjärjestyksen tulee olla se, että kaiken edelle menevät maan puolustuksen ja kokonaisturvallisuutemme vahvistamisen tarpeet. Toisaalta huoltovarmuus täytyy turvata ja myös jo rakentaa sitä tulevaa kasvua kansantaloudellemme ja menestystä kansakunnalle niin, että voimme panostaa ventialojemme kasvumahdollisuuksiin. Tässä mielessä tässä talousarvion täydentävässä esityksessä on aivan olennaisia asioita, vaikkapa rahat Nato-hakemusprosessin loppuun saattamiseen ja tulevaan jäsenmaksuun. Myös Rajavartiolaitokselle osoitettavat määrärahat rajaesteen pilotoimiseksi ja toteuttamiseksi itärajalle ovat välttämättömiä asioita, joista viranomaiset näkevät, että Suomen on ne toteutettava, jotta maamme turvallisuus taataan. Eli tässä mielessä hallitukselle pitää antaa kiitosta siitä, että näitä asioita, joita yhdessä parlamentaarisesti olemme halunneet viedä eteenpäin, nyt toteutetaan.

Mutta, arvoisa puhemies, huoltovarmuuden osalta asiat ovat sillä tavoin puolitiessä, että oppositionkin on ollut pakko tehdä välikysymys maataloutemme tilanteesta. Erityisesti paljon energiaa tarvitsevat tilat ovat suurissa vaikeuksissa, kotieläintuotanto Suomessa on suurissa vaikeuksissa tällä hetkellä. Näihin kysymyksiin tietysti lähiaikoina tulemme sitten myös välikysymyskäsittelyn yhteydessä palaamaan.

Mutta, arvoisa puhemies, ehkäpä se kokonaisturvallisuutemme kannalta aivan olennainen ja hyvinvointiyhteiskunnan kannalta kaikkein olennaisin kysymys, miten turvataan julkisen talouden kestävyys, on edelleen myös tämän talousarvion täydentävän esityksen jälkeen täysin kysymysmerkki. Maan hallituksella ei valitettavasti ole suunnitelmaa siitä,

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

miten julkinen talous saadaan tasapainoon, miten valtion velkaantuminen saadaan taistuttamaan, ja tämä on eittämättä asia, johon täytyy pystyä paneutumaan. Ymmärrämme myös oppositiossa sen, että kriisit tuovat välttämättömiä lisämenoja, mutta silloin täytyy myös pystyä menojen priorisoimaan ja säästämään jostain vähemmän tärkeästä, jotta kokonaisuus pysyy tasapainossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

18.28 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies, kiitos! Tässä talousarvioesitystä täydentävässä esityksessä kohonnutta sähkön hintaa muun muassa ehdotetaan kompensoitavaksi erillisellä väliaikaisella sähkötuella niille kotitalouksille, jotka eivät pysty hyödyntämään verotuksesta tehtävää sähkövähennystä. Tähän ehdotetaan 85 miljoonaa euroa rahoitusta, ja lisäksi tuen toimeenpanoon ehdotetaan Kansaneläkelaitokselle 6 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Tämä esitys on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsittelyssä, ja on todettava se, että tämä väliaikaisen sähkötuen omavastuuraja, 400 euroa, on niin korkea, että jo tämänkokoisen sähkölaskun maksaminen voi aiheuttaa kotitalouksille kohtuuttoman tilanteen keskituloisesta pienituloiseen perheeseen. Näillä perheillä ei ole mahdollisuutta sopeuttaa sähkölaskua nopeasti etenkin talven alla, kun monella suuri sähkölasku johtuu sähkölämmityksestä. Tässä tilanteessa hallitukselta kaivattaisiin päättäväisiä toimenpiteitä esimerkiksi sähköpörssistä johtuvien kohtuuttomien sähkön hintojen laskemiseksi, mikä olisi perusteltua jo siksi, että tuotantokustannukset eivät ole kasvaneet läheskään vastaavassa tahdissa.

Haluan myös kommentoida tätä Pelastusopiston ja pelastajakoulutuksen ja ensihoitajien tilannetta, mikä täällä keskustelussa nousi esille. Tein juuri kirjallisen kysymyksen, mikä liittyy ensihoitajakoulutuksen lisäämiseen Suomessa. Minulla on tällaiset luvut: yhteishaussa 2022 ensihoitajaksi oli avoinna 320 opiskelupaikkaa, hakijoita oli 8 769. Tämä on valtava määrä ja kertoo siitä, että ensihoitajakoulutus, niin se perustaso kuin myös ammattikorkeakoulutaso, on erittäin suositun tällä hetkellä. On tärkeää, että kun tällainen ala kiinnostaa nuoria ja myös aikuisia opiskelijoita, sinne kohdennettaisiin sitä resurssia ja opiskelupaikkoja avattaisiin. Sieltähän sitten siirrytään erityisesti sille alalle, mistä puuttuu henkilöstöä — puhutaan juurikin siitä pelastusalaasta ja ensihoidosta, ambulanssista, tehohoito-osaamisesta. Toivoisin, että hallitus lukee tarkasti sen kirjallisen kysymyksen ja ryhtyisi myös sitten toimiin sen hyväksi, että saisimme lisää ensihoitajakoulutusta Suomeen.

Nostan esille vielä sote-rahoituksen puutteen: puolitoista miljardia puuttuu hyvinvointialueilta rahaa. Olen sen toki monta kertaa täällä sanonut, mutta korostan edelleen, että hyvinvointialueiden rahapula tarkoittaa sitä, että asiakasmaksut nousevat, ja ainakin Länsi-Uudellamaalla, josta itse tulen, jossa olen aluevaltuutettuna, olen kauhuilla seurannut tilannetta, että esimerkiksi omaishoidon tuki voi laskea. Ainakin Espoo on kaupunkina sellainen, joka on voinut vähän enemmän sitä maksaa. Huolestuttavia kehityskulkuja. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 274/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Asian käsittely keskeytettiin 22.11.2022 pidetyssä täysistunnossa. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Kärnä.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.32 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa herra puhemies! Olaus Petrin 1500-luvulla kokoamis- ja tuomarinohjeissa todetaan: ”Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei voi olla lakikaan.” Tämä nyt eduskunnalle annettu esitys ei ole kohtuullinen, eikä se ole millään muotoa oikeudenmukainen. [Perussuomalaisten ryhmästä: Se on julma!] Mikäli se jollain taikatempulla hyväksyttäisiin, olisi Suomi syyllistynyt vakavaan ihmisoikeusrikkomukseen poistamalla osalta alkuperäiskansaamme saamelaisiin kuuluvilta henkilöiltä alkuperäiskansalle kuuluvat poliittiset oikeudet ja luonut modernin kastijärjestelmän, jossa toisella osalla saamelaisista on kaikki poliittiset oikeudet mutta toiselta osalta evätään oikeus osallistua saamelaiskäräjien kulttuuri-itsehallintoon.

Arvoisa puhemies! Esitykseen sisältyy useita ongelmakohtia. Syvin niistä on lain 3 §, jota ollaan oikeusministeriön esityksellä kaventamassa poistamalla siitä niin sanottu lapalaiskriteeri. Esimerkiksi Oikeuskanslerinvirasto on vastustanut esitystä. Sen lausunnossa todetaan seuraavaa: ”Esitys pyrkii vahvistamaan saamelaisten itsemääräämisoikeutta. Se kuitenkin sulkisi tähän asti osan itseään vilpittömästi saamelaisina pitäneistä ja sellaisiksi myös vahvistetuiksi tulleista saamelaisyhteisön osallistumisoikeuksien ja päätöksenteon ulkopuolelle. Määrittelemällä saamelaisuuden uudelleen esitys toteutuessaan myös puuttuisi hyvin henkilökohtaiseen, syvälliseen ja kokonaisvaltaiseen osaan ihmisen identiteettiä, nimittäin etnisyyteen. Esitys saattaa silloin hyvistä tarkoituksistaan huolimatta olla joidenkin yksittäisten henkilöiden kohdalla kohtuuton, luoda katkeruutta ja syventää vain yhteisön jakolinjoja.” Juuri näin on nyt tapahtumassa. On merkille pantavaa, että yhdeksän saamelaiskäräjien 21:stä vaaleilla valitusta jäsenestä vastustaa nyt annettua esitystä. Kyseessä on saamelaisten perustuslaki, emmekä voi hyväksyä tällaisia lakeja näin ohuella enemmistöllä.

Oikeuskanslerinvirasto jatkaa edelleen lausuntoaan: ”Katkos kotona ensimmäisenä kielenä opittuun saamen kielen perinteeseen voi olla suomalaistamistoimien syytä. Saamen kielen puhumista on voitu estää, siitä rangaista taikka se on tehty muutoin vähäarvoiseksi. Pahimmillaan esitys saattaa silloin tahtomattaan jopa rakentua pakkoassimilaation tulosten päälle ja vahvistaa niitä.” Juuri näinkin on tapahtumassa. Meille on tuotu eduskuntaan laki, joka vahvistaa kolonialismia ja kohtelee heikoimmin niitä, joita on jo aiemmin kohdeltu valtion tasolta kaikista huonoimmin.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Arvoisa puhemies! Lain muuttamista on perusteltu Suomen YK:n eri elimiltä saamalla huomautuksilla. On kuitenkin ymmärrettävä, että yksikään YK:n toimielin ei ole vaatinut Suomea muuttamaan saamelaismääritelmäämme nyt esitetyllä tavalla. Päinvastoin esimerkiksi CERD on todennut sen olevan linjassa maamme kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Jos ministeri Henriksson olisi täällä paikalla, niin kysyisin häneltä, miksi te tästäkin huolimatta olette muuttamassa juuri tätä kohtaa lainsäädännössä.

Hyvät edustajakollegat erityisesti siellä vasemmalla, haluan kysyä teiltä: Kuinka ihmeessä voitte olla tukemassa esitystä, joka polkee inarinsaamelaisten ja metsäsaamelaisten oikeuksia? Kuinka ihmeessä vähemmistön vähemmistöjen oikeudet eivät näytä merkitsevän teille mitään? Kuinka te voitte puhua, ja mielestäni aivan oikein, transihmisten oikeuksista sukupuolensa itseidentifikaatioon, mutta sivuutate asian täysin saamelaiskäräjälain kohdalla ja haluatte ja kannatatte poliittisesti valittuja rotuunottolautakuntia, sitä, että istuva hallitus saa päättää, kuka seuraavissa vaaleissa äänestää? Tällä ei, arvoisa puhemies, ole mitään tekemistä demokratian kanssa.

Olen itse työskennellyt saamelaisasioiden kanssa nyt yli kymmenen pitkää vuotta. Olen esittänyt ratkaisuvaihtoehtoja lain korjaamiseksi. Yksi vaihtoehto olisi toteuttaa niin sanottu ryhmäidentifikaatio ei-poliittisesti ja hyväksyä nykyisellään esimerkiksi kymmenen jo saamelaiskäräjien vaaliluettelossa olevan henkilön todistus hakijan saamelaisuudesta määrääväksi kriteeriksi. Toinen vaihtoehto olisi perustaa jokaiselle saamelaisryhmälle oma itsehallintoelin yhtäläisillä oikeuksilla ja mahdollisesti laajentaa saamelaisaluetta etelään kattamaan koko vanhojen lapinkylien alue. Oikeusministeriö ei ole kuitenkaan halunnut kuulla mitään tällaista, vaan se on mennyt saamelaiskäräjien poliittisen enemmistön tahdon mukaan ja sivuuttanut saamelaisten omat vähemmistöt. On oleellinen kysymys, kuka hyötyy eniten, kun saamelaisten määrä pidetään keinotekoisesti mahdollisimman pienenä. Jätän tämän jokaisen kuulijan arvioitavaksi.

Arvoisa puhemies! En voi hyväksyä vähemmistön vähemmistöjen oikeuksien polkemista, ja siksi esitän jo tässä vaiheessa, että tämä lakiesitys hylätään. Oikeusministeri Henriksson ja pääministeri Marin ovat tällä toiminnallaan aiheuttamassa vakavaa haittaa Suomen kansainväliselle maineelle. Mikäli tämä esitys eduskunnassa hyväksyttäisiin, asian käsittely jatkuisi täysin varmasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Kyseessä olisi ihmisoikeusloukkaus vailla vertaa — kolonialismin jatkaminen. On nimittäin aivan käsittämätöntä, että valtio, joka pyrki pakkosuomalaistamaan saamelaisia, vei heiltä kielen, on nyt tällä perusteella viemässä pahimmin suomalaistamistoimista kärsineiltä myös heidän oikeutensa etnisiteettiinsä ja kulttuuriinsa.

Oikeusministeri Henrikssonilla olisi vielä mahdollisuus vetää tämä ihmisoikeuksia loukkaava esitys pois eduskunnasta. Toivon todella, että hän harkitsisi asiaa ja käynnistäisi saamelaiskäräjälain parlamentaarisen uudistuksen, jossa sitoudutaan takaamaan kaikkien saamelaisten ja kaikkien saamelaisryhmien oikeudet. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä poissa, edustaja Malm poissa. — Edustaja Elo.

18.39 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Haluan osoittaa tukeni saamelaisille ja saamelaiskäräjälain uudistamiselle. Suomi on saanut ihmisoikeuksien toteutumista valvovilta kansainvälisiltä toimielimiltä lukuisia huomautuksia saamelaisten ihmisoikeuksien rikko-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

misesta. Tämä tilanne meidän on nyt korjattava, ja siksi on tärkeää, että saamelaiskäräjälakiuudistus on viimein saatu eduskunnan käsiteltäväksi.

YK:n ihmisoikeuskomitea on selväsanaisesti suosittanut Suomea arvioimaan saamelaiskäräjälakia uudestaan. Olennaista on varmistua siitä, että edellytykset äänioikeudelle saamelaiskäräjillä määritellään ja niitä sovelletaan kunnioittaen saamelaisten itsemääräämisoikeutta. Lisäksi komitea on suosittanut, että Suomi toteuttaisi kaikki tarvittavat toimet estääkseen vastaavat loukkaukset jatkossa. Saamelaisilla on Suomessa vain yksi edustuselin, saamelaiskäräjät. On selvää, että tämän edustuselimen jäsenten tulee olla sellaisia, jotka saamelaiset ja saamelaiskäräjät tunnistavat yhteisönsä jäseniksi.

Niin saamelaiset kuin kansalaiset laajemminkin ovat vedonneet meihin kansanedustajiin saamelaiskäräjälain uudistamiseksi. Huoli uudistuksen toteutumisen puolesta on aito, ja saamelaisyhteisö on ymmärrettävästi uupunut ja turhautunut jatkuvaan kamppailuun oikeuksiensa toteutumisen puolesta. Tämä on nyt kolmas hallitus, joka on yrittänyt viedä saamelaiskäräjälakia maaliin. Nykylaki on vuodelta 1995 ja auttamatta vanhentunut. Meidän on nyt vihdoin lunastettava lupaukset saamelaiskäräjälain uudistamisesta sellaiseksi, että se kunnioittaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta.

Arvoisa puhemies! Uudistusta on käsitelty paljon julkisuudessa, ja valitettavasti saamelaiskäräjälaista ja saamelaisista on kiertänyt paljon myös vääriä tietoja ja väitteitä. Tämä lakiuudistus on valmisteltu huolella ja saamelaisia kuullen. Hallituksen esityksessä tunnistetaan kaikki Suomessa elävät kolme kieliryhmää, ja uudistus jopa laajentaa saamelaisten mahdollisuuksia hakeutua saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Kielikriteeri ulotettaisiin iso-vanhempia kauemmas, niin että uudistus huomioisi kielen menettäjät isoisovanhempiin asti. Tämä hyödyttää erityisesti inarinsaamelaisia, joilla kieli on saattanut kadota jo aiemmin.

Saamelaiskäräjälakiin liittyy paljon kysymyksiä, jotka ovat jääneet vähemmälle huomiolle. On selvää, että jos emme pysty ratkaisemaan saamelaiskäräjälakikysymystä, Suomen maine ihmisoikeuksia ja alkuperäiskansaa kunnioittavana maana on uhattuna. Näillä asioilla on merkitystä Suomen maabrändin sekä houkuttelevuuden kannalta mutta myös investointien ja toimintaympäristön ennakoitavuuden näkökulmasta. Sosiaalisen vastuun kysymykset saavat yhä enemmän painoarvoa niin lainsäätäjän, sijoittajien kuin rahoittajien toiminnassa. On myös huomioitava, että laki toisi merkittäviä parannuksia viranomaistoimintaan, kun neuvotteluvetoa selvennetään. Samoin uuden riippumattoman muutoksenhakulautakunnan perustaminen vapauttaisi resursseja jo nyt ruuhkautuneelta tuomioistuinlaitokselta.

Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälain uudistuksessa on kyse saamelaisten itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta määrittää itse yhteisönsä jäsenet. On kyse saamelaisten oikeudesta varmistaa, että heidän ainoassa edustuselimessään on heitä edustavat henkilöt, jotka saamelaiset tunnistavat perinteisen tapansa mukaan yhteisönsä jäseniksi. Saamelaisten viesti asiassa on selvä, ja sille on ihmisoikeusjärjestöjen ja -toimijoiden vahva tuki. Toivon, että tämä viesti kuuluu myös tässä salissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Adlercreutz, poissa. — Edustaja Purra.

18.43 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Saamelaisten asia on noussut politiikan ytimeen — ei välttämättä itse aiheen takia vaan siksi, että se repii hallitusta. Nyt tämä riitaisa esitys joka tapauksessa on eduskunnassa. Olen itse ottanut aiheeseen muutaman kerran julkisesti kantaa. Olen tavannut sekä pohjoisessa kiertäessäni että Helsingissä useita

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

saamelaisdelegaatioita, ja vaikka aihe ei perussuomalaisille ole kovin profiiliteema ja itsekin olen tällainen etelän kaupunkivaris, joskin myös pohjoisin juurin, koen kuitenkin, että kyse on oikeudenmukaisuudesta. Perussuomalaiset puolustaa oikeudenmukaisuutta, ja siksi olen ottanut asiaan kantaa. Korostettakoon, että puolue tai eduskuntaryhmä eivät ole vielä käsitelleet virallisesti asiaa.

Esityksen yleisenä tavoitteena on turvata saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja parantaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Näin ei kuitenkaan ole käymässä, sillä kaikki saamelaisryhmät eivät esityksen mukaan tule huomioiduksi. Suurimmat riidanalaisuudet liittyvät saamelaismääritelmään. Määritelmä on oleellinen paitsi tunnustamisen myös esimerkiksi erilaisiin maanomistuksiin liittyvien seikkojen takia. Määritelmää tiukennetaan tässä esityksessä. Esityksessä oleellisimmaksi saamelaismääritelmäksi tulisi kieli — niin sanottu lapalaiskriteeri poistettaisiin. Vaaliluetteloon ei voisi enää jatkossa tulla merkityksi sillä perusteella, että henkilö on esimerkiksi metsäsaamelainen tai sellaisen jälkeläinen. Tämä siirtäisi ison osan sukuketjultaan saamelaiseksi itsensä katsovia henkilöitä lain ulkopuolelle. Tämä lakiesitys on paitsi epädemokraattinen myös osin mielivaltaisten määritelmiensä kannalta syrjivä, jopa rasistinen. Osalta saamelaisista poistettaisiin äänioikeus saamelaiskäräjävaaleissa. Luettelosta poistettaisiin jopa suurimpia ääniharavia — niitä, joita saamelaiset itse ovat kannattaneet eniten. Kovaäänisimmät puolustajat, ainakin sosiaalisessa mediassa, näyttävät olevan usein niin sanottuja citysaamelaisia, joiden puolueyhteys tuntuu usein olevan vihreät tai vasemmisto [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] — näiden henkilöiden, joilta itsekin saan hyvin paljon aggressiivista palautetta jatkuvasti. Ja tämän esityksen mukaan nämä niin sanotut väärät saamelaiset eivät voisi osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja heidän alkuperäiskansan oikeutensa näin ollen poistettaisiin. Esityksen kannattajien mielestä nämä saamelaiset eivät ole oikeita saamelaisia, vain he itse ovat. Osa esityksen kannattajista kieltää kokonaan näiden muiden ryhmien olemassaolon. Tämä on käynyt esille lukuisissa Twitter-keskusteluissa.

Näin ristiriitainen laki ja siitä seurannut riitely eivät ole hyväksi saamelaisuudelle ja heidän elinvoimalleen. Sanasta ”saamelainen” tulee tällä hetkellä etelässä ehkä eniten mieleen riitely ja konfliktit. Näin ei pitäisi olla. Saamelaiskäräjälaki tulee uudistaa kuullen eri saamelaisryhmiä yhdenvertaisesti ja huolehtien kaikkien saamelaisten oikeuksista ja alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeudesta. En kannata tätä lakiesitystä. [Mikko Kärnä: Hyvin puhuttu!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kulmuni.

18.47 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Vaikka hallitus on tehnyt monia tärkeitä asioita pohjoisen Suomen hyväksi, valitettavasti tämän lakiesityksen osalta on luotu enemmän jännitteitä ja eripuraa kuin purettu niitä. Sitä ei voi pitää hyvänä toimintatapana maan hallitukselta. Julkisuudessa on esitetty monenkirjavia väitteitä, miksi keskustalaiset ovat kritisoineet tätä lakiesitystä. En pidä parlamentarismien kannalta järkevänä, että lakiesitys tuodaan nyt kolmatta kertaa eduskunnan käsittelyyn lähes identtisenä aikaisempiin kaatuneisiin käsittelyihin verrattuna.

Lakiesityksessä on kolme ongelmallista kohtaa. Näistä kaikista helpoiten ratkaistavissa on 9 §, jos siitä vain olisi neuvoteltu. Saamelaisten itsehallinto on kulttuuriin ja kieleen liittyvää. Kunta vastaa maankäytöstä laajasti ja monialaisesti ja joutuu muun muassa yhteen-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

sovittamaan eri elinkeinojen intressejä. Saamelaisalueen laajin kunta Inari on lausunnossaan kertonut vastustavansa 9 §:n nykyistä muotoilua, joten olisi ollut hallitukselta asiallista kuunnella myös saamelaisalueen kuntien näkemystä asian osalta.

Paljon vaikeampia kysymyksiä ovat kiista saamelaismääritelmästä ja saamelaiskäräjien vaaliluettelosta. Saamelaiskäräjät ovat kritisoineet korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä hyväksyä ihmisiä vaaliluetteloon vastoin käräjien vaalilautakunnan päätöksiä. Kun näitä korkeimman hallinto-oikeuden kautta hyväksytyjä henkilöitä käydään läpi, on heidän todistelunsa hyvin vakuuttavaa. Saamelaiskäräjien vaalilautakunta ei ole hyväksynyt todistusaineistoksi esimerkiksi kahdeksan henkilön todistelua saamen kielitaidosta tai saamenkielistä radiohaastattelua. Vaikka saamen kielen taitoa olisi, sen osoittaminen juuri ensimmäisenä opittuna kielenä on vielä vaikeampaa. Tämä kertoo siitä, kuinka tiukkaa linjaa vaalilautakunta on kielikriteerin osalta toteuttanut, kun tosiasiassa todistusaineiston näyttäminen vanhemman tai esivanhemman ensin opitusta kielestä ei ole ollut riittävää näissäkään tapauksissa, ei kielikriteerin ulottaminen neljänteen sukupolveen auta, kun sen toteuttaminen on äärimmäisen vaikeaa, jos ei mahdotonta.

Perustuslain mukaan saamelaisilla tarkoitetaan alkuperäiskansaan kuuluvia henkilöitä. Tällöin myös saamelaiskäräjälain saamelaismääritelmän tulee olla sisällöltään sellainen, että se täyttää kriteerit, jotka alkuperäiskansaan kuuluvilta henkilöiltä edellytetään. Jotta henkilö voi kuulua alkuperäiskansaan, hänen tulee polveutua alueen alkuperäisestä saamelaisväestöstä. Lappalaisperusteessa on kysymys juuri tästä.

Asian ymmärtämisessä on pakko pureutua historiaan. Pohjois-Suomen vanhimmat asiakirjat tähän liittyen löytyvät 1600-luvun lopulta. Vuonna 1673 annettiin niin sanottu Lapinmaiden asutusplakaatti, joka mahdollisti suomalaisten uudisasukkaitten saapumisen saamelaisten asuttamille alueille. Kuitenkin aina vuoteen 1762 alueen alkuperäiset asukkaat merkittiin erilliseen lappalaisluetteloon ja alueelle saapuneet suomalaiset uudisasukkaat luetteloon. Seuraavana vuonna lähes kaikki saamelaiset siirrettiin uudisasukkaiden luetteloon, näin siksi, että monet saamelaiset olivat joutuneet viranomaisten vaatimuksesta perustamaan uudistiloja. Tätä asiaa on tulkittu siten, että nämä henkilöt eivät enää tämän jälkeen olleet saamelaisia, mutta eihän asia näin ollut. Kysymys oli vain siitä, että heidät oli siirretty veroluettelosta toiseen. Todellisuudessa he olivat etnisesti ja kulttuurisesti saamelaisia tämän jälkeenkin, ja osa heidän jälkeläisistään on sitä vielä nykyäänkin. Merkitsikö tämä veroluettelosta toiseen siirtäminen tosiasiallisesti identiteetin muuttumista? Todennäköisesti nämä ihmiset eivät edes tienneet tulleen merkityksi toisenlaiseen luetteloon. Ihmisen identiteetti ei muutu virkamiehen paperille tekemän merkinnän perusteella.

Nykyisen käräjälain vaaliluettelon taustalla on 60-luvulla Pohjois-Lapissa tehty haastattelututkimus. Tarkoituksena oli selvittää, missä taloissa ja perheissä on puhuttu saamea. Tämä haastattelututkimus on kuitenkin laajasti tunnustettu puutteelliseksi. Selvitysalue oli suppea, tutkimus vajavainen, eikä sen pitänyt olla mikään pohja vuosikymmeniä jälkeenpäin muodostetulle saamelaisvaltuuskunnalle tai saamelaiskäräjille. Tämä epätasa-arvoinen lähtökohta on lappalaismääritelmän taustalla hiertävä asia. Lappalaisperuste mahdollistaa sen, että myös ne henkilöt, jotka ovat saamelaista syntyperää ja pitävät itseään saamelaisina mutta jotka ovat menettäneet kielen suomalaistamisen seurauksena tai joita ei haastateltu vuonna 62, hyväksyttäisiin myös muodollisesti saamelaisiksi.

Lappilaisena kansanedustajana olen syvästi surullinen tästä tilanteesta. Tämän lakiesityksen jo tähänastainen käsittely on aiheuttanut suurta inhimillistä kärsimystä niin lain kannattajien kuin vastustajienkin joukossa. Laki, joka luo enemmän jännitteitä kuin purkaa

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

niitä, ei valitettavasti ole hyvä laki. [Mikko Kärnä: Hyvä puheenvuoro! — Tuomas Ketunen: Hyvä puheenvuoro!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkyinen poissa. — Edustaja Piirainen.

18.52 Raimo Piirainen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kulmunilla oli hyvä historiallinen katsaus saamelaisuuteen liittyen. Minulla ei vastaavasti sitä sillä tavalla ole, mutta olin oikeusministeriön työryhmässä SDP:n edustajana ja sieltä kautta joitakin asioita on jäänyt mieleen.

Tietenkin tällä oli hyvä tavoite. Ensinnäkin oletin, että tässä lähdetään ihan puhtaalta pöydältä liikkeelle ja saadaan tämä saamelaiskäräjälain uudistus aikaiseksi, mutta pian tulin huomaamaan sen, että siellä oli henkilöitä, jotka hyvin vahvasti ajoivat omaa etuaan, ja nimenomaan kun tässä mainittiin nämä inarinsaamelaiset ja metsäsaamelaiset, niin heidät oltiin syrjäyttämässä tästä vaaliluettelosta, mihinkä korkein hallinto-oikeus oli heitä muistaakseni toistasataa henkilöä jo nimennyt.

Kaikista harmillisintahan tässä on se, että saamelaiset eivät ole yksimielisiä. Tämä on hankala meidänkin täällä käsitellä sillä tavalla, että jollekin tulee lisäoikeuksia ja joltakin viedään ne viimeisetkin vähät oikeudet pois.

Ennen kaikkea vielä sekin tässä on merkillepantavaa, että näitä vähemmistösaamelaisia ei otettu siihen työryhmään jäseniksi ja heitä sitten kuultiin erikseen, mutta vähäiseksi jäi kuuleminen. Se työryhmässä oleminen olisi ollut kumminkin demokraattinen merkki siitä, että tässä halutaan hyvinkin yhteistä näkemystä näistä asioista.

Tämä on todella harmillista, ja ennen kaikkea vielä siksikin, kun tämä esitys on näin risiiriäinen. Sitten se tulee tänne eduskuntaan, ja tämä jakaa mielipiteitä täällä hyvin vahvasti. Olisi hyvä, että saamelaiset tässä pääsisivät yksimielisyyteen ja demokraattisen toiminnan pohjalta voisivat edistää tätä omaa toimintaansa. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää, poissa. Edustaja Kiljunen, Kimmo... [Kimmo Kiljunen saapuu täysistuntosaliin] — Se oli varsinainen entrée. [Naurua]

18.55 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kuulin nimeni mainittavan. Tulen tuolta kaukaa ulkoa, ja ihan vahingossa tulin tähän saliin. Aiheena ilmeisesti on saamelaiskysymys, eikö niin? [Naurua] Huoneessani kävin ja kuulin edustaja Kulmunin puheenvuoron. Se pisti minut juoksemaan tänne. Ajattelin, että tämä oma puheenvuoroni saattaa olla listalla, ja onkin. Sieltä jäi mieleeni yksi huomio.

Ensimmäiseksi, täällä on jo moneen kertaan toistettu se seikka, että saamelaiset ovat Euroopan unionin alueella ainoa kansallisesti tunnustettu alkuperäiskansa, ja siitä syntyy tietysti tiettyjä velvoitteita. Näitä velvoitteita on määriteltä muun muassa YK:ssa alkuperäiskansojen oikeuksien kautta. Yksi keskeinen oikeus on tietysti itsemääräämisoikeus. Ymmärrykseni mukaan tämä hallituksen esitys pohjautuu lähtökohtaisesti juuri tähän ajattelu-tapaan, että kun Suomi ei ole kyennyt ratifioimaan niitä alkuperäiskansoihin liittyviä kansallisia sopimuksia, jotka meidän pitäisi pystyä allekirjoittamaan, niin tämä saamelaislaki-esitys on tässä paikallaan.

Edustaja Kulmuni nosti esille sen ja monissa muissakin puheenvuoroissa on nostettu esille se, millä tavalla määritetty vähemmistökansan, alkuperäiskansan, identiteetti, kuka sen määrittelee. Siihen liittyvät tietysti myöskin vallankäyttöoikeudet, mihin täällä viitat-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tiin. Itsekin sanon, että olen täysin valmis hyväksymään tämän hallituksen esityksen siitä kulmasta, että me olemme osa kansainvälistä yhteisöä. Kunnioitan niitä yhteisiä periaatteita, millä alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeus on määritelty. Mutta silti tässä on olemassa ristiriitainen asetus: kuinka määritetty yksilötasolla ihmisen identiteetti? Onko se niin, että joku ryhmä määrittelee sen, kuulutko sinä? Oletko sinä musta vai etkö ole musta, riippuu siitä, mistä maasta puhutaan. Otan tämän etnisen asetuksen tähän vastaan.

Vai oletko se sinä itse, joka voi määritellä? Otan tämän vielä vaikka henkilökohtaisemmin: olenko minä karjalainen vai en? Sitä ei määritellä. Me määritellään heimorakenteista Suomessa näin. Mutta jos sellainen elin olisi, joka määrittelisi karjalaisuuden, minä protestoisin voimakkaasti vastaan, jos se esimerkiksi ei voisi hyväksyä sitä, että minä koen itseni karjalaiseksi syntyjuurieni ja monien muiden seikkojen vuoksi. Ja tässä on epäilemättä nyt meillä keskustelun alla ristiriita, kuinka tämä henkilökohtaisesti koettu identiteetti määrittyy. Siinä mielessä mielelläni kuuntelen näitä puheenvuoroja vielä eteenkin päin. Jään istumaan ja sitten reagoimaan vähän paremmin valmistautuneena.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu poissa, edustaja al-Tae poissa. — Edustaja Holopainen, Mari.

18.58 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Käsillä on saamelaiskäräjälaki, joka vihdoinkin on saatu tänne eduskuntaan, poikkeuksellisella tavallakin, niin että ihan kaikki hallituspuolueet eivät ole sitä kannattaneet. Mutta toisaalta meillä täällä eduskunnassa käsitellään kyllä lukuisia asioita, joista ei löydy kaikkien kannatusta. On varmasti niin, että lähes jokaisessa asiassa löytyvät ne hallituspuolueet ja hallituspuolueiden muutamat jäsenet, jotka eivät lakia kannata. Nyt on todella tärkeätä, että vihdoinkin tosiaan tämä laki on saatu tänne käsittelyyn ja tästä voidaan käydä keskustelua.

Jos hieman mennään taaksepäin, niin ajattelen, että tässä olisi jokaisen, riippumatta siitä, minkälaisia argumentteja tuo tähän pöydälle, syytä tunnistaa se, että Suomi ei ole onnistunut hyvin saamelaisten kohtelussa. Suomi ei ole ratifoinut ILO-sopimusta, ja Suomi on toteuttanut sulauttamispolitiikkaa. Suomessa on toteutettu politiikkaa, jonka myötä saamen kielet ovat lähes hävinneet. Emme ole myöskään oppineet ja opetelleet ja olleet vuorovaikutuksessa saamelaisten kanssa riittävästi. Suomessa on ollut asenteita, joiden myötä on valitettavasti noussut esiin myös pilkkahuumoria, jota on myöskin pyydetty anteeksi osittain. Meillä on ollut — ehkä ei meidän sukupolvella, mutta meitä edeltävillä sukupolvilla — erittäin ongelmallisia asenteita. Jos mietimme meidän toista vähemmistöaluetta ja vähemmistöhenkilöitä, niin voimme kyllä todeta, että pystymme hyvin erilaisia ratkaisuja tekemään ja kunnioittamaan myös vähemmistöasemassa elävien ihmisten tavoitteita ja elämäntapaa ja kieltä enemmän.

Vierailimme juuri suuren valiokunnan delegaation kanssa Ahvenanmaalla, ja siellä on kyllä hyvin toisenlainen hallintorakenne ja hyvin toisenlainen asema ihmisillä, joista monet myöskin identifioivat osittain itsensä varmasti ahvenanmaalaisiksi eivätkä suomalaisiksi. Ahvenanmaalla ei myöskään kouluissa pysty tarjoamaan esimerkiksi opetusta suomen kielellä, millä on sitten vahvistettu sitä, että siellä ruotsin kieli pysyy hyvin vahvana ja elinvoimaisena. Jos me ajatellaan, mitä on tehty Saamenmaalla, niin on toteutettu hyvin erilaista politiikkaa. Ja on erittäin surullista, että etenkin, kun puhutaan kielistä, niin kielet ovat lähes olleet häviämässä, ja nytkin varmasti tulevaisuus on hyvin epävarma edelleen, kun puhutaan näin pienistä määristä kielten puhujia, joten minusta olisi tärkeätä tunnistaa

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tässä keskustelussa, että me emme ole hoitaneet hyvin saamelaisten oikeuksia. Ja tästä lähtökohdasta tuntuu hyvin erikoiselta, että edelleen löytyy niin paljon kriittisiä puheenvuoroja siitä, että saamelaiskäräjälaki vihdoinkin nyt uudistettaisiin, kun tiedetään, että nykyllä on auttamatta vanhentunut ja aiheuttanut vakavia tulkintaongelmia ja loukkaa myöskin saamelaisten itsemääräämisoikeutta.

Tässä on myöskin lehdistössä käyty semmoista keskustelua, jossa jonkun verran on valitettavasti sellaisia äänenpainoja, joissa on tuotu esiin, että saamelaiset riitelevät. Ja onhan siitä keskusteltu täälläkin, mutta miten voisi olla, että tilanne ei olisi vaikea? Kun mennään taaksepäin ja mietitään, miten huonosti vähemmistöoikeudet on hoidettu, niin on aivan selvää, että siellä on ongelmia, mutta on aivan kohtuutonta syyttää saamelaisia niistä ongelmista, joita itse asiassa Suomi on tehnyt ja joita lainsäätäjät ovat tehneet.

Toivon hartaasti, että tämä eduskuntakäsittely on hyvin monipuolinen ja hyvin syvälinen ja että tässä oikeasti vihdoinkin tunnustettaisiin se, että emme ole onnistuneet tähän mennessä vielä takaamaan saamelaisille riittäviä oikeuksia. On varmasti kyse myös siitä, mistä on keskusteltu hyvin paljonkin, että on tiettyjä muitakin valtarakenteita alueellisesti, jotka saamelaiskysymyksestä riippumatta kokevat siellä olevansa sitten uhattuina. Ja täytyisi minun mielestäni tunnistaa, että meillä on kyllä mahdollisuus hyvin monella alueella toteuttaa vaikkapa sitä keskustalaista politiikkaa, mutta meillä on kuitenkin vain yksi alkuperäiskansa, jonka oikeuksia ei ole vielä toteutettu millään riittävällä mittarilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.03.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.04.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 12 käsittelyä. — Avaan keskustelun. Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

21.04 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Kansallisbiografian mukaan Ruotsalaisen kansanpuolueen aatteellinen oppi-isä Axel Olof Freudenthal teorioi suomalaisten alempi-arvoisuudesta ja luotasi suomalaisten kallojen ympärysmittoja. Tutkija Tapio Tammista lainaten Freudenthalin teorioissa kieli, kansallisuus ja rotu olivat keskeisesti yhdistettyinä. Freudenthal on todennut: ”Ruotsalaisen talonpojan mielestä suomalainen ammattitoveri on alempi olento, erämaiden pölkypää, joka kaikissa suhteissa on hänestä jäljessä.”

Olen surullinen, että tässä saamelaisia koskevassa esityksessä luodaan samalla tavalla virheellinen ja vilpillinen mielikuva vähemmistöön jäävistä saamelaisryhmistä. Tämä ei ole vain tärkeilevää ylimielisyyttä valmistelevalta ministeriöltä ja saamelaiskäräjien pohjoissaamelaiselta valtaenemmistöltä — se on hävytöntä ja julmaa.

Saamelaiset ovat EU:n ainoa alkuperäiskansa. Saamelaiskäräjälaki tulee uudistaa siten, että kaikkien saamelaisryhmien oikeudet turvataan, mutta hallituksen esitys on kuin jatkoa Freudenthalin rotuopeille, koska osa inarinsaamelaisista ja metsäsaamelaisista etnisesti puhdistettaisiin saamelaisyhteisön päätöksenteon ja maa- ja vesioikeuksien ulkopuolelle.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Täällä ei voi herrasmiessääntöjen perusteella syyttää valehtelusta, mutta Varsinais-Suomessa sanottaisiin ministerille, että fuskaatte. Toteankin yleisellä tasolla, että ministerin tiedotustilaisuudessa sekä eilisessä keskustelussa levitettiin sekä virheellistä että vilpillistä informaatiota.

Ensimmäinen virheellinen ja vilpillinen väite on, ettei ketään olla poistamassa saamelaiskäräjien vaaliluettelosta. Te fuskaatte, arvoisa ministeri. Sillä ei ole eroa, poistetaanko henkilöt vai luodaanko uusi lista, jossa heitä ei ole mukana. Lopputulos on sama: osa saamelaisryhmistä menettäisi oikeuden äänestää ja asettua ehdolle.

Lisäksi harmiteltiin, että valtioneuvostossa äänestettiin ja todettiin, että saamelaiskäräjien sisällä ollaan erimielisiä. Esittelyn mukaan täytyy kunnioittaa saamelaiskäräjiä, että jos asioista ei olla yhtä mieltä, silloin äänestetään. Tämä voi alustavasti kuulostaa demokratialta, mutta pitää tietää, mistä äänestettiin. Saamelaiskäräjien pohjoissaamelainen enemmistö siis haluaa poistaa saamelaiskäräjien vähemmistön eli metsäsaamelaisten ja osan inarinsaamelaisista oikeuden äänestää ja asettua ehdokkaaksi.

Toinen virheellinen ja vilpillinen väite on, että tämä tulisi tehdä saamelaisten itsemääräämisoikeuden vuoksi. Kyseisiä henkilöitä on korkeintaan viisi prosenttia kaikista saamelaisista. Tämä saamelaisvähemmistö ei muodosta uhkaa muille saamelaisryhmille. Ajatella, jos enemmistö täällä päättäisi, ketkä saavat keväällä äänestää ja keillä on oikeus asettua ehdolle, ja päätös tehtäisiin siten, että suomenruotsalaisvähemmistöltä viettäisiin nämä oikeudet. Olisiko se mielestänne ihmisoikeuksien puolustamista ja demokratiaa? Nyt on kysymys vähemmistöasemassa olevista saamelaisryhmistä, joita on suhteellisesti saman verran.

Arvoisa puhemies! Kolmas virheellinen ja vilpillinen väite on, että Suomen tulee YK:n toimielinten valitusten vuoksi muuttaa saamelaismääritelmää. Suomen katsottiin puuttuneen saamelaisten itsemääräämisoikeuteen, kun korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä yli 90 henkilöä merkittiin vaaliluetteloon vastoin saamelaiskäräjien vaalilautakunnan näkemystä, mutta YK:n päätöksissä ei huomioitu, että kaikilla KHO:n päätökseen liittyneillä henkilöillä oli arkistotodistus saamelaisesta sukutaustasta tai kielestä tai muita asiakirjoja, jotka vahvistivat heidän alkuperäistaustansa.

Neljäs virheellinen ja vilpillinen väite on, että lakimuutoksen jälkeen tilanne olisi sama kuin Norjassa. Jos tämä laki menee läpi, osa vähemmistöryhmistä ei saa itseään vaaliluetteloon, mutta jos heidän kotipaikkansa olisi Norja, siellä heidät kelpuutettaisiin. Erikoista on, että Ruotsissa ja Norjassa käytetty kotikieli ei hallitukselle käy, vaan laissa puhutaan ensimmäisestä kielestä. [Mikko Kärnä: Juuri näin!] Tämä on tarkoitushakuisesti luotu ongelma saamelaisryhmille, joiden saamen kieli on tukahdutettu.

Arvoisa puhemies! Tiedämme, että alkuperäiskansojen kielen säilyttäminen on hyvin tärkeää. Tiedämme myös, että sen säilyminen porotalouden ulkopuolella on haastavaa. Koltansaamen säilyminenkin on kriittisessä tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Vastaava esimerkki löytyy Yhdysvalloista, jossa alkuperäiskansat siirtyivät karjataloudesta kasinoteollisuuteen. Yhdysvalloissa alkuperäiskansoja on 574. Jos siellä säädettäisiin laki, kuten hallitus ehdottaa, menettäisi yli puolet heimojen jäsenistä oikeuden yhteisönsä päätöksentekoon ja maan nautintaoikeuksiin. Alkuperäiskansan itsemääräämisoikeus ei tarkoita, että yhteisössä vähemmistöön jääviltä viedään oikeus saamelaisuuden suomiin oikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Siksi tämä laki tulee uhrata seidalle.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Turtiainen, olkaa hyvä.

21.10 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Niin kuin olemme jo täällä salissakin nähneet, tämä saamelaiskärjälakiesitys jakaa kovasti ihmisiä sen puolesta ja sitä vastaan. Saamelaiskäräjien tämänhetkisistä 21 jäsenestä yhdeksän vastustaa esitystä. Käsittääkseni täällä eduskunnassa sitä vastustavat jopa hallituspuolue keskusta ja ilmeisesti kaikki Lapin kansanedustajat yli puoluerajojen. Lakiesityksen tuominen eduskunnan käsittelyyn kaikesta edellä mainituista vastustuksesta huolimatta kertoo kyllä aika paljon. Se kertoo, että hallituksessa enemmistölle mikään epäinhimillinen ei ole vierasta.

Saamelaiskäräjillä on veto-oikeuden perusteella suuri valta maankäyttökysymyksissä. Ilmeisesti tässä ollaan taas puliveivaamassa maamme tapaan eliitille valtaa ja tukirahoja heidän taskuunsa.

Samaan aikaan Ruuhka-Suomessa asuvat citysaamelaisaktivistit leikkivät ajatuksella Suomen valtion saamelaisalueen hallinto-oikeuden kumoamisesta. Kuitenkin he pitävät itsekin vaarallisena saamelaisuuden määrittelyä verenperinnön mukaan, etnistä rekisteriä ei nimittäin kukaan vaadi.

Metsäsaamelaiset menevät heittämällä ILO:n alkuperäiskansasopimuksen puitteisiin, sillä sukujen alkuperä ja perinteiset elinkeinot ovat säilyneet ja ne tunnetaan. Eli juuri he edustavat vanhinta saamelaisväestöä Suomessa. He ovat menettäneet vain oman kielensä, mutta niin on moni muukin alkuperäiskansa. Inarinsaamen elvytys äidinkielenä näyttäisi onnistuneen, joten myös metsäsaamen eli keminsaamen kielen uudelleen herättämistä tulisi tukea — varsinkin kun otetaan huomioon, että kielen menetykseen osasyllisiä ovat olleet valtaapitävät, niin kirkko, valtio kuin myös opettajan karttakeppi.

Syrjinnässä ja oikeudenloukkauksissa ei tulisi voida vedota itsemääräämisoikeuteen. Saamelaiskäräjillä on hallintovaltaa, nimittäin viranomaisilla on yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvollisuus käräjien kanssa maankäyttöasioissa saamelaisalueilla. Metsäsaamelaiset ovat olleet menneinä aikoina rikkaiden pohjoisten mahtisukujen renkejä ja palkollisia, kun isännät olivat poroajossa tunturissa.

Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä ei saada sopua saamelaisryhmien välille, koska esitys syrjii metsäsaamelaisia. Nykyinen lain muoto ei millään tavalla kyseenalaista metsäsaamelaisia, toisin kuin itse saamelaiskäräjien tulkinnat, joita korkein hallinto-oikeus on joutunut oikomaan. Laki nykymuodossaan turvaa metsäsaamelaisten äänen kuulumista käräjillä, eikä se ole keneltäkään pois. Silti riita on jatkunut vuosikymmeniä. Ratkaisu riitoihin olisi metsäsaamelaisten oikeuksien kirjaaminen erikseen lakiin, kuten kolttasaamelaisten osalta on toimittu. Yhdenvertaisuuslaissakin todetaan, että syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on kelvoton, koska se syrjäyttää täysin vaikutusarvioinnin metsäsaamelaisten ikäikäisiin elinkeino-oikeuksiin. — Kiitos. [Mikko Kärnä: Paras puheenne salissa koskaan!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto.

21.15 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Eduskunnassa on eilen ja tänään käyty vilkasta, välillä varsin tunteikastakin keskustelua tästä hallituksen esityksestä. Mielestäni saamelaiskärjälain uudistustyössä on kyse siitä, tai ainakin pitäisi olla, että saadaan ai-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

kaan sopu ja sovun myötä rauha kaikille keskittyä siihen, että kulttuuri-itsehallinto toteutuu, että saamen kieliä pystytään vahvistamaan ja kulttuuria siirtämään tuleville sukupolville. Miten tähän sitten päästään?

Arvoisa puhemies! Muutama sana sovusta. Itsenäisen Suomen ensimmäinen presidentti K. J. Ståhlberg korosti aina periaatetta, että maata hallitaan lailla eikä tunteilla. Ja ajatellaapa, minkälaiset valtavat tunteet maassa Ståhlbergin aikaan velloivat. Vapaussodasta oli tullut veljessota, jossa jopa samojen sukujen jäsenet olivat taistelleet eri puolilla. Vaikea lähtökohta, mutta niin vain kaikki itsenäistymisen alkuajan vaikeudet voitettiin. Sovinto tehtiin, ja lait säädettiin niin, että kaikki niitä noudattivat ja maata niiden pohjalta yhdessä rakennettiin. Maata rakennettiin niin menestyksekkäästi, että kun nuori tasavalta kohtasi seuraavat vaikeudet, oli käytännössä jokainen — poliittisesta taustasta, yhteiskunnallisesta asemasta, etnisestä identiteetistä, kotikielestä tai uskonnosta riippumatta — valmis antamaan kaikkensa, jotta kansakunta ja se nuori demokratia pelastetaan ja valtiollinen itsenäisyys turvataan. On maailmanhistoriallinen ihme, kuinka Suomi pystyi toisessa maailmansodassa lyömään vihollisensa, mutta samalla tavalla on maailmanhistoriallinen ihme, kuinka sodan jälkeen onnistuttiin asuttamaan koko Karjalan kansa sekä Sallan ja Petsamon asukkaat uusille kotiseuduille.

Arvoisa puhemies! Itsenäisen Suomen historia on täynnä esimerkkejä, joissa olemme onnistuneet suorastaan hämmästyttävällä tavalla löytämään sovinnon ja ratkaisemaan täysin ylitseppäsemättömätkin ongelmat. Lait on aina säädetty viileästi harkiten, sopua hakien ja yhteiseen hyvään tähdäten. Ei siis voi olla niin, etteikö myös tässä ajassa saamelaiskäräjälaista voitaisi löytää sellaista sovintoa, joka olisi laajasti hyväksyttävissä. Laaja sovinto, niin kaikkien kotiseutualueen ihmisten kesken kuin parlamentaarisesikin, olisi varmin tae sille, että koko lainsäädännön idea saamen kielten voimistumisesta ja kulttuurin turvaamisesta tuleville sukupolville voidaan täyttää.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys ei sitä valitettavasti edistä, koska se sovun sijaan lisää vaaraa vastakkainasetteluun. Kun esitys kumminkin eduskunnassa on, niin toivon, että eduskunnan valiokunnat paneutuvat asiaan sen ansaitsemalla vakavuudella, ottavat vakavasti sen huolen, joka hallituksen riitaisesti tänne tuomasta esityksestä on ilmaistu niin täällä näissä eduskunnassa käydyssä keskusteluissa kuin vaikkapa julkisuudessa tai esimerkiksi saamelaiskäräjillä vähemmistöön jääneiden keskuudessa — että valiokunnat kuuntelisivat laajasti eri tahoja, jotta löytyisi ymmärrys siitä, miten asiassa voidaan löytää kestävä sopu. Ja olen aivan varma, että sopu voidaan löytää. Niin tässä asiassa kuin kaikesa muussakin kannattaa muistaa se Ståhlbergin viisaus: ”Maata hallitaan lailla eikä tunteilla.” Siltä pohjalta Suomea on onnistuttu rakentamaan maana, jota maailmalta katsotaan lähes asiassa kuin asiassa maailman parhaana. Asiaan rauhallisesti perehtymällä ja kestävää lainsäädäntöä tekemällä myös tässä asiassa saavutetaan paras tulos.

Siksi, arvoisa puhemies, esitän, että asiassa kuultaisiin laajasti kaikkia, joita asia koskee. Esitän, että samoin kuin aiemminkin saamelaiskäräjälakia käsiteltäessä esitys lähetetään mietinnölle perustuslakivaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä työ- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto. Lisäksi lakiesityksen kokonaan uuden 9 a §:n vuoksi esitän, että esitys menisi lausunnon antamista varten myös talousvaliokuntaan.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti eduskunta voi toimia tässä asiassa mahdollisimman yksimielisesti ja etsiä edellytyksiä myös parlamentaariselle sovulle. [Mikko Kärnä: Valtiomiehen puhe!]

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Norrback, olkaa hyvä.

21.21 **Anders Norrback r:** Tack, ärade talman! Identitet, språk, modersmål — de väcker känslor. Jag märkte det alldeles personligen i det sannfinländska uttalandet just: hur det känns när ens identitet angrips, när ens språk angrips, när man sätts i en grupp och anses representera någonting skilt bara för att man talar ett visst språk eller bara för att man har en viss kultur bakom sig. Det är ju bra att sannfinländarna värnar om samerna nu i det här sammanhanget, men att göra det på bekostnad av en annan minoritetskultur finner jag för oförskämt.

Det här är ingen enkel fråga. Det är som jag sade: det väcker känslor. För mig är det alldeles uppenbart att man också måste försöka kunna diskutera svåra saker. Man måste försöka kunna diskutera svåra saker utan att låta känslorna ta överhanden. Den delen av ledamot Auttos tal var i mina ögon mycket givande och någonting som vi allihopa borde ta till oss. Vi löser inte problem genom att gå till personangrepp, genom att gå till gruppangrepp. Vi löser problem genom att respektera varandras åsikter. Jag har full förståelse, full respekt för de som har en annan åsikt än mig i den här frågan.

Jag stöder den här lagen och jag tycker det är bra att den har kommit till riksdagen. Jag tycker också att den ska få en grundlig behandling, men jag tycker inte att bakgrunden till att man inte ska tycka om lagen är att en minister talar ett speciellt språk och kommer från en speciell kultur, att det ska inverka på ett hurdant beslut vi fattar, utan det ska basera sig på fakta och på samstämmighet. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja käännös.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

21.24 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron aika surullisin mielin. Täällä on kuultu aika kovaakin kieltä ja ehkä vähän uhoakin asian tiimoilta puolesta jos toisesta, mutta itse en sitä tee. Miksi? Sen takia, että tunnen hyvin paljon niitä ihmisiä, jotka ovat tämän lain, voisiko sanoa, kohteena, joita tämä laki koskettaa henkilökohtaisesti, jotka kuuluvat Euroopan ainoaan alkuperäiskansaan. Se on heille tärkeä identiteetti. He haluavat kieltä ja kulttuuria ylläpitää, ja se on heille valtavan tärkeä asia. Siksi minusta on myös epämiellyttävää, että saamelaisasiasta on tullut tähän saliin ja erityisesti julkisuutteen aika repivän kiistelyn kohde.

Edustaja Autto käytti edellä erittäin hyvän, rakentavan puheenvuoron — siihen voi täysin yhtyä. Uskon nimittäin, että pohjimmiltaan tässä salissa, ainakin toivon, kaikki haluavat vilpittömästi tehdä parhaansa sen eteen, että saamelainen kulttuuri ja eri saamen kielet pysyvät elävänä Suomessa ja niitä voidaan elvyttää, ja että kulttuuriin liittyvistä eri osatekijöistä, muun muassa perinteisten elinkeinojen osalta, voidaan tehdä ratkaisuja, jotka varmistavat niiden ylläpidon.

Tämän asian yhteydessä on kuitenkin paljon ollut täällä nyt kiistelyä ja paljon julkisuudessa keskustelua, ja haluan muutamaa asiaan ottaa kantaa:

Yksi niistä on se, kun on sanottu, pitääkö saamelaiskäräjien olla yksimielinen, jotta laki voisi edetä. Ei pidä tietenkään olla, ei mitään yksimielisyyttä, mutta merkittävä osa kärä-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

jien jäsenistä, vaikkakin vähemmistö, kokee tämän hyvin epäoikeudenmukaisena, ja se kertoo siitä, että kyllä eduskunnan pitää ottaa huomioon lakia säätäessään myös se toinen näkökulma ja punnita, mikä on oikein ja kohtuus. Itse ajattelisin niin, että tässä olisi varmasti löydettävissä järkeviä etenemisteitä, mutta se on kyllä täysin kohtuuton ratkaisu, että käytännössä mennään tilanteeseen, jossa osa niistä, jotka ovat toimineet tai olleet pitkään saamelaiskäräjien vaaliluettelossa, toimineetkin saamelaiskäräjillä, joutuisi sen tilanteen eteen, että heidät oltaisiin sieltä poistamassa. Minusta tämä ei ole oikeus, ei kohtuus, ja se, mikä ei ole kohtuus, ei voi olla oikeuskaan eikä lakikaan, ja tämä on yksi keskeinen peruste, miksi minusta tämmöistä lakia ei olisi pitänyt eduskuntaan tuoda vaan olisi pitänyt hakea sellainen ratkaisu, joka kohtelisi kaikkia kohtuudella.

No, sitten toinen asia, mikä on noussut esiin julkisuudessa — mikä ehkä johtuu osittain siitä, että olen myös itse ottanut siihen kantaa, mutta ehkä se julkinen keskustelu on ollut aika yksioikoista — liittyy siihen, pitääkö saamelaisilla olla 9 §:n mukainen vaikutusmahdollisuus siihen, miten esimerkiksi maankäyttöä kotiseutualueella harjoitetaan. Pitääkö olla mahdollisuudet vaikuttaa siihen kulttuurin ja kielen ylläpidon näkökulmasta? Olen ehdottomasti sitä mieltä, että pitää olla. Saamelaisia pitää ja saamelaiskäräjiä pitää kuulla kaikissa asioissa, jotka heihin vaikuttavat, ja pitää aidosti kuunnella ja pitää olla mahdollisuudet oikea-aikaisesti vaikuttaa. Mutta samaan aikaan pitäisi hakea tasapaino sen kanssa, mikä on kunnallinen itsehallinto ja kaavoitusmonopoli kunnilla, niin että haettaisiin kohtuullinen tasapaino, että viime kädessä toimisi myös perustuslain takaama kunnallinen itsehallinto, niin että ei lähdetä loukkaamaan alueen asukkaiden oikeutta viime kädessä päättää vaikkapa kaavoituksesta, ja tämä esitys, mikä nyt meillä on pöydällä, ei ole missään tapauksessa paras mahdollinen kompromissi näitten kahden perusoikeuden välillä, ja uskon, että siitäkin olisi ollut löydettävissä kyllä sellainen ratkaisu, joka olisi ollut tasapainoinen ja olisi varmistanut niin saamelaiskäräjien vaikutusmahdollisuudet kuin sitten myös kunnallisen itsehallinnon vaikutusmahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että täällä on esitetty laajaa kuulemista. Minusta on tärkeää, että tässä asiassa nähtäisiin, että on olemassa — tämä ei ole mustavalkoinen asia, ei ole siis asia, jossa ollaan joko saamelaisia vastaan tai saamelaisten puolesta — eri näkökulmia, joista voitaisiin rakentavasti keskustella ja hakea vilpittömästi ratkaisuja, jotka olisivat oikeudenmukaisia ja kohtuullisia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hassi.

21.30 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on kysymys siitä, että korjaamme alkuperäiskansa saamelaisiin kohdistuvan historiallisen vääryyden ja ihmisoikeusloukkauksen, josta sekä YK:n ihmisoikeuskomitea että YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea ovat antaneet Suomelle huomautuksia. Vuonna 2019 YK:n ihmisoikeuskomitea moitti Suomea saamelaisten oikeuksien loukkaamisesta, koska saamelaisten itsehallintoon on päästetty ei-saamelaisia henkilöitä. Viime vuonna YK:n ihmisoikeuskomitea suositti Suomea edistämään saamelaiskäräjälain uudistamista ja ILO:n sopimuksen 169 ratifiointia. Viimeksi tämän vuoden kesällä YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea antoi ratkaisun, jonka mukaan Suomi on rikkonut rotusyrjinnän vastaista kansainvälistä yleissopimusta.

Tästä asiasta on käyty poliittista kiistaa kauan. Sitä käytiin myös siinä eduskunnassa, joka oli itselleni ensimmäinen eduskunta, jonka jäsen olin, 1990-luvun alkupuoliskolla. Pääministeri Esko Ahon hallitus antoi oikeusministeri Anneli Jäätteenmäen esittelystä esi-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tyksen saamelaiskäräjälaista. Muistan, että Lapista tuli erittäin tulikivenkatkuista vastustusta lakia kohtaan, muun muassa väitettiin, että saamelaisuus on 70-luvulla keksitty fiktio. Laki kuitenkin säädettiin. Olinpa ällistynyt, kun samoilta ihmisiltä, jotka olivat lakia vastustaneet, alkoi tulla postia, jossa he kertoivat olevansa itse asiassa alkuperäisiä lappalaisia ja saamelaisia ja alkoivat pyrkiä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Ei voinut välttyä ajatukselta, että saamelaisten oikeuksia vastustaneet ihmiset halusivat päästä itse päättämään saamelaisten edustuselimen päätöksistä.

Tämä kampanjointi perustui eduskunnassa lakiin tehtyyn muutokseen. Ahon hallituksen lakiehdotuksessa saamelaiskäräjien vaaliluettelon pääsyn kriteeri oli kieli — se, että henkilö itse, hänen vanhempansa tai isovanhempansa on puhunut äidinkielenään jotain saamen kielistä. Eduskunta lisäsi tämän kriteerin rinnalle niin sanotun lappalaispykälän, jonka nojalla äänioikeuden voi saada myös, jos vaikka kuinka kaukainen esivanhempi on merkitty veroluetteloon lappalaiselinkeinon harjoittajana. Koko tämä melkein 30 vuotta käyty kiista johtuu tuosta lakiin eduskunnassa tehdystä muutoksesta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut: ”Saamelaiskäräjien tehtävä on harjoittaa alkuperäiskansa saamelaisten kieleen ja kulttuuriin liittyvää itsehallintoa. Tämän vuoksi on keskeistä, että vaaliluettelossa olevilla henkilöillä on kiinteä yhteys saamen kieleen ja saamelaiseen kulttuuriin jossain niiden monista muodoista. Mahdollisesti hyvinkin kaukaisen esivanhemman status lapinveron maksajana ei ole todiste tästä. Verorekisteri ei ole rekisteri etnisyydestä tai kielestä vaan henkilön elinkeinoista. Historiantutkimus on osoittanut, että kaikki lapinveron maksajat eivät olleet saamelaisia. Saamelaiskäräjien vaaliluettelon objektiivisena kriteerinä ei voi olla veroluettelo, johon merkityn henkilön saamelaisuudesta ei ole varmuutta. Suomalaistamiskäsitteitä on historiallinen vääryys, joka on koskettanut useita saamelaissukuja, ja sen vaikutukset näkyvät edelleen. Lapinverokriteeri ei kuitenkaan ole nykypäivän ratkaisu historialliseen vääryyteen, koska se ei ole todiste edes luetteloon merkityn henkilön yhteydestä saamen kieleen ja kulttuuriin, hänen kaukaisen jälkeläisensä kulttuurista puhumattakaan.”

Alkuperäiskansaoikeuksissa on kyse kansan oikeudesta säilyttää kielensä ja kulttuurinsa. Vastoin monia tässäkin salissa esitettyjä väitteitä laissa ei ole kysymys siitä, kuka saa kutsua itseään tai tuntea itsensä saamelaiseksi. Alkuperäiskansaoikeuksien näkökulmasta on johdonmukaista, että saamelaiskäräjien vaaliluetteloon pääsee, jos itsellä tai vähintään isoisovanhemmalla on yhteys saamen kieleen. Hallituksen esityksen kriteeri vaaliluettelosta tuo Suomen lainsäädännön lähemmäs pohjoismaisten naapuriemme Ruotsin ja Norjan lakia ja on myös huomattavasti yksiselitteisempi kuin nykyisin kriteeri. Toisin kuin lain vastustajat ovat väittäneet, äänioikeutta ei hallituksen esityksen mukaan ratkaise saamelaiskäräjien johto vaan vaalilautakunta, jonka kokoonpanoa laajennetaan, jotta sillä on käytössä riittävästi tietoa ja osaamista kielen ja kulttuurin näytön arviosta. [Mikko Kärnän välihuuto] Lisäksi perustetaan uusi riippumaton muutoksenhakulautakunta.

On sinänsä hieno asia, että ihmiset, jotka tietävät tai kokevat olevansa kauan sitten kielensä menettäneiden metsäsaamelaisten jälkeläisiä, haluavat tätä kulttuuriperintöään elvyttää. Minua on kuitenkin ihmetyttänyt, miksi tämän kulttuuriperinnön vaalimisen ydinasia olisi äänioikeus saamelaiskäräjien vaalissa eivätkä varsinaisesti tuohon metsäsaamelaiskulttuuriperintöön liittyvät asiat. Viime viikolla kysyin eräältä metsäsaamelaisten edustajaksi esittäytyneeltä, mitä he varsinaisesti tekevät metsäsaamelaisen kulttuuriperinnön elvyttämiseksi. Sain linkin yhdistyksen nettisivulle. Yhdistyksen nimi tuntui erikoiselta, se oli Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö. Vielä erikoisemmalta tuntui, että

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

yhdistys oli perustettu viime vuoden joulukuussa — siis puolisen vuotta saamelaiskäräjien uudistamista valmistelleen Timosen toimikunnan ehdotuksen valmistumisen jälkeen. Herää kysymys, miksi tällaisia yhdistyksiä on herätty perustamaan juuri silloin, kun saamelaiskäräjälain uudistaminen alkoi vaikuttaa mahdolliselta. Saamelaisten yhteistoiminnalla kielensä ja kulttuurinsa suojelemiseksi on kuitenkin pitkät juuret. Suomessa on ollut ainaakin kahdeksan saamen kieliä ja saamelaista kulttuuria edistävää yhdistystä jo ennen saamelaiskäräjien perustamista, ensimmäiset niistä on perustettu vuosina 1936 ja 1945. Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaisten kattojärjestökin on perustettu jo vuonna 1956.

Arvoisa puhemies! Identiteettiä voi jokainen ilmaista oman henkilökohtaisen valintansa mukaan, eikä saamelaiskäräjien vaaliluettelo sitä rajoita. [Puhemies koputtaa] Alkuperäiskansa sen sijaan on oikeudellinen termi, ja siihen liittyy kansainvälisten sopimusten mukaisia oikeuksia. Myös suomalaisen lainsäädännön pitää mielestäni olla kansainvälisten sopimusten mukaista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen poissa. — Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

21.37 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Aivan alkuun kannatan edustaja Autton täällä tekemää esitystä lakiesityksen lähettämisestä lausunnoille hänen mainitsemiinsa valiokuntiin — maa- ja metsätalous-, työelämä- ja tasa-arvo- sekä talousvaliokuntaan.

Lappilaisena kansanedustajana puolustan aina jokaista määrärahatarvetta, jonka saamelaiskäräjät tarvitsee, jokaista euroa kielipesään, kielen elvyttämiseen, oppimateriaaleihin tai sosiaali- ja terveyspalveluihin äidinkielellään. Kuitenkin tässä käräjälain käsittelyn yhteydessä on tuotava esiin lakiesitykseen liittyviä haasteita.

Saamelaiskäräjälain kolmas ongelmallinen kohta liittyy vaaliluetteloon. Tämän lakiesityksen myötä se koottaisiin uudestaan. Saamelaisia on noin 10 000, joista vuonna 19 vaaliluetteloon oli merkitty 5 876 henkeä. Ensimmäisissä käräjävaaleissa lappalaisperusteella haki merkintää noin 1 000 henkilöä, ja tämän jälkeen pidetyissä vaaleissa asiasta on valittanut noin 200 henkilöä. Lähestulkoon heidät kaikki on hylätty. Nyt kun saamelaismääritelmästä ollaan ottamassa pois lappalaiskriteeri ja kun otetaan huomioon edellisessä puheenvuorossani esiin tuomani saamelaiskäräjien vaalilautakunnan tiukka linja kielikriteerien suhteen, supistuisi vaaliluettelo tulevaisuudessa. Pidän luottamushenkilönä tavattoman ongelmallisena sitä, että olisi saamelaisia, jotka saavat äänestää, ja saamelaisia, jotka eivät saa äänestää ja osallistua oman kansansa ja kulttuurinsa asioihin.

Lappilaisena kansanedustajana kannan tietenkin huolta siitä, että itse saamelaisalueella on vain noin 2 400 vaaliluetteloon merkittyä äänestäjää. Muut saamelaiset äänestäjät asuvat siis saamelaisalueen ulkopuolella. Tämä on sikäli ymmärrettävää, että saamelaisalueen elinkeinorakenne on suhteellisen kapea. Kaikki eivät päädy töihin perinteisten elinkeinon pariin. Sama väestönkehitys on toki käynnissä muuallakin Lapissa. Jännite syntyy kuitenkin siitä, että kun tiedämme, että tuossa 60-luvun tutkimuksessa ei kovinkaan aukottomasti tutkittu kaikkia saamelaisalueita, voi paikallisille ihmisille syntyä epäoikeudenmukaisuuden tunne, kun he pystyvät aukottomasti todistamaan polveutumisensa alueen alkuperäisestä saamelaisväestöstä ja mahdollisesti elävät porotaloudesta. Syystä tai toisesta heitä ei ehkä hakemuksista huolimatta ole kuitenkaan merkitty saamelaiskäräjäluetteloon. Samanaikaisesti saamelaisalueen tai koko Lapin maakunnan ulkopuolella asuva saamelai-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

nen voi äänestämällä käyttää laajenevaa valtaa myös muihin paikallisiin vaikuttaviin asioihin.

Valitettavasti vaaliluetteloon on merkitty ihmisiä myös epäloogisesti. Tämä tulee ilmi tutkimalla korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä. On todistettusti tapauksia, joissa lähisukulaisista joku on merkitty ja toista ei. Vaikka vaaliluettelon sulkisi nykyisellään eikä sinne enää otettaisi uusia henkilöitä nykylain kriteereillä, ei se poistaisi sitä tosiasiaa, että niin käräjien vaalilautakunta kuin korkein hallinto-oikeus ovat olleet päätöksissään ajoittain epäjohdonmukaisia. Jos laki muutetaan, nämä epäjohdonmukaisuudet legitimoituisivat ja osa ihmisistä kokisi todellista vääryyttä.

Koska en ole varmistanut ihmisiltä, saanko käyttää heidän nimiään, puhun heistä anonyymisti. Tiedossani on, keitä nämä henkilöt ovat. Tilanteessa, jossa saamelaiskäräjät on hyväksynyt osan sisaruksista mutta osa sisaruksista on hylätty, ovat esimerkiksi inarilaisen miehen lapset. Heistä osa on hyväksytty ja osa hylätty saamelaiskäräjien päätöksellä. Serkkujen osalta tällainen tapaus on Muoniosta. Heidän äitinsä ovat sisaruksia, ja saamelaisuus tulee sitä kautta. Toinen serkuista on käräjien päätöksellä hyväksytty ja toinen hylätty. Kolmas esimerkki on perhe, jossa äiti on päässyt käräjien päätöksellä vaaliluetteloon, mutta kolme hänen tyttärtään on hylätty käräjien päätöksellä, vaikka heidät olisi pitänyt merkitä automaattisesti lain nojalla. Kun korkein hallinto-oikeus kumosi nämä päätökset, käräjät merkitsi kaksi tyttärtä, mutta ei kolmannen tyttären lapsia. Myöhemmin käräjät hylkäsi myös kahden jo merkityn tyttären lapset. Inarista on tapaus, jossa tytär perusteli hakemusta äitinsä saamelaisuudella. Hänet hyväksyttiin, mutta äidin hakemus hylättiin. Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännöstä löytyy päätös, jossa osa sisaruksista on hyväksytty ja osa hylätty. Tällainen tapaus on eräs nainen, jota ei ole hyväksytty vaaliluetteloon, vaikka hän on hakenut useita kertoja. Kuitenkin hänen veljensä ja kaksi siskoaan on hyväksytty. Myös saamelaiskäräjien hallitus on hyväksynyt henkilöitä vaaliluetteloon lapalaisperusteella 1700-luvun dokumentaatiolla perusteluna, että saamelaiset ovat menettäneet kielen vahvan suomalaistamisen seurauksena. Näin totisesti onkin.

Arvoisa puhemies! Haluan näillä oikeustapauksilla ja valitettavan ristiriitaisilla tulkinnoilla osoittaa, että valitettavasti vallitsevassa tilanteessa sekä saamelaiskäräjien vaalilautakunta että korkein hallinto-oikeus ovat tehneet ristiriitaisia päätöksiä. Nämä ihmisten kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta eivät tule poistumaan saamelaismääritelmän kaventamisella, vaan päinvastoin tässä voidaan tehdä todella vahingollista jälkeä myös Suomen ihmisoikeusmaineelle. Kukaan ei tietenkään halua, että suomalaisia päätyy saamelaiskäräjille, kuten ärhäköimmissä kirjoituksissa väitetään.

Kysyn: onko oikein, että henkilöitä, jotka todistettavasti polveutuvat katkeamattomana ketjuna alueen vanhimista asukkaista, harjoittavat perinteisiä elinkeinoja ja käyttävät sukujensa perinneasuja ja vaalivat kulttuuria, suljetaan määritelmän ulkopuolelle ja samaan aikaan on mahdollista, että ihmiset, jotka eivät asu Lapissa ja joiden todellinen yhteys kulttuuriin voi olla hyvin ohut, saavat halutessaan statuksen sillä perusteella, että ovat sattuneet syntymään oikeisiin sukuihin.

Jos tämä laki etenee, on varma, että Suomi joutuu jatkossa vastaamaan kansainvälisille ihmisoikeustuomioistuimille siitä, miksi alkuperäiskansaan kuuluvia ihmisiä on jätetty itseään koskevan demokratiainstituution ulkopuolelle siten, etteivät he saa osallistua siihen edes äänestämällä. [Mikko Kärnä: Hyvä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

21.44 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Meillä on lähetekeskustelussa kiistelty lakiesitys, jolla on tarkoitus uudistaa saamelaiskäräjälakia. Hallitus antoi saamelaiskäräjälain eduskunnan käsittelyyn viime torstaina poikkeuksellisen äänestyksen jälkeen äänin 11—3. Yleensä hallituksen esitykset ovat yksimielisiä.

Keskeisenä muutoksena ehdotetaan saamelaiskäräjien vaaliluettelokelpoisuuden muuttamista. Laista poistettaisiin niin kutsuttu lappalaispykälä, joka takaa pääsyn luetteloon vanhan maa-, veronkanto- tai henkikirjamerkinnän pohjalta. Vaalikelpoisuus tarkoittaa sitä, kenellä on oikeus asettua ehdolle vaaleissa. Saamelaiskäräjät on saamelaisten edustuksellinen itsehallintoelin Suomessa. Vastaisuudessa vaalikelpoisuus määriteltäisiin kielen perusteella. Se koskee nykyisessä laissa ihmisiä, jotka itse tai joiden vanhemmista ja iso-vanhemmista ainakin yksi on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenä. Tätä kelpoisuutta ehdotetaan ulotettavaksi yhdellä uudella sukupolvella taaksepäin, niin että määritelmä ulottuisi vastaisuudessa myös isoisovanhempiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä todetaan, että saamelaiskäräjistä annetun lain tarkistamisen tavoitteena on suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Kauniista sanoista huolimatta saamelaiset eivät ole ottaneet ehdotusta vastaan lämmöllä yhteisessä rintamassa. Laki ei ole saanut taakseen saamelaiskäräjien vahvaa enemmistöä, vaikka lain uudistamista on toivottu vuosia. Saamelaiskäräjillä 21 jäsenestä yhdeksän vastusti lakiesitystä. — Tässä on pieni tietopoikkeama. Toiset sanovat, että kahdeksan varsinaista ja kaksi varajäsentä, mutta tulosta 21—9 on käytetty täällä salissa tästä erosta, mikä kertoo siitä, että yksimielisyys asiasta on kaukana.

Saamelaiset eivät siis itsekään ole löytäneet konsensusta siitä, kuka voi kuulua alkuperäiskansaan. Siihen vaikuttavat medialähteiden mukaan osaltaan myös saamelaissukujen keskinäiset valtataistelut. Niistä osa juontaa juurensa kauas historiaan. Täytyy myös huomata, että nykyiset saamelaiset ovat arvoiltaan ja ajatuksiltaan moninainen joukko, josta valtaosa asuu saamelaisalueen ulkopuolella.

Saamelaisten itsensä lisäksi kritiikkiä on kuulunut myös akateemisesta maailmasta. Esimerkiksi alkuperäiskansoihin erikoistunut Helsingin yliopiston kestävyystieteen professori Reetta Toivanen on ottanut aiheeseen kantaa. Hän on muun muassa arvostellut YK:n näkemyksiä saamelaisasiassa. YK katsoi Suomen puuttuneen liikaa saamelaisten itsemääräämisoikeuteen, kun korkein hallinto-oikeus vuonna 2015 liitti päätöksellään 93 henkilöä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon vastoin saamelaiskäräjien vaalilautakunnan näkemystä. Toivasen mukaan YK:n päätöksessä ei kuitenkaan huomioitu sitä, että korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä vaaliluetteloon lisätyillä oli kaikilla arkistotodistus saamelaisesta sukutaustastaan ja usein myös muita todistuksia esimerkiksi saamesta kotikielenä. Lisäksi heidän lukumääränsä on alle viisi prosenttia kaikkien vaaliluetteloon merkittyjen henkilöiden yhteismäärästä, joten Toivasen mukaan he eivät muodosta uhkaa saamelaiskansan itsemääräämisoikeudelle tai saamelaisen alkuperäiskansan oikeudelle nauttia kulttuuristaan.

Eikä siinä vielä kaikki: Osa saamelaiskäräjien jäsenistä on hakenut lakiesitykselle YK:lta täytäntöönpanokieltoa. Linaan heitä: ”Katsomme, että esitys on nykymuodossaan saamelaisia syrjivä ja se antaisi saamelaiskäräjien valtaa pitävälle ryhmittymälle oikeuden päättää, ketkä saavat äänestää tulevissa vaaleissa. Tällainen ei mielestämme kuulu demokratiaan.”

Arvoisa puhemies! Tämä on vaikea asia, ja tätä on vaikea hahmottaa. Sen huomaa, kun täällä hallituksesta monet puolueet ovat tämän lain puolella ja ovat tuoneet tämän käsittä-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

mättömän lain tänne eduskuntaan käsiteltäväksi. Toivottavasti saisimme semmoisina karttakuvina eri saamelaisryhmien alueet ja liikkeet vuosien kuluessa tai vuosisatojen kuluessa. Tämä varmaan auttaisi vihervasemmistoa ymmärtämään, miten rasistista lakia te olette nyt ajamassa läpi. Tämä on minun mielestäni semmoinen laki, jota pyritään tekemään vähemmistön suojelemiseksi mutta joka kuitenkin syrjii vähemmistöjä siellä lain sisällä.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tämä on aikamoinen soppa. Näiden tietojen valossa en voi kannattaa hallituksen esitystä.

Minulla ei ole mitään saamelaisia juuria, mutta minun lähisukuuni kuuluu sellaisia, joilla on saamelaiset juuret, ja olen keskustellut näistä asioista myös Lappiin ja olen saanut kuulla täällä eduskunnassa myös metsäsaamelaisia. Ja keskustan järjestämässä tilaisuudessa olin paikalla, ja se nuorten saamelaisten ivallinen nauru sai minut vakuuttuneeksi siitä, että tätä lakiesitystä ei saa hyväksyä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kärnä, olkaa hyvä.

21.51 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan kiittää edustaja Auttoa erittäin valtiomiesmäisestä puheesta, ja ilmoitan myös, että kannatan tämän asian lähettämistä niihin valiokuntiin, joita Autto esitti.

Kuten eilen jo sanoin, tämä asia tekee minut suunnattoman surulliseksi, ja, edustaja Hassi, tällä kertaa syy on teidän. Te totesitte puheenvuorossanne yksiselitteisesti ja selkeästi, että teidän mielestänne saamelaiskäräjien vaaliluettelossa on henkilöitä, jotka eivät ole saamelaisia. Haluaisin kysyä: Mihin nämä näkemyksenne perustuvat? Kritisoiitteko te korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja, vai mitä te kritisoiitte? Missä henkilöiden saamelaisuudesta päätetään: vihreiden puoluetoimistolla, vihreiden eduskuntaryhmässä, vai missä? Toivon, että ymmärrätte, kuinka loukkaavia tällaiset puheet ovat niille henkilöille, joiden etnisiteettiä ja identiteettiä te puheillanne täällä mitätöitte, ja toivon aidosti, että voisitte pyytää tätä asiaa anteeksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

21.53 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu oikeudenmukaisuudesta, ja sehan tietenkin on myös oikeustieteellinen termi, mutta oikeustieteessä asian tilaa, kun se menee tästä yksityiskohtaisesta käsittelystä vähän tarkempaan, kuvataan myös toisenlaisella termillä, ja silloin on kysymys siitä, onko laki liian ankara vai onko se liian lievä, ja silloin kysymys, arvoisa puhemies, on kohtuudesta.

Kohtuus on tässä täysin unohtunut, ja arvostamani edustaja Piirainen sen tänään täällä salissa kertoi. Hän sanoi osallistuneensa tämän työryhmän työskentelyyn, ja hän kertoi tässä salissa aiemmassa käsittelyssä tänään, että he eivät kuulleet tämän pohjoissaamelaisen ryhmän ulkopuolella olevia saamelaisia tässä työryhmätyössä lainkaan. Minusta tämä oli hyvin hälyttävä tieto, ja se oikeastaan kertoo, miksi me olemme nyt tässä tilanteessa, että tämä laki on vedetty 100—0 toiseen suuntaan ja sitä yritetään nyt viedä läpi.

Mutta mieleeni muistui myös vuosi 2014. Myös silloin oikeusministerinä sattui olemaan Henriksson, ja silloin hän jäi yksin puolustamaan tätä saamelaismääritelmän muutosta. Muistelisin, että esimerkiksi vihreiden Ville Niinistö vastusti tätä määritelmää aivan samalla tavoin kuin edustaja Mäenpää tuossa. Muistan myös, että ministeri Arhinmäki, joka silloiseen työryhmään kuului, oli tästä samaa mieltä kuin edustaja Kärnä. Muistan

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

myös, että perustuslakivaliokunnan silloinen puheenjohtaja Koskinen oli tästä samaa mieltä kuin allekirjoittanut, ja varmasti oli muitakin. Itse asiassa edustaja Tuomioja oli silloin ministeri, ja hänkin ajatteli suurin piirtein samalla tavalla kuin mitä edustaja Autto tässä on aiemmin esittänyt, niin että on tämä aika kummallista, kuinka aika on tätä muuttanut, puolueiden suhtautumistakin tähän asiaan, koska eihän tämän pitäisi olla poliittinen asia, eikö niin? Kysymyksen on vähemmistöjen suojaamisesta ja siitä, että saamelaisien, kaikkien saamelaisryhmien, oikeudet turvataan. Mehän kaikki haluamme sen lain, mutta tässä muodossa, arvoisa puhemies, se ei ole kohtuullinen.

Kannatan edustaja Auton tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

21.55 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Pyysin tuossa edustaja Hassin puheen aikana vastauspuheenvuoroa. Tarkoitus oli edustaja Hassilta kysyä, ymmärsinkö puheenne oikein, että teidän käsityksenne mukaan YK:n ihmisoikeuskomitea tai rotusyrjintäsopimuksen täytäntöönpanoa valvova niin sanottu CERD ovat moittineet Suomea nimenomaan saamelaiskäräjälain 3 §:stä, vaatineet sen muuttamista. Nimittäin minulla on, kun olen näitä päätöksiä katsonut, ihan vilpittömästi sellainen käsitys, että se arvostelu on kohdistunut korkeimman hallinto-oikeuden kokonaisarviointiin, mutta ei ole vaadittu varsinaisesti saamelaiskäräjälain 3 §:n muutosta. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Jos teillä on semmoinen käsitys, edustaja Hassi, että olisi sellaisia päätöksiä, joissa on todella vaadittu, että pitäisi tiettyyn malliin muuttaa 3 §, niin mielelläni kuulisin siitä, missä ne päätökset ovat saatavilla. Ja jos todella semmoisia on, niin olen valmis omaa kantaani muuttamaan, mutta toistaiseksi en ole sellaisia päätöksiä löytänyt.

Otan tämän esille sen takia, että minusta voi varmasti ihan perustellusti olla myös sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys on tältä osin, 3 §:n osalta, kannatettava, ja sitten voi olla perustellusti toista mieltä. Mutta olisi tärkeää, että me näissä faktoissa kuitenkin olisimme kaikki samaa mieltä, että meillä olisi samat faktat, jotka me jaamme, ja mielipiteinä voi olla sitten hyvin eri mielipiteitä.

Toinen asia, jonka haluan nostaa tässä vielä esille, on se, että kun nyt puhutaan saamelaiskäräjälaista, joka varmasti on tärkeä laki sinänsä, ja sen takia tästä varmasti keskustelua nyt käydäänkin, niin haluaisin kuitenkin, että tämän keskustelun varjoon ei ainakaan kokonaan jäisi eikä unohtuisi se työ, jota vuosikymmenten ja vuosien aikana on tehty täällä eduskunnassa hyvässä yhteistyössä saamen kielen elpymisen, eri saamen kielten elpymisen tukemiseksi. Muun muassa viime vaalikaudella Lapin kansanedustajat laajalla yhteistyöllä hoidimme kielipesille lisää rahoitusta, ja se on ollut arvokasta työtä, ja sitä yhteistyötä pitää jatkaa saamelaiskäräjien ja Lapin kansanedustajien välillä siitä huolimatta, että meillä nyt tämän lain tietyistä yksityiskohdista on erilainen näkemys. Ei anneta sen näkemyksen ollenkaan vähentää sitä arvoa, joka on sillä yhteistyöllä, mitä me olemme tehneet ja mitä varmasti tulemme jatkossakin tekemään saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hassi, olkaa hyvä.

21.58 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies — ja erityisesti hyvät keskustalaiset kollegat! Emme pääse yli emmekä ympäri siitä, että YK on useaan kertaan moittinut Suomea siitä,

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

että nykylainsäädäntö loukkaa saamelaisten oikeuksia. Vuonna 2019 YK:n ihmisoikeuskomitea moitti Suomea siitä, että saamelaisten itsehallintoon on päästetty ei-saamelaisia henkilöitä, ja tämän vuoden kesänä YK:n rotusyrjinnän vastainen komitea antoi ratkaisun, jonka mukaan Suomi on rikkonut rotusyrjinnän vastaista kansainvälistä yleissopimusta. Kansainväliset sopimukset korostavat alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta sen suhteen, keitä kansaan kuuluu.

Edustaja Lohen ensimmäinen puheenvuoro oli mielestäni sikäli tervetullut, että siinä käsiteltiin muitakin asioita kuin saamelaiskäräjien äänioikeusluetteloa. Edustaja Lohi peräänkuulutti tasapainoa kunnallisen itsehallinnon kanssa. Mielestäni hallituksen esitys edustaa juuri tasapainoa. Hallituksen esitys velvoittaa pyrkimään yhteisymmärrykseen saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten kulttuuriin ja elinkeinoon vaikuttavissa asioissa mutta ei kuitenkaan anna saamelaiskäräjille veto-oikeutta. Nykytilanne, jossa saamelaiskäräjiltä kyllä pyydetään lausuntoja mutta lausunnoista ei tarvitse välittää, ei mielestäni edusta tasapainoa.

Useat kollegat ovat vaatineet saamelaiskäräjälaista lisää selvityksiä. Niitä on kyllä tehty jo roppakaupalla. Jos uudistus nyt jätettäisiin toteuttamatta, asia ei poistu päiväjärjestyksestä vaan seuraavatkin hallitukset saavat sen eteensä, ja senkin takia toivon hartaasti, että eduskunta nyt hyväksyy uudistuksen ja että Suomi aikanaan ratifioi myös ILO:n sopimuksen 169.

Mitä tulee vetoomuksiin siitä, että valmisteltaisiin uusi ehdotus, jota kaikki voisivat tukea, huomauttaisin, että kyllä tätäkin on yritetty. Keskustan edustaja, joka jätti eriävän mielipiteen lakia valmistelleen Timosen työryhmän esitykseen, oli kymmenestä kokouksesta neljästä poissa tai ei puhunut mitään eikä tosiaan tehnyt lupaamiaan ehdotuksia ennen kuin oli eriävän mielipiteen jättämiseen aika. Tämäntyyppistä lisätyötä emme todellakaan tarvitse lisää.

Edustaja Kulmuni luetteli esimerkkejä saamelaiskäräjien päätöksistä, jotka koskevat vaaliluetteloon hyväksymistä. Muistuttaisin nyt kuitenkin kaikkia kollegoita siitä, että hallituksen esityksen mukaan tulevaisuudessa, jos tämä laki hyväksytään, äänioikeusluettelosta ei päästä saamelaiskäräjät vaan vaalilautakunta, jonka kokoonpanoa laajennetaan, jotta sillä on riittävästi tietoa ja osaamista voidakseen arvioida kielen ja kulttuurin näytön, ja lisäksi perustetaan uusi, riippumaton muutoksenhakulautakunta.

Ja kaikille niille, jotka sanovat, että tässä nyt supistetaan sitä ihmisjoukkoa, joka voi olla äänioikeutettu saamelaiskäräjävaalissa, huomauttaisin, että hallituksen esitys laajentaa kielikriteeriä. Nykylain mukaanhan kielikriteerin täyttää, jos itse, vanhempi tai isovanhempi on puhunut ensimmäisenä kielenään jotain saamen kieltä. Hallituksen esitys laajentaisi tätä isoisovanhempiin.

Arvoisa puhemies! Muistuttaisin myös siitä, että hallituksen esitys sisältää monia muitakin tärkeitä ehdotuksia, muun muassa vaalien toimittamiseen liittyviä asioita — sellaisia, jotka tekevät äänestämisen käytännössä helpommaksi ja mahdollistavat äänestämiseen osallistumisen käytännössä useammille kuin nykylaki.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

22.03 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Kulmunia siitä, kun nostitte esille näitä ristiriitoja siinä, kuka on vaalikelpoinen ja kuka on hyväksytty sinne äänestysluetteloon. Olen ollut yhteydessä itse tuonne pohjoiseen, ja siellä on kerrottu juuri

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

näistä, että saattaa olla sisarukset, joista toinen on hyväksytty saamelaiseksi ja toista ei, tai vaalikelpoiseksi, äänestys oikeudelliseksi sinne saamelaiskäräjille. Nämä ovat ihmeellisiä. Miten näissä voi olla näin suuria epätarkkuuksia ja myöskin ristiriitoja? Tiedän, että on osoitettavissa, että vastustajien ja puoltajien joukossa on keskenään sukulaisia, ja he ikään kuin eivät haluaisi tunnustaa näitä sukulaisiaan saamelaisiksi. Tämä on minun mielestäni ihan käsittämätöntä, miten esimerkiksi edustaja Hassi nyt tukee tätä lakia. Ei tämä ole mahdollista. Se on käsittämätöntä, miten tämä jakaa ehkä täälläkin näitä mielipiteitä, miten erilaisilla tiedoilla me olemme täällä. Niillä tiedoilla, mitkä minulla on, tätä lakia ei voi missään tapauksessa hyväksyä, ja tulen äänestämään sitä vastaan, jos se tänne saliin tulee. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

22.05 Vilhelm Junnila ps: Herra puhemies! En malta olla puuttumatta tähän YK-asiaan, kun se jälleen otettiin esiin. YK ja sen eri toimielimethän todella ovat antaneet Suomelle erilaisia nootteja, näin voisi todeta. Itse asiassa hankin haltuuni yhden tällaisen kirjeen, mikä oli tullut pohjoissaamelaiselta saamelaiskäräjien enemmistöltä. Esimerkiksi tämä, mihin edustaja Hassi — jonka toivon jäävän vastaamaan kysymyksiin, koska aion ne hänelle esittää — viittasi, yksi näistä, koski nimenomaan tätä, onko saamelaisten itsemääräämisoikeus ylitetty korkeimman hallinto-oikeuden toimesta. Näissä kirjeissä, mitä oli saamelaiskäräjien toimesta lähetetty sinne YK:lle näiden nuorten henkilöiden toimesta, ei mainittu lainkaan, että kaikilla KHO:n päätöksiin liittyneillä henkilöillä oli arkistotodistus saamelaisesta sukutaustasta tai kielestä tai muita asiakirjoja, jotka vahvistivat heidän alkuperätaustansa. En minä ihmettele, että YK sieltä antaa meille moitteita, jos he eivät saa oikeaa tietoa.

Sitten kun katsoin Twitteriä, siellä oli aivan samanlainen pohjoissaamalainen lobbauskoneisto, jaettiin kirjepohjia, millä kansanedustajiin otetaan yhteyttä, että voitte sitten osata opastaa meitä, miten tässä pitää toimia.

Ja mitä tulee tähän vaalilautakuntaan, niin mitäköhän jäseniä sinne tulee, jos pohjoissaamelaiset pitävät enemmistöä saamelaiskäräjissä? Voisiko olla niin, että myös vaalilautakunnan enemmistö sattumoisin koostuu tällaisista henkilöistä? Silloin minä en voi pitää sitä neutraalina ainakaan tämän lain suhteessa.

Paavo Väyrynen tunnettiin semmoisena nootin tilaajana aikoinaan. Tässä YK-asiaassa on vähän samasta asiasta kysymys, eli saamelaiskäräjät on ollut sinne kyllä aktiivisesti yhteydessä, ja vasta nyt ovat myös sitten saamelaisryhmät itse olleet sinne yhteydessä, eli muutkin kuin tämä hallitseva elin.

Mutta jos edustaja Hassi vielä tulee takaisin, toivon, että hän vastaa tähän kysymykseen. Minulla on kaksi kysymystä: YK:n päätösten mukaisesti vaatiko YK, että Suomen on muutettava tätä saamelaismääritelmää? Se on ensimmäinen kysymys. Ja toinen kysymys on: Täällä on useasti väitetty, että sitten tämän lakimuutoksen jälkeen tilanne Suomessa olisi sama kuin Norjassa. Jos edustaja Hassi tulisi vastaamaan tänne, onko tosiaan niin, että jos tämä laki menee läpi, erityisesti kielen suhteen tilanne sitten olisi sama kuin Norjassa. Näitä väitteitä on täällä esitetty, hallituspuolueiden edustajat, jopa ministerit ovat näitä esittäneet, ja toivon, että näihin tullaan vastaamaan vielä kerran, koska mitä itse olen tästä ymmärtänyt, niin kumpikaan näistä ei pidä paikkaansa.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

22.08 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Salissa käyty keskustelu on ollut varsin vilkasta. Tarkistin muutamia asioita ulkoministeriön lausunnosta tähän kyseiseen lakiin.

YK:n ihmisoikeuskomitea antoi tosiaan vuonna 2019 kaksi Suomea koskevaa ratkaisua saamelaiskäräjälain vaaliluetteloon hyväksymisen edellytyksiä koskevista valitusasioista. Ratkaisussa Suomen todettiin loukanneen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 25 artiklaa luettuna erikseen tai yhdessä 27 artiklan kanssa. Ratkaisut liittyvät korkeimman hallinto-oikeuden vuonna 2015 antamien päätösten myötä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon hyväksyttyjä henkilöitä koskevaan asiaan. Komitean mukaan Suomen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut olivat vaikuttaneet sekä valittajien että heidän saamelaisyhteisönsä oikeuksiin osallistua vaaleihin sen instituution valitsemiseksi, jonka sopimusvaltio on tarkoittanut turvaamaan saamelaisille tosiallisesti sisäisen itsemääräämisoikeuden sekä saamelaisten alkuperäiskansojen oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin.

YK:n ihmisoikeuskomitea korosti ratkaisussaan saamelaisten itsemääräämisoikeutta asemansa ja yhteisönsä jäsenyyden osalta. Se suositteli, että Suomi arvioisi uudelleen saamelaiskäräjälain 3 §:n varmistaakseen, että edellytykset äänioikeudelle saamelaiskäräjien vaaleissa määritellään ja niitä sovelletaan kunnioittaen saamelaisten oikeutta käyttää sisäistä itsemääräämisoikeutta yleissopimuksen 25 ja 27 artiklan mukaisesti. Lisäksi komitea suositti, että Suomi toteuttaisi kaikki tarvittavat toimet estääkseen vastaavat oikeuden loukkaukset jatkossa.

On totta, että YK:n komitea ei ole antanut Suomelle yksityiskohtaisia suosituksia siitä, miltä osin ja miten saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ää tulisi muuttaa. On totta myös se, että YK:n ihmisoikeuskomitea ei sano, että lappalaispykälä pitäisi poistaa. He eivät myöskään sanoneet, että pykälää ei saisi poistaa, tämä on totta. Komitean suositus oli kehittää yhdessä saamelaisten kanssa yleisesti tunnustettu järjestelmä vaaliluetteloon merkitsemistä varten, jotta saavutetaan riittävä tasapaino toisaalta yhteisön itsehallintorakenteiden säilyttämisen edun ja toisaalta vapaan itseidentifioinnin periaatteen välillä. Näin on ymmärtääkseni pyritty tekemään tässä hallituksen esityksessä, vaikka valitettavasti yksimielisyyteen asiassa ei olekaan päästy.

Itse ajattelen, että tämä 30 vuoden seilailu asiassa voisi päättyä, ja ajattelen, että selvitä tältä osin on tehty roppakaupalla ja työryhmiä on toiminut ja esityksiä on selvitetty ja on vitkuteltu ja vitkuteltu, ja ajattelenkin, että nyt olisi aika toimia.

Ja ehkä keskustan edustajille: On totta, että teillä on ollut toiveita erilaisiin esityksiin, mutta ehkä en ole saanut sellaista kuvaa, että niitä esityksiä, kompromissiesityksiä, on niin pontevasti kuitenkaan todellisuudessa siellä valmistelutyössä tehty. Komitean työ on kuitenkin valmistunut puolitoista vuotta sitten, ja ehkä tässä vaiheessa olisi voinut jo löytyä yhteinen kompromissi.

Joltain osin kyse ehkä onkin viivytyksestä, mutta minä ajattelen, että jokaisen vastuullisen päättäjän tulee nyt paneutua huolella asiaan. Perustuslakivaliokunta tosiaan aikanaan käsittelee tämän lain ja juuri niitä kysymyksiä ja huolia, mitä keskustallakin on noussut. Ja totta kai siinä kohdassa on tärkeää varmistaa se, että se on sekä valtiosääntönäkökulmasta että myös YK:n ja muiden kansainvälisten sopimusten mukaisesti oikeanlainen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kärnä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

22.12 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää edustaja Forsgrénia. Tässä puheenvuorossa oli monta hyvää elementtiä. Kiitän siitä, että toitte esille sen, että mikään YK:n elin ei ole vaatinut Suomea poistamaan lappalaisperustetta tai ylipäättään muuttamaan saamelaismääritelmää. Eniten kritiikkiä on saanut korkein hallinto-oikeus näistä ratkaisuksista, kun se päätyi soveltamaan kokonaisharkintaa ihmisen etnisyyttä määriteltäessä. Itse katson kyllä niin, että mikäli korkein hallinto-oikeus ei olisi tällaista soveltamista tehnyt, vaan se olisi noudattanut olemassa olevaa lainsäädäntöä, niin meillä ei olisi näitä huomautuksia. Jos olisi kunnioitettu sitä, että alkuperäiskansaan kuuluvan henkilön subjektiiviset lainsäädännön kriteerit täyttyvät ja objektiiviset kriteerit täyttyvät, meillä ei olisi tätä ongelmaa tällä hetkellä. Eli kritiikki kohdistuu korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ei niinkään siihen, mitä meillä on saamelaismääritelmästä tällä hetkellä kirjattu.

Tässä on useaan otteeseen tuotu esille tämä kielikriteeri ja väitetty, että se jollakin tavalla toisi meidät yhteispuhjoismaiselle linjalle, mutta valitettavasti se ei sitä tee. Ensimmäinen opittu kieli on aivan eri asia kuin kotikieli, joka on määritelmässä käytössä esimerkiksi Norjassa. Tämä mahdollistaa sen, että henkilö, joka on vaikkapa elvyttänyt sen saamen kielen ihan ensimmäisessä sukupolvessa, voi saada oikeuden tulla merkityksi sinne vaaliluetteloon. Ja sen takia muissa Pohjoismaissa ei tällaisia kiistoja ole kuin meillä.

Tilanne on kompleksinen ja tilanne on vaikea, ja niin kuin sanoin, tämä tekee minut todella surulliseksi. Varsinkin vihreiden ryhmästä on nyt esitetty tällaisia väitteitä, että meillä on alkuperäiskansamme saamelaisten vaaliluettelossa osana poliittista päätöksentekoa henkilöitä, jotka eivät ole saamelaisia. Se on etnisiteetin mitätöintiä, se on identiteetin mitätöintiä ja se on erittäin raskasta kaikille ihmisille, jotka keskustelua seuraavat, jotka siellä ovat. Ja haluaisin heittää ilmoille kysymyksen — täällä ei ole ministeriä nyt vastaamassa, eikä tietenkään tarvitse kenenkään kollegankaan vastata, mutta pohtikaa sitä. On esimerkiksi inarinsaamelainen Kari Kyrö, saamelaiskäräjävaalien, edellisten vaalien ääniharava. On julkilausuttu asia, että hänet halutaan poistaa saamelaiskäräjien vaaliluettelosta ja häneltä viedään alkuperäiskansalle kuuluvat poliittiset oikeudet, jotka hänellä on ollut vuosikausia. Sitten kun hän valittaa YK:lle, niin miten te luulette, että YK tähän vastaa? Sanooko se, että hienosti meni, jatkakaa valitsemallanne linjalla, vai onko niin, että meillä on edessämme vieläkin suurempi soppa? Itse arvioin jälkimmäistä. Tämän takia tämä esitys ei voi edetä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

22.15 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kärnä'n puheen jälkeen on helppo jatkaa. Tässä on erään saamelaisen henkilön minulle lähettämä kirje. Tässä kerrotaan mahdollisesti samasta henkilöstä, jonka äsken mainitsitte: ”Kun vertaa Suomessa asuvien saamelaisten kohtelua ja oloja vaikkapa monien Latinalaisen Amerikan alkuperäisasukkaiden kurjaan tilanteeseen, en voi saamelaisena muuta kuin hävetä YK:ssa valheellisia itkuvirsiä esittäneiden saamelaispoliitikkojen puolesta. Röyhkeyden huippua on edustanut saamelaiskäräjien kahden edellisen puheenjohtajan YK:n ihmisoikeuskomitealle tekemät valitukset, joiden kärki kohdistuu tunnetun ja vaalitulosten perusteella laajaa luottamusta nauttivan inarinsaamelaisen poliittisiin oikeuksiin ja sen kautta kaikkiin inarinsaamelaisiin, jotka eivät ole valmiita tanssimaan saamelaiskäräjien johdon pillin mukaan.”

Arvoisa puhemies! Jatkan vielä: ”Suurimman ristiriidan aiheuttaja uudessa lakiesityksessä on saamelaismääritelmän kaventaminen ja lappalaisperusteen poistaminen. Tämä

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

johtaisi poliittisen muurin pystyttämiseen statuksettomien ja vaaliluettelossa olevien saamelaiden välillä.” [Mikko Käinä: Kastijärjestelmä!]

Arvoisa puhemies! Haluan sen verran vielä palata siihen, kun eilen tämä lakipykälä oli täällä käsittelyssä ja sen jälkeen käsitelimme lisätalousarviota. Sen lisätalousarvio-py-kälän aikana edustaja al-Tae väitti, että me perussuomalaiset vastustamme saamelaisia. Me emme vastusta millään tavalla saamelaisia. Me haluamme luoda ja tukea ja saada heille syrjimättömän lain. Me haluamme, että saamen kieltä ja kulttuuria ja ylipäänsä saamelaisia tuetaan täällä ja heidän oikeutensa hyväksytään, mutta on törkeää tällainen perusteeton väite, että me vastustamme saamelaisia. Olemme tästä pykälästä tai itse ainakin henkilökohtaisesti olen hyvin samaa mieltä kuin keskustapuolueen jäsenet, ja tämän edellä luke-mani perusteella tulee tämä lakiesitys ehdottomasti hylätä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

22.18 Bella Forsgrén vihr: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ei ole tarvetta pidentää iltaa sen pidemmin, mutta haluan täsmentää sitä, mitä tosiaan tuossa äsken puhujapöytäkirjassa sanoin. Eli Suomi on saanut suosituksen arvioida uudelleen saamelaiskäräjälain 3 §:n ”varmis-taakseen, että edellytykset äänioikeudelle saamelaiskäräjien vaaleissa määritellään ja niitä sovelletaan kunnioittaen saamelaisten oikeutta käyttää sisäistä itsemääräämisoikeuttaan yleissopimuksen 25 ja 27 artiklan mukaisesti”, ja komitea suositteli Suomelle, että se to-teuttaisi ”kaikki tarvittavat toimet estääkseen vastaavat oikeudenloukkaukset jatkossa”. Komitea ei ole määritellyt, miten se pitäisi korjata, mutta on tullut suositus korjata.

Ehkä itse haluan vielä nostaa tähän lopuksi, että saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja alkuperäiskansastatusta on kyseenalaistettu ja joiltain osin vastustettu järjestelmällisesti läpi Suomen historian, ja minun mielestäni tämä on tärkeä konteksti ymmärtää tämän asian käsittelynkin näkökulmasta.

Suomi on tunnettu tällaisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon mallimaana, ja tällä hetkel-lä kuitenkin on tilanne, että aivan hiljattain ulkoministeri Haavisto joutui tosiaan toisen kerran ottamaan kantaa YK:n ihmisoikeuskomitean esittämiin huoliin saamelaisten ihmis-oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Minä ajattelen, että tämä tilanne on pakko ratkaista ennemmin tai myöhemmin, ja parempi ehkä nyt heti, koska me ollaan aika kauan tähän jo aikaa käytetty. Minä toivon, että saamelaisten oikeudet eivät jälleen kerran jumittuisi po-liittiseksi kiistakapulaksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Ja edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

22.19 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Kun tämän sähköpostin nyt esille otin, niin muistaakseni siellä oli 9 §, jossa puhutaan maankäytöstä tai oikeudesta siihen. Viitataan täl-lä tekstillä nyt siihen ja luen edelleen erään saamelaisen minulle lähettämää sähköpostia: ”Saamelaiskäräjälain muuttamisessa ei ole kysymys varovaisesta säätelystä vaan systeemin kokonaisvaltaisesta muuttamisesta. Se, miksi lakiesityksen teksti on kirjoitettu su-meaksi, johtuu siitä, että valtakunnan tason poliitikoille ei haluta kertoa sitä, mistä on ky-symys. Eduskunnan odotetaan antavan saamelaiskäräjille valtuudet hakea toiminnalleen vallan rajat kaikkiin eri lakien nojalla toimiviin organisaatioihin ja käräjien omaan toimin-taan nähden.”

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Arvoisa puhemies! Pidän kyllä omituisena sitä, että täällä vedotaan näihin YK:n antamiin päätöksiin. Oliko edustaja Junnila vai edustaja Kärnä, joka toi esiin sen, että YK:lle ei ole annettu rehellistä kuvaa siitä, mikä tilanne täällä on. Sinne ei ole saatettu tiedoksi kaikkea tietoa, jolla todennäköisesti YK olisi tullut aivan eri kulmaan, vaan se on ollut tarkoitushakuista pyrkimystä edistää tätä vallan tavoittelua. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kärnä, olkaa hyvä.

22.21 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Forsgrénille edelleen kiitokset rakentavasta keskustelusta. Asia on tosiaan juuri kuten sanotte. Mutta haluan kysyä, ettekö te näe mitään ongelmaa siinä, että poliittinen enemmistö määrittelee, kuka kuuluu alkuperäiskansaan ja kuka seuraavissa vaaleissa saa äänestää. Näettekö te mitään ongelmaa siinä, että meillä lakiesityksessä puhutaan riippumattomasta muutoksenhakulautakunnasta, joka kuitenkin valitaan poliittisesti? Miten tällainen lautakunta voi olla riippumaton?

Keskusta haluaa uudistaa saamelaiskäräjälain, ja olemme esittäneet useita vaihtoehtoja niin työryhmässä kuin myös sitten sen jälkeen, ja tässä ei yli vuoteen ole tapahtunut yhtään mitään oikeusministeriön taholta, vaan tämä sama esitys tuotiin sitten yhtäkkiä meidän eteemme. Yhtenä luovana ratkaisuna olen esittänyt itse henkilökohtaisesti tähän niin sanotun ryhmäidentifikaation toteuttamiseen — minkä nyt toteuttaa poliittisesti valittu vaalilautakunta — ei-poliittista järjestelmää, jossa esimerkiksi kymmenen jo saamelaiskäräjien vaaliluettelossa olevaa henkilöä voisi antaa sinne pyrkivälle henkilölle todistuksen hänen saamelaisuudestaan, ja sitten hänet tulisi merkitä automaattisesti sinne käräjien vaaliluetteloon ja hän saisi ne poliittiset oikeudet, jotka hänelle kuuluu. Tämä on karrikoidusti sanottu, totta kai, ja sitä politiikassa joutuu joskus tekemään. Mutta tällä järjestelmällä, mikä se on nykyisellään ja mikä se on ennen kaikkea mikäli tämä laki hyväksyttäisiin, annetaan poliittiselle enemmistölle valta päättää, kuka seuraavissa vaaleissa äänestää. Ja hämmästelen, jos kukaan demokratiaan uskova tässä salissa voi tukea tällaisesta esityksestä.

Edustaja Kulmuni omassa erittäin ansiokkaassa puheenvuorossaan toi esille näitä ongelmakohtia ja vaikeuksia, joita siellä on ollut jo tälläkin hetkellä, ja tämä lakiesitys ei korjaisi niistä yhtään. Meidän tulee liennyttää niitä jännitteitä eikä luoda niitä lisää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt kun täältä puhemieskorokkeelta kuuntelee tätä keskustelua, ja aika pitkään olen kuunnellut myöskin tuolta television välityksellä, niin alkaa toistaa tämä keskustelu nyt puheenvuoroja. Pyydänkin, kenenkään sananvapautta rajoittamatta, että mietitte vähän tätä ajankäyttöä täälläkin. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

22.24 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puheenjohtaja! Tähän voin sanoa, että ne ovat ammatinvalintakysymyksiä, nuo kommenttinne. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tarkoitin tätä salia, en itseäni.

Minä tarkoitin sitä, että te joudutte nyt vain kuuntelemaan meitä niin kauan kuin me haluamme näistä puhua.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Arvoisa puhemies! Siellä saamelaiskäräjillä oli 21 jäsenen joukossa, mikäli oikein olen ymmärtänyt, tehty päätös, jota yhdeksän oli vastustanut — edustaja Kulmuni voi heti korjata, jos olen väärässä — eli tämä päätös on tehty äänestystuloksella 12—9. Osa näistä saamelaisista vetosi siihen, että se on demokraattinen päätös. Me tiedetään, että siinä poliittinen enemmistö on äänestänyt tavallansa lain hyväksymisen puolesta. Täällä kansanedustajina myös tiedämme, että meillä on Suomessa perustuslaki, ja tämmöisissä asioissa, mistä nyt keskustellaan, pitää olla jonkinlainen määräenemmistö. Tällainen asia saamelaiskäräjillä pitäisi tehdä kahden kolmasosan tai viiden kuudesosan enemmistöllä. Tämä ainakin pitäisi ehkä sinne saamelaiskäräjälakiin korjata, että tietynasteista asiaa ei pelkällä poliittisella enemmistöllä voida ajaa lävitse. Tämä pahimmillaan tarkoittaa sitä, että sieltä jatkossa poistuu näitä ”vääriä” saamelaisia, ja se tulee aiheuttamaan kitkaa.

Edelleen tämä lakiesitys pitää hylätä, ja ihmettelen teitä siellä vasemmistossa ja vihreissä, mikä teidän silmänne sulkee tältä asialta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

22.27 Bella Forsgrén vihr: Kiitoksia! Vastaan nyt, kun tuli suora kysymys, arvoisa puhemies! Minä ajattelen, että me käydään koko aihetta ihan väärässä salissa. Minä ajattelen, että todellisuudessa tämä koko keskustelu ja valta pitäisi olla saamelaiskäräjillä ja he päättäisivät siitä, kuka on saamelainen. Totta kai heillä pitäisi olla oikeudelliset reunaehdot, niin kuin meilläkin perustuslakivaliokunta, joka tsekkaisi sen, mutta tavallaan tähän kysymykseen, mitkä ovat minun mielipiteeni, niin lähtökohta minulla on se, että minulla ei pitäisi olla mahdollisuutta käydä tätä keskustelua lähtökohtaisestikaan. Tämä on minun mielestäni se tilanne tässä, että me Suomen eduskunnassa päätetään, kuka on saamelainen, vaikka sen todellisuudessa pitäisi olla saamelaisten itsensä määriteltävissä. Jos minä saisin päättää, minkälainen tämä laki olisi, se antaisi oikeudet saamelaiskäräjille määritellä se asia, ja sitten se tulisi jollain Ahvenanmaan tiedoksiantomenetelmällä meille omaan lakiin tiedoksi. Minä olisin paljon kunnianhimoisempi tästä, eli tavallaan, jos kysymys on siitä, mikä on minun määritelmäni, niin minun mielestäni sen ei pitäisi lähteä ylipäättänsäkään minusta. [Mikko Kärnän välihuuto] — Niin, mutta tämä kertoo tavallaan siitä, miten me olemme päätyneet tähän tilanteeseen ylipäättänsä. Minä ajattelen, että tämä järjestelmä on niin vinoutunut, että me olemme tällaisessa tilanteessa.

Mutta niin, vastaus kysymykseen: Ajattelen, että saamelaisilla pitäisi olla mahdollisuus itse määritellä se asia, ja heillä voisi olla sitten kahden kolmasosan enemmistön päätös taikka enemmistön päätös siitä asiasta. Tämä olisi se ideaalimaailma, missä minä toivoisin eläväni.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää.

22.28 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puheenjohtaja! Haluan edustaja Forsgrénille vastata, että nämä saamelaiset, keistä me nyt keskustelemme täällä, ovat kuitenkin suomalaisia. Jos teillä on noin kunnianhimoinen tavoite, niin eikö silloin kunnianhimoiseen tavoitteeseen kannattaisi laittaa sillä tavalla, että myös suomalaiset saavat täällä Suomessa määritellä, ketkä ovat suomalaisia? Pitäkö suomalaisilla olla niin, että saa suomalaisen statuksen, tämmöinen samanlainen kielipykälä, että isoisoäiti on puhunut alkuperäisenä kielenään

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

suomea? Te astutte nyt miinaan, jos te lähдете ajamaan sitä, että saamelaiset saisivat kaikesta päättää itse. Ei kannata sinne asti mennä.

Nämä saamelaiset, keistä me nyt puhumme, ovat myös suomalaisia. He ovat meidän perustuslain alla, ja sitä myöten heidänkin lakinsa pitää olla sellainen, että siellä ei määräenemmistöllä tehdä tällaisia näin valtavia päätöksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

22.30 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Otan puhemiehen neuvosta vaarin ja en puhu pitkästi. Haluan vain kommentoida edustaja Mäenpäälle. Siis saamelaiskäräjät ottavat tähän asiaan kantaa omassa kokouksessaan marraskuun lopussa. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan siis on arvioitu, että käräjien enemmistö olisi se, mikä tässä on ollut esillä, ja käräjien vähemmistö kuitenkin vastustaa tätä asiaa, mutta vähemmistö on huomattavan suuri. Ei tietenkään haeta yksimielisyyttä, mutta kyllä eduskunnassakin isoissa kysymyksissä haetaan mahdollisimman laajaa konsensusta. Se on aina arvo. Ja siksi tietenkin onkin tärkeää, että asiasta mahdollisimman laajasti pystytään keskustelemaan.

Ilmeisesti edustaja Hassi ei ole kuunnellut minun ensimmäistä asiaan liittyvää puheenvuoroani tänä päivänä, koska edelleen tuodaan esille sitä, että kielikriteerin laajentaminen nyt toisi meidät sitten samaan tilanteeseen Norjan ja Ruotsin kanssa. Mutta kun me tiedämme oikeuskäytännöstä ja todistelusta, että on ollut hyvin vaikea näyttää sitä kieltä todeksi, todistelu ei ole riittänyt, niin on tietenkin epäily siitä, että ei riittäisi, vaikka olisi neljäskin sukupolvi. Ja valitettavasti ero muihin Pohjoismaihin on kyllä se, että etenkin Norjassa on säädetty paikallista lainsäädäntöä, jossa on hyvin laajasti otettu huomioon ei vain saamelaiset, vaan myös Pohjois-Norjaan liittyviin moniin muihin asioihin, jotka heijastuvat myös paikallisiin norjalaisiin, on omaa lainsäädäntöä.

Ja kun tässä niin edustaja Kärnä kuin edustaja Forsgrén ovat tuoneet esille niitä näkökohtia, kuinka tämä ongelma olisi voitu ratkaista, niin itse kyllä luulen, että senkaltaisessa tilanteessa, jossa laajasti otetaan huomioon paikallisesti saamelaisten oikeudet ja sillä alueella myös muuten asuvat suomalaiset ja tehdään omaa lainsäädäntöä, varmasti saataisiin moni näistä kipupisteistä purettua, mitkä tähän jännitteeseen tilanteeseen nyt liittyvät, koska se huoli ihmisillä on, sivuutetaanko heidät nyt tosiasiallisesti kokonaan tästä keskustelusta, vaikka he pystyvät näyttämään asiakirjoilla ja kulttuurilla toteen sen, että ovat siellä vuosisatoja asuneet ja eläneet todeksi sitä historiallista kulttuuria läpi aikojen.

Arvoisa puhemies! Ei ehkä tämän enempää, kun kellokin jo tikittää.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 99/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 21/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Asian käsittely keskeytettiin 22.11.2022 pidetyssä täysistunnossa. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskuste-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

lu. Edustaja Strand poissa, edustaja Adlercreutz poissa, edustaja Mäkyinen poissa. — Edustaja Simula.

Keskustelu

19.04 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Ensinnä esitän perussuomalaisten vastalauseen mukaisesti, että lakiehdotus hylätään.

Hallituksella on vahva punavihreä ideologia läsnä ihan kaikessa, ja se heijastuu tässäkin hallituksen esityksessä. Keinolla millä hyvänsä ja perusteella millä tahansa halutaan lisätä maahanmuuttoa, perustelu vain vaihtelee. Välillä se on humanitäärinen: täytyy auttaa. Välillä hoetaan kansainvälisyyttä: ei saa käpertyä ja jäädä ulos globaalista maailmasta. Välillä vaaditaan työvoimaa työvoimapulan vuoksi. Toisinaan se on huippuosaajia ja toisinaan sitten halpatyövoimaa. Seurauksena ei panosteta suomalaiseen ammattikoulutukseen. Kaikista halutaan vaikka väkisin korkeakoulutettuja, ja sitten taas on kelvottomia panostuksia siihen korkeakoulupolitiikkaan ja esimerkiksi korkeakoulupaikkoihin. Ei ole tarpeeksi aloituspaikkoja, vaikka on vuosikaudet tiedetty, mille aloille näitä eri osaajia suomalaisnuorista tarvittaisiin.

Mitä tulee tähän hallituksen esitykseen, tämä huutaa sitä ihan samaa ideologista huutoa maahanmuuton pakonomaiseksi lisäämiseksi. Niin sanottua D-viisumia halutaan laajentaa uusiin kohderyhmiin, ja kokoomus toimii tässä näppärästi apupoikana. Hallitus haluaa kolminkertaistaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän vuoteen 2030 mennessä. Ketään ei tunnu kiinnostavan, hyötyvätkö Suomi tai suomalaiset tästä lainkaan. Eihän ulkomaisten opiskelijoiden määrä voi olla itseisarvo. Esityksen hyödyt ovat täysin kiistanalaisia. Arvion mukaan uudistuksen hinta on turhan korkea hyötyihin. Mitä enemmän uusia maahantulomenettelyjä, sitä hitaammaksi käyvät perusprosessit.

D-viisumi on otettu käyttöön kesäkuussa, ja ilman, että siitä on vielä olemassa arviota, ovatko tavoitteet toteutuneet, on hallituksella kamala kiima laajentaa kohderyhmää. Onko kyseessä kenties vaalikiima vai mikä? Mene ja tiedä. Voin vain ihmetellä, miksei hallitus keskity lainkaan saattamaan maassa jo olevia maahanmuuttajia työelämään. Tähän ongelmaan ei ole ratkaisuna maahanmuuton lisääminen.

Kaikista huolestuttavinta on se, ettei hallitus näytä piittaavan kansallisesta turvallisuudesta. Suomeen hakeutuu eniten — yllätys yllätys — kiinalaisia ja venäläisiä näillä opiskelu- ja tutkimusperusteisilla oleskeluluvilla. Kumpakohan tämä enemmän hyödyttää, Suomea ja suomalaista ja meidän yhteiskuntaa vai kyseisiä maita? Puolet ulkomaalaisopiskelijoista palaa kotimaihinsa eikä edes jää Suomeen. D-viisumiin liittyy riski laittoman maahanmuuton lisääntymisestä, ja supo totesi, että väärinkäytöksiin voi sisältyä myös kansallista turvallisuutta vaarantavia seikkoja. Silti hallituksen hälytyskellot eivät soi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Koponen, Ari.

19.08 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Yhdyn edelliseen puhujaan, ja kannatan edustaja Simulan tekemää esitystä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkyinen, Jukka.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

19.08 **Jukka Mäkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on siis ulkomaalaislain muuttaminen. Siihen ehdotetaan lisättäväksi säännökset pitkäaikaiseen oleskeluun tarkoitettun viisumin eli niin sanotun kansallisen viisumin myöntämisestä opiskelijoille, tutkijoille, yritysten työntekijöille sekä edellä mainittujen perheenjäsenille.

Esitys on varmasti hyvä paperilla, mutta käytäntö on toista — ihan kokemuserusteisesti. Hyvää tässä on se, että yritysten omaa rekrytointia helpotetaan. Tähän pitäisikin keskittyä ja muuttaa laki koskemaan vain tätä eli työhön saapuvia ja heidän perheitään. Mutta huonoa tässä on se, että tämä koskee myös spontaanisti tänne tulevia opiskelijoita ja heidän perheenjäseniään, joita ei määritellä tarkasti. Tämä antaa mahdollisuuden ankkurilapsitoiminnalle ja väärinkäytöksille. Perheen määritelmä on hieman erilainen muissa maissa kuin Suomessa, koska siellä perhekoot ovat suuria ja siihen kuuluu myös muita sukulaisia.

Hallitus esittää myös, että pitkäaikainen viisumi myönnettäisiin jatkossa maahantuloa varten ulkomailla oleskelevalle oleskeluluvan haltijalle, joka on menettänyt oleskelulupakorttinsa.

Esitys on osa hallituksen tavoitetta lisätä merkittävästi työperäistä maahanmuuttoa sekä opiskelijamaahanmuuttoa. Hallitus pyrkii jopa kolminkertaistamaan ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän vuoteen 2030 mennessä. Tämä niin sanottu D-viisumi on ollut käytössä kesäkuusta lähtien, ja sitä on myönnetty vain joitakin satoja, eli käytännön kokemusta ei ole vielä kertynyt. Ensinnäkin tämä esitys nopeuttaisi edellä mainittujen ryhmien saapumista vain viikolla mutta aiheuttaisi käsittelypuolella ruuhkautumista, ja hinta olisi aivan liian korkea hyötyyn verrattuna.

Arvoisa puhemies! Mihin tällaista esitystä yleensä tarvitaan? Onko Suomeen niin vaikea tulla? Ei ainakaan Migrin tilastojen mukaan. Marinin hallituksen aikana on myönnetty turvapaikkoja ja oleskelulupia jo noin 420 000. Toki osa näistä on kausityöntekijöille, joista eilisessä istunnossa meitä perussuomalaisia ainakin SDP paheksuen moitti. [Bella Forsgrénin välihuuto] On käsittämätöntä, että salin vasemmasta laidasta kerrotaan totuutena sellaisia asioita, jotka eivät pidä paikkansa, kuten sitä väittämää, että suuri osa on kausityöntekijöitä. Otin selvää kausityöntekijöiden määrästä, ja selvisi, että heitä tulee vuosittain Suomeen noin 3 000. Tarve olisi 10 000:n luokkaa, mutta jostain syystä ei edes kausityöntekijöitä kiinnosta tulla tänne. Eli muistutus oli aika turha verrattuna siihen 420 000 myönnettyyn lupaan.

Tämä on taas yksi niistä useista esityksistä, millä hallitus pyrkii entisestään edistämään maahanmuuttoa. Meillä on maassa työvoimaa ihan tarpeeksi, jos vain palkat saadaan kohdalleen. Perussuomalaisten mielestä yhteiskunnan tehtävä ei ole tuoda tänne ensin väkeä ja vasta sitten miettiä, mihin töihin he kelpaavat. Tämä täytyy jättää yrityksille. Työllistetään suomalaiset ja jo maassa olevat ensin. Jo siinä on työsarkaa kerrakseen.

En kannata esitystä tässä muodossa, ja kannatan sen hylkäämistä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

19.12 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Tässä käydään keskustelua hallituksen esityksestä, jossa on ideana, kuten perussuomalaiset totesivat, kolminkertaistaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä Suomessa, ja tähän suhtaudutaan samalla tavalla kriittisesti kuin kaikkeen mahdolliseen. Kun puhumme vain ylipäättään kansainvälistymisestä, ihmisten liikkuvuudesta ja myöskin maahanmuutosta yhtenä osana sitä, niin siihen suhtaudutaan aksiomaattisesti kriittisesti. Jäin pohtimaan edustaja Simulan puheenvuoroa,

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

kun hän totesi tällä tavalla, että puolet näistä ulkomaalaisopiskelijoista, jotka tänne tulevat, suorittavat tutkinnon täällä, ei edes jää Suomeen. Käytitte tätä termiä ”eivät edes jää Suomeen”. [Jenna Simulan välihuuto] Kun teidän argumenttinne oli se, että ongelmana on maahanmuutto, mitä te kritisoitte, niin eikö tämä, että ”ei edes jäädä Suomeen” itse asiassa olisi sen mukaista, mitä te haluatte? Tässä toisaalta voidaan sanoa toisinpäin, että puolet jää Suomeen.

Ja nyt tullaan, arvoisa puhemies, siihen ytimeen. Kansainvälinen vuorovaikutus, tiivistyvä maailma myöskin näkyy erittäin paljon kansainvälistyvänä yliopistotoimintana ja korkeakoulutoimintana. Meillä on yhä enemmän opiskelijavaihtoa, harjoitteluvaihtoa, erityyppistä, joka nimenomaan on erittäin arvokas lisä korkeakouluopintoihin. Tästä voin ottaa kaksi erilaista kulmaa, jotka osoittavat sekä niitä, jotka lähtevät maasta pois, jotka tulevat Suomeen niitä suorittamaan, että toisinpäin niitä, jotka tänne jäävät. Ne, jotka tänne jäävät, luonnollisesti vastaavat siihen huutoon, mikä meillä on tarve koulutettuun työvoimaan. Meillä on tarvetta nimenomaan työllistää ihmisiä, ja tässä suhteessa on arvokasta, jos meille tulee ulkomailta ihmisiä, jotka suorittavat tutkinnon. He ehkä avioituvat täällä ja muuta, perustavat perheen, mikä vastaa siihen tarpeeseen, mikä meillä työvoimapolun osalta tällä hetkellä aidosti on olemassa. [Jukka Mäkynen: Miten meni omasta mielestä?]

Mutta sitten toisinpäin — otetaan myöskin se — on se, että ulkomaalainen opiskelija täällä suorittaa tutkinnon ja palaa kotimaahansa. Minulla on myöskin henkilökohtainen kokemus tästä. Olen itse väitellyt aikanaan Englannissa, viisi vuotta opiskellut siellä, jolloin tiedän hyvinkin sen, mikä merkitys Englannilla on minun elämässäni ollut suhteessa niihin verkostoihin, mitä olen myöskin myöhemmässä elämässäni rakentanut. Ja tämä panos näkyy esimerkiksi siinä aivan loistavassa innovaatioissa, jota Yhdysvalloissa kehitetään jatkuvasti, eli Fulbright-stipendijärjestelmässä, toisen maailmansodan jälkeen luodussa opiskelijavaihtojärjestelmässä, jossa nimenomaan Yhdysvaltain hallitus on maksanut opiskeluvaihtoa niin, että siellä on ollut ulkomailta olevia opiskelijoita, joista useat myöskin palaavat kotimaahansa. He ovat olleet se keskeinen silta, joka on luonut myöskin Yhdysvalloille kontaktipintoja ympäri maailmaa, mikä näkyy tietysti kansainvälistymiskehityksenä.

Ja aivan samalla tavalla meille, jotka olemme ulkomailla opiskelleet, palatessamme kotimaahan jäävät ne siteet siihen yhteiskuntaan, missä me olemme olleet. Aivan samalla tavalla ne, jotka ovat suorittaneet tutkintoja Suomessa, ovat Suomen ”lähettiläitä” kotimaissaan. Ja tämä on iso apu myöskin meidän oman ei ainoastaan kansainvälistymisen kannalta vaan kanssakäymisemme kannalta ja oman kehityksemme kannalta. Ja minusta on vähän onnetonta, että me täällä suhtaudumme näin teesimäisen kriittisesti tähän kysymykseen, mikä on arvokasta tässä hallituksen esityksessä. [Jukka Mäkynen: Ja nyt te meinaatte, että kolmansista maista tulevat tekevät ihan saman!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

19.15 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä kertaalleen huomiota siihen, että niin supon lausunnossa täällä eduskuntakäsittelyn aikana kuin silloin kun tämä laki on ollut lausuntokierroksella on kritisoitu siis Suomen Ankaran-suurlähetystöstä, ja Lähi-idän alueen osalta edustustojen näkemys oli, että tätä ei pitäisi missään nimessä laajentaa näihin oleskelulupakortteja hukanneisiin, koska se lisää väärinkäytösten riskiä ja voi lisätä myöskin kansallisen turvallisuuden uhkia. Siltä osin täytyy kyllä sanoa, että kyllä täällä melkoiset laput silmillä mennään, kun tällaisiakin esityksiä vain tuodaan tänne.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Nyt tässä oli puhetta kansainvälisistä opiskelijoista, että pitäisi kolminkertaistaa, mutta kuulkaa, kun Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene on 22. syyskuuta julkaissut viimeisimmästä AMK-hausta tiedotteen, jossa he toteavat, että on tullut kuusinkertainen määrä kansainvälisiä hakijoita, ja lainaan täältä: ”Ammattikorkeakoulujen hakijamäärät kasvoivat viime vuodesta 10 000 opiskelijalla. Kasvun selittää ulkomaalaisten hakijoiden määrän massiivinen kasvu.” Näin kirjoittaa Arene. Tämähän kertoo siitä, että jostain syystä me olemme ryhtyneet täällä kouluttamaan koko maailmaa. Toki se sopii tähän vihervasemmistolaiseen hallitukseen, jossa keskusta kannattaa hyvin teidän ideologiaanne, mutta mikä tässä on järkevää, sitä sopii tietysti kysyä.

Ja totean tässä yhteydessä myös sen, että saimme hallintovaliokuntaan nämä asiantuntijalausunnat, ne ovat sieltä internetsivuilta luettavissa. Siellä sisäministeriö on antanut lisäselvityksenä selvityksen näistä opiskelijamaista, mistä meille tullaan tähän maahan: Opiskelijoita eniten: Venäjä, Bangladesh, Kiina, Intia ja Vietnam. Sen sijaan tieteellinen tutkimus — kuunnelkaa tätä: Kiina, Iran, Intia, Venäjä, Pakistan. [Jenna Simula: Ei ole Yhdysvallat!] — Ei ole Yhdysvaltoja, kun Yhdysvallat on hävinnyt tästä listauksesta valitettavasti.

Kyllä tässä turvallisuustilanteessa, jossa me olemme kansainvälisesti mutta myös sisäisen turvallisuuden osalta, jonkunnäköistä tolkkua näissä esityksissä pitäisi olla, ja valitettavasti tänään te toitte jälleen kerran uuden helpotuksen tähän saliin. Tämä Marinin hallituksen maahanmuuttopolitiikka ei ole enää hallittua, tämä ei ole millään lailla kestävä. Hämmästelen sitä, että sellaiset puolueet kuten keskusta ja SDP, joille luulisi turvallisuusasioiden olevan tärkeitä, edes te, pitäisitte jonkunnäköistä tolkkua, mutta kun ei, niin ei.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

19.19 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Täällä on kyllä käyty varsin erikoista keskustelua perussuomalaisten taholta nyt ja aiemmin, kun tämä keskustelu oli meneillään, ja käy ilmi, että teillä on ihan toisenlaiset tavoitteet kuin esimerkiksi koko elinkeinoelämällä [Leena Meri: Kyllä! — Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] saada tänne Suomeen erilaisia asiantuntijoita, osaajia. Osaajapula on valtava monenlaisissa yrityksissä, monilla aloilla, mutta sitten jos puhutaan erityisasiantuntijoista, joista tässä nyt pääosin on kyse, niin kyllä se koko maailmassa on lähestulkoon kulmana, että kaikki yrittävät houkutella erilaisia erityisasiantuntijoita, tutkijoita ja muita ammattilaisia. [Jukka Mäkysen välihuuto] Ja aika erikoinen lähestymistapa, hyvin erilainen lähestymistapa on sitten perussuomalaisilta väittää, että tällä ei ole mitään taloudellista merkitystä tai tämä ei ole tärkeätä, kun koko elinkeinokenttä nyt kertoo samaa viestiä, että osaajapula on yksi keskeisimpiä ongelmia tällä hetkellä.

On tärkeätä, että kuitenkin löytyy selkeästi enemmistö suomalaisistakin puolueista, jotka ovat tunnistanee tämän haasteen ja sen, että me tarvitaan eri alojen osaajia, todella isoja määriä itse asiassa joidenkin niiden arvioiden mukaan, joita tosiaankin sieltä elinkeinojärjestöjen puolelta on tehty, 130 000 osaajaa. Meillä on sellainen ikärakenne, kuten varmaan tiedätte, että se vaatii ratkaisuja — me ei olla syntyvyyden kautta ratkaisemassa meidän työvoimapulaa kovinkaan nopeasti, ja on aivan välttämätöntä, että me viedään eteenpäin tämän kaltaisia hankkeita, joilla me saadaan helpotettua tänne tuloa.

Tietysti toinen asia on sitten se, minkälainen ilmapiiri täällä on. Kun tätä keskustelua kuuntelee, jota olette täällä käyneet, niin tietenkään ei varmaan ole niin, että tänne ollaan

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

suin päin kiljuen tulossa, vaan kyllähän on enemmänkin kyse siitä, että Suomen täytyy tehdä monenlaisia toimia, jotta me ollaan vetovoimainen, jotta täällä on helppo asioida niin pankissa kuin erilaisten viranomaislupien osalta, ja meillä on todella paljon vielä tässä tehtävää. Meillä on varmasti tehtävää myös siinä, että täällä on paremmat edellytykset oppia eri kieliä, myös suomea ja ruotsia esimerkiksi, jos tänne on jäämässä pidemmäksi aikaa, mutta myös paljon tehtävää sen eteen, että täällä pärjäävät ne, jotka ovat tulossa vain vähäksi aikaa, myös englannilla esimerkiksi. Täysin eri linjoilla kyllä olen tämän teidän talousajattelun kanssa tässä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

19.22 **Vilhelm Junnila ps:** Herra puhemies! Ihmettelen kyllä, kuinka vähäisellä intensiteetillä suhtaudutaan suojelupoliisin arvioihin näissä turvallisuuskysymyksissä. Jostain syystä suojelupoliisi hyvin usein tässä poliittisessa keskustelussa ohitetaan ja tuodaan sellaisia argumentteja, jotka eivät enää itse substanssiin liity.

Ihmettelen myös sitä, miten edustaja Kiljunen sotki jo komeasti tutkinto-opiskelijat ja vaihto-opiskelijat. Kyllähän vaihto-opiskelijoiden kuuluukin mennä kotiinsa sen jälkeen, kun he ovat tämän vaihto-osuuden suorittaneet. Edustaja Simula tässä vieressä otti esiin, että tutkinto-opiskelijoistakin valmistumisen jälkeen puolet kaikkoo muille maille, ja tämä asia oli Kiljuselle sitten jotenkin vaikea ymmärtää. Ja tästähän on kysymys: mitä hyötyä Suomelle silloin on, jos me ensin koulutamme kokonaisen tutkinnon, akateemisesti koulutetun henkilön, ja sen jälkeen hän palaa kotiinsa? Ainakaan silloin siitä ei ole meille mitään hyötyä.

Mitä sitten tulee maahanmuuttoon yleisesti, niin täällä jo mainittiin erityisosaaja ja erityisasiantuntija ja osaajista puhutaan. Nämä osaajathan eivät ole akateemisesti koulutettuja. He tulevat EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta. Sen vuoksi halutaan tehdä reikiä saatavuusharkintaan, että heidät voisi ottaa tänne ilman meidän tämäntyylisen halpatyövoiman estävää lainsäädäntöämme. Kyllä edustaja Kiljusenkin pitäisi ymmärtää erottaa nämä toisistaan, kun puhutaan akateemisesti koulutetusta väestä, jota oikeasti tarvitaan. Sitä tarvitaan koko Euroopassa. Siinä sisämarkkinatkaan eivät pysty antamaan riittävästi vastinetta.

Mutta on se aika kummallista, kun puhutaan 500-miljoonaisesta sisämarkkinasta ja hyvin alkeellisista töistä, vaikka siivouksesta ja tämäntyylisistä, jotka tehdään aika pienellä koulutuksella. En yhtään aliarvioi siivoajien tehtäviä, mutta on se kummaa, että heitä ei riitä koko Euroopassa. Mikähän se syy, edustaja Kiljunen, on, että näitä pitäisi haalia Bangladeshista ja Pakistanista? Ja kuten mainittiin tässä lakiesityksessä, kun näitä lupiakin jo muutetaan, niin sitten se koskettaa myös kiinalaisia, se koskettaa pakistanilaisia, intialaisia, mikä sitten lisää edelleen väärinkäytösten uhkaa.

Kyllä nämä maahanmuuton osa-alueet pitää myös osata erottaa toisistaan. Kun te jatkuvasti puhutte osaajista, niin kertokaa, mikä se osaaja teille on. Kertokaa kansalaisille, mitä te sillä osaajalla tarkoitatte. Voin vakuuttaa, että se ei tarkoita vaihto-oppilasta, se ei tarkoita akateemisesti koulutettua väkeä, se ei tarkoita edes tutkinto-opiskelijaa Suomessa. Kyllä se teidän osaajanne on aivan teidän itse keksimänne termi ammattitaidottomalle, kielitaidottomalle työvoimalle EU- ja Eta-alueiden ulkopuolelta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

19.25 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Hieman häiritsee se, että meillä passin pohjalta, kansalaisuuden pohjalta, määrittyvät ne ihmiset, jotka ovat kelvollisia, ja ne, jotka eivät ole kelvollisia. Tässä kyllä tuntuu, kun maailma pienenee kovaa vauhtia, että on hyvä miettiä sitä kokonaisuutta, missä me elämme.

Täällä myöskin perussuomalaiset viittaavat siihen, että hallitus ja me hallituspuolueiden edustajat täällä vähättelisimme suojelupoliisin lausuntoa kansallisista turvallisuusriskeistä [Perussuomalaisten ryhmästä: No niinhän te teette!] tai samalla tavalla vähättelisimme, emme pitäisi tärkeänä potentiaalisia väärinkäytösmahdollisuuksia, [Jenna Simulan välihuuto] joita muun muassa tämä hävinneiden oleskelulupakorttien palauttaminen voisi tarkoittaa ja niin edelleen. Näissä molemmissa asioissa voin vakuuttaa teille, että hallitus ja me hallituspuolueiden edustajat myöskin suhtaudumme erittäin vakavasti sekä väärinkäytöksiin että myöskin supon lausuntoihin ja arvioihin kansallisesta turvallisuudesta. Nämä ovat ykköskysymyksiä, joita me joudumme aina arvioimaan myöskin silloin, kun me arvioimme ulkomailta tulevien asiantuntijoiden merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa. Viittaa nyt tässä kohdassa erittäin selkeästi siihen ulkomaalaisten asiantuntijoiden mahdollisiin turvallisuusriskeihin riippumatta siitä, mitä passia kannetaan. Tässä suhteessa tämä, että meillä on leimat valmiina, on hieman huolestuttavaa siitä huolimatta, että me tunnistamme tietysti kansainvälisen turvallisuustilanteen herkkyyden tällä hetkellä.

Tämä on se iso seikka, että näihin turvallisuushuoliin täytyy kiinnittää huomiota kaikissa tilanteissa, kaikenlaisissa asetelmissa, ei ainoastaan tämän päätöksen yhteydessä, kun puhumme ulkomaisista opiskelijoista ja tutkintojen suorittamisesta täällä, vaan kaikissa tilanteissa. Siinä suhteessa tätä herkkyyttä tarvitaan koko ajan. Väärinkäytöksiä meillä on kaikessa lainsäädännössä, jota Suomessa harjoitetaan. Myöskin suomalaiset väärinkäyttävät mahdollisesti erityyppisissä tilanteissa muun muassa sosiaaliturvaa ja niin edelleen. Tämä täytyy vain kitkeä pois, ja meidän täytyy olla tarkkoja siinä, mutta ei se tarkoita sitä, että me emme voi uudistaa ja kehittää yhteiskuntaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Norrback.

19.27 **Anders Norrback r:** Tack, ärade talman! Det är alldeles tydligt att när det gäller förhållandet till människor som kommer från andra kulturer och från en annan utgångspunkt så delar det oss här i Finland. Det delar oss här i salen och det delar i många andra länder också. Det är så, och det som däremot är besvärligt är när vi har svårt att hålla oss till fakta och förvränger det. Det är det som gör det svårt att föra en saklig diskussion.

Arvoisa puhemies! Eilen tuli esiin perussuomalaisten taholta, että kausityöntekijöitä on tuhat. Tänään tuli esiin, että heitä on 3 000. Kysymysmerkiksi jää, montako heitä on huomenna. Eli minun mielestäni täytyy ensin tulla yhteisymmärrykseen siitä, minkä tyyppisistä luvuista puhutaan ja mitkä ovat ne oikeat luvut, ennen kuin voidaan keskustella asiallisesti asioista.

Voimme tietysti sitten... [Jukka Mäkysen välihuuto] — Täytyy hyväksyä se, että me olemme eri mieltä tässä asiassa. Minä itse uskon sellaiseen yhteiskuntaan, joka kasvaa ja rakentuu kansainvälisyyteen, ja toinen vaihtoehto on tietysti, että on yhteiskunta, joka on sulkeutunut ja ei kehity. Se on arvovalinta, ja oma arvovalintani on avoin maailma. Minun mielestäni se on parempi edellytys hyvinvoinnille ja meidän kaikkien paremmalle yhteiskunnalle. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Forsgren.

19.29 Bella Forsgrén vihr: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustaja Norrbackille hyvästä puheenvuorosta.

Olisin tästä kansainvälisyydestä ja korkeakoulutuksesta käyttänyt sen verran puheenvuoroa, koska olen yhden ammattikorkeakoulun hallituksen puheenjohtaja ja tämä kansainvälisyys liippaa kyllä tärkeästi. Ehkä täällä on sellainen kuva, että se opiskelijamäärä, mikä tänne tulee, olisi helppo tänne saada. Elikkä ammattikorkeakoulut ja yliopistot käyvät tosi paljon kilpailua siitä, että me saataisiin Suomeen osaajia opiskelemaan ja että me saataisiin opiskelijoita, ja se ei ole helppoa puuhaa.

Sitten toinen asia. Tässä oli sellainen kuva, että opiskelijat Suomen rahoilla koulutettaisiin ja sitten he eivät edes kehtaa jäädä tänne. Meillähan on nykyään järjestelmä, että tosi monessa korkeakoulussa, melkein kaikissa tietääkseni, on lukukausimaksut ulkomaalaisille opiskelijoille. [Jenna Simulan välihuuto] Tätä en itse poliittisesti kannata, mutta tämä väite ei vain itse asiassa pidä paikkaansa.

Mutta se on totta, että useat niistä, jotka haluaisivat jäädä opintojen jälkeen Suomeen, eivät siinä onnistu, ja se suurin syy on työllistymisvaikeudet, ja kun on tutkittu sitä, mitkä ovat ne suurimmat tekijät siellä taustalla, niin yksi on kieliosaaminen. Totta kai sitä pitää miettiä, mitä korkeakoulut voivat tarjota paremmin kansainvälisille opiskelijoille.

Sitten toinen asia on se, että on vaikeata saada sitä ensimmäistä harjoittelupaikkaa, ja totta kai siinä koko alueen yhteistyötahojen pitää tehdä parempaa yhteistyötä, sekä sen kaupungin että sitten erilaisten yritysten, jotta se ensimmäinen harjoittelupaikka saadaan ja sitä kautta aika monesti sitten työllistyminenkin on helpompaa.

Sitten ehkä tällainen näkemys tästä kansainvälisyydestä. Ei ole olemassa mitään semmoista maailmaa, missä esimerkiksi korkeakoulut enää nykyään voisivat pelata ilman kansainvälisyyskorttia. Mehän emme enää pärjää korkeakoulukentällä. Eli tavallaan se kysymys on kääntynyt niin päin, että jotta me pystytään pelaamaan sillä, että me saadaan sekä niitä kansainvälisiä opiskelijoita että suomalaisia opiskelijoita sinne yliopistoon taikka ammattikorkeakouluun, niin pitää olla kilpailukykyinen koko Euroopan laajuuden tasolla, ja siinä se kansainvälisyys on erittäin tärkeä kriteeri.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

19.31 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tehdään nyt ensinnäkin muutama asia selväksi. Kansainvälistyminen on aivan eri asia kuin se, mitä tällä vaalikaudella tehdään. Se, että opinnoissa on opiskelijavaihtoa, kansainvälisiä opiskelijoita, on aivan eri asia kuin se, millaisia lakiesityksiä tästä talosta on tällä vaalikaudella tullut ulos.

Otetaanpa vaikka esimerkiksi tämä, minkä edustaja Forsgrén tässä totesi, että ei tänne tulla opiskelemaan suomalaisten verorahoilla. Mutta juurihan te toitte tänne esityksen, joka meni läpi, jossa siis opiskelijalta edellytetään niitä tuloja enää yhdeksi vuodeksi. Heidän pitää osoittaa ne tulonsa, että he pystyvät olemaan täällä, yhden vuoden ajalta siinä vaiheessa, kun he hakevat sitä ensimmäistä lupaa, ja sen jälkeen heidän ei tarvitse sitä osoittaa. Ja kun tätä asiaa käsiteltiin hallintovaliokunnassa, niin Kela kertoi meille omassa asiantuntijalausunnossansa, että heillä on jo viitteitä siitä, että kun nämä henkilöt eivät saa opintososiaalisia etuuksia eli opintotukea ja opintolainaa, niin he käyttävät silloin viimeisistä toimeentuloa eli toimeentulotukea, Kelan toimeentulotukea, joka on hyvin erilainen

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

järjestelmä kuin mikä on esimerkiksi suomalaisille opiskelijoille. Ja nyt tässä, kun äsken totesin, että ammattikorkeakouluissa on 10 000 hakijaa enemmän kuin viime vuonna ja nämä kaikki ovat EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta, niin kyllähän tässä jonkunnäköinen kummallinen kannustin on. Ja kyllä, meille halutaan Suomeen tulla, mutta mikä se motiivi on? Meidän loistava koulutus, ihana ilmasto, mikä se mahtaa olla? [Vilhelm Junnila: Antelias sosiaaliturva ulkomaalaisille!] — Niin, saattaa olla, että se on antelias sosiaaliturva.

Sitten en malta olla tässä palaamatta eilisiin tilastoihin. Ensin vastaan tässä edustaja Norrbackille, että puhuin eilen, kun puhuin alle tuhannesta, tämän vuoden myönnettyistä kausityöntekijäluvista. Oletan, että edustaja Mäkynen puhui siitä, mitä ne ovat yleensä viime vuosina olleet, [Jukka Mäkynen: Keskimäärin!] ja oletan, että tämä luku on tällainen sen vuoksi, että ukrainalaiset, joita meillä paljon käy kausityössä, ovat täällä nyt tilapäisen suojelun oleskeluluvalla, jolla he saavat myös heti työskennellä, eli he eivät tarvitse silloin tätä kausityöntekijän oleskelulupaa. En tiedä faktaa tästä, mutta näin sopii varmastikin olettaa.

Mutta mennään sitten vielä tähän osaaajapulaan, tähän, että tarvitsemme osajajia ja kilpailemme heistä. Tänä vuonna 2022 Migri on myöntänyt 1 985 erityisasiantuntijan oleskelulupaa. Nämä henkilöt ovat sellaisia, joilla on työpaikka ja 3 000 euron minimipalkkavaade. Sinisiä kortteja, joissa palkkavaade on pikkasen reilu 4 800 euroa — heille on myönnetty tänä vuonna 315 myönteistä oleskelulupaa. Näistä äkkiseltään tulee noin 2 200, ja me puhumme näin pienestä summasta silloin, kun me puhumme niistä, joista me kilpailemme muiden maiden kanssa. Siis näin vähistä ihmismääristä. Nämä ovat niitä, joita perussuomalaisetkin voivat hyvin mielellään nähdä yrityksen palveluksessa. Mutta se ongelma on siinä, että meille ei tule heitä. Meille tulee kyllä kaikkia muita, meille tulee niitä ihmisiä, jotka tekevät matalapalkka-alojen tehtäviä.

Ja kun nyt mennään tähän faktaan — toistan tämän nyt, arvoisa puhemies, pahoittelen, toiseen kertaan — me saimme eduskunnassa työ- ja elinkeinoministeriön uudet työmarkkinaennusteet, ja tähän on aivan kammottavan näköistä. Siis meillä Uudellamaalla, johon suurin osa näistä ulkomaalaisista työntekijöistä tulee, ennustetaan, kulkaapa, työttömyyden kasvavan 26 prosenttia vuoteen 2024. Samaan aikaan syyskuun työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsaus kertoo meille, että syyskuussa oli Suomessa 232 900 työttöntä työnhakijaa. Kun työnhakijoita kaikkina oli yli 470 000 ja näistä työttömistä työnhakijoista on vieraskielisiä yli 49 000, niin minä sanon vain, että kun meillä on tällainen pompsi sekä työttömiä työnhakijoita että työnhakijoita, tällainen määrä vieraskielisiä ja meidän työttömyys tulee lisääntymään, niin kuin tiedämme, olemme menossa taantumaan, niin eihän tämä yhtälö ole millään lailla järkevä. Tätä osaaajapulahokemaa eivät tue mitkään tilastot. Eli valitettavasti sen lisäksi, että tilastot eivät tätä tue, näiden esitysten höttöisyys kertoo pikemminkin siitä, että kysymys on vimmaisesta, suorastaan kiilusilmäisestä maahanmuuton lisäämisestä, mikä myös näkyy tällä hetkellä meidän kaduillamme sekä suurissa kaupungeissa että pääkaupunkiseudulla. Täällä on kammottava turvallisuusongelma, ja tätä vastuuta ei pääse pakoon yhtään millään, mutta ainakaan tätä tilannetta ei pitäisi pahentaa, mitä tämä sali tekee koko ajan.

Sitten haluan vielä yhden asian sanoa, että kun tässä salissa kovin usein puhutaan, että tänne ei tule osajajia, kun perussuomalaiset sanoo sitä ja perussuomalaiset sanoo tätä, ja perussuomalaiset sitä ja perussuomalaiset tätä, niin kerronpa teille, että yhdenkään tulijan vika ei ole se, että hän tulee, hän pystyy käyttämään meidän järjestelmää hyödykseen. Se

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

on yksin ja vain yksin tämän salin ja sellaisten vastuuttomien päättäjien vika, jotka näitä hullunkurisia lakiesityksiä tähän saliin tuovat. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 197/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu. Edustaja Mäkisalo-Ropponen, poissa. — Edustaja Juvonen.

Keskustelu

19.38 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä on käsittelyssä lakiesitys, jolla selkeytetään hyvinvointialueiden ja kuntien mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön tehtäviä sekä mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön ja hoidon toteuttamista osana hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Esittelen tässä perussuomalaisten lakiesitykseen jättämän vastalauseen. Tästä äänestettiin jo aikaisemmin täällä, pykälänmuutosesityksestä, ja pykälällä olisimme tuoneet terapiatakuun myös lainsäädäntöön. Nyt esittelen sitten lausuman, joka myös liittyy vahvasti näihin mielenterveyspalveluihin.

Tässä tänään aikaisemmin keskustelimme täällä eduskuntasalissa väkivaltarikoksista ja katu- ja jengirikollisuudesta, ja siinä saimme kuulla, että emme kiinnittäisi huomiota näihin juurisyihin eli näihin mielenterveysongelmiin ja tällaisiin tilanteisiin, joita monesti väkivallan takana on. Olen kyllä täysin eri mieltä. Kyllä me perussuomalaiset olemme tuoneet näitä juurisyitä esille, ja muun muassa terapiatakuun saattaminen lakiin on ollut yksi asia, mitä olemme täällä ajaneet. Olen itsekin tehnyt asiasta muun muassa toimenpideoitteiden, joka on kulkenut hallituksen esityksessä mukana myös.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa siis esitystä mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistamiseksi, joka juuri nyt on täällä käsittelyssä. Vaikka esitys on enimmältä osin hyvä, perussuomalaisten valiokuntaryhmä haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa mielenterveyspalvelujen saatavuus on riittämätöntä ja riippuu pitkälti paitsi palveluita tarvitsevan henkilön asuinpaikasta myös hänen maksukyvystään. Tilanne on erityisesti lasten ja nuorten osalta kestämätön. Palveluita tarvitseva joutuu usein odottamaan palveluihin pääsyä aivan liian kauan, minkä seurauksena ongelmat pahenevat. Monet joutuvat hakeutumaan yksityissektorin kalliisiin palveluihin, kun julkisiin palveluihin ei pääse kohtuullisessa ajassa. Kysymyksessä on vakava yhteiskunnallinen epäkohta, joka aiheuttaa myös yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia muun muassa työkyvyttömyyden muodossa.

Valiokunnassa on aikaisemmin ollut esillä toimenpideoite ja kansalaisaloite. Tällä toimenpideoitteella esitin tämän terapiatakuun saattamista lainsäädäntöön, ja sama tavoite-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

han oli myös kansalaisaloitteella. Eli esitys perusterveydenhuoltoon sisältyvien mielenterveyspalveluiden terapiatakuusta takaisi kaikille nopean pääsyn hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon ensimmäisen terveyskeskuskäynnin jälkeen. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää mielenterveyspalvelujen riittämätöntä saatavuutta vakavana ongelmana, johon käsittelyssä oleva lakiesitys ei sisällä ratkaisua, ja katsoo, että mielenterveyden hoitoa koskevaan pykälään tulisi sisällyttää psykoterapian ja muun psykososiaalisen hoidon saatavuutta koskeva kirjaus. Tästä siis olemme jo äänestäneet, ja valitettavasti esityksemme ei mennyt läpi.

Mutta esitimme valiokunnassa myös lausuman ja toivoimme, että mielenterveyspalvelujen riittävää saatavuutta olisi sillä voitu edistää. Valitettavasti tämä meidän lausumakaan ei mennyt valiokunnassa läpi, mutta esittelen sen täällä täysistunnossa, ja siitä sitten äänestetään myöhemmin.

Eli perussuomalaisten lausumaehdotus kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mielenterveyspalvelujen riittävän saatavuuden varmistamiseksi sekä kohdentaa hyvinvointialueille riittävät resurssit palveluihin pääsyn nopeuttamiseksi koko maassa.” — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virta poissa. — Edustaja Juuso.

19.42 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on kyllä ihan hyvä, ja me kannatamme sitä lakiesitystä, mutta se on mielestämme hieman puutteellinen. Tällä lakiesityksellä pyritään parantamaan päihderiippuvuus- ja mielenterveyspalveluiden hoitoa, ja siinä mielessä se on ihan hyvä, mutta se, mikä tästä puuttuu, ovat ne resurssit sinne mielenterveyshoitoon. Mielenterveyden ongelmat ovat kasvaneet Suomessa koronapandemian aikana ja varmaan siitä johtuenkin todella vakaviksi. Ja me tosiaan näemme sen meidän kaduilla, me näemme sen kouluissa, me näemme sen perheissä päivittäin. Meillä on ongelmaisia nuoria, meillä on ahdistuneita vanhempia. Tämä on vakava asia, johon pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Me olemme monta kertaa, kuten edustaja Juvonen sanoi, esittäneet sitä, että mielenterveyspalveluihin pitäisi saada tämä terapiatakuu, jotta jokainen, joka mielenterveyspalveluja tarvitsee, oikeasti saisi sellaista hoitoa, jota hän tarvitsee. Ja edellytys sille on se, että me resursoimme hyvinvointialueita tarpeeksi, jotta he voivat sitten palkata sitä henkilökuntaa.

Toinen kysymys on sitten se, onko henkilökuntaa. Me olemme nyt Suomessa pelottaneet osan hoitajista muille aloille näillä koronarokotepakoilla ja muilla toimenpiteillä ja raskaalla työllä. Tässä on meillä kyllä iso työsarja, jotta me saamme tämän joskus kuntoon ja saamme hoito- ja hoiva-alasta edelleen mielenkiintoisen ja palkitsevan työn.

Kannatan edustaja Juvosen lausumaesitystä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kyllönen.

19.44 Merja Kyllönen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Olisin nostonut ihan lyhyesti tässä esille vain yhden kokonaisuuden ison ja merkityksellisen osan eli nämä lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut. Kokonaisuus on varsinkin nyt korona-ajan pyörteissä koko ajan osoittautunut vain entistä merkityksellisemmäksi. Meille kuulemisissa ja kokonaisarvioissa nostettiin esille nämä lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihderiippuvuuspalveluihin liittyvät erityistarpeet ja sellaiset ongelmat, joita liittyy tänne kokonaisu-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

teen näitten sujuvien monialaisten palveluketjujen ja uudenlaisten palvelujen rakentamiseen ja integrointiin nimenomaan lapsille ja nuorille. Jos ajatellaan hyvinvointialueitten käynnistymistä, on äärimmäisen tärkeää, että nämä kokonaisuudet ovat lainsäädännöllisesti selkeitä ja edistävät sitä yhteistä tavoitetta saada tämä palvelujärjestelmä toimivaksi.

Ehkä kaikkein isoin kysymys varmasti valiokunnassa oli tämä terapiatakuu, ja tästä käydään aina vuoropuhelua, pitääkö ihmisen pääkopalle olla erillinen takuu. Minä olen vakuuttunut siitä asiasta, että kun tästä hoidon ja hoivan takuusta puhutaan, niin minulle se tarkoittaa kokonaista ihmistä päästä varpaisiin, ei niin, että me edelleen jatketaan sitä historiallista kuvaa, jossa mielenterveyteen liittyvät sairaudet ovat erillinen, irrallinen osa ihmisen kehoa, ja sellaisena minä koen osaltaan myöskin tämän keskustelun siitä, ovatko hoitotakuu ja terapiatakuu kaksi erillistä asiaa ja pitääkö niitä edelleen korostaa toisistaan erillisinä. Haluaisin, että meillä vihdoinkin vuonna 2022 tässä maassa puhuttaisiin ihmisen kokonaisvaltaisesta terveydestä, ja kun me annamme takuuta sille, että ihmisiä hoidetaan, niin silloin hoidetaan päästä varpaisiin eikä sitä arvoteta sen mukaan, onko se vaiva mielenterveyden puolella vai onko se sisäelimissä tai jossain muualla. Se tarve on yhtä vaativa, ja tarve on yhtä arvokas, ja pitää takuuna hoitaa ihminen kokonaisvaltaisesti, ei palastellen. — Kiitos, puhemies.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 153/2022 vp

Toimenpidealoite TPA 106/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 28/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelu, edustaja Essayah.

Keskustelu

19.47 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kristillisdemokraateilla on tähän niin sanottuun asteikkolakiin oma vastalause, vastalause numero 3, jossa on mukana neljä lausumaesitystä. Luen ihan varmuuden varalta nämä lausumaesitykset tässä:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ansiotuloverotuksen keventämiseksi etenkin pieni- ja keskituloisten palkansaajien kohdalla.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain 92 §:n muuttamisesta siten, että omaishoidon tuesta annetun lain nojalla omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio ei olisi jatkossa veronalaista tuloa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain 95 §:n muuttamisesta siten, että verovelvollinen voisi vähentää palkkatuloistaan 50 prosenttia

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

työmarkkinajärjestön jäsenmaksustaan tulonhankkimisvähennyksenä nykyisen täyden jäsenmaksun sijaan.”

Ja vielä neljäntenä lausumana: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain 127 a §:n muuttamisesta siten, että verovelvollinen saa vähentää verosta nykyisten kotitalousvähennykseen oikeuttavien vähennyskelpoisten menojen lisäksi fysioterapia- ja toimintaterapiayritysten sekä näihin rinnastettavien ammatinharjoittajien verovelvollisen kotona tai vapaa-ajan asunnolla tekemää kuntoutuspalvelutyötä.”

Kristillisdemokraatit näkevät tärkeänä, että koronaviruksen aiheuttaman talouskriisin takia on tarpeellista keventää työn verotusta, jotta työn kannustavuus ja kansalaisten ostovoima paranisivat. Me näemme erityisen tärkeänä sen, että tätä veronkevennystä nimenomaisesti kohdennettaisiin. Kestävyysvaje ja vääjäämätön sote-menojen kasvu uhkaavat nostaa suomalaisten kokonaisveroastetta, ja kenenkään tuloverotus ei saisi kiristyä. Vastaavasti verotuksella tulee suunnata hallituksen esityksessä esitettyä enemmän tukea perheille, koteille ja kotona tehtävään hoitotyöhön.

Tietysti meidän täytyy sitten myöskin kriittisesti tarkastella näitä verovähennysoikeuksia, joita meillä tällaisessa tilanteessa on. Tässä olemme nostaneet esille työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen 50 prosentin rajaamisen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuudessa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä ihan erityisesti nostaa paitsi tuloverotuksen keventymisen pieni- ja keskituloisille myöskin omaishoitajien omaishoitopalkkion verovapauden. Tämä on asia, jota kristillisdemokraatit ovat pitkään ajaneet. Me näemme todella tärkeänä tässä tilanteessa, kun yhä enemmän on niitä ihmisiä, omaishoitajia, jotka siellä omassa kodissaan hoitavat omaistansa, että heidän kohdallansa nyt, kun hyvinvointialueelle siirrytään ja monet näistä palkkiosta joutuvat kriittisen tarkastelun alle, kun hyvinvointialueilla joudutaan tekemään säästöjä, tällaisessa tilanteessa näistä pienimmistä omaishoidon palkkioista saataisiin aloitettua tämä verovapaus ja verovapauden laajentaminen. Me näemme tärkeänä sen, että nimenomaan laitoshoidon vähentämiseen tähtäävissä toimenpiteissä omaishoito ja sen korostaminen olisivat yhteiskunnallisesti oikein. Varmaan ne olisivat taloudellisesti oikein, ja sitten, jos ajatellaan vielä inhimillisesti, tämä olisi monta kertaa se kaikkein parhain ja tuettavin hoitomuoto.

Hoitajalle maksettava vähimmäispalkkio on tällä hetkellä todellakin varsin alhainen eikä missään nimessä vastaa tuon työn vaativuutta. Täytyy sanoa, että palkkion alhaisuus on joissakin tilanteissa jopa este omaishoidon toteuttamiselle, sillä palkkio ei riitä siihen perustoimeentuloon, ja omaishoidon tuen verovapaus helpottaisi kyllä merkittävästi tätä tilannetta.

Sitten tosiaankin vielä neljännessä lausumassa kotitalousvähennyksen laajentaminen koskemaan kuntoutuspalvelutyötä kotona olisi varsin tärkeä, koska aivan samoin kuin omaishoidon kohdalla totesin, meillä on koko ajan enemmän ikääntyvää väestöä ja myöskin sellaisia henkilöitä, joitten kuntoutukseen lähteminen sieltä omasta kodista on vaivalloista ja hankalaa. Olisi järkevää, että tämä työ, mitä annetaan kuntoutuksen osalta, jos se tehdään siellä kotona, voitaisiin lukea kotitalousvähennyksen piiriin annettavaksi ja vähennykseen oikeuttavaksi työksi.

Kristillisdemokraatit todellakin esittävät näitä neljää muutosta tähän asteikkoverolakiin. Toivomme, että pääsemme näistä sitten äänestämään vielä perjantaina. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Marttinen.

19.52 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan nyt on taas aika, jolloin käsittelemme tätä vuotuista tuloverotusta käsittelevää lakia. Oikeastaan voisin ensin yleisesti todeta sen, että kyllä taas kerran, kun verojaostossa kävimme läpi tätä kokonaisuutta, voi tehdä sen johtopäätöksen, että Suomi ei ole työtä tekevän ihmisen tai suomalaisen yrittäjän paratiisi, vaan verottajan paratiisi. Jos Suomessa jo aivan tavallinen reilut 3 000 euroa kuukaudessa tienaa ihminen saa sadan euron palkankorotuksen, lähes puolet siitä lisätulosta menee veroihin. Tietysti jokainen voi miettiä omalta kohdaltaan, miten kannustavalta tämä kuulostaa, mutta joka tapauksessa asiantuntijat sekä kansainvälisesti että meillä kotimaassa ovat nostaneet esille sen, että meidän ansiotuloverotuksen kireä ja jyrkkä progressio on meidän verotuksen keskeinen ongelma. Sen takia Suomessa jää paljon työtä tekemättä, töitä vastaanottamatta, sen takia ponnistelu eteenpäin ei aina ole kannattavaa eikä varsinkaan lisätöiden tekeminen kannata, joten sen takia kokoomus on hyvin johdonmukaisesti ja pitkään ajanut sitä, että ansiotuloverotusta tulee keventää kaikilla tulotasoilla. Ei siis pelkästään painottaen pienituloiseen päähän, vaan läpi linjan, että kaikki hyötävät siitä, jotta kaikilla tulotasoilla työnteon kannustimet parantuvat.

Herra puhemies! Samaan tapaan olemme halunneet tukea tavallisten suomalaisten mahdollisuutta hankkia palveluita, on sitten kyse hoivapalvelusta, siivouksesta, remonttiavusta, mitä se onkaan, ja sen takia esittäneet, että kotitalousvähennystä parannettaisiin ja sen työkorvauksen prosenttiosuutta nostettaisiin. Tämä tuo paitsi töitä monelle suomalaiselle palvelualan työntekijälle myös apua ja helpotusta suomalaisille siihen omaan arkeen ja oman arjen pyörittämiseen. Sen takia myös tänä vuonna olemme esittäneet myös kotitalousvähennykseen merkittävää parannusta.

Herra puhemies! Tästä hallituksen esityksestä totean sen verran, että sinänsä on hyvä ja oikein, että hallitus on esittänyt tämän ansiotasoindeksin mukaista korjausta näihin tuloverotuksen asteikkoihin, mutta samaan aikaan, kun otetaan huomioon myös muuttuvat tai nousevat sivukulut, itse asiassa pahimmillaan ansiotuloverotus kiristyy 0,3 prosenttiyksiköllä, joka tarkoittaa siis satojen eurojen lisäkustannusta vuodessa tietyillä tulotasoilla. Näin ollen tämä esitys on minusta kyllä epäonnistunut, koska lähtökohtana pitäisi olla se, että kaikilla tulotasoilla pidetään huoli siitä työnteon kannattavuudesta, ja on tietysti meidän lainsäätäjien tehtävä huolehtia siitä, että näin myös tosiasiallisesti tapahtuu.

Herra puhemies! Esitän, että eduskunta hyväksyisi vastalauseen 2 mukaiset kuusi lausumaesitystä. Niitä ei liene tarpeen tässä jokaista erikseen lukea, mutta jos tiiviisti totean, että ne liittyvät nimenomaan tavoitteeseemme laskea merkittävästi ja reilusti ansiotuloverotusta ja parantaa kotitalousvähennystä, jotka ovat ne keskeiset asiat, mitä haluamme nostaa esille ja mitä toivomme, että myös hallitus veisi voimakkaasti eteenpäin omassa politiikassaan.

Ehkä totean vielä viimeisenä sen, että olemme jo monta vuotta esittäneet tämän lisäksi yli 75-vuotiaille tämmöistä korotettua superkotitalousvähennystä, jonka tarkoituksena on tukea sitä, että ikäihmiset voisivat hankkia vielä laajemmin ja paremmin apua, hoivaa, tukea, jotta taas kotona pärjääminen ja eläminen olisi mahdollista. Uskon kyllä, että tämänkaltaisen muutos meidän verolainsäädäntöön nauttii tässä salissa myös hyvin laajaa luottamusta aivan salin vasemmasta laidasta sitten tänne oikeaan laitaan, sillä kuitenkin kyse on siitä, että siinä muutoksessa se tuki ja apu kohdentuu varsin hyvin kotona asuvien ikäihmistien hyödyksi, kuten myös vastaavasti siis kotitalousvähennyksen parantaminen yleensä tukee tavallisten suomalaisten mahdollisuuksia hankkia palveluita ja pärjätä elämässään paremmin.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Herra puhemies! Tällä lyhyellä saatteella esitän, että nämä kokoomuksen vastalauseen mukaiset lausumat hyväksytään. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

19.57 Vilhelm Junnila ps: Kunnioitettu puhemies! Kotitalouksien ostovoiman varjeleminen ja erityisesti pienituloisimpien aseman vahvistaminen osaltaan vähentävät syrjäytymistä ja samalla myös vähentävät tarvetta tois- ja viimesijaisten tukien käyttöön. Pienimpiä eläkkeitä ja tuloja joudutaan tällä hetkellä paikkaamaan asumistuella, harkinnanvaraisella toimeentulotuella tai toimeentulotukityyppisellä sähkötuella. Tämä johtuu kasvaneista elinkustannuksista, sähkölaskuista ja liikkumisen kallistumisesta sekä osaltaan näihin liittyvistä veroista ja veroluonteisista maksuista. Inflaation laukatessa eivät indeksikorotukset pysy perässä, ja indeksitarkistuksia tulisi tehdä harkitun arvion pohjalta myös puolivuositain.

Työn vastaanottamisen kannustinloukkujen pienentäminen nostaa työllisyyttä, mikä kasvattaa valtion verotuloja ja pienentää valtion menoja. Työtulovähennys on yksinkertainen mutta tehokas työllisyyttä parantava toimi. Työtulovähennyksen korottaminen pienentää arviota valtion tuloverokertymästä, ja lisäksi valtion on korvattava kunnille syntyvä verotulonmenetys. Työ- ja eläketulovähennystä on edelleen nostettava tämän vuosikymmenen aikana asteittain siten, että vuoteen 30 mennessä työtulovähennyksen määrä nousee noin 800—1 000 miljoonaa euroa. Sopiva vuosittainen korotus voisi näin ollen olla noin 100—150 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Lapsivähennys oli väliaikaisesti voimassa verovuosina 15—17. Vähennyksellä kompensoitiin lapsilisien leikkausta. Tätä vähennystä ei olisi kuulunut poistaa vaan edelleen jatkaa sen voimassaoloa. Ehdotamme lapsivähennyksen palauttamista.

Kotitalousvähennys on viime hallituskausien aikana muutettu hyvinkin usein. Olisi syytä selvittää kokonaisuudessaan kotitalousvähennyksen uudistaminen, mahdolliset kehittämiskohteet sekä kotitalousvähennyskelpoisiksi luokiteltujen palvelujen listan laajentaminen, ikäihmisille kotiin tuotettavien palvelujen potentiaali sekä tähän käytettävä kotitalousvähennys. Henkilökohtaisesti olen tehnyt lakialoitteen esimerkiksi autojen määräaikaishuoltojen ottamiseksi kotitalousvähennyksen piiriin, ja asukkaat, erityisesti ne, jotka omistavat asunto-osakkeen, ovat jatkuvasti ottaneet yhteyttä tästä, että kun he siellä asuvat, niin heidänkin kuuluisi kyllä päästä tästä osallisiksi.

Arvoisa puhemies! Omaishoidon tuen verollisuus myös puhuttaa säännönmukaisesti. Omaishoitajat tekevät yhteiskunnan kannalta arvokasta työtä, ja olisi oikein ja kohtuullista, että maksettava työkorvaus olisi verotonta tuloa.

Teenkin vastalauseen 1 mukaisen esityksen, johon sisältyy viisi lausumaehdotusta:

”1. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa pieni- ja keskituloisten kotitalouksien ostovoiman energiahintojen nousu huomioiden.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työ- ja eläketuloverovähennyksen korottamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lapsivähennyksen palauttamiseksi.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kotitalousvähennyksen uudistamishankkeen, selvittää kotitalousvähennyskelpoiseksi luokiteltujen palveluiden listan laajentamista ja kotitalousvähennyksen myöntämistä jo laskun yhteydessä.”

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Ja, arvoisa puhemies, ”5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen tuloverolain muuttamisesta siten, että omaishoidon tukena omaishoitajille maksettava hoitopalkkio ei olisi jatkossa veronalaista tuloa.” — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

20.01 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Sanon ensiksi, että kannatan edustaja Junnilan äsken esittämiä perussuomalaisten vastalauseen mukaisia lausumaehdotuksia. Ne olivat aivan loistavia. Perustelen tässä omillakin näkemyksilläni hieman, mitä ajattelen näistä.

Tämä pieni- ja keskituloisten kotitalouksien ongelma on tällä hetkellä hyvin kasvava. Me ollaan perinteisesti puhuttu usein pienituloisista, kun puhutaan ihmisten auttamisesta, mutta tämä tilanne on nyt tällä hetkellä niin katastrofaalinen, että monet keskituloisetkin ottavat jo yhteyttä ja sanovat, että rahat eivät riitä sähkölaskuun, eivät riitä kerta kaikkiaan mihinkään, ja siellä ollaan todella vakavien taloudellisten ongelmien edessä. Tuo työ- ja eläketuloverovähennys olisi kyllä tarpeen saada korkeammalle juuri edellä mainituista syistä ja myös siksi, että meillä Suomessa on todellakin aika korkea verotus kansainvälistikin mitattuna.

Jos ajatellaan tuota lapsivähennystä verotuksessa, niin jos mietimme syntyvyyttä ja muutenkin sitä lapsiystävällisyyttä, niin tässäpä olisi yksi aivan oiva toimenpide.

Mitä tulee sitten tuohon kotitalousvähennyksen uudistamishankkeeseen, niin tämä olisi kyllä äärettömän tärkeä. Itse saan palautetta hyvin paljon esimerkiksi yksin eläviltä, jotka haluaisivat kotiremontteihin sellaista muutosta, että se olisi kotitalouskohtaista, koska jos asut yksin, niin talosi energiaremontti tai remonttikulut, joita tehdään, ovat ihan samanhintaisia kuin siinä naapurissa, jossa on kaksi henkilöä, ja siitä ei kuitenkaan saa yhtä suurta verovähennystä. Tein tästä kirjallisen kysymyksen, ja keskustan valtiovarainministeri Saarikko vastasi, että se olisi hyvin työllistävää verottajalle ja monimutkaista ja verottajan resurssit eivät tähän riitä, ja kyllä minusta se oli aika heikko perustelu, koska kai täällä ihmisiä varten ollaan. Se, että viranomaisille tulisi lisätöitä tai siihen menisi resursseja — sehän on tietysti meidän tehtävä täällä varmistaa, että ihmisten verotus on kohtuullista, ei tämä nyt saisi olla syy. On erittäin hyvä, että tässä perussuomalaisten lausumaehdotuksessa 4 edellytetään tätä kotitalousvähennyksen uudistushanketta ja myös sitä, että sen vähennyksen saisi jo laskun maksun yhteydessä, muutenhan sitä pitää odottaa koko verovuosi — erittäin hyviä ehdotuksia.

Ja tämä omaishoidon tuen verovapaus: Tästä olemme puhuneet jo vuosia perussuomalaisissa, ja kyllä tämä nyt olisi vihdoin aika saada kuntoon. Tiedämme, mikä meillä on tuolla kotihoidossa ja hoivayksiköissä tilanne, ja omaishoitajat tekevät todella arvokasta työtä. Eiköhän tämäkin saatettaisi kuntoon. — Kiitos. [Mari Rantanen: Olisi aika!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

20.04 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Suomessa työn tekemisen tulisi aina olla taloudellisessa mielessä joutenoloa kannustavampaa, ja parhaansa tekemisen tulisi aina olla sen arvoista, ja tässä mielessä meillä on syytä tarkastella verotuksen tasoa. Tästä asiasta jo

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

edellä edustaja Marttinen ja edustaja Essayah hyvin puhuivatkin ja esittivät järkeviä uudistuksia, joilla Suomessa tätä työn ensisijaisuutta vietäisiin eteenpäin mutta myöskin samalla tehtäisiin toimenpiteitä, joilla sitten ihmisten ostovoimaa tässä vaikeiden aikojen keskelä parannettaisiin.

Arvoisa puhemies! Kannatankin näitä edustaja Marttisen kokoomuksen vastalauseessa tekemiä lausumaehdotuksia ja kannatan myös edustaja Essayahin kristillisidemokraattien vastalauseessa tekemiä lausumaehdotuksia. Nämä ovat erittäin hyviä, ja toivon, että eduskunta näitä laajasti tukisi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

20.05 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Inflaatio on tänä vuonna ollut varsin korkealla, ja on yhä. Se merkitsee sitä, että kansan ostovoima heikkenee, palkat esimerkiksi eivät ole nousseet juurikaan, ja tämä merkitsee yhtälönä sitä, että Suomen kansa köyhtyy tänä vuonna merkittävästi reaalisesti, ja ehkä kaikkein eniten köyhtyvät työtä tekevät keskituloiset kansalaiset asumis-, energia- ja liikkumiskustannusten johdosta erityisesti, koska ne ovat aivan välttämättömiä meille jokaiselle. Tähän ongelmaan perussuomalaisten ensimmäinen ja toinen lausumaehdotus iskee juuri, kohdennetusti ja hyvin. Siksi on erittäin tärkeää, että ne otetaan huomioon. Meillä ei ole tähän itse lakiin ja asteikkoihin muutosesitystä, joten edetään sillä, mutta näillä lausumilla tulee meidän tahtomme näkyviin. Nämä muut kohdat, lapsivähennys, kotitalousvähennys ja omaishoidon tuki, ovat tärkeitä yksityiskohtia, jotka on syytä ottaa tarkasteluun niin, että niissä tehdään järkevät muutokset.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa käydään aika vähän loppujen lopuksi ihan puhdasta veropoliittista keskustelua. Me käymme usein pienistäkin menoeristä pitkiä väittelyitä, mutta veropoliittikka, joka on valtavan tärkeä ja keskeinen osa yhteiskuntapolitiikkaa ja julkista taloutta, jää usein varsin vähälle. Olisi mielenkiintoista käydä sellaista keskustelua joskus aivan varta vasten. Totean, että verojärjestelmän pitäisi olla optimaalinen sillä tavalla, että se ei rankaise, ei työntekeä eikä yrittämistä, vaan kannustaa työhön ja yrittämiseen, että se olisi oikeudenmukaista eri väestöryhmiä, tulotasoja ja toimintoja ajatellen ja samalla sitten se kerryttäisi mahdollisimman paljon tuloja valtiolle ja kunnille, jotka ovat ne pääveronsaajat. Verotus tietysti ohjaa myös käyttäytymistä ja siltä osin sillä on aika suuri merkitys, mutta se ei saisi olla pääohje kuitenkaan verotuksen kehittämisessä.

Arvoisa puhemies! Joskus olen todennut, että olisi viisasta kevyesti verottaa sitä, mikä on yhteiskunnalle ja ihmisille tarpeellista ja välttämätöntä, ja raskaammin sitä, mikä ei ole välttämätöntä ja joka on jopa vahingollista ihmiselle tai yhteiskunnalle.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2021 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 16/2022 vp

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.09 **Leena Meri ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelemme siis hallituksen esitystä rikoslain muuttamisesta. Kerron tässä perussuomalaisten vastalauseen perustelut ja totean jo tässä, että tulen ehdottamaan, että lakiehdotus hylätään.

Arvoisa puhemies! Rangaistuksen koventamisperusteita ovat rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakuumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta. Nyt tähän luetteloon ja rikoslakiin ehdotetaan koventamisperusteisiin, että sinne lisättäisiin maininta myös erikseen sukupuolesta. Lakivaliokunnassa asiaa käsiteltäessä kävi kuitenkin hyvin selkeästi asiantuntijakuulemisessa ilmi, että sukupuoli voidaan jo nykyisen lainsäädännön perusteella ottaa huomioon rangaistuksen koventamisperusteena. Se, että asiasta lisättäisiin lakiin erillinen maininta, ei näin ollen muuttaisi yhtään mitään.

Hallituksen esityksen mukaan lakimuutoksen pääasiallinen vaikutus onkin ilmentää sukupuoleen kohdistuvan vihan moitittavuutta ja siten vaikuttaa asenteisiin. Asenteiden muokkaus ei kuitenkaan ole rikoslain tehtävä. Kysymys onkin silloin symbolisesta lainsäädännöstä, siis lakimuutoksesta, joka tehdään tietyn signaalin antamisesta kansalaisille. Perustuslakivaliokunnan vakiintunut kanta on, että rikosoikeutta ei pidä käyttää symbolistisessa tarkoituksessa. Tämä on tuotu esiin tämänkin lakiesityksen asiantuntijakuulemisessa. Esimerkiksi professori Tatu Hyttinen on todennut seuraavaa: ”Olisi toivottavaa, että rikoslakia käytettäisiin muussa tarkoituksessa kuin asennemuokkauksessa, olivat päämäärät kuinka hyviä tahansa.” Professori Matti Tolvanen on puolestaan lausunut seuraavasti: ”Rikosoikeuteen sopii huonosti ajatus, että rikoslain säätämisen tai muuttamisen pääasiallinen vaikutus olisi asenteiden muokkaaminen.”

Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että lakivaliokunta käsitteli äskettäin kansalaisaloitetta koskien ehdotusta koulukiusaamisen erilliskriminalisoinnista. Silloin lakivaliokunta päätti yksimielisesti, että se ei hyväksy kansalaisaloitetta eikä edellytä erilliskriminalisointia, koska kyseessä on symbolinen lainsäädäntö. Elikkä silloin lakivaliokunta katsoi yksimielisesti, että symbolista lainsäädäntöä ei tule tehdä, jos asia on jo myös rangaistavaa pääosin. Mutta nyt taas enemmistö katsoikin toisinpäin, vaikka perussuomalaiset jättivät tästä vastalauseen. Me perussuomalaiset yritimme myös, että lakiehdotus olisi lähetetty perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi valiokunnassa ja äänestytimme tästä, mutta enemmistö ei tätä halunnut, vaikka useat valiokunnassa kuullut asiantuntijat eduskunnan oikeusasiamies mukaan lukien olivat sitä mieltä, että hallituksen esityksestä olisi ollut syytä hankkia perustuslakivaliokunnan kannanotto.

Erikoista on myös se, että lakiehdotusta perustellaan lähinnä tarpeella puuttua niin kutsuttuun vihapuheeseen siitä huolimatta, että rangaistuksen koventamisperusteet soveltuvat yleisesti kaikkiin rikoslajeihin ja rikoksiin. Se, että tarvetta lakimuutokselle perustellaan viittaamalla vihapuheen kaltaiseen mielivaltaiseen käsitteeseen, jonka sisältöä ei ole mis-

sään määritelty, asettaa koko esityksen kyseenalaiseen valoon varsinkin, kun hallituksen esityksen perusteluissa korostuu ennen muuta naispäättäjiin kohdistuva vihapuhe. Onko meillä siis tarkoituksena suojella meidän naispoliitikkojamme tällä esityksellä kovalta kritiikiltä? Eivät minusta naiset sen kovempaa kritiikkiä saa kuin miehetkään. Mutta tässöpä teille mietittävää, mikä tässä on todellinen hallituksen esityksen vaikutin. Kaikkia mahdollisia seikkoja, jotka voivat vaikuttaa tuomittavaa rangaistusta koventavasti, ei nyt tehtävän lakimuutoksen jälkeenkään sitä paitsi lueteltaisi edes tässä laissa. Ajatelkaa, rangaistuksen koventamisperusteena ei siten jatkossakaan erikseen mainittaisi esimerkiksi rikoksen uhrin ikää. Kysymys kuuluukin: Miksi uhrin sukupuoli pitää mainita laissa nimenomaisesti, mutta ei uhrin ikää? Jos rikos kohdistuu vaikka pieneen vauvaan, sitä ei ole erikseen mainittu, mutta aikuisen ihmisen sukupuoli kyllä. Kysymys lienee tässäkin tapauksessa puhtaasti ideologisesta valinnasta.

Arvoisa puhemies! Tavoitetta naisten aseman parantamisesta voidaan lakivaliokunnassa saadun selvityksen perusteella edistää soveltamalla tehokkaasti jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. Nyt ehdotettu lakimuutos on näin ollen tarpeeton. Siksi esitänkin valiokunnan mietintöön jätetyn vastalauseen mukaisesti, että lakiehdotus hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, olkaa hyvä.

20.14 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Meren tekemää hylkäysesitystä. Ensin haluan ylipäättänsä todeta muutaman sanasen tästä prosessista. Kun tässä on lainsäädäntö, johon esimerkiksi varsin korkealta taholta Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta todettiin, että lain perustelut ja tämä pykälä ovat täysin ristiriitaiset, niin jollain tavalla tuntuu kummalliselta aika ajoin täällä tämä työ siltä osin, että kun meille tulee joku esitys, jossa todetaan ensinnäkin, että tämä laki tavallaan on jo voimassa ja että tämä laki, sen perustelut ja pykälä ovat täysin ristiriidassa, niin silti se viedään läpi tämmöisenään.

En oikein ymmärrä tätä, että me kuulemme täällä monia asiantuntijoita, jotka tekevät havaintoja näistä lakiesityksistä — niiden puutteista, niiden hyvistä puolista — mutta erityisesti silloin, kun on puutteista kysymys, niitä asioita ei sitten korjata. Tämä jaksaa hämmästyttää kerta toisensa jälkeen — tämäkin laki, kuten tässä edustaja Meri edellä totesi, ei itse asiassa edes osu sinne maaliinsa. Tässähän on siis kysymys siitä, että kun on ensin rikos, josta annetaan rangaistus, niin nyt tämä sukupuoli lisättiin tänne rangaistuksen koventamisperusteisiin. Ei sinne rikoslain nimikkeistöön tullut mitään muutoksia, ja sehän menee myöskin tämän lain perusteluissa sekaisin tähän pykälään nähden.

Aika olennaista on huomata se, että tästä tuli vähän... — tai ei tämä ole vähän, vaan tämä on ideologinen esitys. Tässä esityksessä puhutaan, operoidaan, todella paljon sanoilla viha, vihapuhe, vihavaikutin, ja sitten kuitenkin muutetaan se niin, että sinne tulee sukupuoli nimenomaan koventamisperusteeksi. Tässä on haluttu puuttua vihapuheeseen, jota ei edes ole Suomen rikoslaissa. Ei sellaisesta voi saada rangaistusta, jos ei ole. Meillä lähdetään siitä, että meillä on sananvapaus, jota rajoittaa rikoslaki. Ja siellä rikoslaissa on jo ne pykälät, joilla voidaan sananvapautta rajoittaa siltä osin kuin se menee yli. Mutta sellaista rikoslain pykälää meillä ei ole, jossa rangaistaan vihapuheesta, ja siltäkin osin tämä esitys on erinomaisen huono.

On hyvä huomata — en lähde tässä pitkittämään iltaa ja toistamaan moneen otteeseen, mutta totean tässä — että todella asiantuntijakuulemisissa rikosoikeuden professoritkin katsovat, että tämä laki on jo olemassa. Siellä on ”muu vaikutin” siellä koventamisperus-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

teissa, mitä käytetään silloin, kun motiivi on ollut esimerkiksi kohdistaa tai tehdä rikos joltakin näitä kohtaan. Ja sitten siellä todettiin myöskin ja hämmästeltiin, minkä takia ikä ei ole tässä yksi vaikutin, miksi sinne tulee nimenomaan sukupuoli. Jos rikos kohdistuu täysin puolustuskyvyttömään yli yhdeksänkymmppiseen ihmiseen tai pieneen vauvaan, niin voisi ajatella maalaisjärjellä, että nimenomaan se voisi olla tällainen rangaistuksen koventamisperuste, mutta sellaista ei katsottu tarpeelliseksi. Nyt puhuttiin vihapuheesta ja tuotiin tänne sukupuoli. Ja kaikista hulluin asiana tässä on se, että tämä sukupuoli tarkoittaa tässä laissa miestä ja naista, jompaakumpaa. Mutta sitten, jos on joku muu — sukupuoli on joku muu — niin silloin tulee se ”tai muu vastaava ominaisuus” tai tarkalleen sanoen ”taikka niihin rinnastettava muu vaikutin” ja sinne menevät nämä muunsukupuoliset.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan näillä perustein ja sitten sillä perusteella, että tässä on kysymys, kuten todettua, asiantuntijoiden toteamana hyvin lähelle symbolisesta lainsäädännöstä, niin voisi nyt sitten kuvitella — jos todella kyettiin tässä koulukiusaamisasiassa toteamaan, että symbolisella ja kasvattavalla rikoslaila ei ole Suomessa yleensä pyritty tekemään muutoksia vaan se tehdään muulla tavalla — että linjan pitäisi kyllä pitää eikä niin, että ideologisin perustein sitten tätä symbolista lainsäädäntöä käytetään, jos niin katsotaan. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023—2028 koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 128/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 13/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 13/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.19 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on siis eräiden vihreän siirtymän hankkeiden etuoikeuden säätäminen aluehallintovirastoissa ja hallintotuomioistuimissa. Tämä merkitsee sitä, että annetaan ohituskaista, ja se, joka ohituskaistan saa, ohittaa muut, ja me tiedämme, että näissä elimissä on paljon erilaisia lupahakemuksia, joista monet ovat kiireellisempiä kuin välttämättä nämä eräät vihreän siirtymän hankkeet. Tässä mielessä tällä on periaatteessa hyvin suuri merkitys: aina kun tehdään etuoikeuksia, ne ovat joltakin muulta pois, eli ikään kuin korvapuusti toiselle, ja tässä mielessä tämä esitys ei kyllä ole perusteltavissa.

Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että tämä perustuu siihen, että meillä on tämä hiili-neutraalisuustavoitevuosi vedetty niin tiukalle nykyisen hallituksen toimesta, että tarvitaan tällaisia poikkeusmenettelyjä, joilla sitten saatetaan hyvinkin aiheuttaa myös vahin-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

koa esimerkiksi yritysten tärkeille hankkeille, joilla ne muilla aloilla kuin ehkä vihreän siirtymän aloilla loisivat työpaikkoja, tuottaisivat kansantuotetta ja merkitsisivät meille enemmän kuin nämä ohituskaistalla ohi ajavat hankkeet. On siis valitettavaa, että tälle tielle on lähdetty.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

20.21 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Ajattelen niin, että kun globaalisti asioita tarkastellaan, niin suomalainen työ on lähes poikkeuksetta aina ekoteko. Jos me ajattelemme sitä, että Suomessa esimerkiksi sähköntuotannon päästökerroin on aivan minimaalinen verrattuna siihen, mitä se on vaikkapa edes kilpailijamaissamme, esimerkiksi Saksassa, puhumattakaan sitten vaikkapa kauempana maailmalla, esimerkiksi Aasian maissa tai muualla, kuten Amerikassa olevissa maissa, niin kyllähän kaiken lainsäädännön ja viranomais-toiminnan pitäisi lähteä siitä, että pyrimme vahvistamaan Suomen kilpailukykyä, pyrimme lisäämään investointeja Suomeen joka alalla, ei vain niin, että on tietyt poliittiset perusteet edistää niin sanottua vihreää siirtymää, koska kaikki Suomessa tehtävä työ on globaalissa mittakaavassa aina ekoteko. Se on energiatehokkaampaa, se on resurssiviisaampaa, se säästää yhteistä ilmastoamme, se säästää yhteisen planeettamme luonnonvaroja, kun Suomessa tehdään ja toimitaan. Tässä mielessä maan hallituksen pitäisi keskittyä siihen, että kaikki lupaprosessit Suomessa saadaan sujuvammiksi, investointijonot saadaan johtamaan käytännön töihin, investointeihin, työpaikkoihin, talouskasvuun Suomessa mutta myös siis uusiin tuotteisiin, jotka sitten osaltaan ovat niitä ratkaisuja koko ihmiskunnalle päästä tasapainoon planeettansa kanssa.

Ja tässä mielessä, arvoisa puhemies, olen samaa mieltä, että ei pidä luoda poliittisin perustein tällaista eriarvoistavaa järjestelmää vaan pitää olla ylpeitä siitä, että meillä Suomessa on maailman parasta osaamista ympäristönäkökulmista, ja tukea kaikkia suomalaisia investointeja ja kaikkia suomalaisia teollisuudenaloja. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 128/2022 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalalla annetun lain 2 §:n ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 112/2022 vp
Valiokunnan mietintö StVM 26/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimen valiokunnan mietintö StVM 26/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.24 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Tässä lakiesityksessä hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää velvoitetaan kiireellisen hoidon lisäksi järjestämään välttämättömiksi arvioituja terveydenhuollon palveluita eräille ulkomaisille henkilöille, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa tai joilla ei muun kansallisen lain tai Suomea sitovan kansainvälisen lainsäädännön tai sopimuksen nojalla ole oikeutta muihin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuin kiireelliseen hoitoon. Eli puhumme paperittomien ihmisten välttämättömästä terveydenhoidosta.

Kun tätä välttämätöntä terveydenhuollon palvelua arvioidaan, niin terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat avainasemassa arvioimaan ihmisten terveydentilaa ja huomioimaan myöskin Suomessa oleskelun ennakoitun keston. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulisi järjestää näille alaikäisille kaikki tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuusina kuin niille alaikäisille, joilla on Suomessa kotikunta. Oikeus terveyspalveluihin olisi lähinnä saman laajuinen kuin Suomessa kansainvälistä suojelua hakevilla henkilöillä. Sääntelyä ei sovellettaisi henkilöihin, jotka ovat hakeutuneet Suomeen saadakseen täällä terveydenhuollon palveluita. Muutoksella turvataan nykyistä paremmin Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa ja perustuslaissa edellytettyä oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin.

Ja kun on tullut välillä kyselyitä siitä, mitä tällainen palvelukokonaisuus tarkoittaa, niin välttämättömiksi palveluiksi katsotaan ainakin seuraavat palvelut: raskauteen ja synnytykseen liittyvät palvelut, neuvolapalvelut, raskauden seurantaan ja ehkäisyyn liittyvät palvelut ja raskaudenkeskeytys, pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien välttämätön hoito ja apuvälineet ja tartuntatautilain mukaiset terveystarkastukset, rokotukset ja sairastuneiden hoito. Täytyy hyvin muistaa myöskin se, että on kyseessä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien, Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten henkilöiden asema, ja yleisesti ottaen on myöskin ymmärrettävä se, että mikäli välttämätön hoito jätetään antamatta, sillä pahennetaan sairauksia ja lisätään myöskin inhimillistä kärsimystä. Ja kun kokonaisuutta arvioidaan aina tapauskohtaisesti, terveydenhuollon henkilöstön asiantuntemusta hyödyntäen, niin ymmärretään se, että tätä välttämättömyyskysymystä myöskin arvioidaan.

Asiassa ovat hyvin ymmärrettävästi nousseet keskusteluun myöskin turvallisuusnäkökohdat, ottaen huomioon se, miten maailmantilanne on tässä matkan varrella muuttunut, ja haluan ehkä tässä nostaa esille sen, että sisäministeriö omassa lausunnossaan totesi, että lähtökohta on niin, että julkisen vallan on turvattava perustuslain edellyttämät terveyspalvelut jokaiselle, joka Suomessa oleskelee ja toimii, ja siinä mielessä, kun he ovat arvioineet karkeasti vuosittaisen asiakasmäärän noin tuhanteen henkilöön ja siitä koituvan kustannuksen noin 0,7—0,8 miljoonaan euroon, niin ei puhuta mistään massiivisista rahasummista.

Mutta tässä kokonaisuudessa ehkä myöskin unohtuu, että meillä tartuntatautilain mukaiset terveystarkastukset, rokotukset ja sairastuneiden hoito ovat olennainen tapa pitää huoli myöskin siitä, että Suomen kansalaisten, suomalaisten, kansanterveys säilyy. Siinä, missä inhimillisesti autetaan ihmisiä olemaan terveitä tai tulemaan terveiksi, varmistetaan myöskin, että minkäänlaisia terveysriskejä ei aiheuteta kenellekään Suomessa. Kokonaisturvallisuudelle arvioidut riskit on todettu sisäministeriön analyysissa vähäisiksi, mutta on selvää, että tässä tilanteessa, missä meillä on Euroopassa käynnissä Venäjän hyökkäyssota, on

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

syytä seurata ja arvioida tilanteen muutosta — sitä, mitenkä paperittomien ja paperittomien kaltaisessa tilanteessa olevien määrä jatkossa kehittyy.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin, että Suomi on maa, jossa lapset, alaikäiset erityisesti, on aina haluttu hoitaa ja huolehtia. Meillä lapset eivät synny kadulle. Meillä varmistetaan, että odottavat äidit saavat tukea ja apua, ja minun mielestäni on ollut synty ja häpeä, että tämä kokonaisuus paperittomien terveydenhuollon osalta on ollut näinkin pitkään hoitamatta. Kiitän hallitusta siitä, että vihdoinkin ja viimein tämä epäkohta on saatu korjatuksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Norrback, var vänlig.

20.30 Anders Norrback r: Tack, ärade talman! Och tack, ledamot Kyllönen, för en bred genomgång. Den här reformen är nödvändig rent ur ett humanitärt perspektiv och med tanke på de grundläggande mänskliga rättigheterna. Jag är särskilt nöjd över att papperslösa barn föreslås få lika omfattande vård som finländska barn och att gravida papperslösa kvinnor enligt propositionen även skulle erhålla rådgivningstjänster. Det är på tiden.

Arvoisa puhemies! Minusta on selvää, että Suomen on vastuullisena oikeusvaltiona ja kansainvälisten velvoitteiden sitomana jopa pakko ottaa käyttöön nyt ehdotetun kaltainen lainsäädäntö. Lakiehdotuksen tarkoituksena on tarjota paperittomille hoitoa melko perustavanlaatuisissa ja välttämättömissä tilanteissa, joihin jokaisella ihmisellä pitää olla oikeus, kuten raskauden ja synnytyksen tai diabeteksen yhteydessä.

Ärade talman! Det har hävdats att det här lagförslaget skulle leda till någon sorts ohållbar ökning av social- och hälsovårdskostnaderna. Vi kan dock alla säkert enas om att vi genom tidiga satsningar kan förebygga till exempel spridning av smittsamma sjukdomar, enklare åtgärda hälsoproblem och därmed förhindra behovet av dyr specialvård. Detta gäller inte bara finländare, utan även papperslösa. Ifall papperslösa ges vård först då läget är brådskande riskerar behovet av dyr specialvård att öka.

Arvoisa puhemies! Kollegoihin, jotka vastustavat tätä lakiesitystä, haluan lopuksi vedota, että mietitte, millainen maa Suomen tulisi olla: [Perussuomalaisten ryhmästä: Turvallinen!] moderni oikeusvaltio, joka puolustaa oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia, vai maa, joka vetoamalla talousarvioon sisältyviin promillesummiin välttelee vastuutaan kanssaihmissä kohtaan? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

20.32 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tällä hallituksen lakiesityksellä halutaan laajentaa paperittomille henkilöille kiireettömät terveydenhuollon palvelut, ja perussuomalaisten valiokuntaryhmä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa katsoo, että tämä hallituksen esitys tulee hylätä. Sen hyväksyminen ei ole suomalaisen yhteiskunnan edun mukaista eikä siten perusteltavissa, ja esittelen tässä meidän vastalauseen. Hylkäys äänestetään toki sitten myöhemmin vasta toisessa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä on perusteltu YK:n TSS-komitean lausunnolla sekä laajemmin tarkemmin yksilöimättömillä, Suomen kansainvälisillä velvoitteilla.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Jo esityksen perusteluissa kuitenkin todetaan, että valtiovarainministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei esityksessä täysin aukottomasti ole esitetty, että Suomen nykyinen lainsäädäntö olisi ristiriidassa kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2023 alussa sote-palvelujen järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Valiokunnan useissa asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että hyvinvointialueiden rahoituksesta vuodelle 23 on merkittäviä puutteita, ja ne ovat noin puolitoista miljardia. Tässä tilanteessa, jossa Marinin hallitus on laiminlyönyt riittävän rahoituksen järjestämisen edes nykyisen kaltaisten terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen niille, jotka osallistuvat verorahoillaan palveluiden kustantamiseen, on epäoikeudenmukaista ja edesvastuutonta laajentaa palveluja laittomasti maassa oleskeleville tai sellaisille henkilöille, jotka eivät halua todistaa henkilöllisyyttään.

Arvoisa puhemies! Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS toteaa lausunnossaan, että esityksen perusteluina käytetyn YK:n TSS-komitean lausunnon antamisen vuonna 2021 jälkeen Euroopan ja sen maiden terveydenhuoltojärjestelmien toimintaympäristö on muuttunut olennaisesti. Suomessa erityispiirteenä on koronapandemian aiheuttaman kuormituksen ja Venäjän hyökkäyksen aiheuttamien vaikutusten lisäksi myös erittäin vaikea työtaistelutilanne, jonka vaikutukset tulevat vielä vaikuttamaan terveydenhuollon organisaatioiden toimintakykyyn hyvin pitkän aikaa. Tähän liittyen on HUSin mukaan erittäin vaikea ajatella ja pitää oikeudenmukaisena, että esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan ja siitä seuranneen osittaisen liikekannallepanon vuoksi Suomeen hakeutuvilla tuhansilla Venäjän kansalaisilla olisi välittömästi aivan samat oikeudet myös kiireettömään terveydenhuoltoon kuin Suomen kansalaisella, eli suomalaisella veronmaksajalla, ja varsinkin tilanteessa, jossa lakisääteiset hoitotakuun mukaiset jonotusajat jo muutenkin ylitetään, päivitykset ovat HUSin mukaan ylikuormittuneita ja koko terveydenhuoltojärjestelmä on tavattoman kuormittunut, ja todellisuus on muuttunut Euroopassa, ja tätäkin asiaa tulisi tarkastella näiden uusien realiteettien kautta.

Lausuntokierroksen aikana muun muassa Kansaneläkelaitos, Kuntaliitto ja Tampereen kaupunki ovat nostaneet esiin esitykseen liittyvän ilmeisen väärinkäytösriskin. Kela toteaa, että esityksen mukaan riittäisi se, että paperittomat henkilöt ilmoittavat hakeutuessaan hoitoon, että he kuuluvat lakiehdotuksen mukaiseen henkilöpiiriin. Koska hoito-oikeusdistusta ei tarvita, voidaan tähän arvioida sisältyvän jonkinlainen riski väärinkäytöksiin. Uuden 20 §:n mukaan julkisen terveydenhuollon ei tarvitse periä kustannuksia henkilöltä ennen valtion korvauksen hakemista, mikäli on selvää, että henkilöllä ei ole taloudellisia edellytyksiä suoriutua maksusta, eli he eivät edes joutuisi maksamaan näistä palveluista.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että esitys johtaa tilanteeseen, jossa kenen tahansa terveydenhuollon palveluja tarvitsevan ulkomaalaisen kannattaa salata henkilöllisyytensä ja tekeytyä varattomaksi. Terveydenhuollon järjestäjillä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta selvittää, onko henkilö tullut Suomeen pelkästään terveystalvuuksien hake-
maan, sen enempää kuin arvioida hänen maassaolonsa edellytyksiä, oleskelun kestoa tai hänen varallisuuttaan.

Arvoisa puhemies! HUS nostaa lausunnossaan esiin riskin pakolaisuuden ja siirtolaisuuden lisääntymisestä entisen Neuvostoliiton alueelta. Mikäli kaikkien näiden maiden kansalaisille turvattaisiin lähtökohtaisesti laajat terveydenhuoltopalvelut samoin ehdoin kuin mitä Suomen kansalaisilla, niin tämä saattaisi avata myös yhden hybridivaikuttamisen keinon, jossa terveydenhuoltojärjestelmää kuormitetaan tahallisesti osana laajempaa hybridioperaatiota — kuvitelkaa, laajempaa hybridioperaatiota. Sisäministeriö toteaa lisäselvi-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

tyksessään, että esityksen vaikutusta kokonaisturvallisuuteen ei voida kokonaan poissulkea. Sisäministeriö toteaa näin: ”Suojelupoliisin mukaan esityksen mahdollisena riskinä voi olla, että se voisi lisätä Suomen houkuttelevuutta maana, jonne sota- tai terrorismiriikoksiin lähtöalueella syylistyneet hakeutuvat päästäkseen terveyspalvelujen piiriin, ja joissakin tapauksissa tästä voisi olla haittaa myös Suomen kansainvälisille suhteille.”

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että esityksen vaikutuksia kansalliselle turvallisuudelle ei ole asianmukaisesti selvitetty eikä valiokunnan kuulemisessa saaduista selvityksistä välitetty, ja tällä perusteella me esitämme, että tämä lakiesitys hylätään.

Vielä lopuksi mainitsen, arvoisa puhemies, sen, että sosiaali- ja terveysministeriöhän totesi vastineessaan, että esityksen pääasiallisena tavoitteena on parantaa Suomessa jo pitempiaikaisesti oleskelevien ja haavoittuvassa asemassa olevien paperittomien ja paperittomien kaltaisessa asemassa olevien henkilöiden oikeutta saada terveydenhuollon palveluita sen ajan, kun he ovat Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan esityksellä ei vaikuteta siihen, miten vältetään, että sääntöjen vastaisesti Suomessa oleskelevien henkilöiden oleskelu muuttuu pitkäaikaiseksi, vaan nämä kysymykset ratkaistaan ulkomaalaislain säädännön perusteella.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksestä poiketen esitys nimenomaisesti mahdollistaa pitkäaikaisen oleskelun Suomessa ilman oleskelulupaa ja laajat terveyspalvelut toimivat vetovoimatekijänä laittomaan oleskeluun nimenomaan Suomessa, koska useammat maat eivät tarjoa esitetyn kaltaisia palveluita. Marinin hallitus on käytännön toiminnallaan pyrkinyt vesittämään ulkomaalaislain säädännön sekä oleskeluluvan merkityksen ja pyrkinyt luomaan tilanteen, jossa kuka tahansa Suomeen kerran päässyt henkilö voi jäädä Suomeen sekä käyttää veronmaksajien kustantamia yhteiskunnan palveluita riippumatta siitä, onko hänellä laillista oikeutta siihen tai ei. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Juuso, olkaa hyvä.

20.39 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puheenjohtaja! — Puhemies, anteeksi. — Kommentoin ensin tätä väitettä, että meillä on kansainvälisiä velvollisuuksia ja tämä välttämätön hoito kuuluisi niihin. Tanskassa esimerkiksi täysi-ikäisillä paperittomilla on oikeus kiireelliseen hoitoon julkisen sektorin ylläpitämissä sairaaloissa. Sen lisäksi heillä on mahdollisuus hiv-testaukseen, mutta julkinen sektori ei tarjoa paperittomille hoitoa HI-virukseen. Ei muuta. Saksassa laittomasti maassa oleskelevilla ja laittomasti työskentelevillä ei ole oikeutta ensiapua laajempaan julkiseen terveysvakuutuksen. Uskoisin, että nämä kansainväliset velvoitteet koskisivat myöskin Tanskaa ja Saksaa. [Jukka Mäkynen: Kuunteleeko kukaan? — Arja Juvonen: Ei!]

Arvoisa puhemies! Tätä lakia käsiteltäessä huomattiin tämä käsite ”välttämätön terveydenhoito”. Terveydenhoidon ammattilaisena ja kuntapäättäjänä tiedän, että Suomessa, kun puhutaan terveydenhoidosta, me puhumme kiireellisestä hoidosta ja me puhumme kiireettömästä hoidosta. Kiireellinen hoito on se, mihin täytyy päästä, se on henkeä ja terveyttä uhkaava. Synnytys on myöskin kiireellinen hoito. Suomessa yksikään lapsi ei ole syntynyt eikä tule syntymään kadulle, vaikka me hylkäisimme tämän lakiesityksen. Se, että vedotaan siihen, että lapset syntyisivät kadulle tai äitejä ei hoidettaisi, on pieni osa ja johtaa meitä helposti harhaan kokonaisuuden käsittelyssä. [Jukka Mäkynen: Populismia!] — Voidaan sanoa, että sekin on yhdenlaista populismia.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Väärinkäytösriskit, kuten edustaja Juvonen tuossa luetteli, ovat erittäin suuret. Sen lisäksi ei pidä unohtaa, että meillä on tuolla Välimerellä ihmissalakuljettajia, jotka ovat hyvin selvillä siitä, mitä etuja missäkin maassa tarjotaan. Heille kyllä selviää aika nopeasti se, että Suomi on ottanut tällaisen säännöksen käyttöön, että myöskin paperittomille tarjotaan näitä niin sanottuja välttämättömiä terveyspalveluita ja on sitten jokaisen lääkärin päätettävissä, mikä milloinkin on välttämätöntä.

STM on linjannut näissä lausunnoissaan, että se voisi olla hoitoa, mikä edellyttäisi sitä, että henkilö voisi turvallisesti jatkaa oleskeluaan Suomessa 1—2 vuotta. Norjassa tämä on määritelty sillä tavalla, että se on erityisen välttämätöntä hoitoa ja oikeuttaa oleskeluun, jotta henkilö selviää sen noin maksimissaan kolme viikkoa. Tarkoitushan on, että laittomasti maassa olevat palaisivat kotimaahansa. He ovat usein henkilöitä, joiden perusteesta oleskeluun on [Puhemies koputtaa] jo monta kertaa todettu, että heillä ei ole siihen oikeutta. He voisivat hyvin palata omaan kotimaahansa hoitoon, ei meidän suomalaisten tarvitse sitä kustantaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

20.42 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lainmuutos laajentaisi paperittomille oikeuden kiireettömän hoidon palveluihin. Silloin kun tätä täällä mielestäni ensimmäisen kerran käsiteltiin, silloin verrattiin tätä käytännössä synnytykseen tai johonkin muuhun. Onko se sitten kiireetöntä hoitoa, sitä voi jokainen miettiä itse. Mielestäni tätä lakia ei tule laajentaa yhtään enempää. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 112/2022 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 148/2022 vp

Lakialoite LA 42/2020 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 14/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 14/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu avataan. Edustaja Mäkynen, Jukka, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.43 **Jukka Mäkynen ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta. Laki koskisi nyt myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Kuten olen edellisissäkin puheenvuoroissa tästä esityksestä todennut, se on turha lisä nykyiseen varhaiskasvatuslakiin verrattuna. Tämä esitys tuo vain lisää hallinnollista työtä ja kustannuksia jo ylikuormittuneeseen varhaiskasvatukseen. Lisäksi se aika on pois siitä työstä eli lasten kanssa olemisesta.

Me perussuomalaiset pidämme tärkeänä sitä, että yhteiskunnassa tasa-arvo toteutuu kaikessa, myös varhaiskasvatuksessa. Tämä lakiesitys ei edistä tasa-arvoa, eikä se tuo mitään lisäarvoa nykyiselle varhaiskasvatustilalle. Esitys on lähinnä ideologinen yritys tuoda sukupuoliteoriaa lapsille jo varhaisessa vaiheessa. Tällaiset ideologiset hankkeet pitää unohtaa. Eikä lapsi tarvitse mitään sukupuolikäsityksiä hämmäntäviä asioita sekoittamaan biologista sukupuoltaan. Antaa leikki-ikäisten lasten kasvaa rauhassa ja kehittyä omiksi persoonikseen ilman turhaa ideologiaa eri sukupuolista. Se ei ole muutenkaan millään tavoin yhteiskunnan tehtävä, ja se syrjii myös perinteisiä arvoja kannattavia vanhempia.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijalausunnoissa Kuntaliitto korosti, että suunnitelmallista tasa-arvotyötä toteutetaan jo nykyisellään kokonaisvaltaisesti alle kouluikäisten lasten kasvatusta ja opetustyössä, eikä tämä uusi esitys toisi sille mitään lisäarvoa. Tämä lisäisi vain jo ennestään ylikuormittunutta hallinnollista työtä ja kustannuksia. Lisäksi se aika on pois lasten hyvinvoinnista, kuten jo aikaisemmin kerroin.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee voida keskittyä mahdollisimman täysimääräisesti lasten hoitoon ja heidän tukemiseensa eli olemiseen heidän kanssaan. Sellaiset asiat kuin esimerkiksi toisen kunnioittaminen, kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kannustaminen erilaisiin yhteiskunnan perustaitoihin leikin kautta ovat hyviä asioita, joita tulisi edistää varhaiskasvatuksessa. Mutta tällaisten eri sukupuolille ominaisten piirteiden kategorinen kritisoiminen luokin hämmennystä ja turvattomuutta, jonka vaikutukset näkyvät nykyajan lapsissa kasvaneina mielenterveys- ja irrallisuusongelmina.

Ainoa asia, mikä tasa-arvon nimissä olisi suotavaa, olisi saada enemmän miehiä töihin varhaiskasvatukseen. Se toisi myös lisäarvoa lähes täysin naisvaltaiselle alalle sekä toisi myös miesnäkökulmaa erilaisiin leikkeihin ja toimintoihin. Tällaisia esityksiä hallituksen tänne pitäisi tuoda.

Totean, että lakiesitys on edellä esitetyin perustein lasten varhaiskasvatuksen kannalta turha tai jopa haitallinen sen hallinnollisen taakan lisäyksen vuoksi, jonka tarpeettomien tasa-arvosuunnitelmien laatiminen aiheuttaa resurssipulasta kärsivälle varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset tulevat asian toisessa käsittelyssä esittämään lakiesityksen hylkäämistä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

20.47 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Piti ottaa puheenvuoro ehkä selkeyttääkseni edellistä puheenvuoroa. En ehkä tiedä, olemmeko lukeneet ihan samaa lakiesitystä. Hallituksen esityksessä todellakin yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnittelu ja yhdenvertaisuuden edistäminen laajenisivat koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia. Häirinnän määritelmää muutettaisiin niin, että häirintä voisi kohdistua myös ihmisryhmään. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan ja koulutuksen järjestäjän vastuuta puuttua tiedossa olevaan häirintään selkeytettäisiin. Tämän lisäksi asian voisi viedä käsiteltäväksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan il-

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

man nimettyä uhria. Elikkä tässä on kyllä tarkoitus selkeyttää siten, että tarvittaviin tilanteisiin pystytään tarpeen mukaan nykyistä paremmin puuttumaan.

Sitten on tällainen velvollisuus tehdä kohtuullisia mukautuksia koskien myös mahdollisuutta saada viranomaisten palveluita. Tässä kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa otettaisiin ensisijaisesti huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. Tämän lisäksi työnantajan yhdenvertaisuuden edistämismääräyksen koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin koskien työpaikan yhdenvertaisuustilanteen arviota. Elikkä nämä ovat varmasti kaikki sellaisia asioita, mitä suurin osa tässä salissa pystyy kannattamaan.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 148/2022 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 42/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 ja 50 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 229/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 229/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 158/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 16/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 158/2022 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain 7 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 235/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 28/2022 vp

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 235/2022 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 89/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 13/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 89/2022 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 165/2022 vp

Toimenpidealoite TPA 18/2019 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 14/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 24. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 165/2022 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 164/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 15/2022 vp

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 164/2022 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista ja maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 166/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 16/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 166/2022 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden huoneistotietojärjestelmää koskevien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 168/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 17/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 168/2022 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 127/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 29/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

29. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 141/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 14/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

30. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain 29 a ja 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 167/2022 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 18/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

31. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 163/2022 vp
Toimenpidealoite TPA 93/2020 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 19/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

32. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 88/2022 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 29/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

33. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 228/2022 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 17/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

34. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 230/2022 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 18/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 128/2022 vp

35. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 172/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

36. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valmiuslain muuttamisesta annetun lain 88 ja 126 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 219/2022 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 4/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

37. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 223/2022 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.11.2022 pidettävään täysistuntoon.

38. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 24.11.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 22.34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola